

1 ianuarie
martie
2015

Gândirea militară românească

Revistă de teorie și știință militară
editată de Statul Major General al Armatei României

**Fondată în anul 1864 sub titlul „România Militară“
- serie nouă, anul XXVI -**

Gândirea militară românească

EDITOR

STATUL MAJOR GENERAL
AL
ARMATEI ROMÂNIEI

CONSILIUL EDITORIAL

PREȘEDINTE

general-maior dr. Adrian TONEA

MEMBRI

academician Dan BERINDEI

general-maior Cristinel CERNEA

general-maior dr. ing. Ovidiu-Ionel TÂRPESCU

contraamiral de flotilă Cătălin-Silviu DUMISTRĂCEL

general de brigadă dr. Vasile ROMAN

general de brigadă Marius HARABAGIU

comandor dr. Marian MOȘNEAGU

general de brigadă Dan-Angelo LĂPADAT

colonel dr. Valentin BECHERU

general de brigadă ing. Laurențiu DRĂGUȘIN

comandor dr. Norocel-George RĂDULESCU

contraamiral de flotilă Tiberiu FRĂȚILĂ

colonel dr. Mircea TĂNASE

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI

general (r.) dr. Dan GHICA-RADU

general (r.) dr. Teodor FRUNZETI

general-maior (r.) dr. Visarion NEAGOE

general de flotilă aeriană dr. Florin MOISESCU

general-maior dr. Dumitru SCARLAT

general-maior Laurian ANASTASOF

contraamiral dr. Alexandru MÎRȘU

colonel dr. Ion ROCEANU

colonel dr. Stan ANTON

colonel (r.) dr. Ion GIURCĂ

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef

colonel dr. Mircea TĂNASE

mirceatanase2003@yahoo.com

Redactor-șef adjuncț

Alina PAPOI

alinagmr@yahoo.com

Redactori

Iulia SINGER

Diana Cristiana LUPU

Adelaida-Mihaela RADU (Layout)

ADRESA REDACȚIEI

București, str. Izvor, nr. 110, Sector 5

Cod postal: 050564

Telefon: +4021.410.40.40/1001731; 1001732

Tel./fax: +4021.319.56.63

http://www.smg.mapn.ro/gmr

Revista *Gândirea militară românească*
apare în lunile martie, iunie, septembrie și decembrie.

ISSN 1454-0460 ~ Print

ISSN 1842-8231 ~ Online

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri,
fără perceperea taxelor aferente, cu condiția indicării
precise a numărului și datei apariției revistei din care provin.

ÎNALTUL DECRET REGAL NR. 3663

PRIN CARE „ROMÂNIA MILITARĂ”

DEVINE REVISTA OFICIALĂ

A MARELUI STAT MAJOR

„Art. I - Se înființează la Marele Stat Major, cu începere de la 1 Ianuarie 1898, revistă oficială sub denumirea de „România Militară”, în care toți ofițerii din armată vor găsi studii militare, care să intereseze instrucțiunea lor.

Prin organul acestei reviste toți ofițerii, de toate armele, aflați în activitate de serviciu, își vor putea publica lucrările lor personale și cari interesează armata”.

Carol - Regele României

Dat în București la 8 decembrie 1897

Ordinul „Meritul Cultural”

în grad de „Ofițer”,

categoria F – „Promovarea culturii”

(Decretul Prezidențial nr. 483 din 30.06.2014)

1 ianuarie
martie
2015

Gândirea militară românească

Revistă de teorie și știință militară
editată de Statul Major General al Armatei României

Fondată în anul 1864 sub titlul „România Militară“
- serie nouă, anul XXVI -

Premiile revistei

Gândirea militară românească

se acordă în fiecare an,
de către Statul Major General al Armatei României,
celor mai valoroase lucrări din domeniul științei militare,
editate în anul precedent.

*Premiul
„General de divizie
Ștefan Fălcoianu“*

*Premiul
„General de brigadă
Constantin Hirjeu“*

*Premiul
„Mareșal
Alexandru Averescu“*

*Premiul
„General de corp de armată
Ioan Sichițiu“*

*Premiul
„Locotenent-colonel
Mircea Tomescu“*

Revista *Gândirea militară românească* este revistă științifică cu prestigiu recunoscut din domeniul „Științe militare, informații și ordine publică“, potrivit evaluării făcute de către Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare în anul 2011 (<http://www.cnatdcu.ro/wp-content/uploads/2011/11/reviste-militare1.pdf>)

*Revista Gândirea militară românească
este inclusă în bazele de date Index Copernicus International
și EBSCO, domeniul International Security & Counter-Terrorism
Reference Center*

*Responsabilitatea pentru conținutul materialelor publicate
revine în exclusivitate autorilor,
în conformitate cu prevederile Legii nr. 206 din 27.05.2004*

Cuprins

Contents

Editorial

Solidaritate și responsabilitate
Colonel dr. Mircea TĂNASE

7 Solidarity and Responsibility
Colonel Dr Mircea TĂNASE

Știință militară

Considerații privind potențiale
întrebuințări ale sistemelor de apărare
de tip *Aegis* împotriva rachetelor
balistice (II)
General-locotenent (r.)
dr. Niculae TABARCIA

1 1 Considerations regarding
the Potential Ways
the *Aegis* Ballistic Missile Defence
System Can Be Used (II)
Lieutenant General (r.)
Dr Niculae TABARCIA

Principii de organizare, structuri
și responsabilități de asigurare
a sprijinului cu rețele informatice
și de comunicații tactice
pentru forțe dislocabile (III)
Colonel dr. Dănuț ȚIGĂNUȘ

1 8 Principles of Organisation, Structures
and Responsibilities for Information
and Tactical Communications
Network Support
to Deployable Forces (III)
Colonel Dr Dănuț ȚIGĂNUȘ

Pregătirea ofițerilor de stat major
în străinătate (1878-1940)
Colonel (r.) dr. Petre OTU

2 6 Staff Officers Training Abroad
(1878-1940)
Colonel (r.) Dr Petre OTU

Securitatea națională
în condițiile războiului neconvențional
Colonel Marinel MARE

3 7 National Security in the Context
of Irregular Warfare
Colonel Marinel MARE

„Oastea țării noastre,
cea iubitoare de Hristos“
Preot militar Cristian NICULESCU

4 9 “Our Country Armed Forces
Devoted to Christ”
Military Chaplain Cristian NICULESCU

*Neopolitică • Neostrategie
Securitate internațională*

*Neopolitics • Neostrategy
International Security*

Între epicentru și unda de șoc a crizei
din Ucraina (II)

General de brigadă

dr. Florinel DAMIAN

Maior Ștefan OLARU

60 Between the Epicentre
and the Shockwave
of the Crisis in Ukraine (II)

Brigadier General

Dr Florinel DAMIAN

Major Ștefan OLARU

Utilitatea modalității sistemice
de analiză în cadrul studiilor
de securitate

General de brigadă

dr. Andrei-Marius DIAMESCU

74 The Applicability of Systemic Analysis
to Security Studies

Brigadier General

Dr Andrei-Marius DIAMESCU

Abandonarea grupărilor teroriste
– resorturi motivaționale

General-locotenent (r.)

dr. Gabriel NAGHI

83 Disengagement from Terrorist Groups
– Motivational Factors

Lieutenant General (r.)

Dr Gabriel NAGHI

Transformarea securității
internaționale în contextul luptei
împotriva terorismului

Dr. Gabriel GABOR

93 International Security Transformation
in the Context of the Fight
against Terrorism

Dr Gabriel GABOR

Conflictul ruso-georgian
din august 2008.
O perspectivă analitică
asupra capabilităților militare
și de intelligence ale beligeranților (II)

Dr. Ioan Codruț LUCINESCU

101 The August 2008 Russian-Georgian
Conflict. An Analytical Perspective
on Military and Intelligence
Capabilities of Belligerents (II)

Dr Ioan Codruț LUCINESCU

Evaluarea amenințărilor
la adresa securității, în prezent
și în perspectivă, pe termen mediu (II)

Colonel dr. Gheorghe BĂJAN

106 Assessment of Security Threats Today
and in the Medium Term (II)

Colonel Dr Gheorghe BĂJAN

Riscuri și amenințări emergente la începutul secolului XXI (I)
Locotenent-colonel
Ion-Marius NICOLAE

1 1 6 Emerging Risks and Threats at the Beginning of the 21st Century (I)
Lieutenant Colonel
Ion-Marius NICOLAE

Reconfigurarea raporturilor de forțe pe scena globală
Psiholog dr. Flavia-Emilia STAN

1 2 6 Reconfiguration of Power Relations at Global Level
Psychologist Dr Flavia-Emilia STAN

Rusia și pivotul asiatic (II)
Silviu PETRE

1 3 2 Russia and the Asian Pivot (II)
Silviu PETRE

Opinii

Opinions

Ne războim continuu,
dar ne dorim o pace perpetuă
General (r.) dr. Mihail ORZEAȚĂ

1 3 9 We Are Continually at War but We Wish to Be at Perpetual Peace
General (r.) Dr Mihail ORZEAȚĂ

Analiza de conținut a strategiilor de securitate națională
Comandor dr. ing. Ciprian LUNGU

1 4 4 Content Analysis of National Security Strategies
Captain (N) Dr BENG Ciprian LUNGU

Bazele conceptuale ale reformării organismului militar al Republicii Moldova
Colonel (r.)
dr. Constantin MANOLACHE

1 5 7 Conceptual Bases of the Reform of the Armed Forces in the Republic of Moldova
Colonel (r.)
Dr Constantin MANOLACHE

Aspecte privind acțiunile structurilor de informații în actualul mediu de securitate
Dr. Ion CĂLIN

1 6 8 Aspects regarding the Actions of Intelligence Structures in the Current Security Environment
Dr Ion CĂLIN

Raporturile de comunicare între instituțiile politice și militare pe probleme privind apărarea și securitatea națională
Dr. Ioana Valeria ALEXE

1 7 4 Communication between Political and Military Institutions regarding National Defence and Security
Dr Ioana Valeria ALEXE

Cercetare științifică

Intervenția sovietică
în Afganistan (1979-1989)
– obiective și tactici de luptă
General de brigadă (ret.)
dr. Viorel BUȚA
Colonel Valentin VASILE

Chirurgia de o zi – un nou model
de asistență medicală multidisciplinară
Colonel
dr. Cristian Dragoș ȘTEFĂNESCU
Dr. Viorel ZAINEA
Dr. Mura HAINĂROȘIE
Dr. Răzvan HAINĂROȘIE

Scientific Research

182 Soviet Intervention
in Afghanistan (1979-1989)
– Objectives and Combat Tactics
Brigadier General (ret.)
Dr Viorel BUȚA
Colonel Valentin VASILE

196 Outpatient Surgery – A New Model
of Multidisciplinary Care
Colonel
Dr Cristian Dragoș ȘTEFĂNESCU
Dr Viorel ZAINEA
Dr Mura HAINĂROȘIE
Dr Răzvan HAINĂROȘIE

Evenimente editoriale 200

Editorial Events

GMR News 202

GMR News

*Univers publicistic
militar* 206

*Military Journalistic
Universe*

Solidaritate și responsabilitate

Aflată într-o ecuație dificilă, poate cea mai complexă după încheierea, la sfârșitul anilor '90 ai secolului trecut, a așa-numitului *război rece*, Europa își îndreaptă privirile cu neliniște spre granița sa de est, acolo unde un, deși nedeclarat, război de tip nou pare a fi fost declanșat între un stat de drept și forțe separatiste, care își revendică o pretinsă autonomie teritorială și, implicit, alte opțiuni de politică externă. Un context de insecuritate și tensiune, un joc al acuzelor și eschivelor reciproce, generat și susținut, se bănuiește din ce în ce mai mult, de actanți interesați de crearea unei stări de instabilitate și, de ce nu, de testare a capacității de ripostă a prezumtivilor adversari.

Existența unei amenințări, vizibilă sau doar dedusă, la adresa integrității teritoriale a statelor din zonă impune măsuri de descurajare eficiente. Orice acțiuni agresive sau situații de securitate care pot crea probleme flancului estic al Alianței trebuie să genereze o ripostă politică adecvată, în care, desigur, rolul primordial va trebui să-l aibă dialogul diplomatic, ca singura modalitate rațională de a detensiona situația actuală și de a garanta respectarea integrității teritoriale a statelor democratice și suverane. Recentele negocieri de la Minsk, dacă vor fi respectate de către toate părțile angajate în conflict, vor putea pune capăt confruntării armate, soldată deja, din nefericire, cu pierderea a mii de vieți omenești, combatanți sau civili neimplicați militar, dar vor duce și la părăsirea propriilor cămine și refugierea a peste un milion de oameni.

România este interesată de consolidarea propriei poziții în structurile euroatlantice, prin sporirea credibilității sale ca stat generator de securitate și stabilitate în zonă. Ca membră a NATO și a UE, este parte în procesul de luare a deciziilor și de implementare a prevederilor summitului din Țara Galilor, din 2014. Demararea procedurilor de instalare a unor elemente de comandă și control ale NATO pe teritoriul românesc este, iată, un prim răspuns al conduitei noastre solidare cu poziția acestor organisme internaționale, în efortul de a găsi împreună soluții pentru situația de securitate din regiunea Mării Negre.

Exercițiile militare terestre și navale, zborurile avioanelor NATO deasupra teritoriului statelor membre din regiune sunt, de asemenea, dovezi/declarații clare ale interesului Alianței pentru reasigurarea securității acestor state.

Susținerea, de către decidenții politici, a creșterii graduale a bugetului destinat armatei pentru înzestrarea structurilor militare cu echipamente și armamente necesare realizării capabilităților operaționale asumate va proba maturitatea politică și responsabilitatea acestora față de viitorul țării.

După cum afirmă unii analiști politico-militari, schimbarea de echilibru strategic în Marea Neagră s-a produs în momentul ocupării Crimeii, începând cu martie anul trecut, și a fost agravată de declanșarea ostilităților în estul Ucrainei. În condițiile în care acest tip de conflict, cu mize incerte și perspective de tensionare/compromitere a mediului de securitate regional, poate fi declanșat în oricare alt loc din estul Europei, membrii comunității internaționale trebuie să fie solidari în opțiuni și în decizii. Altfel, deși nu ne place să acceptăm și posibilitatea unor astfel de scenarii, inflamarea, prin *simpatie*, și a altor zone poate produce explozii greu de controlat în acest perimetru geostrategic tensionat, cu consecințe majore asupra securității regionale și chiar mondiale. Consecințe pe care, istoria ne-a demonstrat de atâtea ori, nu le-au suportat doar cei mânați de propriile porniri hegemonice, ci, dimpotrivă, milioanele de nevinovați. Ceea ce, într-o lume normală, în care valoarea supremă este viața omului, n-ar trebui să se mai repete.

 Colonel dr. Mircea TĂNASE

Solidarity and Responsibility

Finding itself in a difficult equation, perhaps the most complex one after the end of the so-called *Cold War*, in the late '90s of the past century, Europe looks anxiously towards its eastern border, where a new type of war, although undeclared as such, seems to have been started between a rule-of-law state and separatist forces that claim an alleged territorial autonomy and, therefore, other options regarding foreign policy. It is a context of insecurity and tension, a game of mutual accusations and eschewals, generated and sustained, as it is more and more suspected, by actors interested in generating a state of instability and, why not, in testing NATO's ability to respond to presumptive enemies.

The existence of a visible or just presumed threat to the territorial integrity of the states in the region calls for effective deterrent measures. Any aggressive actions or security situations that may pose problems to the eastern flank of the Alliance must generate an appropriate political retaliation in which the main role will certainly belong to the diplomatic dialogue, as the only rational way to defuse the current situation and to ensure compliance with the territorial integrity of democratic and sovereign states. Should they be respected by all parties to the conflict, the recent talks in Minsk will put an end to the armed confrontation that has already resulted, unfortunately, in thousands of casualties, combatants or civilians not involved militarily, but will also make over one million people leave their homes and seek refuge.

Romania is interested in strengthening its own status in the Euro-Atlantic structures, by enhancing its credibility as a state generating security and stability in the area. As a member of NATO and the EU, it is part of the 2014 Wales Summit provisions decision-making and implementation process. Starting the procedures regarding the installation of NATO command and control elements on Romanian territory is, therefore, a first response of our conduct, which is in agreement with the stance of these international bodies, in a joint effort to find solutions to the security situation in the Black Sea region. The military land and naval exercises,

the NATO aircraft flights over the territory of the member states in the region are also clear indications/declarations of the interest shown by the Alliance in bolstering the security of these states.

The support shown by the policymakers for the gradual increase in the budget earmarked for the armed forces in order to provide military structures with equipment and weaponry needed for the fulfilment of the assumed operational capabilities will prove their political maturity and responsibility towards the country's future.

As some political-military analysts state, the change in the strategic balance at the Black Sea occurred when Crimea was occupied, in March last year, and was aggravated by the outbreak of hostilities in eastern Ukraine. Given that this type of conflict, with uncertain stakes and prospects for tensioning/compromising the regional security environment, can start in any other place in Eastern Europe, the members of the international community must be united in making choices and decisions. Otherwise, although we do not like to accept the possibility of such scenarios, the inflammation, through mere *sympathy*, of other areas can cause uncontrollable explosions in this tense geostrategic area, with major consequences for regional and even global security. History has shown us so many times that such consequences have not been faced only by those led by their own hegemonic impulses, but quite the contrary, by millions of innocents. And this should never happen again in a normal world, in which the supreme value is human life.

English version by
Iulia SINGER

CONSIDERAȚII PRIVIND POTENȚIALE ÎNTREBUNȚĂRI ALE SISTEMELOR DE APĂRARE DE TIP AEGIS ÎMPOTRIVA RACHETELOR BALISTICE (II)

General-locotenent (r.) dr. Niculae TABARCIA

A special case of ballistic missile defence is the development of the architecture to defend against ballistic missiles launched from submarines. At least in theory, their place and number cannot be known precisely as in the case of other types of ballistic missiles. That is why, according to the author, defence should develop a maximal architecture starting from the premise that the worst-case scenario can occur, namely the maximum number of carrier platforms (submarines) launch an attack simultaneously. The US defence systems that could engage such hypothetical attacks are GBI (Ground Based Interceptor), Aegis ships having SM3 (Standard Missile 3) interceptors and, possibly, THAAD (Terminal High Altitude Area Defense).

Keywords: *missile defence; North Korea; nuclear test; Deveselu*

Varianta 2: capacitățile componentei US MD European Phased Adaptive Approach din România

În cadrul Conferinței internaționale de la Moscova, generalul-colonel V.V. Gerasimov⁵ a prezentat o serie de simulări ale experților Ministerului rus al Apărării privind capacitățile componentelor *European Phased Adaptive Approach* preconizate a fi dislocate în România și în Polonia. Conform acestor date, interceptorii de tip SM3 block I ce vor fi dislocați în faza a II-a a EPAA la Deveselu vor avea o capacitate limitată de combatere a RBRM lansate din Iran. Mai exact, vor putea combate rachete balistice având ca țintă sudul, sud-estul și centrul Europei (*figura 6*), dar vor avea capacitate limitată de a combate rachetele balistice având ca țintă vestul extrem și nordul Europei (*figura 7*).

Concluzia extrem de importantă, exprimată chiar de experții ruși, este că interceptorii din locația Deveselu nu reprezintă o amenințare la adresa forțelor strategice ale Rusiei atât timp cât interceptorii dislocați sunt de tip block I,

General-locotenent (r.) dr. Niculae Tabarcia – fost consilier al șefului Statului Major General, Ministerul Apărării Naționale.

⁵ General-colonel V.V. Gerasimov – *Assessment of BMD Global Capabilities*, prezentare la Conferința internațională *Missile Defence as a Factor in Establishing a New Security Environment*, Moscova, 3-4 mai 2012, pe site-ul www.mil.ru.

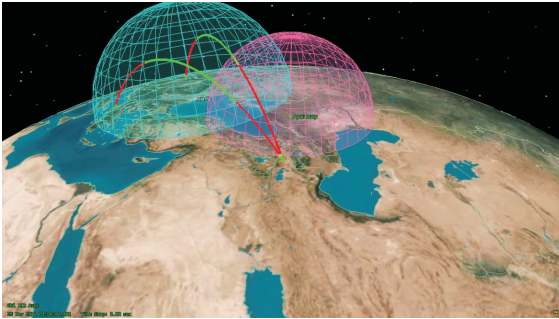
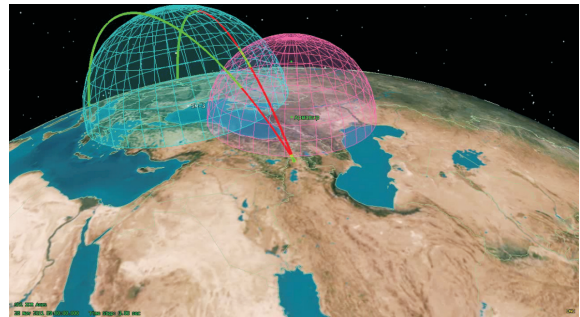

Figura 6: Capabilitățile componentei EPAA din România, cu interceptor SM3 block I, împotriva unui atac cu RBRM din Iran având ca țintă sudul și centrul Europei

Figura 7: Capabilitățile componentei EPAA din România, cu interceptor SM3 block I, împotriva unui atac cu RBRM din Iran având ca țintă vestul și nordul Europei

iar în situația operării de interceptori SM3 block II posibilitățile lor de a acționa împotriva *RBI* sunt limitate.

O evoluție semnificativă recentă înregistrată pe acest subiect o reprezintă anunțul din data de 15 martie 2013 al secretarului american al apărării, Chuck Hagel, privind decizia de a renunța la faza a IV-a a *EPAA* ca parte a unei restructurări globale a planurilor SUA de apărare antirachetă ce vizează contracararea rachetelor din Coreea de Nord și Iran. Restructurarea presupune:

- stoparea programului de dezvoltare a interceptorului SM-3 Block IIB și, implicit, a implementării fazei a IV-a a *EPAA* (de fapt, singura etapă care, utilizând o rachetă SM-3, mult mai rapidă, cu performanțe mai bune, ar fi putut intercepta amenințări de tip *RBI* lansate din Iran la adresa SUA);
- cheltuieli de un miliard de dolari pentru amplasarea a 14 noi interceptori *GBI* pe lângă cei 30 (în prezent, interceptorii *GBI* din cadrul *Ground-Based Midcourse Defense – GMD* sunt dislocați: 26 la Ft. Greely în Alaska și 4 la Vandenberg AF Base în California), cu scopul de a contracara amenințarea crescândă reprezentată de Coreea de Nord;
- amplasarea unui al doilea sistem radar AN/TPY-2 în Japonia, pentru a determina parametrii balistici ai rachetelor ce ar putea fi lansate de Coreea de Nord în direcția Japoniei sau a SUA;

- lansarea unui studiu de impact asupra mediului pentru potențiale noi locații de pe teritoriul Statelor Unite de lansare a interceptorilor *GBI* (cel mai probabil pe coasta de est a SUA).

Practic, prin această renunțare, singura posibilitate a SUA de a intercepta *RBI* din Iran (când și dacă acesta va atinge vreodată respectiva capabilitate) ar fi cu interceptori *GBI*, mult mai costisitori; de asemenea, se renunță la posibilitatea angajării timpurii a respectivelor amenințări folosind interceptori SM 3 bazați în Europa, opțiune care ar fi permis angajarea rachetelor balistice înainte de separarea capetelor de luptă independente (*Multiple Independent Re-entry Vehicles – MIRV*) și de utilizarea contramăsurilor electronice; de asemenea, ar fi majorat semnificativ probabilitatea de nimicire a respectivelor amenințări prin crearea posibilității de angajare succesivă cu diferite sisteme de armă, un prim aliniament fiind în Europa și, apoi, pe coasta de nord-est a SUA.

În cadrul aceleiași conferințe de presă, secretarul american al apărării a reafirmat decizia nestrămutată a SUA de a continua implementarea fazelor I la III ale *EPAA*.

Decizia de ajustare a *EPAA* nu afectează planurile din România, respectiv faza a II-a a *EPAA* – care presupune operaționalizarea *Facilității SUA* din cadrul Bazei Deveselu la orizontul anului 2015, aceasta urmând să se desfășoare conform calendarului stabilit, fără niciun fel de modificări sau întârzieri. De remarcat că tipul de interceptor care urma să fie introdus în uz în cursul fazei a IV-a – SM 3 block IIB nu a fost, încă de la începutul proiectului, planificat a fi instalat la Deveselu, unde va fi amplasat SM 3 block IB, cel puțin conform planurilor actuale.

Oficial, decizia SUA a fost motivată printr-un plan global de restructurare a planurilor de apărare antirachetă, destinat contracarării amenințării crescânde din partea Coreei de Nord, concretizată în realizarea unui al treilea test nuclear, afișarea unei posibile *RBI* autotransportabile, precum și lansarea în spațiu a unui satelit folosind o rachetă *Taepo-Dong 2* – demonstrând, astfel, un avans considerabil în dezvoltarea tehnologiilor specifice rachetelor cu bătaie mare. Practic, această decizie are în vedere stoparea unui program deja amânat după anul 2022, pe fondul creșterii amenințării din direcția Asiei de Sud-Est și concentrarea resurselor pentru creșterea numărului de interceptori *GBI*, precum și dezvoltarea tehnologiilor pentru *Kill Vehicle* (pentru *GBI* și SM 3 – ambele produse de Raytheon).

Dacă ar fi să luăm în considerare și alte motive posibile, am putea enumera următoarele:

- un studiu întocmit de un grup de lucru de experți din cadrul *National Research Council (NRC)*, făcut public în 11 septembrie 2012, recomandă,

pentru apărarea, în următoarea decadă, a zonei continentale a SUA împotriva amenințărilor *RBI* cu originea în Iran, realizarea unei a treia baze de *GBI*, în zona de nord-est a SUA; de asemenea, recomandă renunțarea la programul de dezvoltare a SM 3 block IIB (faza a IV-a a *EPAA*) ca fiind inutil pentru apărarea Europei (după implementarea fazelor I-III *EPAA*) și inefficient pentru apărarea zonei continentale a SUA;

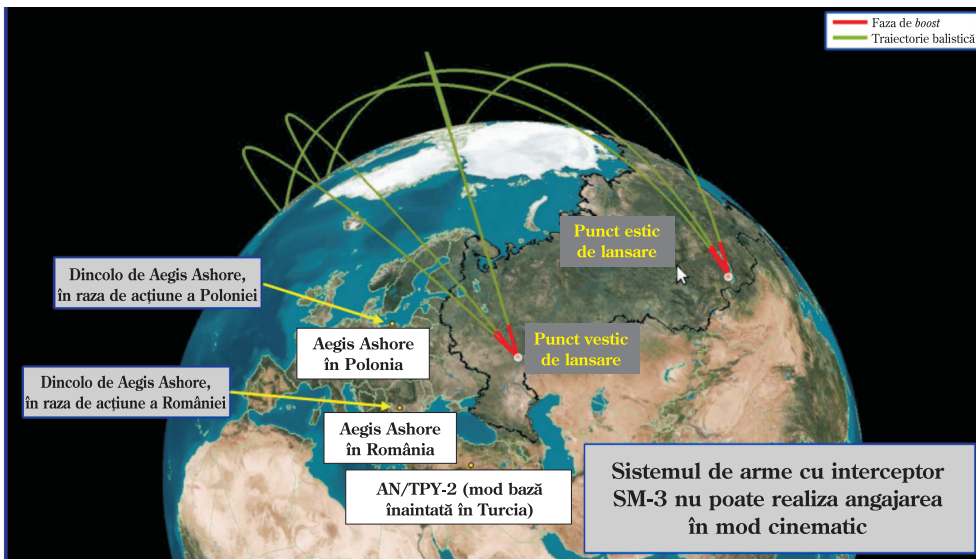
- un raport al *GAO (US Government Accountability Office)*, publicat în 11.02.2013, a concluzionat că poziționarea interceptorilor SM 3 block IIB în Polonia în faza a IV-a duce la geometrii necorespunzătoare de angajare a *RBI* lansate din Iran către SUA, rezultând o poziționare recomandată în zona Mării Nordului;
- un alt motiv ce a dus la stoparea dezvoltării SM 3 block IIB îl constituie dificultățile tehnologice legate de dezvoltarea respectivului interceptor, cu impact direct asupra necesarului de resurse financiare pentru dezvoltare, la care se adaugă și nevoia urgentă a MDA/SUA de a concentra finanțarea pe cercetările legate de rezolvarea problemelor Exo-atmospheric Kill Vehicle (EKV) Capability Enhancement-II (CE-II) care echipează 10 din cei 30 de interceptori *GBI* ce asigură apărarea împotriva *RBI* a zonei continentale a SUA (ca urmare a 2 din 3 teste nereușite cu EKV CE-II în 2010, MDA a stopat achiziția celorlalți EKV CE-II și a declarat neoperaționali cei 10 interceptori *GBI* echipați cu EKV CE-II; un nou test a fost planificat pentru 22.06.2014, iar după postările pe site-ul Agenției SUA de apărare împotriva rachetelor balistice a fost încheiat cu succes).

Urmare a acestor dezvoltări, s-au înregistrat reacții atât interne, cât și din partea Rusiei, astfel:

- au existat acuzații din partea republicanilor că renunțarea la dezvoltarea SM 3 block IIB constituie, în fapt, o concesie făcută Rusiei, întrucât amplasarea acestor interceptori în vecinătate a fost subiectul pozițiilor celor mai vehemente din partea Rusiei (poziții ce au inclus amenințări cu retragerea din noul tratat START de dezarmare nucleară, precum și cu dislocarea de rachete Iskander în enclava Kaliningrad, între Polonia și Lituania, și în zona Krasnodar, în nordul Mării Negre);
- potrivit unui articol publicat în 20 martie 2013 de către Centrul de analize pentru politică europeană, există riscul „*morții prin 1 000 de tăieturi*“ a *EPAA*, în sensul că renunțarea la faza a IV-a, oricât de rațională ar fi din punctul de vedere al decidentului american ce are ca prioritatea apărarea zonei continentale a SUA, poate reprezenta doar primul pas într-o serie de restructurări ale programului în contextul limitărilor

bugetare ale SUA, restructurări care ar duce în final la stoparea *de facto* a programului;

- Rusia și-a păstrat poziția inițială pe care a adoptat-o la anunțarea EPAA, considerând că, prin implementarea acestuia, ar fi afectat echilibrul de forțe creat în cadrul așa-numitei „doctrină a distrugerii reciproce“, prin limitarea posibilităților de acțiune ale forțelor strategice ruse. SUA au argumentat în mod repetat că EPAA are un caracter strict defensiv și nu este îndreptată împotriva forțelor strategice ruse, argumentând că geometriile de interceptare efectiv nu permit angajarea unor RBI sau RBRM care ar fi lansate din Rusia către SUA cu interceptori SM-3 (indiferent de versiune) bazați în România sau în Polonia. Mai mult, chiar dacă s-ar încerca angajarea RBI din Rusia, folosind interceptori SM 3 staționați în Europa, soluția de interceptare ar duce, din cauza întârzierilor caracteristice sistemului (întârzieri date de așteptarea finalizării fazei de *boost* pentru a le determina caracteristicile traiectoriilor, precum și timpul minim necesar pentru funcționarea tuturor celor 3 trepte ale SM 3 și activarea Kill Vehicle) la soluții teoretice de interceptări în urmărire, practic imposibil de realizat. Se adaugă la aceste argumente faptul că nu există planuri de dislocare a unor radare de avertizare timpurie AN/TPY-2 care să vizeze Rusia ca posibilă origine de amenințări balistice.

RBI-urile rusești lansate spre SUA circulă pe traiectorii polare și sunt prea rapide pentru ca SM-3 să intercepteze fie RBI-ul în sine, fie vehiculul de reintrare.

Trebuie adăugat totuși că toate argumentele celor două părți – SUA și Rusia –, trecute în revistă, nu iau în considerare ipoteza întrebuițării de către Rusia a rachetelor balistice pentru a lovi ținte dispuse într-un potențial teatru de operații european. Fără a intra în detalii, se impun de la sine cel puțin următoarele considerații:

- dacă Rusia ar întrebuița rachete balistice pentru a lovi ținte din Europa atunci nu ar fi nevoie de *RBI* lansate de pe sol, ci cel mult de *RBRM*, dată fiind adâncimea redusă a unui astfel de teatru de operații (până la 3 000 km);
- dacă o astfel de ipoteză s-ar materializa nu ar fi nevoie de interceptori SM 3 block II B, fiind suficienți cei block I B și II A;
- aceasta poate constitui o explicație suplimentară pentru continua opoziție a Rusiei la dezvoltarea fazelor 3 și 4, cu atât mai mult, cu cât în Doctrina militară a Federației Ruse se specifică faptul că: „*Rusia își rezervă dreptul de a-și folosi armamentul nuclear și alte tipuri de armament de distrugere în masă împotriva acestuia și (sau) aliaților acestuia⁶, precum și ca răspuns la o agresiune la scară mare, întrebuițând armament convențional în situații care pun în pericol securitatea națională a Federației Ruse⁷.*”

Varianta 3: apărarea împotriva RBLS

Un caz aparte al apărării împotriva rachetelor balistice îl reprezintă crearea unei arhitecturi care să asigure apărarea împotriva *RBLS* (rachete balistice lansate de pe submarine). Cel puțin teoretic, locația și numărul acestora nu pot fi știute cu precizie, așa cum este cazul celorlalte tipuri de rachete balistice. Este motivul pentru care apărarea este nevoită să creeze o arhitectură maximală plecând de la premisa celui mai dezavantajos scenariu, în care un număr maxim de platforme purtătoare (submarine) lansează un atac simultan.

Pentru simularea unui astfel de scenariu, luând în considerare arsenalul *RBLS* al Rusiei prezentat în *tabelul 2*⁸, considerând că doar jumătate din acesta ar putea

Tabelul 2

Tip RBLS		Existent	RBLS/ submarin	Nr. încărcături de luptă/ RBLS (MIRV)	Total
SS-N-18 M1	RSM-50	3	16	3	144
SS-N-23 M1	RSM-54 (Sineva)	6	16	4	384
SS-N-32	RSM-50 (Bulava)	2	16	6	192
TOTAL					820

⁶ Trimitere directă la *orice* ipotetic adversar al Rusiei, fără precizarea identității acestuia.

⁷ *Military Doctrine of the Russian Federation, 2010*. Textul complet al noii doctrine militare a Rusiei, tradus în limba engleză, la adresa http://www.carnegieendowment.org/files/2010russia_military_doctrine.pdf.

⁸ *Bulletin of the Atomic Scientists, Russian Nuclear Forces, 2012*, pe site-ul <http://bos.sagepub.com/content/68/2/87>.

executa un eventual atac simultan asupra SUA, ar rezulta că apărarea ar fi nevoită să combată, într-un interval scurt de timp, un număr de 410 încărcături de luptă.

Sistemele de apărare ale SUA care ar putea angaja un astfel de atac ipotetic sunt *GBI*, navele cu sisteme *Aegis* având interceptori SM3 și, eventual, *THAAD*.

Informațiile din surse deschise indică faptul că numărul total de interceptori disponibil în prezent este de 255 (30 *GBI*, 129 SM3⁹, 96 *THAAD*). Este, astfel, evident că apărarea ar fi depășită, chiar și în ipoteza că ar avea posibilitatea să participe toți interceptorii la angajarea *RBLs* rusești.

Continuând raționamentul doar din punct de vedere teoretic, numărul de interceptori necesari pentru a face față unui astfel de ipotetic atac, pentru a se realiza un procent de combatere a atacului de 90%, luând în considerare o probabilitate de nimicire cu un interceptor de 0,85% și o combatere de tip salvă (pentru care ar fi necesar un număr de 4 interceptori pentru combaterea unei rachete balistice), ar fi nevoie de $410 \times 4 = 1\ 640$ de interceptori, ceea ce înseamnă de peste 6 ori mai mult decât cei existenți. Păstrând o proporție de 10/1 între numărul de interceptori de tip *GBI* și SM3 block II, costul total doar al interceptorilor ar fi de 32,85 miliarde USD (150 *GBI* x 70 mil. USD + 1490 SM3 x 15 mil. USD).

Din prezentarea, chiar și succintă, a acestor informații rezultă fără echivoc că, pentru moment, cel puțin, actualul nivel de dezvoltare al sistemului de apărare antirachetă al SUA este departe de a putea face față unui atac masiv al Rusiei cu *RBLs*, dar este la fel de adevărat că, și invers, Rusia nu are nici pe departe capacitatea de a răspunde eficient unui atac de aceleași proporții al SUA, ceea ce înseamnă că, în continuare, conceptul *Mutual Assured Destruction – MAD*, chiar dacă este absent în discursul public al politicienilor, funcționează la nivelul gândirii decidenților și produce efecte vizibile.

Acest raționament argumentează, de asemenea, ideea că o arhitectură de apărare împotriva rachetelor balistice care să își propună să aibă succes împotriva unui atac la scară mare cu *RBI* este extrem de costisitoare. Este, de asemenea, de așteptat ca, în cazul în care unul dintre cele două state ar intenționa creșterea numărului interceptorilor la o valoare care să permită o astfel de apărare, celălalt ar putea crește proporțional numărul de *RBI*, ceea ce ar face ca, în continuare, acest tip de echilibru să fie menținut în limite rezonabile.

Este de menționat însă și faptul că, din punctul de vedere al eforturilor financiare, apărarea antibalistică este în mod cert mult mai costisitoare decât dezvoltarea rachetelor balistice, iar o apărare cu o rată de succes apropiată de 1 este puțin probabil să poată fi realizată vreodată.

⁹ Ronald O'Rourke, *Navy Aegis Ballistic Missile Defense (BMD) Program: Background and Issues for Congress*, Congressional Research Service, Washington, 2011, pp. 3-5.

PRINCIPII DE ORGANIZARE, STRUCTURI ȘI RESPONSABILITĂȚI DE ASIGURARE A SPRIJINULUI CU REȚELE INFORMATICE ȘI DE COMUNICAȚII TACTICE PENTRU FORȚE DISLOCABILE (III)

Colonel dr. Dănuț ȚIGĂNUȘ

The principle of maintaining information security and achieving cyber defence in tactical communications and information networks is essential for success in military operations and actions. In this regard, according to the author, the coordination between NATO and national security policies in the field should contribute to the definition and development of a common legislative framework that will enable the rapid and effective establishment and deployment of communication and information systems. Network information infrastructure may become a target especially for the opponent attacks and, therefore, the information security process should be continuous and able to monitor the entire range of security risks and threats.

Keywords: *cyber defence; national security; information networks; tactical communications*

Continuăm prezentarea principalelor structuri și a responsabilităților acestora în scopul planificării și realizării sistemelor de comunicații și informatice.

3) *Responsabilitățile ASSIM pentru planificarea, realizarea și utilizarea CIS*

în sprijinul comandamentelor și forțelor dislocabile

- asigură infrastructura fixă și serviciile de bază centralizate în sistemele informatice pentru sprijinul operațiilor și acțiunilor militare, la nivel strategic și operativ-strategic;
- operează, menține în stare de funcționare, controlează și administrează elementele centrale ale infrastructurilor de date și rețelelor informatice fixe, asigurând permanența acestora pe toată durata misiunii, 24 ore pe zi, 7 zile pe săptămână;
- asigură echipamente terminale pentru utilizatori (stații de lucru independente sau în rețele clasificate și neclasificate, echipamente și servicii de date, precum și aplicații software

pentru comandamentele la nivel strategic în locul de funcționare la pace (locația fixă, permanentă);

- realizează compatibilitatea produselor software în rețele militare fixe și dislocabile;

Colonel dr. Dănuț Țigănuș – Statul Major General, Ministerul Apărării Naționale.

- sprijină CCIAC pentru asigurarea sistemelor de comunicații și informatice (CIS) pe timpul operațiilor și acțiunilor militare, la nivel strategic și operativ-strategic pe durata dislocării;
- asigură expertiza tehnică în domeniul sistemelor și serviciilor informatice, de securitate informațională și apărare cibernetică; configurează și instalează stații de lucru și echipamente periferice (imprimante, scanere, sisteme de videoproiecție);
- organizează și execută activitatea de mentenanță software a sistemelor și echipamentelor din rețele fixe;
- dezvoltă, configurează, instalează și exploatează aplicații software în sprijinul comandamentelor și forțelor dislocabile;
- asigură instalarea, exploatarea și mentenanța sistemelor de securitate informațională în rețele fixe; asigură, la nevoie, administratori de sistem, administratori de securitate și administratori de baze de date în rețele fixe;
- asigură instruirea din timp a personalului propriu pentru realizarea și utilizarea sistemelor informatice, securitate informațională și apărare cibernetică, fixe, precum și a utilizatorilor finali pentru exploatarea celor dislocabile.

4) Responsabilitățile AMMFR pentru sprijinul comandamentelor și forțelor dislocabile

- realizează alocarea, asignarea și evidența frecvențelor sau canalelor radio necesare punerii în funcțiune a tuturor echipamentelor radioelectrice din dotarea Armatei României;
- stabilește principiile și regulile generale în domeniul compatibilității electromagnetice și controlează modul de aplicare a acestora pe timpul operațiilor și activităților militare care implică sisteme și echipamente radioelectronice;
- elaborează acte normative specifice, studii și analize de caz pe linia compatibilității electromagnetice pentru activitățile comandamentelor și forțelor dislocabile;
- coordonează aplicarea măsurilor de asigurare a compatibilității electromagnetice pe timpul achiziției, instalării și exploatarei echipamentelor radioelectrice din dotarea Ministerului Apărării Naționale, la solicitarea structurii responsabile cu achiziția, instalarea și exploatarea respectivelor echipamente;
- analizează și soluționează cererile de sprijin cu frecvențe pentru echipamentele radioelectrice militare fixe și dislocabile;
- întocmește, actualizează și gestionează baze de date privind:
 - ⇒ caracteristicile de lucru ale echipamentelor radioelectrice din dotarea Ministerului Apărării Naționale, care trebuie să conțină date referitoare

la: gama frecvențelor de lucru, ecartul, codurile simbolului de emisie, lățimea de bandă ocupată a semnalului, tipul și câștigul antenei, puterea efectiv radiată, alte informații necesare;

- ⇒ locurile de dispunere și parametri tehnici de emisie aprobați pentru echipamentele radioelectrice instalate permanent în perimetre administrate de structuri ale Ministerului Apărării Naționale, care trebuie să conțină date referitoare la: denumirea locurilor de instalare și coordonatele geografice în grade, minute, secunde ale fiecărei antene, frecvențele de emisie și recepție asigurate, codurile simbolului de emisie, lățimea de bandă ocupată a semnalului, înălțimea, tipul și câștigul antenei, puterea efectiv radiată, alte informații necesare efectuării analizelor de compatibilitate electromagnetice;
- ⇒ frecvențele radio asigurate pe utilizatori, necesare punerii în funcțiune a echipamentelor radioelectrice în operații și acțiuni militare.
- pune la dispoziția comandamentelor și forțelor dislocabile, precum și a structurilor cu responsabilități pe linia asigurării compatibilității electromagnetice, la cerere, în scopul îndeplinirii atribuțiilor, informații cuprinse în bazele de date proprii;
- realizează analiza de compatibilitate electromagnetice cu ajutorul aplicațiilor informatice specifice și cu folosirea, la nevoie, a echipamentelor proprii de monitorizare și analiză a spectrului;
- asigură utilizarea eficientă a frecvențelor radio aflate în administrarea Ministerului Apărării Naționale și reprezintă interesele acestuia în relația cu instituțiile și organizațiile militare și civile cu responsabilități în domeniu, naționale și internaționale, în scopul armonizării reglementărilor specifice, protejării lucrului echipamentelor radioelectrice din dotarea structurilor Ministerului Apărării Naționale și soluționării eventualelor perturbații electromagnetice prejudiciabile produse de către acestea sau de cele aparținând altor utilizatori.

5) Responsabilitățile structurilor de comunicații și informatice de la statele majore ale categoriilor de forțe ale armatei/comandamente pentru sprijinul comandamentelor și forțelor dislocabile

- participă la planificarea operațională în domeniul CIS/C4ISR la nivelul comandamentelor pe care le deservește;
- aplică planurile specifice în domeniul de competență, elaborează documente de planificare și execuție, precum și proceduri de operare permanente pentru organizarea și utilizarea rețelelor informatice și de comunicații tactice pentru forțe dislocabile;

- asigură sistemele de comunicații și informatice (CIS) în sprijinul operațiilor și acțiunilor militare de orice tip și natură, la nivel operativ și tactic pentru forțele pe care le deserveșc;
- operează, mențin în stare de funcționare, controlează și administrează elementele proprii ale infrastructurilor de comunicații și rețelelor de transmisii militare, asigurând permanența acestora pe toată durata misiunii, 24 ore pe zi, 7 zile pe săptămână;
- aplică, sub coordonarea Statului Major General prin Direcția comunicații și informatică, politicile, actele normative, normele, dispozițiile și procedurile de organizare a CIS/CAISR în rețele de conducere, sprijin de luptă, cooperare și înștiințare cu comandamentele și forțele aliate, UE, OSCE sau de coaliție dislocate, pe baza standardelor tehnice și procedurale în vigoare;
- asigură echipamente terminale pentru utilizatorii proprii (stații de lucru independente sau în rețele clasificate și neclasificate, telefoane, echipamente și servicii de voce și VTC) pentru comandamentele dislocabile din structura de forțe căreia îi aparțin;
- asigură instalarea, exploatarea și mentenanța sistemelor de securitate informațională în rețele dislocabile proprii; asigură, la nevoie, administratori de sistem, administratori de securitate și administratori de baze de date în rețele dislocabile pentru comandamentele deservite;
- asigură expertiza tehnică în domeniul CIS/CAISR; instalează stații de lucru, telefoane, echipamente VTC; execută, cu sprijinul Comandamentului Comunicațiilor și Informaticii, activitatea de mentenanță a sistemelor și echipamentelor hardware dislocabile; planifică, proiectează și exploatează rețele de voce, date și multimedia, asigură, cu sprijinul ASSIM, mentenanța software pentru rețele dislocabile proprii;
- preia de la operatorii rețelelor și serviciilor de comunicații și informatice comerciale și guvernamentale elementele necesare pentru completarea infrastructurii și serviciilor CIS militare, precum și pentru realizarea cooperării cu elementele dislocate în aceeași zonă ale SAOPSN sau care sprijină, în rețele fixe, comandamentele și forțele militare dislocate proprii;
- execută aplicarea politicilor privind managementul frecvențelor radio, pe timpul operațiilor și activităților militare în zona de dislocare, monitorizarea spectrului frecvențelor radio aflat la dispoziția comandamentelor și a forțelor dislocabile proprii, urmărind evitarea perturbațiilor electromagnetice prejudiciabile și protecția sistemelor radioelectronice de comunicații, navigație și supraveghere, fixe și mobile;

- coordonează și conduc activitatea și pregătirea de specialitate a personalului propriu pentru pregătirea și desfășurarea misiunilor de sprijin *CIS/CAISR* pentru comandamente și forțe dislocabile;
- asigură instruirea din timp a personalului propriu pentru realizarea și utilizarea sistemelor de comunicații, informatice, securitate informațională și apărare cibernetică, precum și a utilizatorilor finali din categoria de forțe/comandament din care fac parte pentru exploatarea echipamentelor terminale pe care le pun la dispoziția acestora în *CIS* dislocabile/*RICT*.

5. Securitate informațională și apărare cibernetică în rețele informatice și de comunicații tactice pentru comandamente și forțe dislocabile

Principiul menținerii securității informaționale și realizarea apărării cibernetice la nivelul *RICT* este esențial pentru succesul în operații și acțiuni militare. Totodată, conectivitatea și interdependența sistemelor și serviciilor de comunicații și informatice orientate spre lucru în colaborare pe o platformă comună la nivelul teatrului/zonă de operații constituie o provocare din perspectiva securității informaționale. Coordonarea politicilor de securitate dintre structurile de profil NATO și cele naționale trebuie să contribuie la definirea și dezvoltarea unui cadru legislativ comun ce va permite crearea și dislocarea cu rapiditate și eficiență a sistemelor de comunicații și informatice. Infrastructura informațională de rețea poate deveni o țintă cu predilecție pentru atacurile adversarilor și, de aceea, procesul de securitate informațională trebuie să fie continuu și să monitorizeze toată gama de riscuri și amenințări la adresa securității. În condițiile realității ducerii acțiunilor de luptă, implementarea capacităților moderne de apărare cibernetică se va face simultan cu menținerea tehnicilor actuale de protecție în mediul de rețea și cu refacerea ulterioară a capacităților principale afectate de acest tip de atacuri.

1) *Securitatea rețelelor informatice dislocabile* poate fi afectată de mai mulți factori, cum ar fi: dezastre sau calamități naturale, defectări ale echipamentelor, greșeli umane de operare sau manipulare, fraude. Primele trei tipuri de amenințări sunt accidentale, în timp ce ultima este intenționată. Studiile efectuate au arătat că jumătate din costurile implicate de incidente sunt datorate acțiunilor voite distructive, un sfert dezastrilor accidentale și un sfert greșelilor umane⁸. Acestea din urmă pot fi evitate sau, în cele din urmă, reparate printr-o mai bună aplicare a regulilor de securitate (salvări regulate de date, discuri de *backup*, limitarea drepturilor de acces, organizarea unor comunități de utilizatori pentru o acțiune

⁸ Pe site-ul <http://www.referatele.com/referate/informatica/online6/Securitatea-Internetului-viermele-internet-ului-Categorii-de-atacuri-asupra-retelelor-Modelul-de.php>.

militară specifică etc.). Fără a depinde de mediul fizic prin care se realizează (cablu metalic, fibră optică sau mediul wireless) sau de specificul rețelei de transmisie a informațiilor (de computere, de telefonie fixă sau mobilă, de televiziune prin cablu, de distribuție a energiei electrice), *securitatea rețelelor informatice și de comunicații tactice* reprezintă un aspect esențial al serviciilor oferite, fiind critică în cazul informațiilor cu caracter secret din aplicații de bază și/sau funcționale. Vulnerabilitățile rețelelor de comunicații și ale sistemelor informatice pot antrena disfuncții de la pierderea supremației informaționale, amânarea sau întârzierea obținerii obiectivelor și a stării finale până la pierderi materiale și chiar umane pe timpul operațiilor și acțiunilor militare. Aceste aspecte impun o analiză minuțioasă a riscurilor și vulnerabilităților diferitelor rețele informatice și de comunicații tactice dislocabile, precum și găsirea soluțiilor, strategiilor, tehnicilor și protocoalelor de securitate care să prevină aceste disfuncții. Pentru asigurarea securității unei rețele s-au creat așa-numitele *servicii de securitate*, care au scopul de a asigura securitatea aplicațiilor, precum și a informațiilor stocate pe suport sau transmise prin rețea. Când este vorba despre securitatea unei rețele, apar mai multe aspecte, cum ar fi: securizarea accesului fizic și logic, securitatea serviciilor de rețea, secretizarea informațiilor, managementul securității. În funcție de importanța informațiilor, de caracterul public sau privat al rețelei informatice/de comunicații, indiferent de terminalul folosit (computer, laptop, stație radio, stație prin satelit, telefon mobil, radiotelefon, PDA, iPod, tabletă etc.), se elaborează anumite politici de securitate care, în urma unei analize de securitate, exprimă cel mai bine principiile care stau la baza adoptării unei anumite strategii de securitate, implementată prin diverse măsuri specifice, cu tehnici și protocoale adecvate operației sau acțiunii militare. Pentru o analiză completă a securității trebuie avute în vedere toate aspectele referitoare la o rețea de comunicații, interne și externe, hardware și software, factorul uman și de tip automat, tipurile de rețea, topologiile și mediile de transmisie, protocoalele de comunicații, aplicațiile derulate, riscurile de securitate și, nu în ultimul rând, costurile. Vulnerabilitățile rețelelor se manifestă pe toate nivelurile modelului de referință *OSI*⁹, fiind necesară adoptarea unor măsuri de securitate adecvate fiecărui nivel și fiecărui model de rețea în parte. Toate acestea arată că trebuie avute în vedere, cu prioritate, două aspecte principale legate de securitatea rețelelor:

- integritatea și disponibilitatea resurselor unei rețele, fizice sau logice, indiferent de defectele de funcționare, hard sau soft, de perturbații sau de tentative de întrerupere a comunicațiilor;

⁹ *Modelul de referință OSI (Open Systems Interconnection)* – stiva de protocoale de comunicație – ierarhic foarte des folosit pentru a realiza o rețea de calculatoare; standard al Organizației Internaționale de Standardizare, emis în 1984, pe site-ul http://ro.wikipedia.org/wiki/Modelul_OSI

- caracterul privat al informațiilor, exprimat ca fiind dreptul individual de a controla sau de a influența ce informații pot fi memorate în fișiere sau în baze de date din rețea și cine are acces la acestea, rețeaua fiind responsabilă de împiedicarea încercărilor ilegale de sustragere a informațiilor, precum și de încercările de modificare ale acestora.

1) Apărarea cibernetică a RICT

Spațiul cibernetic dezvoltat la scară mondială reprezintă mediul informațional care cuprinde rețele private de date independente sau interconectate, rețeaua internet, infrastructuri IT fixe și dislocabile, militare și non-militare, rețele de comunicații, sisteme de calcul cu procesoare și controlere încorporate, servere și active de rețea. Amenințările în spațiul cibernetic sunt un pericol real și iminent pentru C2 pe timpul unei operații sau activități militare. Informațiile sunt cruciale pentru succesul comun în operații naționale sau multinaționale. Informația reprezintă, de asemenea, un instrument critic al puterii politice naționale și asigură capacitatea de a realiza și menține un avantaj în spațiul cibernetic, crucial pentru securitatea națională. *SCIAR*, prin infrastructura dezvoltată în spațiul cibernetic, oferă servicii esențiale prin asigurarea transportului de informații, stocarea și diseminarea acestora către proprietarii de drept și utilizatorii autorizați ai acestor informații. Capacitatea de a lucra nestingherit în spațiul virtual, în zilele noastre, reprezintă o necesitate, dar și o provocare la adresa securității informaționale în scopul asigurării și garantării succesului operației sau acțiunii militare. Nu suntem singurii utilizatori sau ocupanți ai spațiului cibernetic, nici participarea noastră nu este izolată sau fără prezența unor potențiali adversari care au la dispoziție și uzitează de tehnologii sofisticate ce constituie provocări zilnice și amenințări la adresa sistemelor de comunicații și informatice proprii, fixe sau dislocabile. De aceea, sistemele informatice și de comunicații dislocabile nu trebuie să fie numai securizate, ci și suficient de flexibile cu asigurarea redundanței și a căilor de transport informațional alternative, astfel încât să răspundă și provocărilor și amenințărilor din spațiul cibernetic.

În final, apreciem că schimbarea mentalităților privind relațiile de colaborare în cadrul instituțiilor naționale și între acestea și structurile de decizie militare și civile din capitalele statelor membre ale NATO, respectiv ale UE, partajarea informațiilor și constituirea comunităților de utilizatori în scop operațional, îmbunătățirea procesului de schimb informațional și alocarea fondurilor necesare creării unei infrastructuri comune orientată pe servicii și care să permită obținerea efectelor de caracteristici comune și integrare printr-o manieră flexibilă de abordare a aspectelor de securitate a informațiilor reprezintă tot atâtea condiții decisive pentru dezvoltarea sistemelor de comunicații și informatice dislocabile pentru sprijinul operațiilor și acțiunilor militare altele decât criza sau războiul. Armata României

poate beneficia la maximum de avantajele inițiativelor de apărare inteligentă ale NATO (*Smart Defence*), precum și de acțiunile Uniunii Europene de punere în comun a capacităților (*Pooling&Sharing*) pentru integrarea graduală și utilizarea resurselor sistemelor de comunicații și informatice federalizate într-o infrastructură comună care să permită utilizarea acestora la nevoie, în toate situațiile, pe teritoriul național sau în afara acestuia, pentru comanda și controlul operațiilor și acțiunilor militare.

Din această perspectivă, credem că securitatea informațională constituie procesul care va suferi schimbările cele mai profunde în contextul amplificării vulnerabilităților infrastructurii informaționale în fața amenințărilor cibernetice la adresa securității sistemelor și informațiilor pe care acestea le vehiculează. Plecând de la această ipoteză, apreciem că sistemele de comunicații și informatice utilizate pentru comandamente și forțe dislocabile vor suferi un proces de transformare graduală care se va finaliza prin atingerea obiectivului de federalizare sistemică, organizatorică și de management informațional la nivelul teatrului de operații cu particularizare în zona de dislocare, care să permită maximum de flexibilitate, dislocabilitate și viteză de adaptare în funcție de cerințele operaționale.

BIBLIOGRAFIE

1. Colonel dr. Liviu Bîrsan, locotenent-colonel Sorin Parfene, *Unele aspecte de actualitate privind managementul spectrului radio*, în *Revista comunicațiilor și informaticii*, cap. 21, Sibiu, 2011.

2. *Ordinul nr. M 31/2011 privind stabilirea responsabilităților pentru asigurarea compatibilității electromagnetice în Ministerul Apărării Naționale*, intrat în vigoare la data de 02.05.2011, Monitorul Oficial al României nr. 300, Partea I, <http://lege5.ro/Gratuit/gi2tiobxgu/ordinul-nr-31-2011-privind-stabilirea-responsabilitatilor-pentru-asigurarea-compatibilitatii-electromagnetice-in-ministerul-apararii-nationale>.

3. Reglementare aeronautică civilă română RACR-CNS – *Operarea sistemelor de comunicații, navigație, supraveghere*, volumul V, *Utilizarea spectrului de radiofrecvențe aeronautice*, ediția 1/2011, din 06/04/2011, publicat în *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 341 din 17/05/2011.

Resurse web

- http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp6_0.pdf
- <http://lucicap.3x.ro/echipamente.htm>
- http://www.mapn.ro/despre_mapn/informatii_generale/documente/plan_2009.pdf
- <http://www.referatele.com/referate/informatica/online6/Securitatea-Internetului-viermele-internet-ului-Categorii-de-atacuri-asupra-retelelor-Modelul-de.php>

PREGĂTIREA OFIȚERILOR DE STAT MAJOR ÎN STRĂINĂTATE (1878-1940)

Colonel (r.) dr. Petre OTU

The study analyses the methods of training staff officers abroad in the period between the War of Independence and the Second World War. The phenomenon depended to a large extent on the culture and civilisation model followed by Romania in the particular period. The staff officers who were trained abroad played an important role in the modernisation of the Romanian military body, occupying positions of great responsibility such as ministers of war, chiefs of general staff, commanders of army corps and divisions, directors or professors at the Superior School of War as well as noted military theoreticians. Among them we can mention Alexandru Averescu, Grigore Crăiniceanu, Constantin Christescu, Leon Mavrocordat, Constantin Prezan, Constantin Iancovescu, Alexandru Iarca.

Keywords: *Triple Alliance; Germany; France; Carol I; Superior School of War*

Modernizarea societății românești s-a declanșat, așa cum se cunoaște, la jumătatea secolului al XIX-lea, proiectul pașoptist fiind matricea acestui proces de o complexitate cu totul deosebită. Modelul care a stat la baza activității reformatoare în principatele românești extracarpatice și, apoi, în statul modern român, a fost de sorginte occidentală, fie că el a purtat amprenta franceză sau germană. Chiar dacă, pe parcurs, procesul de modernizare a cunoscut și aspecte criticabile, este prea bine cunoscută „teoria formelor fără fond”, teoretizată de societatea „Junimea”, în principal de Titu Maiorescu, mentorul și liderul acesteia, amploarea și profunzimea acestuia fiind cât se poate de evidente. Societatea și statul român s-au înscris ferm pe traiectul modernității, ele păstrând, totuși, și anumite caracteristici întâlnite, îndeobște, la periferia marilor arii de civilizații¹.

Evoluția structurilor militare autohtone se înscrie în aceeași paradigmă civilizațională

Colonel (r.) dr. Petre Otu – Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară, Ministerul Apărării Naționale.

¹ Pentru problematica modernizării României, a se vedea lucrările: Gheorghe Iacob, Luminița Iacob, *Modernizare-europenism [România de la Cuza-vodă la Carol al II-lea]*, vol. I, *Ritmul și strategia modernizării*, vol. II, *Percepție, trăire, identitate*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1995; Daniel Barbu, *Bizanț contra Bizanț. Explorări în cultura politică românească*, Editura Nemira, București, 2001;

și modernizatoare. Oștirile celor două principate create la 1830-1831 și perfecționate de domnii pământeni și regulamentari au fost transformate de Alexandru Ioan Cuza într-o armată națională după model francez. Domnitorul Carol I a perfecționat-o sub raportul structurii organizatorice, dotării și instruirii efectivelor, astfel că ea a fost capabilă să participe cu rezultate onorabile la războiul ruso-otoman din anii 1877-1878, intrat în conștiința publică drept „*Război al Independenței*“.

În perioada lungii sale domnii, Carol I a încercat să schimbe modelul francez de organizare și funcționare a armatei cu unul german, profitând și de faptul că, din octombrie 1883, România a fost membră a Triplei Alianțe, aceasta constituind principalul vector de securitate al României până la Primul Război Mondial². Eforturile lui Carol I au dat rezultate parțiale, iar în anii conflagrației mondiale, cu deosebire după ce România a intrat în război, în august 1916, alături de Antantă, modelul francez a reușit să se impună. De altfel, în anii 1916-1918 a funcționat o misiune militară franceză condusă de generalul H.M. Berthelot.

În perioada interbelică, România a făcut parte din sistemul francez de securitate europeană, ceea ce s-a reflectat direct în construcția și funcționarea aparatului militar al țării. În 1924, armata română a adoptat, oficial, doctrina militară franceză, care a fost în vigoare până la declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial³.

*

Un aspect important al modernizării sistemului militar românesc în perioada 1878-1940 l-a reprezentat perfecționarea structurilor de stat major și pregătirea ofițerilor care să le încadreze pe timp de pace și de război. Apariția acestora

Dan Berindei, *Modernitate și trezire națională. Cultura națională română modernă. Studii și eseuri*, Editura Fundației Pro, București, 2003; *Istoria Românilor*, vol. VII, tom II, *De la Independență la Marea Unire (1878-1918)*, coordonator Gheorghe Platon, Editura Enciclopedică, București, 2003; Ioan Saizu, *Modernizarea României contemporane (perioada interbelică). Pas și împas*, Editura Alfa, Iași, 2003; Horia Roman Patapievi, *Discernământul modernizării. 7 conferințe despre situația de fapt*, Editura Humanitas, București, 2004; Florin Țurcanu (coordonator), *Modelul francez și experiențele modernizării. Secolele XIX-XX*, Institutul Cultural Român, București, 2006; Sorin Radu, *Modernizarea sistemului electoral din România (1866-1937)*, Institutul European, Iași, 2007; *Schimbări și devenire în istoria României. Lucrările Conferinței internaționale „Modernizarea în România secolelor XIX-XX“*, Cluj-Napoca, 21-24 mai 2007, coordonatori: Ioan Bolovan, Sorina Bolovan, Cluj Napoca, 2008; Constantin Schifirneț, *Formele fără fond. Un brand românesc*, Comunicare.ro, București, 2007 etc.

² *Documente Diplomatice Române, seria I, vol. 11, 1883*, volum realizat de Alin Ciupală, Rudolf Dinu, Antal Lukacs, Cuvânt înainte de Mihai-Răzvan Ungureanu, ministrul Afacerilor Externe, introducere de Rudolf Dinu, Editura Academiei Române, București, 2006; a se vedea și G. Căzan, S. Rădulescu-Zoner, *România și Tripla Alianță*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.

³ Pentru evoluția organismului militar românesc, a se vedea, între altele: Petre Otu (coordonator), *Reforma militară și societatea în România (1878-2008)*, Editura Militară, București, 2009.

este o expresie a revoluției administrativ-birocratice, impusă de creșterea numerică a armatelor și de perfecționările tehnice din secolul al XIX-lea.

Deși această structură birocratică a fost o inițiativă franceză, cei care au perfecționat-o au fost prusacii (germanii). Statul major prusac a fost înființat de Gerhard Johann David von Scharnhorst (1755-1813) la începutul secolului al XIX-lea, dar a fost perfecționat de feldmareșalii Helmulth von Moltke (1800-1891) și, apoi, de Alfred von Schlieffen (1833-1913) în a doua jumătate a aceluiași veac. Până la acea dată, ofițerii de stat major nu se bucurau de o prețuire deosebită, ei fiind considerați simpli birocrați, lipsiți de contactul cu trupa, cu realitățile câmpului de luptă. Moltke a format din ei un grup de elită, cu o înaltă pregătire, care executau și stagii la unități combatante. Eficiența managementului militar a crescut semnificativ, victoriile germane din războaiele cu Danemarca, Austria și Franța fiind datorate și acestui instrument birocratic perfecționat.

Tot lui Moltke și succesorilor săi li se datorează și statutul deosebit conferit Marelui Stat Major care funcționează autonom față de structura administrației militare centrale, respectiv Ministerul de Război (Apărării). Primul se ocupă cu pregătirea armatei pentru război, cu studiul ipotezelor și planurilor de operații, în timp ce al doilea are drept principală sarcină asigurarea armatei cu tot ce îi este necesar⁴.

În România, se cunoaște bine acest lucru, prima structură de stat major, respectiv Corpul de stat major, a fost creată de Alexandru Ioan Cuza la 12/24 noiembrie 1859. După Războiul de Independență, structurile de stat major românești s-au perfecționat în consens și cu mutațiile intervenite pe plan internațional. În acest cadru, o importanță aparte a avut Înaltul Decret nr. 2945 din 29 noiembrie/11 decembrie 1882, prin care s-a creat Marele Stat Major al Armatei. Subordonat Ministerului de Război și încadrat cu ofițeri speciali pregătiți, el se ocupa de problemele privitoare la organizarea militară și pregătirea de război a armatei, cu studiul forțelor militare ale diferitelor state, cu ridicarea și ținerea la curent a hărții țării. Pe această bază, Depozitul de război s-a transformat în Secția a III-a a Marelui Stat Major. Următorul pas l-a reprezentat *Legea Serviciului de stat major*, promulgată cu Înaltul Decret nr. 808 din 6/18 martie 1883, prin care s-a suprimat vechiul „*Corp de stat major*” și s-a organizat serviciul de stat major pentru întreaga armată⁵.

⁴ Fernand Schneider, *Histoire des Doctrines Militaires*, Presses Universitaires de France, Paris, 1964, p. 59.

⁵ Pentru evoluția Marelui Stat Major vezi, pe larg: *Istoria militară a poporului român*, vol. V, Editura Militară, București, 1988; *Apărarea națională și Parlamentul României*, vol. I, Editura Militară, București, 1992; *Istoria Statului Major General român. Documente 1859-1947*, Editura Militară, București, 1994; Petre Otu, *Statul Major General și reformele organismului militar 1878-1916*, în *Statul Major General 1859-2004. Istorie și transformare*, Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2004, pp. 46-64; Ion Giurcă, Maria Georgescu, *Statul Major General Român (1859-1950). Organizare și atribuțiuni funcționale*, Editura Militară, București, 2012.

*

După 1878, timp de aproape un deceniu, încadrarea cu personal calificat a Marelui Stat Major și a structurilor sale a reprezentat una dintre cele mai spinoase probleme ale construcției militare românești de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Până la momentul 1883, pregătirea ofițerilor de stat major se realiza în străinătate, dar numărul acestora era foarte mic și nu satisfacea necesitățile în creștere ale armatei române. Pregătirea în țară a constituit un deziderat, deși, până la acea dată, au existat unele preocupări pentru crearea unei instituții specializate. Amintesc, în acest cadru, inițiativa generalului Ioan Emanoil Florescu, care, la 18 martie 1872, a obținut aprobarea domnitorului Carol I de creare a unei Academii de Război cu durata de trei ani. Decretul nu a fost pus în aplicare din lipsă de fonduri, iar plecarea generalului Florescu de la Ministerul de Război (1876) și izbucnirea războiului ruso-româno-otoman au amânat *sine die* aplicarea proiectului.

O altă inițiativă este cea din 1881, când ofițerii de stat major formați în străinătate au luat inițiativa înființării unei Școli Superioare de Război autohtone, obținând și un prim fond de 33 000 de lei pentru organizarea ei. În ianuarie 1882, colonelul Erache Arion a fost numit director, iar legea din 1883 stabilea înființarea Școlii Superioare de Război sub directa subordonare a Marelui Stat Major⁶.

Școala Superioară de Război s-a înființat la 8/20 august 1889, prin Înaltul Decret nr. 2073, durata studiilor fiind de doi ani. La 4/16 noiembrie 1889, s-a adoptat și primul regulament al nou înființatei instituții. Crearea Școlii Superioare de Război a fost o necesitate, ea devenind, treptat, principala instituție de pregătire a ofițerilor de stat major. De reținut este și faptul că, în 1894, Ministerul de Război a decis să trimită în străinătate un număr mic de elevi și ofițeri și aceasta pentru a ține „*instrucțiunea noastră la curent cu cea din străinătate*”⁷. Hotărârea a fost în general respectată, până la Primul Război Mondial fiind pregătiți în țară 417 ofițeri, iar în școlile de război din străinătate doar 19. Decizia a fost motivată în primul rând de rațiuni bugetare, apreciem însă că a fost o eroare a autorităților din acel timp. De altfel, necesitățile pregătirii superioare a ofițerilor de stat major în străinătate și contactul cu experiența altor țări în acest domeniu au fost compensate, parțial, cu stagii efectuate de ofițeri de diverse specialități în armatele austro-ungară și germană.

Procedura de trimitere a ofițerilor la studii în străinătate, inclusiv a celor de stat major, presupunea parcurgerea unor etape obligatorii, incluse

⁶ *Istoricul Școlii Superioare de Război 1889-1939*, București, 1939, pp. 31-32.

⁷ General-locotenent Mircea Agapie, maior Dănuț-Mircea Chiriac, maior Ion Emil, maior Constantin Hlihor, *De la Școala Superioară de Război la Academia de Înalte Studii Militare. Comandanți, profesori, absolvenți (1889-1895)*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1995, p. 11.

în Regulamentul asupra trimerii ofițerilor la studii în străinătate și în ordinele emise de ministrul de război. De regulă, ministerul de resort negocia cu partenerul extern numărul de locuri și condițiile de participare și, apoi, publica în „*Monitorul Oastei*” anunțul de organizare a concursului. El avea un caracter deschis pentru toți aceia care îndeplineau criteriile stabilite de autoritățile din țară împreună cu partenerii externi.

Guvernul și ministerul de resort au căutat să asigure un cadru legal pentru pregătirea ofițerilor, mai ales în Germania și Austro-Ungaria, membre ale Triplei Alianțe, din care făcea parte și România. În acest sens, o importanță aparte a avut convenția cu aceste două țări, aprobată de regele Carol I la 12/24 iulie 1898⁸. Scopul unei asemenea acțiuni era „*completarea și perfecționarea instrucțiunii*” acestora în ceea ce privește „*serviciul de front*”. Condițiile discutate cu partenerii germani și austro-ungari și aprobate de împărații celor două imperii erau următoarele:

➤ Acceptarea în fiecare an, în armata austro-ungară, a 12 ofițeri pentru un stagiul de doi ani. Acesta începea la 1 octombrie, ofițerii români urmând să ia parte la toate activitățile de front alături de colegii lor austrieci. După epuizarea perioadei de stagiul, se întorceau la unitățile lor din țară.

➤ Tot în armata austro-ungară erau primiți alți șase ofițeri de stat major pentru a face serviciul de stat major la nivelul regimentelor, ei participând și la manevrele anuale ale armatei austro-ungare. Activitatea începea la 1 ianuarie, durata stagiului fiind de circa zece luni.

➤ În fiecare an, urmau să fie primiți în armata prusiană șase tineri aspiranți la gradul de ofițer pentru a urma timp de trei ani serviciul militar. Ei participau la tot programul de pregătire alături de ofițerii prusieni. Fiecare serie de șase ofițeri avea în componere patru tineri pentru specialitatea infanterie și câte unul pentru artilerie și cavalerie. Activitatea începea tot la 1 octombrie a fiecărui an.

➤ În Școala combinată de Artilerie și Geniu de la Charlottenburg erau acceptați, anual, doi ofițeri. Pregătirea avea o durată de doi ani, autoritățile militare prusiene urmând să decidă, pentru fiecare caz în parte, dacă respectivii ofițeri continuau sau nu stagiul de practică.

➤ Toate cheltuielile privitoare la întreținerea ofițerilor români în armata prusiană cădeau în responsabilitatea guvernului român.

➤ Tinerii români erau încadrați în regimentele prusiene printr-un ordin special al regelui Prusiei, ei urmând a face serviciul conform prescripțiilor pentru cetățenii prusieni.

⁸ Biblioteca Academiei Române (B.A.R.), Cabinetul de manuscrise, Arhiva Dimitrie A. Sturdza, XIII, varia 6; a se vedea și XIII, varia 1.

Relevând importanța deosebită a acestei înțelegeri cu cele două guverne, prim-ministrul român din acel moment, liberalul D.A. Sturdza, sublinia: „*Cred, Sire, că aplicarea conștiincioasă a acestor dispozițiuni va fi de mare folos pentru instrucțiunea practică a militarilor noștri. Se oferă astfel corpului nostru ofițeresc, continua D.A. Sturdza, ocaziunea de a cunoaște îndeaproape și în condițiunile cele mai favorabile serviciului de front a două din puterile cele mari europene, de a se pătrunde de îndatoririle legate acolo de pozițiunea unui ofițer, precum și de instruirea și conducerea trupelor, conform cu cerințele unei organizațiuni militare cât se poate de perfecte*⁹.”

D.A. Sturdza atrăgea atenția că era necesară o selecție riguroasă a celor ce urmau să fie trimiși în cele două armate, în joc fiind interesele superioare ale armatei române. Prin urmare, el aprecia că „*orice condițiune de favoare personală trebuie să dispară cu desăvârșire și numai calitățile reale serioase și bine constatate ale candidaților trebuie să decidă dacă ei sunt demni de importanța misiunii ce li se încredințează*¹⁰”. Între aceste calități și condiții, prim-ministrul enumera următoarele: sănătate perfectă; înfățișare plăcută; caracter leal, sincer și drept; purtare exemplară în cazarmă și în afara acesteia; deprinderi militare serioase; cunoașterea limbii germane; necăsătoriți.

În tot timpul șederii lor în Germania și Austro-Ungaria, ofițerii erau supravegheați de agenții diplomatici români la Berlin și Viena. În raportul său către suveran, prim-ministrul insista asupra ideii ca soldele și accesoriile ofițerilor aflați la pregătire în cele două țări să se trimită cu o mare regularitate și în cuantumul prevăzut de legislația germană. De asemenea, el cerea o perfecționare a cunoștințelor în limba germană a tinerilor ce urmau a fi selecționați.

După aprecierile lui D.A. Sturdza, convenția avea o importanță reală, întrucât, în interval de cinci ani, armata română ar fi beneficiat de 74 de ofițeri astfel pregătiți, iar după un deceniu, numărul acestora sporea la 200.

La 25 august 1898, D.A. Sturdza expedia la Berlin o telegramă prin care îl informa pe Alexandru Beldiman că regele Carol I a aprobat propunerile privind trimiterea ofițerilor români la studii și practică în Germania și Austro-Ungaria. El cerea ministrului român să mulțumească autorităților germane și să clarifice, într-un termen rezonabil, problemele soldelor și accesoriilor ofițerilor care urmau să vină la studii¹¹. O telegramă identică a fost expediată și lui Emil Ghica, ministrul României de la Viena.

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ *Ibidem.*

¹¹ *Ibidem*, XIII, varia 7.

O lună mai târziu, Alexandru Beldiman informa Ministerul Afacerilor Străine despre normele stabilite de autoritățile militare prusiene pentru tinerii admiși la studii. Tot timpul cât se aflau în armata prusiană, aceștia erau supuși exclusiv legilor și regulamentelor prusiene, dar nu deveneau cetățeni prusieni. Examenele se dădeau în aceleași condiții ca și ale tinerilor prusieni, iar după terminarea studiilor nu aveau dreptul de a fi numiți în funcții militare și civile în Prusia. La intrarea în școlile respective, ei semnau o declarație prin care jurau credință către împăratul german, care avea și titlul de rege al Prusiei. În cazul unor căsătorii cu femei germane, era necesară aprobarea împăratului. Tinerii români deveneau, practic, ofițeri prusieni pe timpul cât dura pregătirea în cele două instituții de învățământ și stagiul aferent în unitățile militare.

Ținând cont de aceste norme, Beldiman informa că Legația avea atribuții limitate privind supravegherea tinerilor aflați la studii în Germania. Rolul ei se rezuma la a lua cunoștință de opiniile exprimate de autoritățile militare competente și de a asigura ca sumele prevăzute a fi trimise în Germania să ajungă la timp la unitățile militare respective¹².

Convenția încheiată de guvernul român cu cel german era foarte clară în privința statutului tinerilor români trimiși la studii și stagii de practică în armata prusiană. Ei deveneau ofițeri prusieni, făceau o declarație de credință față de împărat și se conformau legislației militare și civile din Germania.

Pe baza acestei convenții, statul român a trimis în toamna anului 1898 primul lot de ofițeri români în Germania. Acesta era format din: Constantin Lăzărescu, Constantin Oprescu, Mihail Todicescu, Mihail Buttescu, George Athanasescu, Anton Gh. Vasilescu¹³.

Convenția a funcționat până în anul 1908, când autoritățile de la București nu au mai reînnoit-o, întrucât au constatat dificultăți de reintegrare a ofițerilor români care au făcut studii în Germania. Până la această dată, efectuaseră stagii în armatele austro-ungară, germană și belgiană un număr de 67 de ofițeri de diverse arme și specialități, dintre care aproape jumătate în domeniul statului major. Practica de a trimite ofițeri la studii și stagii în cele două armate a continuat, însă, până la prima conflagrație mondială.

Din 1908, Ministerul de Război a decis să trimită la studii câte doi ofițeri anual și în Bulgaria, și în Imperiul rus.

Deși numărul ofițerilor de stat major pregătiți în străinătate a fost, până la Primul Război Mondial, redus, contribuția lor la dezvoltarea armatei

¹² *Ibidem*, XIII, varia 8; Mihail Buttescu, *Vânătorii Reginei Elisabeta*, ediție îngrită de Gheorghe Vartic, Editura Militară, București, 2012.

¹³ *Ibidem*, XIII, varia 3.

române, a structurilor sale de comandă și stat major a fost foarte însemnată. În primul rând, cei mai mulți dintre ei au fost profesori la Școala Superioară de Război din București, iar unii au și condus-o pentru o anumită perioadă de timp. În această categorie se plasează Alexandru Averescu, Leon Mavrocordat, Constantin Christescu ș.a.

În al doilea rând, ofițerii de stat major pregătiți în Franța, Germania, Torino, Bruxelles au avansat la funcții și grade foarte mari, ei comandând mari unități și comandamente înalte. Iată, în Primul Război Mondial ei au asigurat șefia Statului Major General prin generalii Dumitru Iliescu, Constantin Prezan și Constantin Christescu și parte din comenzile armatelor, corpurilor de armată și diviziilor.

În al treilea rând, ofițerii formați în străinătate au impulsionează considerabil dezvoltarea gândirii militare românești, atât prin studiile și lucrările publicate, cât și prin conducerea unor publicații militare¹⁴. După statisticile Academiei Române, în 1914, apăreau în România 20 de publicații militare, alături de 300 de publicații politice, 86 de publicații economice, 54 juridice, 38 științifice, 37 literare, 30 bisericești și didactice, opt geografice-istorice, opt umanistice¹⁵. Multe dintre acestea erau conduse sau aveau în comitetele lor de redacție ofițeri formați în străinătate.

În perioada interbelică, pregătirea ofițerilor de stat major în străinătate a continuat, dar ea s-a realizat numai la școlile de război din Paris și Torino, numărul acestora ridicându-se la 57 (49 la Paris și 8 la Torino). O asemenea măsură s-a justificat, întrucât armata română avea la bază doctrina franceză. De regulă, ofițerii erau trimiși după absolvirea primului an al Școlii Superioare de Război de la București, numărul ridicându-se la 2-3 anual. Numele lor era decis de directorul instituției din primii zece ofițeri ai promoției anului respectiv.

Dacă se compară numărul absolvenților Școlii Superioare de Război din București din anii 1919-1940, care se ridică la 457, fără arma intendență, cu numărul ofițerilor de stat major pregătiți în străinătate se ajunge la procentul acestora din urmă la aproape 12,5%.

Concluzii

Pregătirea ofițerilor de stat major a reprezentat o direcție importantă a modernizării organismului militar românesc în perioada 1878-1940. În primul deceniu de după obținerea independenței, pregătirea s-a realizat în străinătate, iar după înființarea Școlii Superioare de Război, în principal, în țară.

¹⁴ Detalii în Petre Otu (coordonator), Teofil Oroian, Ion Emil, *Personalități ale gândirii militare românești*, vol. II, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1997, 2001.

¹⁵ Ion Bulei, *Arcul așteptării 1914.1915.1916*, Editura Eminescu, București, 1981, p. 180.

Până la Primul Război Mondial, pregătirea în străinătate s-a realizat în instituții de învățământ din Italia, Germania, Franța, Belgia și Austro-Ungaria. În perioada interbelică, destinațiile au fost Franța și Italia.

1889-1914		Nr. crt.	Arma	Număr de ofițeri
Școala de Război din Torino	8 ofițeri	1	Infanterie	35
Școala de Război din Bruxelles	4 ofițeri	2	Marină	16
Școala de Război din Paris	3 ofițeri	3	Artilerie	12
Școala de Război din Berlin	3 ofițeri	4	Medici	10
Școala de Război din Viena	1 ofițer	5	Cavalerie	7
1919-1940		6	Ofițeri tehnici	6
Școala de Război din Paris	49 de ofițeri	7	Geniu	4
Școala (Institutul) de Război din Torino	8 ofițeri	8	Geodezi	4
Total	76 de ofițeri	9	Veterinari	2
		10	Administrație	1
		Total		97

Ofițeri absolvenți ai școlilor de război din străinătate (1889-1940)

Repartiția pe arme a ofițerilor formați în străinătate

Între Războiul de Independență și al Doilea Război Mondial, azimutul pregătirii ofițerilor de stat major a fost Occidentul, armata română adoptând, până în 1914, modelul german (în cea mai mare parte, poate termenul mai exact ar fi modelul compozit), iar din 1916, modelul francez (în totalitate).

Contribuția ofițerilor de stat major pregătiți în străinătate la procesul de modernizare a armatei române a fost foarte importantă, majoritatea dintre ei încadrând înaltele comandamente sau comandând mari unități de nivel tactic, operativ sau strategic (divizii, corpuri de armată, armate sau grupuri de armate) în timpul celor două războaie mondiale din secolul al XX-lea. De asemenea, ei au contribuit, prin activitatea didactică și cea publicistică, la perfecționarea pregătirii în țară a ofițerilor de stat major și din celelalte arme.

Mai relevăm și o altă caracteristică a evoluției structurilor militare românești. Până la prima conflagrație mondială, armata română a fost pregătită, în mare parte, potrivit spiritului și prevederilor doctrinei militare germane. Dar, în anii 1916-1918 ea a luptat împotriva aliatului de odinioară, cu instructori francezi și alături de armata rusă, până la dezintegrarea acesteia, în toamna anului 1917.

În perioada interbelică, pregătirea s-a realizat în conformitate cu doctrina franceză, dar în anii 1941-1945, am luptat alături de armata germană și apoi, după 23 august 1944, împotriva acesteia. În mod evident, aceste schimbări de paradigmă au solicitat din plin abilitățile și competența structurilor de comandă și de stat major ale armatei române.

Ofițeri de stat major formați în străinătate (1878-1940)

Nume și prenume	Gradul cel mai înalt	Funcția cea mai înaltă îndeplinită	Instituția absolvită (perioada; țara)
Andronescu Mihail	General de divizie	Comandant secund al Comandamentului 6 teritorial (1945-1947)	Școala Superioară de Război, Paris (1924-1926)
Averescu Alexandru	Mareșal (1930)	Șef al M.St.M. (1911-1913); Comandant al Armatei 2 (1916-1918)	Școala Superioară de Război, Torino (1884-1886)
Bungescu Ioan	General de brigadă	Șef de stat major al Corpului 2 armată (1944-1946)	Școala Superioară de Război, Paris (1932-1933)
Butoi Iosif	General-locotenent	Comandant al Academiei Militare (1949-1950) și al Academiei tehnice militare (1951-1957)	Școala Superioară de Război, Paris (1931-1933)
Cristescu Constantin	General de corp de armată	Șef al Marelui Stat Major (01.04-28.10.1918; 1.04.1920-8 mai 1923)	Școala Superioară de Război, Paris (1892-1894)
Dragomir Nicolae	General de brigadă (1944)	Șef de stat major al Armatei 4 (1944-1945)	Școala Superioară de Război, Torino (1924)
Dumitrescu Polihron	General de divizie	Comandant al Diviziei 21 infanterie (1945)	Școala Superioară de Război, Paris (1921-1923)
Frunză Petre	General de divizie	Comandant de divizie (1916)	Școala Superioară de Război, Bruxelles (1881-1882)
Iarca Alexandru	General de divizie (1911)	Comandant al Corpului 3 armată (1913)	Școala Superioară de Război, Bruxelles (1882-1884)
Jitianu Ion	General de divizie	Comandant al Comandamentului Teritorial al Corpului 2 armată (1928)	Școala Superioară de Război, Bruxelles (1896-1898)
Mavrocordat Leon	General de divizie (1918)	Șef al Casei Militare Regale, Comandant al Școlii Superioare de Război (1899-1900)	Școala Superioară de Război, Paris (1887-1889)

Nume și prenume	Gradul cel mai înalt	Funcția cea mai înaltă îndeplinită	Instituția absolvită (perioada; țara)
Petala Nicolae	General de divizie (1918)	Inspector general de armată (1920-1926)	Școala Superioară de Război, Torino (1892-1894)
Potopeanu Gheorghe	General de divizie (1942)	Comandant al Corpului 7 armată (1944)	Școala Superioară de Război, Paris (1919-1921)
Prezan Constantin	Mareșal (1930)	Șef al Marelui Stat Major (1916-1918; 1918-1920)	Cursul complementar de stat major, Franța (1883-1886)
Rozin Gheorghe	General de corp de armată (1944)	Comandant al Corpului 4 armată (1943-1944)	Academia de Război din Berlin (1914, un an)
Sahini Alexandru	General de escadrilă (1944)	Comandant al Regimii 3 aeriană (1945)	Școala de Război în Aeronautică Italia (1938-1938)
Schina Mihail	General de divizie	Comandant al Diviziei 1 cavalerie (1917-1918)	Școala Superioară de Război, Torino (1898-1900)
Stonescu Nicolae	General de divizie	Comandant al Corpului 4 armată (1944-1945); ministru de finanțe (1941-1942)	Școala Superioară de Război, Paris (1920-1922)
Sturdza Alexandru	Colonel	Comandant al Brigăzii 7 artilerie (1916-1917)	Academia de Război, Berlin (1894-1898)
Șelesc Valeriu	General de brigadă (1946)	Comandant al Diviziei Antiaeriană (1947)	Școala Superioară din Paris (1925-1927)

SECURITATEA NAȚIONALĂ ÎN CONDIȚIILE RĂZBOIULUI NECONVENȚIONAL

Colonel Marinel MARE

Within the current international system, besides the overall trends and the real initiatives related to transnational actors, the nation still represents a model, as the system is a nation-state-based one. State institutions are designated to manage national security – as one of the fundamental acts of governance – using political tools and judicial and administrative democratic mechanisms. Much of the historical basis of our knowledge about war needs a refreshing breeze that can be generated only by some creative approaches, other than the traditional patterns. Irregular/hybrid warfare is a factor that will seriously complicate the 21st century defence planning process. Its potential impact should be considered in depth.

Keywords: *nation; state; security; irregular warfare; hybrid warfare; terrorism; insurgency*

Națiunea – obiect al securității statului

Elementele pe care se sprijină ideea de *stat* sunt identificate la nivelul conceptului de *națiune* și al ideologiilor acesteia. Securitatea națională presupune, în mod direct, faptul că obiectul securității este *națiunea*, ceea ce reliefează legătura dintre *stat* și *națiune*. În actualul sistem internațional, dincolo de tendința și inițiativele de formare a statelor transnaționale, națiunea încă reprezintă un model care acoperă umanitatea, aceasta fiind organizată pe state-națiuni. Barry Buzan¹ identifică patru modele de state:

- *națiunea-stat*, în care națiunea precede statul și joacă un rol esențial în nașterea acestuia. Sunt națiuni (ex. Germania, Japonia, România etc.) care au ajuns la conștiința de sine (cultura națională) înainte de a avea stat. În cazul acestora, scopul statului este de a exprima și de a proteja națiunea.

Națiunea îi asigură statului o identitate puternică pe arena internațională și o importantă bază de legitimare pe plan intern.

- *statul-națiune*, în care statul joacă un rol însemnat în definirea națiunii. Statele Unite și Australia sunt exemple relevante în acest sens.

Colonel Marinel Mare – Direcția planificare strategică, Statul Major General, Ministerul Apărării Naționale.

¹ B. Buzan, C. Jones și R. Little, *The Logic of Anarchy: Neorealism to Structural Realism*, Columbia University Press, New York, 1993.

- *națiunea-stat divizată*, situație în care națiunea este divizată, părți distincte teritorial fiind sub autoritatea constituțională separată a mai multor state. Este cazul națiunii germane (Germania și Austria), națiunii române (România și R. Moldova), națiunii coreene (Coreea de Nord și Coreea de Sud) etc.

- *statul multinațional*, după cum este cazul statelor care cuprind mai multe națiuni. Se pot menționa *statele federale* și *statele imperiale*. Rusia de astăzi și Uniunea Sovietică din trecut sunt exemple potrivite pentru categoria de state multinaționale.

Așadar, a defini *națiunea* ca obiect al securității presupune un demers subiectiv, prin care sunt protejate seturi de valori și identități.

Statul există, este recunoscut și funcționează prin instituțiile sale. Instituțiile statului cuprind întreaga „*mașinărie*” a guvernării: executivul, legislativul, structura administrativă și judiciară. Aceștia li se adaugă *legislația, procedurile și normele* pe baza cărora operează mașinaria menționată. Prin mecanisme politice, juridice și administrative, instituțiile sunt desemnate să gestioneze securitatea națională, ca unul dintre actele fundamentale ale guvernării. Amenințările și riscurile la adresa structurii instituționale a statului se raportează diferit la națiune, în funcție de relevanța lor sub aspectul securității. Securitatea politică, de pildă, se referă la riscurile și amenințările la adresa funcționării optime a instituțiilor publice. Terorismul este o amenințare la adresa securității politice, dar, înainte de toate, este un *risc politic*.

În ceea ce privește baza fizică a statului, evidențiem faptul că elementele sale constitutive fundamentale sunt: *populația, teritoriul și resursele naturale*. Remarcabil este faptul că baza fizică a statului este mai ușor de definit și de înțeles ca obiect al securității. Teritoriul și resursele naturale sunt, astfel, considerate exemple clasice de elemente percepute ca *obiect al securității*. Controlul teritoriului este un indicator important al suveranității și, implicit, al securității politice, în timp ce resursele reprezintă un indicator relevant pentru securitatea economică.

În ceea ce privește populația, se consideră că *migrația* este o sursă consistentă de insecuritate. Îndeosebi migrația dinspre exterior (imigrația) prezintă un potențial negativ pentru securitatea unei națiuni, efectul cu cea mai mare sensibilitate sub aspectul securității unei națiuni fiind modificarea semnificativă a raportului/echilibrului interetnic în zone geografice definite, îndeosebi ca urmare a politicilor de populare „*agresivă*”, promovate (deschis sau acoperit) de unele state, față de teritorii străine dedicate. Ulterior populații forțate, exploatând elementele favorabile ale mediului internațional, statele agresive pot iniția (și/sau sprijini din afară) campanii secesioniste care, conexe cu o eventuală inabilitate a statului gazdă în gestionarea democratică a acestor situații de criză, pot avea efecte devastatoare – sub aspect teritorial – pentru națiunea agresată. Astfel se explică succesul

intervenției recente a F. Ruse în Ucraina, care a marcat „*anexarea*“ regiunii Crimeea, în detrimentul integrității teritoriale a Ucrainei.

Printre modalitățile în care poate fi afectată securitatea națională, prin prisma teritoriului, se găsesc: ocupația totală sau parțială; dislocarea de baze militare străine; mișcările secesioniste interne; degradarea solului în urma catastrofelor industriale, a activităților industriale sau a acțiunilor militare. În zilele noastre, sunt puține statele care pot prezenta o agendă a securității „*curată*“ prin prisma teritoriului național. Cele mai multe state au diferende teritoriale nerezolvate sau în curs de rezolvare: Marea Britanie – diferendul cu Irlanda privind regiunea nord-irlandeză; Federația Rusia – diferendul cu Japonia privind insulele Kurile de Sud; diferendul cu Georgia privind Osetia de Sud și/sau Abhazia, recentul diferend cu Ucraina privind Crimeea etc.; Grecia și Turcia – diferendul privind Cipru; China – diferendul privind Taiwanul; R. Moldova – diferendul privind autoproclamată Republică Transnistreană etc.

Dilema securității

În abordarea tradițională a securității, creșterea securității unui stat înseamnă, de multe ori, diminuarea nivelului securității percepute a cel puțin unui alt stat. În perioada *războiului rece*, dezvoltarea unei tehnologii militare avansate de către una dintre superputeri îi genera o stare de inferioritate militară celeilalte superputeri. Inițiativa „*războiul stelelor*“ a SUA, de exemplu, a contribuit, în cele din urmă, la prăbușirea URSS. Această situație a fost descrisă în studiile de securitate ca „*dilema securității*“.

Dilema securității este evidențiată atunci când multe dintre mijloacele prin care un stat încearcă să-și sporească securitatea conduc la diminuarea, reală sau aparentă, a securității altor state, eventual state concurente în arena securității regionale sau globale. Evoluția cea mai probabilă este descrisă de *fenomenul de spirală*: cu cât un stat se orientează mai mult către creșterea securității, cu atât mai amenințate se simt celelalte state și, în consecință, iau măsuri de creștere a securității proprii (ex. cursa înarmărilor). Fenomenul este influențat de echilibrul *ofensivă/defensivă* și de diferențierea *ofensivă – defensivă*, ca variabile interdependente.

Consecințele materiale/economice potențiale ale dilemei securității se situează pe continuumul ce are ca limite, pe de o parte, *economisirea resurselor statului*, ca urmare a angajării succesive/simultane și continue a oponentilor în inițiativa de diminuarea a nivelului propriu de înarmare – cu asumarea riscurilor privind onestitatea/lipsa onestității celuiilalt și, pe de altă parte, *consumarea inutilă a resurselor*, ca urmare a angajării oponentilor în ceea ce a fost denumit

„*cură înarmării*“, ca efect al incapacității acestora de a-și asuma riscurile privind onestitatea/lipsa onestității celeilalte părți și/sau a nivelului inacceptabil al încrederii reciproce.

După căderea zidului Berlinului și a *cortinei de fier* și după colapsul fostei URSS, bipolaritatea echilibrului mondial de securitate – marcată de cele două blocuri politico-militare, NATO și Tratatul de la Varșovia, reprezentate de puterile militare exponente (SUA și URSS) – a creat condițiile propice unei noi paradigme de securitate. În pofida preponderenței așteptărilor ca NATO să devină singurul pol mondial de putere militară, evoluția socială și economică a unor state precum China, India, Brazilia, dar și fructificarea cu eficacitate de către F. Rusă a ascendentului pe care îl are în domeniul resurselor naturale, în special în ceea ce privește rezervele de hidrocarburi, pe fondul crizei economico-financiare mondiale și al aspectelor în evoluție specifice globalizării, au dovedit tot mai clar *caracterul multipolar al securității*.

Războiul neconvențional și securitatea națională în cultura occidentală

Vladimir Putin a prezentat mesajul său anual către Parlament, în calitate de șef al statului prin următoarele cuvinte: „*Următorii ani vor fi decisivi și chiar un punct de cotitură. Crește concurența pentru resurse, nu numai pentru metale, petrol și gaze, ci în primul rând pentru resursele umane și intelectuale. Cine va câștiga și cine va pierde depinde nu numai de potențialul economic, ci și de voința fiecărei națiuni, de capacitatea ei de a progresa. Rusia trebuie să facă un nou salt tehnologic. Economia Rusiei are nevoie de o dezvoltare a ramurilor high-tech și de crearea unor întreprinderi inovatoare. În acest mod ea va putea rezista concurenței acerbe de pe piețele mondiale, își va menține suveranitatea și identitatea națională*”².

Democrațiile occidentale au demonstrat dificultăți în gestionarea acțiunilor extremist-teroriste violente manifestate la nivel global. Istoria *războiului neconvențional*, categorie din care fac parte, printre altele, *terorismul* și *insurgența*, este traversată de două teme fundamentale. Prima dintre ele se referă la faptul că toate formele de conflict violent subsumate categoriei „*război neconvențional*” rezonază cu sensibilitățile celor ce doresc schimbarea *statu-quoului*, fie că este privit în dimensiunile sale socială și economică, fie că este combătut/subminat în dimensiunile politică, religioasă sau etnică. Dar ce rol poate juca politica – se întrebă societățile occidentale – pentru cei dispuși să-i ucidă pe alții sau chiar să pună capăt propriei vieți pentru recompense promise sau așteptate în viața de apoi?

² Pe site-ul <http://semneletimpului.ro/international/asia/rusia/putin-sustine-ca-rusia-nu-vrea-sa-devina-o-superputere-mondiala.html>, accesat la 11.05.2014.

Cea de-a doua temă se referă la faptul că desfășurarea cu succes a acțiunilor specifice războiului neconvențional pentru realizarea schimbării în plan social reprezintă o inițiativă deosebit de provocatoare, atât sub aspect *individual*, cât și sub aspect de *grup cu determinare în acest scop*. Balanța istorică a acestui gen de confruntări a înclinat permanent în favoarea părții care luptă împotriva teroriștilor și a grupărilor de insurgenți. Chiar și în această realitate, pentru grupurile sau indivizii afectați de anumite frustrări sau marcați de diverse insatisfacții, formele războiului neconvențional reprezintă una dintre cele mai atractive opțiuni, întrucât oferă promisiunea schimbării în bine a incorectitudinilor și erorilor de care se simt afectați. Adesea, pentru aceștia, aceste forme de confruntare reprezintă singura metodă violentă practică apreciată ca potențial eficace și cu nivel corespunzător de eficiență operațională la care elementele mai slabe sub aspect militar pot să recurgă pentru a-și constrânge, uza sau distruge oponentii în scopul câștigării puterii politice.

În perioada istorică marcată de cele mai intense războaie neconvenționale (1962-1965), cunoscute sub sintagma „*războaie de eliberare națională*“, jurnalistul Robert Taber a petrecut mai mult timp în Cuba, în contextul acțiunilor revoluționare de acolo. Această experiență l-a determinat să afirme că „*Războiul purtat de luptătorii de gherilă este politic și social. Mijloacele utilizate sunt cel puțin la fel de politice cât sunt de militare. La fel și scopul acestuia. Astfel, parafrazându-l pe Clausewitz, am putea spune că războiul de gherilă este o continuare a politicii cu mijloace militare*”³. Critici recente sugerează faptul că aspectele din domeniul crizelor identitare și culturale explică violența sub-statală, ceea ce generalul american Rupert Smith numește „*război între oameni*”⁴. În plus, tehnologiile asociate globalizării, inclusiv internetul, remodelează politica și violența. Sintetizând, factorii de natură religioasă, socială, culturală, economică etc. determină contextul care definește trăsăturile fundamentale ale desfășurării acțiunilor violente specifice războiului neconvențional. În ultimă instanță, actorii combatanți nestatali – insurgenți sau teroriști –, prin folosirea forței, urmăresc obținerea unor rezultate de natură politică. Aceste rezultate servesc, în același timp, și scopurilor definite de statele care luptă împotriva celor care doresc schimbarea *statu-quo*ului prin conflict armat.

În ceea ce privește terorismul de sorginte extremist-islamică, înțelegerea de către Occident a naturii violenței este împiedicată de însăși interpretarea extremistă a islamului: dacă în cultura occidentală există o separație clară între religie (liderii religioși) și politică (liderii politici), în interpretarea militant-salafistă⁵

³ Robert Taber, *The War of the Flea: Guerrilla Warfare in Theory and Practice*, New York: Lyle Stuart, Inc., 1965, pp. 27-28.

⁴ Rupert Smith, *The Utility of Force: The Art of War in the Modern World*, Londra: Allen Lane, 2005, p. 26.

⁵ *Mișcarea salafistă* = un grup militant de extremiști sunniți, care se cred singurii interpreți corecți ai Coranului și îi consideră pe musulmanii moderați ca fiind necredincioși; aceștia caută să îi convertească pe toți musulmanii pentru a se asigura că propria versiune a Islamului fundamentalist va domina lumea.

a Islamului această diferențiere nu se practică – liderii religioși promovând, în același timp și cu aceleași mijloace, cuvântul Coranului și obiective de natură politică. În felul acesta, aderarea la principiile religioase înseamnă, simultan, aderarea la și promovarea unei anumite forme de guvernare. În timp ce, sub aspect religios, se justifică sacrificiile umane și se sugerează recompense spirituale, lideri precum al-Zawahiri accentuează puterea și controlul politic: „*Victoria islamului nu va fi cunoscută până când nu se va realiza un stat musulman, după cuvântul Profetului, în inima lumii islamice, și anume în Levant, Egipt, statele vecine din Peninsula și Irak*”⁶.

Confuzia legată de terorism este determinată și de „*lentilele*” prin care sunt privite, ca fenomen, scopurile și acțiunile forțelor implicate. Nu se pot compara, pur și simplu, cifrele aferente victimelor accidentelor fatale – precum cele din evenimente rutiere – cu cifrele aferente acțiunilor violente orchestrate, îndreptate spre răspândirea nesiguranței și terorii în rândul populației nemilitante. Partea cea mai mare a confuziei este generată fie de folosirea rău-intenționată a scării numerice, fie de utilizarea unui limbaj emoțional exagerat. Expresia „*luptător pentru libertate*”, de pildă, are o conotație pozitivă, sugerând eroism, în timp ce termenul „*terorist*” sugerează lașitate. În aceeași logică, expresia „*luptă de gherilă*” încă mai evocă spiritul cavaleresc și de aventură specifice rebeliunilor din timpul legendarului Ernesto „*Che*” Guevara.

Într-o anumită măsură, dezacord se manifestă și în ceea ce privește denumirea sau încadrarea acestui tip de acțiuni violente: *violență politică, terorism, război neconvențional, operații militare altele decât războiul, conflict de mică intensitate, război popular, revoluție, luptă de guerilă, război hibrid* etc. În cel mai bun caz, terorismul și insurgența sunt percepute ca „*acțiuni nefaste*”, iar în cel mai rău caz ca forme ale „*războiului murdar*”. Linia imaginară de demarcație între combatanți și necombatanți este difuză, obiectivele sunt neclare, iar calea de urmat și timpul necesar pentru obținerea victoriei sunt necunoscute. În plus, într-un astfel de mediu, forțele militare sunt puse în postura de a îndeplini funcțiuni specifice forțelor de securitate și ordine publică, asumându-și orice pericole și chiar unul dintre cele mai scăzute niveluri de „*glorie operațională*”.

Și definirea „*insurgenței*” este la fel de problematică, ea nefiind nici formă a războiului convențional, nici terorism, chiar dacă împărtășește, cu ambele, folosirea forței pentru atingerea unei finalități politice. Diferența crucială față de terorism rezidă în scopul și nivelul violenței: terorismul doar rareori conduce, prin sine însuși, la schimbarea politică efectivă, în timp ce insurgența are schimbarea politică stabilită

⁶ Pe site-ul <http://egiuliani.wordpress.com/tag/islamic-state-of-iraq-and-the-levant/>, accesat la 11.05.2014.

ca scop fundamental. Pe de altă parte, dacă în războiul convențional se confruntă doi adversari „simetrici“, în cazul insurgenței discutăm despre asimetrie, atât sub aspectul instruirii și al echipamentelor utilizate, cât și sub aspect doctrinar. Insurgenții, aproape de fiecare dată niște grupuri sub-statale, sunt mai „slabi“ sub aspect militar decât forțele instituționale și urmăresc obținerea unei schimbări în plan politic prin tacticile de gherilă: raiduri de tip „lovește și fugi“, ambuscade organizate împotriva forțelor de securitate locale și, uneori, tactici teroriste – ceea ce sporește confuzia. Spre deosebire de teroriști, insurgenții beneficiază de sprijinul larg al populației pe care reușesc să o mobilizeze într-o măsură semnificativă.

Implicații potențiale asupra securității naționale

Elanul înregistrat de războiul *neconvențional/hibrid* nu reprezintă înlocuirea modelului vechi/tradițional cu unul nou. În schimb, trebuie observat că acest fapt reprezintă un factor care va complica serios procesul de planificare a apărării în secolul XXI. Chiar și implicațiile operaționale ar putea fi semnificative. Așadar, implicațiile sale potențiale trebuie analizate în profunzime.

Mare parte din fundamentul istoric al cunoașterii noastre legate de război simte nevoia unei brize înviorătoare ce poate fi generată doar de niște abordări creative, ieșite din tiparele tradiționale. În aprecierea unor gânditori militari, „*Dacă istoria ne asigură un număr de exemple utile pentru a stimula gândirea strategică despre astfel de probleme, confruntarea cu rețele care pot lupta în feluri atât de diferite – nenumărate scânteii de forme hibride de conflict – va necesita un nivel considerabil al gândirii inovative*“⁷.

Cunoașterea istoriei este utilă, însă trebuie ca aceasta să nu-i orbească pe reprezentanții comunității de securitate în privința evoluției ascendente a riscurilor și amenințărilor de natură hibridă. Operațiile ce vor fi purtate în viitor împotriva acestui gen de provocări vor presupune angajarea intereselor vitale și nu vor intra în categoria conflictelor pe care națiunile să le poată cataloga ca fiind *războaie opționale*. Forțelor armate nu li se va oferi luxul de a se concentra doar asupra conflictelor pe care le preferă. Ele vor fi obligate să promoveze interesele de securitate ale statelor pe care le servesc și, devine tot mai clar, vor trebui să facă aceasta într-o abordare mai largă a ducerii războiului, într-o concepție ce excedează *modelul westphalian*⁸ și *operațiile convenționale*.

⁷ John Arquilla, *The End of War as We Knew It*, US Naval Postgraduate School, p. 369.

⁸ *Modelul westphalian* = modelul de societate formată din state, pe baza principiului suveranității teritoriale.

Planificarea forței

În confruntările din zilele noastre, războiul – pe de o parte – și operațiile de menținere a păcii – pe de altă parte – sunt două „*ingrediente*“ care se împletesc „*armonios*“, asigurând trăsături unice mediului internațional de securitate, topindu-se unul în celălalt, desfășurarea unuia determinând succesul celuilalt. Operațiilor de luptă și celor de menținere a păcii li se adaugă cele de reconstrucție, ajutor internațional, informații, precum și toate tipurile de acțiuni militare specifice operațiilor de stabilitate. Întrucât operațiile de luptă și cele de menținere a păcii nu se mai derulează ca etape succesive, ci simultane, forțele armate vor trebui să fie pregătite să le desfășoare, în această manieră și la acest nivel de complexitate, cu sau fără sprijinul/coparticiparea agențiilor civile cu competențe specifice.

Procesul de planificare a forței trebuie să fie în măsură să răspundă acestui gen de cerințe și presupune realizarea unei structuri de forțe care să nu fie neapărat „*pentru scopuri generale*“ (eng. *general purpose*), ci *unități multi-scop* (eng. *multi-purpose*), caracterizate de flexibilitate și de capacitate de luptă credibilă.

Informații

Implicațiile asupra comunității de informații ar putea fi dintre cele mai profunde. O atenție deosebită trebuie acordată asigurării competențelor comandanților privind cunoașterea și înțelegerea unui inamic a cărui trăsătură fundamentală este *adaptabilitatea*, dar și a unui *proces de management al informațiilor* care să aibă ca rezultat fuzionarea optimă a datelor provenite dintr-o largă varietate de surse netradiționale. „*Comandanții de la diferite eşaloane creează centre de fuzionare, pentru a gestiona fluxul de date și informații, a focaliza culegerea datelor pentru a satisface cerințele de informații și pentru a procesa, exploata, analiza și disemina datele culese. Centrele de fuzionare sunt cel mai eficiente dacă au reprezentanți ai tuturor elementelor cheie din zona de operații și ai tuturor funcțiunilor luptei*“⁹.

Abordarea interagenției

Ca efect al convergenței mai multor misiuni într-un singur spațiu de luptă, este axiomatic pentru majoritatea experților din domeniul securității că viitoarele provocări la adresa securității impun o mai evidentă *abilitate de a integra instrumentele puterii*. În literatura de specialitate, această idee este întâlnită sub forma „*abordare complet integrată pe verticală*“ sau sub forma „*abordare omniguvernamentală*“. Atenția trebuie concentrată pe integrarea armonioasă a tuturor instrumentelor non-militare disponibile ale arsenalului național, în efortul operațional de ansamblu.

⁹ FM 3-24/MCWP 3-33.5, *Insurgencies and Countering Insurgencies*, Washington, DC, 2 iunie 2014, pp. 8-4.

Există un larg consens privind nevoia de ridicare a nivelului capacității instrumentelor non-militare ale guvernului de a sprijini acțiunile de îmbunătățire (în statele eșuate) a unor domenii precum: buna guvernare, infrastructura, judiciar, comercial, financiar, aplicarea legii etc. Cel mai probabil, aceste funcțiuni vor trebui asigurate, pentru o anumită perioadă de timp (până la dislocarea în teatrul de operații a agențiilor civile specializate), de către forțele militare. De aici necesitatea de a pregăti un număr strict limitat de militari care să fie în măsură să gestioneze temporar astfel de domenii.

Cultura organizațională

În pofida valoroasei lor moșteniri instituționale privind excelența profesională, evoluția continuă și capacitatea ridicată de improvizare la nivel tactic, forțele militare vor trebui să-și extindă eforturile pentru a ridica la un nivel superior cultura organizațională și procedurile de operare. Trebuie să fie permanent în măsură să se automodeleze pentru a opera cu succes în cadrul unor grupări tactice mixte civil-militare și a executa, în regim de simultaneitate, misiuni multiple.

Structura de forțe potrivită mediului operațional specific războiului neconvențional va trebui să posede un set complet de capacități expediționare. Pregătirea sa pentru ducerea acțiunilor de luptă în medii puternic populate, precum și disponibilitatea de a proteja și controla grupuri mari de necombatanți vor fi elemente determinante în economia viitoarelor operații specifice războiului neconvențional/hibrid. Va fi nevoie ca militarii să fie capabili să se confrunte cu un inamic versatil sau cu adversari care aplică tactici impredictibile și care folosesc tehnologii asimetrice. De o deosebită importanță pentru succesul operațiilor vor fi:

- abilitatea/capabilitățile anticipative pe termen lung;
- baza de cercetare a riscurilor și amenințărilor viitoare;
- capacitatea de a determina cu fidelitate raționamentul adversarului.

Doctrină

Elaborarea doctrinelor de nivel întrunit sau a celor ale categoriilor de forțe ale armatei, în domeniul războiului neconvențional, nu se desfășoară ca o activitate unitară nici în România, nici în celelalte state membre ale NATO sau ale UE. Aceasta este, cel mai probabil, una dintre cauzele faptului că, deseori, nu se reușește să se mențină ritmul adaptării la caracteristicile în continuă schimbare ale adversarului. De asemenea, nu se reușește nici să se încorporeze, de fiecare dată, cele mai importante schimbări ale mediului de securitate.

Educație și instrucție

Pentru a fi capabile să lupte împotriva amenințărilor hibride, forțele vor avea nevoie de o anumită educație și un anumit fel de instruire. Cel mai probabil, educația este elementul cu cel mai ridicat potențial de frânare/întârziere a procesului general ce privește transformarea structurii de forțe, inclusiv a celui de realizare a capacității operaționale necesare. Cerințele de natură cognitivă, asociate acestui mediu a cărui trăsătură principală este *ambiguitatea*, sunt foarte ridicate, ele necesitând un nivel superior de agilitate mintală și o capacitate ridicată de tolerare a incertitudinii.

Obținerea succesului în războiul neconvențional presupune, de asemenea, ca liderii de la baza ierarhiei militare să fie capabili să ia decizii importante și să demonstreze simț tactic remarcabil, pentru a face față necunoscutului. În plus, aceștia trebuie să dispună de echipamentele militare necesare inițierii reacției potrivite și să fie capabili să se adapteze cu mai multă rapiditate și ușurință decât reușesc inamicii lor. Pe primul loc vor fi, așadar, trăsături precum *adaptabilitatea* și *învățarea organizațională*.

Planificare operațională/strategică

Obținerea succesului va necesita, în același timp, noi doctrine interagenții, care să catalizeze dezvoltarea într-un tot a programelor cu participare militară și non-militară, dar și noi proceduri care să integreze activitățile ce sprijină implementarea planurilor. Modelul actual de planificare operațională nu a încorporat intelectual modalitățile multidimensionale de influențare, esențiale pentru purtarea războiului neconvențional. Astfel, efectele cinetice și cele non-cinetice vor fi armonizate între ele și, pe de altă parte, efectul combinat va fi raportat la criteriile aplicării discriminatorii a forței. „*Proiectarea operației implică diferite elemente necesare dezvoltării și finisării abordării operaționale a comandantului. Proiectarea operației implică planificarea conceptuală. Prin planificarea conceptuală se stabilesc scopurile, obiectivele și intențiile. De asemenea, planificarea conceptuală presupune dezvoltarea unei largi concepții de acțiune. Activitățile executate de comandant pentru a înțelege și vizualiza sunt aspecte cheie ale planificării conceptuale*¹⁰.

Construirea capacității de a învinge un inamic hibrid solicită modificarea modului în care este gândită strategia de către structurile mixte: *militare* și *din domeniul securității statului*. În plus, presupune schimbarea modului în care sunt educați liderii civili și militari. Comandanții vor avea nevoie de abilități ce privesc lucrul trans-organizațional, intra-aliat și intra-coaliții, dar și lucrul în comun cu organizațiile internaționale și/sau cu agenții guvernamentale non-militare.

¹⁰ *Ibidem*, pp. 7-4.

„Imposibilitatea de a opri rapid o invazie inamică ar face mult mai dificilă, mai costisitoare și de o durată mai lungă campania ulterioară de evacuare a forțelor inamice de pe teritoriul capturat. Un astfel de eșec ar slăbi coeziunea coaliției, ar submina credibilitatea SUA și ar crește riscul de conflict în altă parte”¹¹.

Pe de altă parte, războiul neconvențional, cu toate formele sale hibride de confruntare, va solicita reprezentanților tuturor structurilor comunității de informații să adopte o filozofie profesională bazată pe integrarea datelor provenite de la mai multe agenții și pe principiul partajării informațiilor cu toate structurile cu responsabilități în domeniul securității și apărării.

„Cerințele din domeniul războiului centrat pe cultură vor avea o rezonanță deosebită”¹². Co-operarea experților (lucrul în comun) în domenii dintre cele mai diferite presupune existența unui nivel considerabil de expertiză în domenii altele decât cel propriu – pentru a asigura premisele fuzionării facile, eficiente și inovatoare a tuturor dimensiunilor operației/campaniei.

Duelul comunicațional

O altă implicație este reprezentată de nevoia de a încorpora ceea ce ar putea fi cea mai semnificativă schimbare în caracterul conflictului modern – *exploatarea mijloacelor moderne de comunicare în masă* și mobilizarea acestora pentru a sprijini scopul cuiva. Este nevoie să învățăm cum să ne angajăm în această porțiune aflată în dezvoltare a spațiului de luptă, privitor la „*manevrarea minților*“, atât la adresa inamicilor noștri, cât și la aceea a populației, în ansamblul său. Astăzi, multe grupuri mici au atins un nivel ridicat de măiestrie în gestionarea „*teatrului armat*“ și în folosirea mijloacelor de propagandă. Multe dintre ele sunt capabile să cucerească sprijinul unei populații largi și chiar să producă/alimenteze discordia la scară globală.

Caracterul evolutiv al comunicațiilor din ziua de azi modifică modelele de mobilizare a populației atât în ceea ce privește mijloacele de participare, cât și referitor la scopurile pentru care acestea duc războiul. Ele influențează etape precum recrutarea, instruirea și motivarea indivizilor.

Concluzii

Din combinarea elementelor fundamentale ale securității (populație, teritoriu, instituții) rezultă *ecuația securității naționale*. Datorită diversității acestei combinații, natura particulară a securității diferă de la un stat la altul. Toate statele sunt vulnerabile la amenințările militare și la riscurile de mediu. Degradarea mediului poate afecta

¹¹ Stephen Blank, *The War That Dare Not Speak Its Name*, articol disponibil la adresa <http://sandipksingh88.blogspot.ro/2011/02/war-that-dare-not-speak-its-name-by.html>, accesat la 18.06.2014.

¹² Robert H. Scales, *Culture-centric Warfare*, Naval Institute Proceedings, 2004, p. 33.

în egală măsură statele puternice și statele slabe. De asemenea, prin procesul de globalizare, aproape toate statele sunt expuse riscurilor economice, în timp ce insecuritatea socială și politică devin, în general, tot mai evidente.

În noua configurație politică, pe fondul avântului cunoscut de mișcările prodemocratice și sub acoperirea principiului universal al „*dreptului la autodeterminare*“, numărul și amploarea inițiativelor secesioniste au înregistrat valori sporite. În condițiile erodării autorității și credibilității multora dintre organizațiile regionale de securitate, inclusiv ONU, dar și pe fondul emancipării unor actori nestatali, promotori ai doctrinelor teroriste și ai activităților subscrise criminalității organizate transnaționale, statele naționale reintră în competiția internațională din domeniul securității. Nu poate fi negat faptul că *percepția contează*. Și contează în asemenea măsură, încât poate determina rezultatul unui război. Este imperios ca militarii să fie capabili să lupte la fel de eficient folosind „*muniția minții*“ ca și folosind *muniția de artilerie* sau *sprijinul aerian apropiat*.

Lipsa culturii istorice ne poate juca adesea feste, făcându-ne victimele unei propagande absurde, dar tenace, menită, așa cum lesne se poate observa în conflictele majore din ultimele două decenii, să transforme *albul* în *negru* și *negrul* în *alb*, *vinovații* în *victime*, *trădătorii* și *asasinii* în *eroi*, *adevărul* în *neadevăr*, *hoțul* în *negustor cinstit* sau *genocidul* în *cruciadă a păcii* în numele unor imaginare „*drepturi colective*“, însă în detrimentul drepturilor inalienabile ale cetățenilor, popoarelor și națiunilor.

Cel mai mare impediment – demonstrat și reconfirmat – în realizarea adaptării cu succes a arhitecturii securității naționale și în creșterea capacității sale operaționale față de un potențial adversar mult mai *trans-dimensional* și mai *multi-modal* este *de natură culturală*. Incapacitatea unora dintre liderii politici și militari de a stimula (sau măcar de a permite) înviorarea gândirii militare, în baza menținerii lor în paradigma tradițională a securității, trebuie abordată ca risc grav, ce trebuie atenuat urgent, întrucât poate afecta substanțial securitatea națională. Nu ne putem aștepta să desfășurăm cu succes inițiative de transformare, pentru a face față amenințărilor viitoare, dacă nu renunțăm la conservatoristii „*ochelarii de cal*“ (sau, cel puțin, dacă nu le slăbim corespunzător chingile) și dacă nu eliberăm barierele culturale ale unor lideri din care reculează „*gândirile inovative*“.

„OASTEA ȚĂRII NOASTRE, CEA IUBITOARE DE HRISTOS”

Preot militar Cristian NICULESCU

The period between 1870 and 1948 is characterised, in terms of religious assistance in the Romanian Armed Forces, by a grand beginning, an exceptional activity in the interwar period, and the painful moment of its abusive and unnatural dissolution by the totalitarian communist atheist regime that attempted, through the forced indoctrination of cadres and soldiers, to separate the Armed Forces from the Church.

As demonstrated throughout the historical development of our people, the author opines, the undeniable union of the Armed Forces tradition and the Romanian Orthodox Church Holy Tradition has been not only the foundation of the nation and the country but also the essential condition of our becoming in a history forged in the shadow of the Gospel of Jesus Christ the Saviour.

Keywords: *clergy; permanent armed forces; military confrontations; missionary work*

pariția, existența și activitatea clerului militar reprezintă noțiuni firești într-un spațiu în care militarii

Armatei române, fii ai Bisericii ortodoxe străbune, au fost dintotdeauna doritori, iubitori și cinstitori de Cruce-Înviere.

Istoria bimilenară a poporului român așezat, precum spunea cronicarul Miron Costin, „în calea tuturor răotăților“, arată trainica și statornică legătură dintre Cruce și Sabie, simbol al îngemănării sinergice a celor sfinte cu cele vremelnice, constituind o cheazășie a dăinuiri noastre în străvechiul spațiu mioritic. Așa cum demonstrează documentele istorice și arheologice, poporul român s-a născut creștin. Biserica străbună ortodoxă a fost întotdeauna la loc de cinste în sufletele celor care au luptat și s-au jertfit pentru dăinuirea pe aceste meleaguri de baladă. Dintotdeauna, Biserica și Armata s-au manifestat ca instituții fundamentale ale statului de drept.

Apariția creștinismului timpuriu pe teritoriul ce avea să fie leagănul etnogenezei poporului român datează încă din perioada cuceririi unei porțiuni a Daciei de către romani. Acest fapt este atestat de numeroase descoperiri arheologice cu caracter creștin, cum ar fi vasul pe care este incizat un pește (simbol al creștinismului primar), descoperit în centrul Castrului roman de la Copăceni, jud. Vâlcea, datat

Preot militar, iconom stavrofor Cristian Niculescu – Biserica „Sfântul Mina“, Regimentul 30 Gardă „Mihai Viteazul“, Ministerul Apărării Naționale.

în a doua jumătate a sec. III (expus, în prezent, la Muzeul Militar Național din București), sau gemele și vasele decorate cu simboluri creștine descoperite în castrele de la Romula, jud. Olt, Cumidava – Râșnov – jud. Brașov, Slăveni, jud. Olt, Buciumi, jud. Sălaj, Micia, jud. Hunedoara, Racovița, jud. Vâlcea ș.a. Pe lângă acestea, menționăm descoperirile arheologice ale celor mai vechi lăcașe de cult – basilice descoperite la Sucidava – Celei, jud. Olt, Isaccea, jud. Tulcea, Tropaeum – Adamclisi, jud. Constanța etc. Mărturiile respective atestă existența în zonă a unor comunități sau persoane care practicau cultul creștin.

Istoricul Eusebius din Cezareea afirmă în scrierile sale că Apostolul Andrei a fost acela care a creștinat Scythia (provincie romană în care era inclusă și Dobrogea). Biserica îl cinstește pe Sfântul Andrei cu următorul nume de sinaxar: „Sfântul, măritul (slăvitul) și întru tot lăudatul Apostol Andrei, cel dintâi chemat”¹.

Sfântul Apostol Andrei a făcut parte din grupul primilor ucenici ai Mântuitorului. Apostolii, urmând porunca Mântuitorului Hristos, prin lucrarea lor misionară, au contribuit efectiv la nașterea lumii creștine, Sfântului Andrei revenindu-i, după cum s-a menționat, ca zonă de propovăduire provincia Scythia, unde a avut numeroși prozeliți. Eusebius din Cezareea amintește de un edict, dat de împăratul Dioclețian în anul 303, în baza căruia un mare număr de militari au fost excluși din armată și pedepsiți să treacă în viața civilă, pentru că nu au abandonat religia creștină. De asemenea, în armata imperială dislocată la Dunăre au existat numeroși martiri, grăitor în această privință fiind *martirium-ul* descoperit în anul 1977 la Niculițel, jud. Tulcea.

Pe baza mărturiilor documentare, arheologice și a tradiției se poate afirma cu toată certitudinea că poporul român s-a născut creștin, etnogeneza sa, respectiv sinteza daco-romană, desfășurându-se concomitent cu procesul încreștinării. Din aceste motive, românii constituie singurul popor din zonă care, spre deosebire de toți vecinii săi, nu are o dată sau un an anume la care să se precizeze că s-a realizat această devenire spirituală. Numeroasele inscripții, relicvarii, engolpioane etc. cu caractere latine descoperite în diferite zone ale teritoriului locuit de români atestă nu numai răspândirea religiei creștine de rit ortodox, ci și continuitatea de viațuire a aceleiași populații în zona carpato-danubiano-pontică pe tot cuprinsul perioadei cuprinse între secolele IV-XIII, cu toate vitregiile produse de invaziile populațiilor migratoare.

Organizarea canonică, bisericească și practicarea statornică a cultului creștin au reprezentat, alături de vitejia și dârzenia cu care și-au apărat teritoriul străbun, factori definitorii în menținerea ființei neamului românesc și a credinței sale.

¹ Nicolae Iorga, *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, Editura Saeculum, 2011, p. 25.

În aceste condiții, s-a format și definitivat indestructibila legătură dintre „*spadă și cruce*“ în lupta pentru apărarea patriei și a ființei naționale. Prin lucrarea efectivă a preotului, credința creștină ortodoxă a fost prezentă din timpuri îndepărtate în mijlocul celor care își apărau „*sărăcia, și nevoile, și neamul*“, independența și suveranitatea în teritoriul de baștină. În decursul vremii, preoții, acei „*păstori*“ ai sufletului omenesc, au contribuit concret la pregătirea morală a oștenilor noștri, însuflându-le spiritul de jertfă și devotament față de valorile fundamentale ale vieții umane și spirituale, potrivit recomandărilor moralei creștine.

Biserica creștin-ortodoxă a strămoșilor noștri, prin clerul său, a contribuit permanent la îndrumarea spirituală a apărătorilor de țară, la sfințirea steagurilor și binecuvântarea oștenilor înainte de luptă, la oficierea Sfințelor Taine și ierurgii, la acordarea ultimei mângâieri și la prohodirea celor căzuți pe câmpul de luptă. În pisanii și letopisețe, în lăcașuri modeste, de țară sau în ctitorii voievodale, numele lor era pomenit din neam în neam, cultul eroilor fiind situat la loc de cinste în tipicul slujbelor Bisericii Ortodoxe Române. Marele nostru istoric Nicolae Iorga nota: „*În biserici și mănăstiri se păstrează prin slovele săpate în aur și argint, prin lespezile scrise ce acopăr morminte, prin pomelnice săpate în piatră la altare, prin piatra cu slove așezate deasupra ușilor, amintirea trecutului nostru, care ne este scump, ori de-a fost bun, ori de-a fost rău, ori de cuprinde în el mari nenorociri, ori de vedește și câte o clipă de fericire*“².

Sunt adâncuri de taină ale sufletului, care nu pot fi atinse decât prin intermediul credinței; oșteanul are nevoie să știe că îi este aproape preotul, confesorul și îndrumătorul său spiritual. Din aceste motive, atât în timp de pace, cât mai ales în timp de război, clerul ortodox a fost prezent în mijlocul ostașilor și nu rareori au fost cazurile când ei înșiși s-au jertfit pe câmpul de luptă, alături de păstoriții lor.

Adeseori, bisericile fortificate sau mănăstirile întărite cu ziduri de apărare au fost nu numai focare ale spiritualității și credinței străbune, ci ele s-au transformat în adevărate puncte de apărare și refugiu în caz de primejdie. Aceasta a permis înaintașilor noștri să conștientizeze și să se afirme, în această parte a Europei, ca adevărați ostași ai lui Hristos, apărători ai valorilor creștine în calea invaziilor păgâne.

Relevantă în această privință este scrisoarea expediată de Ștefan cel Mare și Sfânt conducătorilor statelor europene, după victoria obținută de acesta în bătălia de la Podul Înalt, la 10 ianuarie 1475: „*Către Coroana unghurească și către toate țările în care va ajunge această scrisoare, sănătate. Noi, Ștefan voievod, din mila lui Dumnezeu domn al Țării Moldovei, mă închin cu prietenie vouă, tuturor cărora le scriu, și vă doresc tot binele, și vă spun Domniilor Voastre că necredinciosul împărat*

² *Ibidem.*

al turcilor a fost multă vreme și este încă pierzătorul întregii creștinătăți și în fiecare zi se gândește cum ar putea să supună și să nimicească toată creștinătatea. De aceea, facem cunoscut Domniilor Voastre că, pe la Boboteaza trecută, mai sus-numitul turc a trimis în țara noastră și împotriva noastră o mare oștire, în număr de 120 000 de oameni, al cărei căpitan era Soliman Pașa beglerbegul; împreună cu acesta se aflau toți curtenii sus-numitului turc, și toate popoarele din Romania (aluzie la sudul Peninsulei Balcanice, n.a.) și domnul Țării Muntenesti cu toată puterea lui, și Assan beg, și Ali beg, și Schender beg, și Grana beg, și Oșu beg, și Valtival beg, și Serefaga beg, domnul din Sofia, și Cusenra beg, și Piri beg, fiul lui Isac pașa, cu toată puterea lui de ieniceri. Acești mai sus-numiți erau toți căpitanii cei mari, cu oștile lor.

Auzind și văzând noi acestea, am luat sabia în mână și, cu ajutorul Domnului Dumnezeuului nostru Atotputernic, am mers împotriva dușmanilor creștinătății, i-am biruit și i-am călcat în picioare, și pe toți i-am trecut sub ascuțișul sabiei noastre, pentru care lucru, lăudat să fie Domnul Dumnezeuul nostru. Auzind despre aceasta, păgânul împărat al turcilor își puse în gând să se răzbune și să vie, în luna lui mai, cu capul său și cu toată puterea sa împotriva noastră și să supună țara noastră, care e poarta creștinătății și pe care Dumnezeu a ferit-o până acum. Dar dacă această poartă, care e țara noastră, va fi pierdută – Dumnezeu să ne ferească de așa ceva – atunci toată creștinătatea va fi în mare primejdie. De aceea, ne rugăm de Domniile Voastre să ne trimiteti pe căpitaniii voștri într-ajutor împotriva dușmanilor creștinătății, până mai este vreme, fiindcă turcul are acum mulți potrivnici și din toate părțile are de lucru cu oameni ce-i stau împotriva cu sabia în mână. Iar noi, din partea noastră, fĂgăduim, pe credința noastră creștinească și cu jurĂmĂntul Domniei Noastre, cĂ vom sta în picioare și ne vom lupta până la moarte pentru legea creștinească, noi cu capul nostru. Așa trebuie să faceți și voi, pe mare și pe uscat, după ce, cu ajutorul lui Dumnezeu celui Atotputernic, noi i-am tăiat mâna cea dreaptă. Deci, fiți gata, fără întârziere.

Data în Suceava, în ziua de Sfântul Pavel, luna ianuarie în 25, anul Domnului 1475³.

După cum exprima scrisoarea citată, numeroasele surse documentare, precum și multe ctitorii ortodoxe, edificate atât de către Ștefan cel Mare și Sfânt, cât și de iluștrii săi urmași (între care amintim, la loc de cinste, pe Sfântul martir Constantin Brâncoveanu), străluciții conducători de țară și de oști au fost și pilde de virtute creștină, mărturisind încrederea în valorile credinței dreptmăritoare străbune și în rolul deosebit al acesteia în menținerea conștiinței de neam și țară. Armata și Biserica s-au dovedit a fi apărătoare fidele ale intereselor naționale și ale propășirii neamului în vatra străbună, în întreaga istorie a poporului român.

³ Nicolae Iorga, *Istoria lui Ștefan cel Mare*, Editura Minerva, 1978, p. 18.

Strânsa legătură dintre cele două instituții fundamentale ale statului român s-a manifestat atât în perioada medievală, a luptelor pentru apărarea plaiurilor mioritice, în timpul Revoluțiilor de la 1821 sau 1848-1849, când îi vom regăsi pe îndrumătorii întru credință alături de aceia pe care îi păstoreau, cât, mai ales, după înfiriparea armatei române permanente, atunci când în Principate, în anul 1830, a luat ființă „*miliția națională*”⁴.

La 2 mai 1850, marele spătar Nicolae Ghica, șeful oștirii din Țara Românească, a solicitat Sfântei Mitropolii de la București să numească, în mod necesar, câte un preot pe lângă fiecare polc al oștirii din garnizoanele București, Craiova și Brăila. Ca urmare a acestui demers și a răspunsului Mitropolitului Nifon, domnitorul Barbu Dimitrie Știrbei a emis, la 10 iulie 1850, opisul de numire a trei preoți și șase țarcovnici (cântăreți) de oștire. Primul lăcaș de cult din București care a fost desemnat a fi de garnizoană a fost biserica Sf. Ioan de la Zlătari, schimbată în scurtă vreme cu Sf. Mihai Vodă și, mai târziu, cu biserica Sf. Gheorghe de la Malmaison, care se afla în apropierea cazărmii.

Se cuvine semnalat faptul că, în această perioadă, a fost emis un regulament – „*Îndatoririle preoților de oștire*” (octombrie 1850), în care se precizau misiunile clerului militar, inclusiv uniforma specifică ce urma să o poarte, adică „*culioane (pălării) de postav civil, închis la culoare și împrejur, pe margine, cu panglică neagră, de două degete lată, slobozi fiind a le purta numai pe câtă vreme vor fi în slujba oștirii*”, instrucțiuni valabile până în anul 1870, când, la 6 aprilie 1870, domnitorul Carol I a promulgat Decretul 603, prin care era aprobat „*Regulamentul pentru clerul din armată permanentă*”, conform căruia la fiecare regiment putea fi încadrat un preot. În anul 1876, un alt decret hotăra faptul că toate trupele și unitățile teritoriale puteau avea preotul lor, iar în 1877, preoții de unitate au fost înlocuiți cu preoții de garnizoană, care asigurau serviciile religioase pentru toate unitățile militare din garnizoana respectivă⁵. Acum s-au pus bazele unor structuri militare în care asistența religioasă, acea frăție dintre „*Cruce și Spadă*”, a căpătat un loc aparte în concepția politică și militară a statului român modern și își va manifesta lucrarea sa specială în alinarea suferințelor și îmbărbătarea ostașilor care au luptat pentru obținerea independenței României.

Perioada anilor 1870-1948 este caracterizată, din punctul de vedere al asistenței religioase în Armata română, printr-un început grandios, o activitate de excepție în perioada interbelică și momentul dureros al desființării ei abuzive și nefirești de către regimul totalitar comunist ateu, care a încercat, printr-o îndoctrinare forțată a cadrelor și ostașilor, să îndepărteze Armata de Biserică.

⁴ Constantin Bobulescu, *Fețe bisericesti în războaie, răzvrățiri și revoluții*, Chișinău, 1930.

⁵ Gheorghe Vasilescu, *Asistența religioasă în oastea Țării Românești între anii 1850-1870*, în *Armata și Biserica*, București, 1996, pp. 132-135.

Așa cum a demonstrat întreaga evoluție istorică a poporului nostru, unitatea de nețăgăduit a tradiției Armatei și Sfintei Tradiții a Bisericii Ortodoxe române n-a fost doar întemeietoare de neam și de țară, ci și condiția esențială a devenirii noastre într-o istorie făurită la umbra Evangheliei Mântuitorului Iisus Hristos. Ea s-a afirmat cu putere și în această etapă, caracterizată prin mari și ample confruntări militare (cum au fost Războiul de Independență, Războiul pentru Întregirea Neamului, Campania din Est sau participarea la războiul antihitlerist), cu un impact definitoriu pentru destinul statului român și stabilirea locului și rolului său în ansamblul politico-militar al națiunilor europene.

În perioada Războiului pentru Independență (1877-1878), zece preoți din garnizoanele București, Craiova, Galați, Brăila și Iași au fost prezenți alături de trupele române în sudul Dunării, administrând Sfintele Taine (Spovedanie, Împărtășanie, Maslu) și săvârșind ierurgiile ostașilor și ai celor răniți sau căzuți la datorie.

Împreună cu ei au fost peste 150 de călugări și măicuțe de la mai multe mănăstiri ortodoxe, care au slujit ca brancardieri sau infirmieri și au îngrijit răniții în spitalele de campanie din spatele frontului, contribuind, și pe această cale, la întărirea legăturii dintre cele două instituții fundamentale ale statului: Armata și Biserica.

După încheierea războiului, odată cu adoptarea unor măsuri de modernizare a Armatei, s-a avut în vedere și realizarea unui serviciu religios permanent pentru satisfacerea nevoilor oștirii. Tot acum apare, prin Decret regal, în anul 1905, Medalia specială cu titulatura: „*Răsplata muncii pentru Biserică*”.

Campania din vara anului 1913 din Bulgaria și declanșarea, în anul 1914, a Primului Război Mondial au constituit noi motive de reevaluare a necesității dezvoltării și extinderii asistenței religioase în Armată, pentru că „*glasul de aramă al clopotului sfintei rugăciuni se împreună cu glasul de aramă al trâmbiței vitejești a ostașilor țării*”⁶. Unii preoți ortodocși români din Transilvania, Banat și Bucovina au fost încorporați în armata austro-ungară, însoțind regimentele românești pe fronturile din Galiția și Italia, iar preoți români din Basarabia au fost încorporați ca preoți militari în armata rusă. Între aceștia amintim la loc de cinste pe preotul-poet Alexe Mateevici (1888-1917), autorul celebrei poezii „*Limba noastră*”.

La sesiunea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din 16 mai 1915, ca urmare a propunerilor mitropolitului Pimen Georgescu al Moldovei, s-a hotărât numirea ca protoiereu al preoților militari a preotului-profesor de morală religioasă Constantin Nazarie de la Facultatea de Teologie din București, recomandând episcopilor și mitropoliților din toate eparhiile să nominalizeze preoți „*titrați în teologie*,

⁶Gheorghe Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, *Preoți în lupta pentru Marea Unire*, Editura Europa Nova, București, 2000, p. 71.

cu aptitudini pentru păstorirea militară“ cu vârsta cuprinsă între 30 și 45 de ani care, în caz de mobilizare a Armatei române, să fie numiți preoți militari și asimilați corpului ofițeresc⁷.

În vara aceluiași an, preotul iconom Constantin Nazarie a obținut aprobarea Marelui Stat Major pentru elaborarea regulamentului clerului militar, intitulat „Instrucțiuni pentru preoții din Armată în vreme de război“, în care erau reglementate în detaliu toate activitățile la care erau chemați să răspunda preoții militari în caz de conflict armat, inclusiv ținuta oficială de campanie a acestora⁸.

Pe toată perioada primei conflagrații mondiale, în cadrul Marelui Cartier General al Armatei române, a funcționat Eșalonul III, Serviciul Religios, care a avut în componența sa, la începutul campaniei, 253 de preoți mobilizați. La 9 martie 1917, a fost elaborat *Ordinul circular nr. 19001*, care reglementa în mod oficial asimilarea preoților militari cu gradul de locotenent și prevedea posibilitatea de a putea fi înaintați la gradul de căpitan pentru merite deosebite⁹.

Preoții militari aveau datoria de a asigura asistența religioasă ostașilor: oficierea Sfintei Liturgii, Sfântul Maslu, spoveditul și împărțășitul militarilor, binecuvântarea acestora la plecarea din garnizoană, prohodirea și îngroparea celor căzuți în lupte, pomenirea lor etc. De asemenea, acordau primul ajutor răniților și erau alături de ei, supravegheau condițiile în care se pregătea hrana trupei, au însoțit militarii în luptă și nu rare au fost cazurile când au căzut eroic pe câmpul de batalie sau au fost luați prizonieri. Pentru atitudinea lor jertfelnică, 68 de preoți militari au fost răsplătiți cu decorații de război românești: „Avântul țării“, „Serviciul Credincios“, „Răsplata Muncii pentru Biserică“, „Meritul Sanitar“, „Coroana României“. Grăitor în această privință este exemplul protosinghelului Justin Șerbănescu, confesorul Regimentului 21 Infanterie, Ilfov (în al cărui sediu se află acum Muzeul Militar Național din București), care a fost decorat, conform Î.D. No. 1561 din 25 iunie 1918, cu cea mai înaltă distincție militară românească, ordinul „Mihai Viteazul“ clasa a-III-a pentru: „destoinicia, bravura și iubirea de patrie ce a arătat pe câmpul de luptă în 1916, când, văzând că Regimentul Feldioara a pierdut în luptă aproape pe toți ofițerii și pe comandantul ce fusese rănit pe Clăbucetul Taurului, a luat comanda regimentului și luptând o zi și o noapte a respins pe inamic până pe muntele Susai, oprindu-l de a ocupa Azuga. În luptele de pe muntele Dihamului a condus un batalion de dispensați, iar la 17 noiembrie 1916, fiind pentru a doua oară rănit pe muntele Sorica, a refuzat evacuarea pentru a nu se despărți de vitejii săi ostași“.

⁷ Comandor (r.) Aurel Pentelescu, *Înființarea Episcopiei Armatei – episcopii militari*, în *Armata și Biserica*, nr. 4 /1996.

⁸ Pr. iconom Constantin Nazrie, *Activitatea preoților de armată în Campania din 1916-1918, Memorii*, București, 1921.

⁹ Ordinul circular 19001/9 martie 1917, în *Monitorul Oastei*, nr. 28/1917, pp. 118-119.

Spiritul de jertfă al preoților militari a fost evocat și de protoiereul iconom Constantin Nazarie în „Referat asupra activității preoților din Armată în campania din 1916-1918“, înaintat Sfântului Sinod la 25 decembrie 1918, în care menționa argumente pentru permanentizarea asistenței religioase în mediul militar și propunea înființarea unei Episcopii a Armatei. Ca rezultat al acestor demersuri, a fost elaborată și promulgată, prin Înaltul Decret Regal nr. 3378 din 20 iulie 1921, *Legea privitoare la organizarea clerului militar*.

Astfel, s-a înființat Episcopia Armatei, cu sediul stabilit în mod simbolic la Alba Iulia, în Catedrala Încoronării, condusă de un arhiereu asimilat cu gradul de general de brigadă. Sub îndrumarea a trei episcopi: Iustinian Teculescu (1923-1924), dr. Ioan Stroia (1925-1937) și dr. Partenie Ciopron (1937-1948), Episcopia Armatei a funcționat neîntrerupt timp de 27 de ani, până la 22 august 1948, când autoritățile comuniste au desființat-o în mod nedrept, brutal și abuziv prin Ordinul nr. 946426 din 22 august 1948, emis de Regiunea Militară Cluj¹⁰.

Clericilor militari le reveneau o serie de atribuțiuni referitoare la organizarea serviciului religios la eșaloanele pe lângă care erau arondați, activitatea pastorală în timp de campanie (mobilizare, operații militare, marșuri), precum și în lagărele de prizonieri. A apărut un element nou față de cele precizate în decretul emis în anul 1870, și anume *sărbătorirea patronului spiritual al unității militare respective*.

O atenție sporită a fost acordată cultului eroilor patriei, pentru că, așa cum sublinia și primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Î.P.S.S. Miron Cristea: „*Faptele de o măreție epică ale eroilor noștri, care au contribuit cu suprema jertfă a vieții lor la înfăptuirea celui mai mare eveniment din istoria neamului românesc, trebuie să fie pentru tot românul un îndemn irezistibil de a aduce mereu jertfe mai mici sau mai mari pentru binele obștesc, altcum n-am fi vrednici de ei*“.

În perioada interbelică, preoții militari și-au îndeplinit misiunea spirituală la unitățile în care au fost încadrați. Activitatea lor a fost reglementată prin mai multe acte legislative, între care menționăm: „*Regulamentul pentru punerea în aplicare a Legii clerului militar*“ (1924), „*Instrucțiunile provizorii asupra serviciului religios în timp de pace și în timp de campanie*“ (1931) și „*Legea pentru organizarea clerului militar*“ (1937).

Conform prevederilor legale, în calitate de confesori militari au fost admiși și reprezentanți ai tuturor cultelor recunoscute în mod oficial; puteau activa, pe lângă clerul ortodox, și romano-catolici, greco-catolici, luterani, reformați, musulmani, mozaici. În genere, confesorul provenea din cadrul cultului religios al majorității militarilor, iar pentru minoritățile religioase se numea câte un preot, pastor, rabin și imam pe garnizoană, în funcție de cerințele spirituale ale trupei.

¹⁰ Înaltul Decret 3378/20 iulie 1921, în *Monitorul Oficial*/6 august 1921; maior dr. Ștefan Pâslaru, 23 aprilie 1921: *Legiferarea organizării clerului militar*, Revista de Istorie Militară, nr. 3, pp. 38-40.

La declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial, clerul militar activ avea 108 preoți, cărora li s-au adăugat, pe timpul campaniei, peste 200 de preoți mobilizați, fără a fi incluși în structura permanentă a Armatei.

Ca și în timpul primei conflagrații mondiale, preoții i-au însoțit pe ostașii noștri de la Prut până pe crestele Munților Caucaz sau la Cotul Donului și, apoi, în vest, până în Tatra și pe malurile Hronului și Moravei, fiind atât păstori sufletești, cât și îndrumători spirituali ai bravei Armate române. În acest sens, episcopul Armatei, generalul de brigadă dr. Partenie Ciopron, afirma: „*Biserica, prin preoții ei de Armată, stă în primele linii. Avem până acum preoți militari care au murit pe front, alții au rămas invalizi în urma rănilor primite, alții au fost luați prizonieri de inamic... Vom suferi și ne vom bucura cu neamul îndrumat de Biserică*”¹¹.

După încheierea războiului, odată cu instaurarea regimului comunist în România, a început și acțiunea deliberată de distrugere a elitei militare și a clerului militar. La 2 octombrie 1945, Direcția Superioară a Culturii, Educației și Propagandei, înființată la 8 mai 1945, a fost transformată în Inspectoratul General al Armatei pentru Educație, Cultură și Propagandă (E.C.P.), în cadrul căruia funcționa Biroul Legături-Cler, cu misiunea de a coordona activitatea preoților militari cu a educatorilor numiți în unitățile militare. Preoților militari li se cerea să devină propagandiști ai „*idealurilor democratice*”, „*colaboratori prețioși ai guvernului democrat*” și, în toamna anului 1948, au fost desființate Episcopia Armatei și Inspectoratul Clerului Militar. Preoții militari au fost trecuți în rezervă, fiind inaugurată, astfel, oficial, etapa educației ateiste a militarilor, „*fără însă a se putea rupe legăturile sfinte care au existat de-a lungul vremurilor între Oaste și Biserică*”¹². Acestor măsuri abuzive, Biserica Ortodoxă Română le-a răspuns cu tact și înțelepciune, incluzând în legiuirile sale posibilitatea acordării asistenței religioase cu titlu individual ostașilor, măsură aplicată cu mare discreție, precauții și riscuri, dar care a dovedit, într-un alt moment de răscruce al istoriei noastre, că oastea română nu a încetat niciun moment să fie creștină. Desființarea abuzivă și artificială a structurilor asistenței religioase din Armată în anul 1948 s-a dovedit, în timp, a fi o măsură barbară, pe care guvernarea comunistă încerca, fără niciun rezultat concret, să o susțină prin măsuri administrative coercitive severe. Ceea ce n-au știut sau nu au vrut să știe prigonitorii este faptul că Biserica ortodoxă străbună este un așezământ divino-uman, sobornicesc, în care cele două dimensiuni ale sale, văzut și nevăzut, se întregesc și se întrepătrund tainic, sub purtarea de grijă a Duhului Sfânt.

¹¹ Episcop Partenie Ciopron, *Începem*, în *Arma cuvântului*, nr. 1/1940.

¹² Colonel Petre Otu, *Din activitatea episcopului general de brigadă dr. Partenie Ciopron*, în *Armata și Biserica*, nr. 4/1996, pp 232-238.

Biserica românilor și fiii ei în uniformă militară au continuat să respecte și să păstreze sfânta credință ortodoxă a înaintașilor, chiar dacă au făcut aceasta în ascuns sau înșelând vigilența supraveghetorilor politici. Instituția divino-umană, Trupul lui Hristos, a rămas temelia pe care s-au clădit cele mai tainice și puternice legături spirituale interpersonale, celelalte aspecte fiind fie anulate, fie deformate sau afirmate convențional.

Prigoanei religioase, comunismul, i-a dat consistență cronică ideologică extrasă din doctrina oficială materialist-atee, aceasta devenind principala armă care urmărea alungarea lui Dumnezeu din sufletul omului. Luptând împotriva lui Dumnezeu, regimul comunist ateu acționa implicit și împotriva elementului esențial al identității, culturii și spiritualității românești – credința ortodoxă; și, din acest motiv, comunismul s-a dovedit a fi o „creație” contrară firii și spiritului neamului românesc. Prin exterminare fizică, detenție, torturi, intimidări și presiune psihică, s-a încercat totul pentru a-L scoate pe Dumnezeu din sufletul românilor; nimic n-a dat rezultatul scontat.

În perioada comunistă, sfidând interdicțiile oficiale și ideologia atee, au avut loc manifestări diverse care au ținut aprinsă candela treziei ortodoxe mistice, în spațiul românesc. De la această candelă s-au încălzit și luminat și fiii țării în uniformă militară. Așa a fost posibil ca, în Decembrie 1989, moment care avea să marcheze începutul unei noi epoci în devenirea acestui mult încercat popor, Biserica și Armata să fie din nou împreună; în chemarea clopotelor bisericilor de pretutindeni, militarii au deslușit îndemnul de a-și face datoria altfel decât li se pretindea prin formulele ideologice stereotipe, străine de firea lor. Le-a fost dat celor două instituții, formal despărțite, să se regăsească și să se reinfrățească în acele zile când dezgustul față de comunismul materialist și ateu a explodat, spre uimirea întregii lumi.

După Decembrie 1989, Armata, asemeni tuturor instituțiilor statului, a cunoscut un amplu și profund proces de reformă și restructurare. Preocuparea dominantă pentru sistemul militar o reprezenta securitatea României, mai precis redefinirea și dimensionarea acesteia ca parte integrantă a securității Europei. În consecință, conducerea politică și cea militară au elaborat și dezvoltat strategia integrării în NATO; acestui demers i-au fost consacrate eforturi considerabile vreme de aproape paisprezece ani. Consensul politic și sprijinul acordat de întreaga populație a țării au făcut posibil acest obiectiv în anul 2004. În acest context, se încadrează și apariția asistenței religioase în Armată, precum și contribuția pe care aceasta a adus-o la cunoașterea și recunoașterea Armatei Române ca o instituție apolitică, aptă să servească în mod real interesele legitime ale țării și poporului.

Momentul oficial al reluării asistenței religioase în Armata îl constituie semnarea Protocolului cu privire la instituirea și organizarea asistenței religioase în mediul militar, încheiat la 11 octombrie 1995 între Biserica Ortodoxă Română

și Ministerul Apărării Naționale. Una dintre prevederile Protocolului a constituit-o înființarea Secției de Asistență Religioasă în cadrul Ministerului Apărării Naționale. Atenție și grijă deosebite au fost acordate selecționării și pregătirii preoților care urmau să fie încadrați în mari unități și instituții militare de învățământ. La data de 23 aprilie 1996, la Sărbătoarea Sf. Mare Mucenic Gheorghe, Purtătorul de Biruință, preoții primei promoții au fost numiți în funcții printr-un ceremonial religios și militar. O consecință directă a încheierii Protocolului și a reluării asistenței religioase în Armată a fost elaborarea *Legii privind constituirea și organizarea clerului militar*, adoptată de Parlament ca *Legea 195/2000*.

Clerul militar s-a implicat eficient în acțiunea politică și militară de integrare a României în NATO. Astfel, au fost identificate principiile și modalitățile concrete de asigurare a interoperabilității cu structurile de asistență religioasă din țările membre ale Alianței, asigurându-se o participare reprezentativă la reuniunile internaționale și la celelalte manifestări organizate de Capelanatele militare din cadrul acestui organism. Astfel, clerul militar din România a militat pentru o bună și reală cunoaștere a Armatei române și a contribuit într-o manieră proprie la direcționarea țării noastre pe traseul integrării în Alianța Nord-Atlantică. Participarea preoților militari la misiunile de menținere a păcii și de combatere a terorismului internațional în Europa, Africa, Afganistan și Irak a fost apreciată atât de beneficiarii direcți, cât și de reprezentanții autorizați ai forțelor aliate împreună cu care au fost îndeplinite misiunile.

„*Eu sunt lumina lumii*“ (Ioan, 8-12), spune Hristos, așa cum este menționat pe frontonul lumânărilor situate lângă troița de la biserica Regimentului 30 Gardă „*Mihai Viteazul*“, amintită la început. Ori de câte ori venim și aprindem o lumânare (semn văzut al dorinței de a uni mistic lumina ființei noastre cu Lumina divină necreată), să aducem pios omagiu și recunoștință „*ierarhilor și preoților militari ai Armatei române slujitori sub Tricolor, adormiți întru nădejdea învierii și a vieții veșnice*“.

Fie ca Bunul Dumnezeu Cel în Treime slăvit să înalțe conștiința națională românească, spre dăinuire veșnică!

BIBLIOGRAFIE

1. Nicolae Iorga, *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, Editura Saeculum, 2011.
2. Comandor (r.) Aurel Pentelescu, *Înființarea Episcopiei Armatei – episcopii militari, în Armata și Biserica*, nr. 4/1996.
3. Gheorghe Vasilescu, *Asistența religioasă în oastea Țării Românești între anii 1850-1870, în Armata și Biserica*, București, 1996.

ÎN TRE EPICENTRU ȘI UNDA DE ȘOC A CRIZEI DIN UCRAINA (II)

General de brigadă dr. Florinel DAMIAN
Maior Ștefan OLARU

The Crimean campaign was, as the authors point out, an impressive demonstration of strategic communication, bearing some similarity to the intervention in South Ossetia and Abkhazia. However, there are also some differences, such as the new approach to warfare, presented by General Gerasimov. Thus, in a period of only three weeks and without any bullet, the Ukrainian armed forces were disarmed and demoralised, and the 190 bases were encircled and surrendered. After the Ukrainian troops remained blocked in their bases, the Russians entered a new phase of operations, consisting of psychological operations, intimidation, bribery, media and internet propaganda, in order to undermine resilience and avoid the use of firepower.

Keywords: *operational planning; energy security; terrorism; strategic partnerships*

Reforma militară și Strategia de securitate a Rusiei

În ultimii 20 de ani, Rusia a depus eforturi semnificative pentru modernizarea forțelor armate, pe care le-a moștenit de pe vremea fostei Uniuni Sovietice. Fondul era unul cangrenic, cu o corupție semnificativă și la toate nivelurile, cu resurse ineficient gestionate, cu eșecuri și tragedii precum naufragiul submarinului *Kursk* și cu o politică de încorporări, care ducea la o viață cazonă, de multe ori mai mult cu rol educativ și de omogenizare decât cu rezultate semnificative pe planul instruirii. Aceste aspecte aveau să fie cu atât mai mult evidențiate după luna august 2008, când slăbiciunile au fost demonstrate și la nivel operațional, pe timpul conflictului din Georgia. În acest context, leadershipul de la Kremlin a înțeles necesitatea reformării sistemului de apărare.

Reforma a fost începută de ministrul apărării din anul 2008, Anatoli Serdiukov, cunoscut până atunci din postura de șef al Serviciului Federal de Impozite și Taxe. Această reformă presupunea, în primul rând, reducerea numărului de personal de la 1,2 milioane, în anul 2008, la mai puțin de 1 milion¹². Soluția viza în special

General de brigadă dr. Florinel Damian – Director pentru management la Grupul de comandă din cadrul Comandamentului Forțelor Întrunite – JFK HQ Napoli, Italia.

Maior Ștefan Olaru – ofițer de stat major cu lecțiile învățate – JALLC, Lisabona.

¹² Detaliile paragrafului sunt preluate din analiza lui Jim Nichol, *Russian Military Reform and Defense Policy*, pregătită de Congressional Research Service for Members and Committees of Congress, 24 august 2011.

reducerea numărului de ofițeri de la 355 000 la 220 000, reorganizarea și modernizarea instruirii pentru subofițeri și schimbarea sistemului de comandă de la unul cu patru niveluri (districte militare, armate, divizii și regimente) la unul cu două niveluri (comandamente strategice și brigăzi/batalioane care, la rândul lor, în funcție de specificul misiunii, se pot transforma în brigăzi mixte de luptă/grupuri de luptă). În plus, s-a creat o structură solidă de poliție militară, care să asigure ordinea și disciplina în cazărmi.

În paralel, a fost lansat un program de înzestrare pe termen de 10 ani, iar bugetul apărării a crescut substanțial de la an la an¹³. Prioritățile în cadrul acestui program sunt achiziționarea de rachete și platforme nucleare noi pentru descurajarea strategică, avioane, elicoptere, nave, rachete, submarine, tehnologie spațială și cyber.

Strategia națională de securitate a Rusiei, doctrina militară și trăsăturile reformei militare reflectă percepția Rusiei că SUA și NATO rămân motive de îngrijorare dacă nu chiar amenințări la adresa Rusiei¹⁴, dar și faptul că acestea au o „oarecare lipsă de coerență“ din cauza complexității intereselor de natură financiar-economică și a procesului greoi de luare a deciziilor politice. S-a observat faptul că un accent deosebit a fost pus și pe dezvoltarea capabilităților antiteroriste, de asistență umanitară și a unor linii de apărare în fața Chinei.

Ca un rezumat al tuturor acestor aspecte, Serdiukov spunea că reforma urmărea schimbarea către o armată capabilă de performanță, mobilă și dotată, în măsură să participe la cel puțin trei conflicte regionale și locale.

Comparată cu încercările anterioare de reformă, aceasta a mers mult mai departe, până la schimbarea structurii de forțe. Unii analiști puneau la îndoială însă capacitatea Rusiei de a asigura resursa demografică necesară pentru selectarea membrilor forțelor armate la standardele propuse și bugetul indispensabil îndeplinirii programului de modernizare a armamentului¹⁵.

Cu toate acestea, evenimentele recente au arătat că personalul din Armata Rusiei cunoaște foarte bine realitatea internațională, iar în baza acestei cunoașteri, și-a făcut bine temele și a aplicat consecvent planul de transformare propus în reformă. Pe lângă schimbările în structura de forțe și la nivelul înzestrării cu tehnică și armament, vorbim de o schimbare fundamentală și în ceea ce privește modul de operare

¹³ Rusia alocă pentru apărare în fiecare an între 4% și 5%, fiind pe a treia poziție, după SUA și China, într-un top al cheltuielilor. Tendința este de creștere a procentului alocat apărării. O analiză comparativă pe țări și pe ani poate fi consultată pe pagina de internet a Stockholm International Peace Research Institute, http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database/milex_database (fișier cu extensia .xlsx).

¹⁴ Jim Nichol, *ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

a forțelor – planificarea strategică și operațională, doctrine, tehnici, tactici și proceduri. Acestea au fost numite schimbări privind „*caracterul conflictului armat*“, iar un rezumat comparativ al acestora este prezentat în *tabelul 1*¹⁶.

Tabelul 1

Metode militare tradiționale	Metode militare moderne
<ul style="list-style-type: none"> • Acțiunea militară începe după angajarea strategică (declarația de război). • Confruntări frontale între mari unități, în general din forțele terestre. <ul style="list-style-type: none"> • Înfrângerea inamicului prin distrugerea personalului și a mijloacelor de foc, controlul regiunilor și al granițelor pentru a prelua controlul teritorial. • Distrugerea puterii economice și anexarea teritorială. • Operații de luptă terestre, aeriene și navale. • Managementul trupelor printr-o ierarhie și o guvernare rigidă. 	<ul style="list-style-type: none"> • Acțiunea militară începe cu grupuri de forțe speciale pe timp de pace (războiul nu se declară deloc). • Lupte în afara contactului între grupuri de luptă intraspecifice foarte mobile. <ul style="list-style-type: none"> • Anihilarea puterii economice și militare a inamicului prin lovituri precise și de scurtă durată asupra infrastructurii militare și a celei civile de nivel strategic. • Utilizarea la scară largă a armamentului de mare precizie și a operațiilor speciale, a roboticii și arme care obțin noi efecte fizice (arme cu energie directă – laser, radiații pe unde scurte etc.). • Utilizarea civililor înarmați (4 civili la 1 militar). <ul style="list-style-type: none"> • Lovirea simultană a unităților inamicului și a facilităților acestuia pe întreg teritoriul. • Operații simultane terestre, aeriene, navale și în spațiul informațional. • Utilizarea metodelor asimetrice și indirecte. <ul style="list-style-type: none"> • Managementul trupelor într-o sferă informațională integrată, sincronizată și coordonată.

În baza acestor modificări, unii analiști¹⁷ au rezumat dezvoltarea capabilităților militare ale Rusiei pentru anul 2020 astfel:

- de la distrugerea directă la influența directă;
- de la anihilarea directă la autodistrugere;
- de la un război cu arme și tehnologie la unul al „*culturii*“;
- de la războiul cu forțe convenționale la forțe speciale și grupuri de acțiune în zona comercială și economică;
- de la războiul tridimensional (terestru, naval, aerian) la operații informaționale/psihologice și un război al percepțiilor;
- de la contactul direct la războiul fără contact;

¹⁶ Detaliile sunt prezentate în *Russia's New Generation Warfare in Ukraine: Implications for Latvian Defence Policy*, Janis Berzins, National Defence Academy of Latvia, aprilie 2014. Studiul citează o lucrare din anul 2013 a generalului Valery Gerasimov, șeful Statului Major General al armatei ruse.

¹⁷ Peter Mattsson, *The Russian Armed Forces Adapted to New Operational Concepts in a Multipolar World?*, Riga, 19 februarie 2014, text adaptat de Janis Berzins, *ibidem*.

- de la războiul superficial și compartimentat la războiul total, inclusiv cu bazele interne ale inamicului;
- de la un război cu angajare fizică la un război în conștiința umană și în spațiul cyber;
- de la războiul simetric la unul asimetric, cu combinarea unor campanii politice, economice, informaționale, tehnologice și ecologice;
- de la un război pe o perioadă determinată la un război permanent, ca o condiție naturală de viață în țara inamică.

*

Crimeea sau „se poate și mai rău“

Se poate spune că această nouă abordare a războiului a fost aplicată și verificată, cel puțin parțial, în Ucraina. Dar cum a început totul?

Rusia consideră Ucraina (și Belarusia) ca un teritoriu propriu, pe care l-a pierdut odată cu destrămarea Uniunii Sovietice. S-a spus că, pentru Rusia, Ucraina nu poate fi niciodată o „*țară străină*”¹⁸. Istoria Rusiei a început cu ceea ce se numea „*Kievan-Rus*”, de unde s-a moștenit și s-a dezvoltat cultura slavă și creștinismul ortodox slav, a cărui conducere canonică este și în prezent la Moscova. O mare parte din Ucraina (în special partea de est a acesteia) a fost parte din Rusia mult timp, istoriile lor s-au întretăiat de atâtea ori, iar unele dintre cele mai importante bătălii pentru libertatea și independența Rusiei s-au dus chiar pe teritoriul Ucrainei¹⁹. Flota rusească din Marea Neagră se află la Sevastopol, în Peninsula Crimeea, cu unele „*pauze*”, începând cu anul 1783, în baza fie a cuceririi acestui teritoriu, în urma unor războaie regionale, fie în baza unor tratate și acorduri succesive cu Ucraina, după destrămarea URSS, pentru a avea statut de „*țară riverană*” la Marea Neagră și, astfel, a asigura accesul direct la Marea Mediterană.

Pe acest fond istoric, Rusia nu a putut accepta extinderea NATO până la granițele ei, mai ales că țările occidentale au promis că fostele republici sovietice și cele satelit vor rămâne într-o zonă tampon. Realitatea arată că granițele NATO se află la 160 km distanță de Saint Petersburg, în timp ce pe timpul fostei Uniuni Sovietice erau la mai mult de 1 600 km. Cu o Ucraină membră a NATO, granița ar fi fost comună, o ofensă prea mare pentru a fi acceptată de Moscova.

În timp ce Rusia își dorea Ucraina ca un partener special și subordonat ori, în cel mai rău caz, unul neutru, implicarea SUA și cea UE în politica internă a Ucrainei au fost percepute ca o confruntare directă cu interesele regionale ale Rusiei. Atragerea Ucrainei în sfera de influență a Occidentului a devenit, astfel, mai mult decât un atentat la „*dreptul natural*” al Rusiei asupra acestei regiuni.

¹⁸ Henry A. Kissinger, *To Settle the Ukraine Crisis, Start at the End*, în *The Washington Post*, 5 martie 2014.

¹⁹ *Ibidem*. Autorul citează bătălia de Potlava din anul 1709.

Și, dintr-o dată, au apărut premisele unui crize care se înscrie în trăsăturile unui șoc strategic²⁰. În luna noiembrie 2013, fostul președinte al Ucrainei, Viktor Ianukovici, a respins în mod surprinzător semnarea Acordului de Asociere cu UE, negociat încă din 2007, orientându-se spre Rusia. Această decizie a declanșat ample proteste în toată țara, confirmând Rusiei, în baza analizelor propriilor specialiști, faptul că Vestul era implicat financiar în destabilizarea guvernului Ianukovici²¹. Negocierile ulterioare, conduse de Uniunea Europeană, urmăreau, pe lângă oprirea protestelor și revalidarea Constituției anterioare, multe alte puncte, inclusiv noi alegeri, cu monitorizare externă²². Chiar dacă pentru Rusia acest acord nu era tocmai excelent, Moscova a preferat să aștepte decât să vadă o extindere a instabilității, sperând în alegerea unui președinte favorabil la următoarele alegeri. De asemenea, liderii ruși au uitat de prevederile tratatului semnat cu SUA și UE în 1994, la Budapesta, referitor la independența și integritatea Ucrainei. Însă, opoziția din Ucraina a continuat să ceară demiterea lui Ianukovici, amenințând cu o lovitură de stat armată. Ca urmare, forțele de poliție s-au retras de pe poziții, iar în Parlamentul Ucrainei s-a creat o nouă coaliție.

În timpul acesta, pe străzile Kievului, lunetiști neidentificați trăgeau atât în protestatari, cât și în poliție, lăsând taberele să susțină, fiecare, ipoteza ei. Astfel, Rusia considera că Vestul este în spatele lunetiștilor, care acționau pentru a provoca mulțimea, în timp ce Vestul susținea că Rusia este în spatele acestor acțiuni, pentru a crea premisele unei intervenții radicale a forțelor loiale președintelui. Adevărul a fost că promovarea opoziției a crescut, scindarea societății ucrainene s-a dezvoltat continuu, iar polițele ce urmau a fi plătite i-au determinat pe Ianukovici și pe alți oficiali guvernamentali să se refugieze în Rusia.

Aceasta a fost scânteia care a dus la anexarea Crimeii²³. În primul rând, Rusia considera înlăturarea lui Ianukovici ca fiind ilegală, iar noul guvern ilegitim. În Constituția Ucrainei se prevedea că procedura de înlăturare a președintelui începe atunci când este acuzat oficial de încălcarea legii, Curtea Constituțională confirmă acuzațiile, iar Parlamentul votează cu o majoritate de trei pătrimi. În al doilea rând, Rusia considera noul guvern ca fiind format din extremiști care puneau în pericol nu numai securitatea Rusiei, ci și pe a Ucrainei înseși.

²⁰ Despre șocul strategic am scris și în *Provocările sistemului artileriei terestre în anii 2030-2040*, art. cit., p. 157.

²¹ O cronologie detaliată a evenimentelor din Ucraina, completată cu declarațiile semnificative pentru fiecare moment, este disponibilă pe site-ul Center for Strategic and International Studies – <http://csis.org/ukraine/index.htm>

²² A se vedea *Agreement on the Settlement of Crisis in Ukraine*, pe site-ul http://www.auswaertigesamt.de/cae/servlet/contentblob/671348/publicationFile/190025/140221-UKR_Erklaerung.pdf.

²³ Concluziile și detaliile din paragraf sunt prezentate de Janis Berzins, nota 16.

În consecință, Rusia a afirmat că este datorică să protejeze minoritățile ruse din Ucraina, în cazul în care drepturile fundamentale le-ar fi fost încălcate. În al treilea rând, Rusia era convinsă că Vestul a fost în spatele încălcării acordului de la 21 februarie.

Astfel, Rusia a acționat pentru prezervarea intereselor sale. În primul rând, interesele militare, pentru că un guvern antirus ar fi putut revizui acordul privind staționarea flotei în Crimeea. Apoi, Crimeea a devenit parte a Ucrainei în 1954, „*printr-o greșeală*” înfăptuită de liderul de atunci al fostei Uniuni Sovietice, Nikita Sergheevici Hrușciiov (născut în Kalinovka, Ucraina), peninsula fiind la început un pământ al triburilor traco-cimeriene, cu intruziuni scitice (secolele VI-XII) și cu o evoluție istorică ulterioară, în care românii au jucat un rol important, mai ales ca populație creștină stabilă, până la momentul asupririi otomane (secolul XIII – ultima parte a secolului XVI) și până la deportările în Siberia și/sau în Munții Caucaz făcute de ruși (după 1783) și continuate de Stalin (după 1940).

În al treilea rând, pentru a da un mesaj clar Vestului că Ucraina este o „*linie roșie*” și că trebuie să rămână în sfera de influență a Rusiei.

În al patrulea rând, este vorba de o redefinire a ierarhiilor, Rusia trebuind să fie percepută în același eșalon cu SUA.

În al cincilea rând, era o oportunitate pentru distragerea atenției de la problemele economice și sociale interne, chiar dacă acest lucru funcționa doar pe termen scurt.

În ultimul rând, Vestul trebuia să înțeleagă că nu se poate întâmpla cu Federația Rusă ceea ce s-a întâmplat cu Uniunea Sovietică.

Strategia Rusiei pentru anexarea Ucrainei poate fi privită pe trei niveluri interdependente²⁴.

Primul, unilateralismul doctrinal sau ideea că utilizarea cu succes a forței va constitui legitimitate. Reacția slabă/lipsa de reacție a SUA și UE, coroborată cu „*inactivitatea*” unităților militare ucrainene din zonă, a demonstrat că strategia a fost una corect evaluată de specialiștii ruși.

Al doilea, justificarea legală, pe plan intern, a acțiunii. Fără a discuta legalitatea acțiunilor Rusiei, nu se poate evita aparența: Putin a solicitat Parlamentului Rusiei autorizarea utilizării forțelor militare în Ucraina, dacă va fi nevoie, iar Parlamentul a aprobat. Această aprobare, conjugată cu neutilizarea forțelor militare, cu însemne recunoscute, conform legilor internaționale ale războiului, în Crimeea, a fost pretext de justificare a intențiilor pacifiste ale Rusiei.

²⁴ *Ibidem.*

Al treilea, respectarea acordurilor în vigoare. Chiar dacă numărul militarilor ruși din Crimeea a crescut, a rămas totuși în limitele acordului dintre cele două țări, iar acțiunile lor conjugate cu ale populației locale au fost definite ca „*autoapărare*“.

Rusia a susținut în mod direct referendumul organizat de forțele politice proruse din Crimeea pentru a justifica anexarea peninsulei la Rusia. În timp ce Vestul considera referendumul și acțiunile subsecvente ca fiind ilegale, Rusia amintea că s-a întâmplat un lucru similar cu ceea ce a avut loc în Kosovo, iar principiile de acceptare nu pot fi acum diferite. Și, la o privire de ansamblu, lucrurile sunt cât se poate de identice, atât în ceea ce privește „*modus-ul operandi*“ pentru declararea independenței, cât și caracterul unui puzzle forțat în construirea Ucrainei, la fel cum a fost și cazul fostei Iugoslavii²⁵.

Campania din Crimeea a fost o demonstrație impresionantă de comunicare strategică, având multe similitudini cu intervenția din Osetia de Sud și Abkhazia, dar și cu multe diferențe, constând în noua abordare a războiului, prezentată de generalul Gerasimov. Cea mai bună unitate de măsură a realității este faptul că, în doar trei săptămâni și fără să se tragă măcar un glonț, trupele ucrainene a fost dezarmate și demoralizate, iar cele 190 de baze au fost încercuite și s-au predat. În schimbul utilizării unui număr impresionant de tancuri și artilerie, Campania din Crimeea s-a bazat pe un număr de sub 10 000 de militari, mulți dintre ei staționați deja pe teritoriul Crimeei, cu o rezervă de câteva batalioane/grupuri de luptă de parașutiști și trupe de comando *Spetsnaz*, în timp ce forțele ucrainene numărau peste 16 000 de militari, în majoritate cu o atitudine „*șovăitoare*“ în fața forțelor pro-ruse. După blocarea trupelor ucrainene în bazele lor, rușii au început a doua fază a operației, care a constat în operații psihologice, intimidări, mituire, propagandă în media și pe internet, cu scopul de a submina orice fel de rezistență și pentru a evita utilizarea puterii de foc. O altă caracteristică a operației a fost disciplina extraordinară a forțelor (pro-)ruse prezente cu echipament nou, modern, armură corporală și vehicule blindate ușoare²⁶. Cu siguranță, prezența „*omuleților verzi*“²⁷ va fi mult timp de acum înainte un subiect în analizele strategiei militare aplicate în criza din Ucraina, la nivel internațional.

²⁵ Pentru o înțelegere mai detaliată a situației din Kosovo în perioada premergătoare independenței și imediat după declararea acesteia a se vedea Ștefan Olaru, *Kosovo văzut din umbra steagului albastru*, Editura Arhip Art, Sibiu, 2008.

²⁶ Aceste elemente ce țin de descurajarea adversarului se regăsesc și în doctrina NATO pentru operații informaționale la art. 0122, sub termenul de Prezență, Postură și Profil. Doctrina poate fi consultată online la <https://info.publicintelligence.net/NATO-IO.pdf>

²⁷ Mai multe detalii sunt disponibile la adresa http://www.publika.md/nato-se-arata-ingrijorata-ca-rusia-ar-putea-trimite-omuleti-verzi-in-tari-din-vecinatatea-sa_2053021.html și la linkurile subsecvente.

Astfel, Rusia a plasat ideea de *influență* în centrul planificării operaționale și a folosit toate mijloacele pentru a o realiza (comunicare internă eficientă, operații de descurajare, operații psihologice, operații media, comunicare externă eficientă, coordonarea informației pe internet, reacții diplomatice și declarații politice discrete și eficiente).

Destinatarii mesajelor erau foarte bine delimitați: populația rusofonă din Crimeea, guvernul rusofob al Ucrainei și comunitatea internațională, în special NATO și EU. Rezultatele au fost o demonstrație a faptului că vechea metodă sovietică de „*control reflexiv*“ este încă aplicabilă cu succes²⁸.

Rusia nu a rămas însă doar cu gustul victoriei, pentru că reacția internațională, chiar dacă un pic cam întârziată, a fost una puternică – măsurile de a sancționa economic suspendarea unor programe de înzestrare militară, interzicerea survolării spațiului aerian pentru anumiți lideri politici și oligarhi și amenințarea cu izolarea. Cu toate acestea, unele țări occidentale au fost reticente în aplicarea/extinderea sancțiunilor, în primul rând pentru că iarna era aproape și dependența de gazul rusesc este mare, iar în al doilea rând, pentru faptul că alții (sau, în fapt, aceiași...) au avut deja plătite, din partea Federației Ruse, în avans, sume deloc de neglijat (1 la 1,5 miliarde de euro), pentru angajamente clare de livrare de echipamente militare foarte complexe.

În acest timp, rebelii prorusi și-au extins acțiunile, ajungând să controleze mai mult de o treime din suprafața Ucrainei, într-o zonă identificată deja cu un nou proiect de țară – Noua Rusie²⁹, care cuprindea flancul de sud al Ucrainei, de la granița cu Rusia până la granița cu România și Moldova, inclusiv Transnistria (provincia separatistă din Moldova). Armata ucraineană, după ce și-a revenit din șocul primei perioade, a trecut la o contraofensivă de amploare, utilizând unități de blindate și motorizate, trupe de parașutiști și trupe pentru operații speciale. Nu se așteptau însă la o reacție atât de puternică din partea „*rebelilor*“, care erau mult mai bine înarmați decât se evaluase inițial, fiind foarte frecvente cazurile când avioane de transport, avioane de luptă sau elicoptere de atac ale Armatei Ucrainei (chiar și un avion civil de transport care urma o rută stabilă de autoritățile internaționale în domeniu, unanim recunoscută, inclusiv de Federația Rusă) erau doborâte de către rebeli.

²⁸ Subiectul este amplu detaliat în *Crimea: Russian Reflexive Control?*, general-maior Andrew Mackay, dr. Steve Tatham, dr. Lee Rowland, un rezumat fiind disponibil la adresa <http://behavioural-conflict.tumblr.com/post/80898348308/crimea-russian-reflexive-control>

²⁹ Prezentarea acestui concept este disponibilă la <http://www.businessweek.com/articles/2014-05-05/why-putins-ukrainian-new-russia-could-be-an-ungovernable-mess> și la http://www.huffingtonpost.com/2014/04/18/putin-novorossiia-ukraine_n_5173559.html cu linkurile subsecvente

În aceste condiții, Crimeea devenea un subiect uitat, cu care lumea se împăcase deja, înțelegând că Rusia poate mult mai mult – de la federalizarea Ucrainei și anexarea regiunilor rusofone până la începerea unui nou *război rece*.

Înceștarea de totul sau nimic, în care forțele ucrainene au schimbat tactica, trecând la atacuri cu artileria și la aviația de vânătoare, iar rebelii începeau să piardă controlul anumitor zone, a fost marcată și de tragedia avionului de la *Malaysian Airlines*, doborât de o rachetă în zona controlată de rebeli³⁰. La acest moment (al scierii), rezultatele anchetei nu sunt disponibile, părțile acuzându-se reciproc de doborârea avionului cu 298 de pasageri la bord.

În tot acest timp, NATO și-a sporit prezența în România, Polonia și în Țările Baltice cu mai multe avioane de vânătoare, avioane de recunoaștere, grupuri de luptă și nave de recunoaștere și de război, atât în Marea Neagră, cât și în Marea Baltică. Exercițiile deja planificate s-au desfășurat cu scenarii remodelate adaptate situației curente.

Un alt moment crucial în desfășurarea acestei crize l-a reprezentat trimiterea convoaielor umanitare pregătite de Rusia pentru regiunile afectate de conflict. Ucraina și Vestul l-au perceput ca pe o invazie fără participarea Crucii Roșii, în timp ce Rusia le-a prezentat ca pe un ajutor necesar populației afectate de conflict și care nu a mai putut aștepta la granița formalitățile întârziate ale vameșilor ucraineni. După „*forțarea graniței*“, sub presiunea internațională, un convoi s-a întors în Rusia, Ucraina acuzând Moscova că a fost doar un pretext pentru extragerea anumitor lideri din zona de conflict și a unor sisteme de armament care ar avea legătură cu doborârea avionului de pasageri.

Media internațională nu a dus lipsă de informații și imagini, fie cele oficiale, fie direct de pe facebook, unde mai multe imagini postate au făcut subiectul unor confirmări sau informări de identități sau participare la anumite acțiuni a celor care le-au încărcat.

De aceea, unii analiști consideră că transpunerea la vedere a realității ascunse care guverna Crimeea majoritar prorusă e mai puțin periculoasă decât o federalizare a Ucrainei, în care unele regiuni să se alipească, prin referendum, Rusiei.

Riscurile la adresa României

Este evident că o criză la granițele României nu poate să nu producă efecte și să nu genereze riscuri și pentru țara noastră. Ca și în cazul Poloniei și Țărilor Baltice, România a fost considerată de mulți analiști³¹ un pilon vital în geopolitica

³⁰ Cronologia evenimentelor este disponibilă la adresa <http://www.bbc.com/news/world-28354787>

³¹ A se vedea George Friedman, STRATFOR, *Borderlands: The View Beyond Ukraine*, articol disponibil la <http://www.stratfor.com/weekly/borderlands-view-beyond-ukraine#axzz3BIwnmo7w>

zonei, însemnătate confirmată chiar de vizitele și angajamentele înalților demnitari ai NATO/americieni după începutul crizei.

România, membră a NATO, a Uniunii Europene, cu o situație economică stabilă și cu o integrare a minorităților exemplară (chiar dacă unii încearcă să împingă minoritatea maghiară spre deziderate nerealiste și generatoare de tensiuni sociale), are totuși o graniță de peste 600 km cu Ucraina, iar riscurile identificate în mediile de specialitate ar putea fi multiple, totul depinzând de maniera în care statul român, cu sprijin financiar, militar și politic corespunzător, va ști să le gestioneze.

Primul risc identificat este cel de natură teritorială, prin prisma anexării Crimeei la Federația Rusă. Astfel, se va pune în discuție succesiunea statelor la tratate și modul în care Rusia va respecta decizia Curții Internaționale de Justiție privind delimitarea spațiilor maritime în Marea Neagră³². Cum nici România și nici Rusia nu sunt state părți în Convenția de la Viena din 1978, pozițiile celor două țări pot fi variate, mai ales că Rusia poate susține că nu îi este aplicabilă această decizie. În plus, orice chestiune care ar ajunge în Consiliul de Securitate al ONU s-ar lovi *a priori* de dreptul de veto al Rusiei³³.

Al doilea risc pentru România este de natură energetică. România importă gaze din Rusia, însă o eventuală criză nu ar afecta-o în mod excesiv atât timp cât România are resurse interne (își asigură 80% din necesar) și tehnologia, prin parteneriate strategice cu companii de profil, pentru a extrage resursele petroliere și de gaz din Marea Neagră și exploatarea gazelor de șist (o chestiune cu o reacție destul de dură din partea societății civile). Aceasta ar crea independența energetică și, în plus, în anumite condiții, România ar putea deveni și exportator în UE, limitând dependența unor țări de gazul rusesc³⁴. În acest caz, se consideră³⁵ că Rusia nu ar accepta situația și s-ar putea prevala de Tratatul privind relațiile prietenești și de cooperare dintre România și Federația Rusă³⁶, intrat în vigoare la 27 august 2004. Conform art. 8, părțile vor colabora pentru protecția naturii în zona Mării Negre, ceea ce ar putea determina Rusia să asimileze exploatrile românești de țiței din Marea Neagră ca fiind dăunătoare mediului. Pe de altă parte,

³² Decizia și procesul anterior acesteia sunt disponibile la <http://www.mae.ro/node/2168>

³³ O analiză detaliată a acestui aspect, realizată de Radu Dudău și Laurențiu Panchiu, este disponibilă online la http://adevarul.ro/international/foreign-policy/cu-rusia-locul-ucrainei-marea-neagra-ramane-exploatarea-resurselor-romaniei-1_53a82bfa0d133766a8d47196/index.html

³⁴ Cotele curente estimate de resurse naturale ale României sunt prezentate la adresa <http://www.gandul.info/financiar/harta-resurselor-romaniei-in-cati-ani-se-vor-termina-rezervele-de-gaze-naturale-petrol-si-carbune-11748644>

³⁵ *Ibidem* nota 33.

³⁶ Detaliile tratatului sunt disponibile la <http://www.dri.gov.ro/lege-nr-242004-pentru-ratificarea-tratatului-privind-relatiile-prietenesti-si-de-cooperare-dintre-romania-si-federatia-rusa-semnat-la-moscova-la-4-iulie-2003/>

Rusia a început o „*ofensivă*” în acest domeniu, Gazprom sau subsidiare ale acesteia deținând mai multe terminale de distribuție și având planuri mari pe viitor³⁷. Aceste lucruri par a fi în linie cu punctele de vedere exprimate³⁸, conform cărora Rusia va încerca, prin toate mijloacele, să influențeze politica în domeniul securității energetice din România și, ca o consecință, spectrul politic pe care să-l influențeze din punct de vedere financiar.

Al treilea risc îl reprezintă impactul economic. Pentru moment, acest impact nu este evaluat ca fiind foarte grav, guvernatorul Băncii Naționale a României apreciind că „*pare gestionabil*”³⁹. Conform acestuia, exporturile României către Rusia și Ucraina reprezintă numai 4,7% din exporturile totale, astfel că o scădere de 10% a acestor schimburi ar reduce cu 0,16 puncte procentuale rata de creștere a Produsului Intern Brut. Investitorii ruși au o prezență semnificativă în România, fie direct, fie prin holdinguri înregistrate în alte state membre ale UE, însă niciuna dintre companiile cu acționariat rus nu are „*importanță sistemică*”, spunea guvernatorul, făcând referire la industria siderurgică (grupul rus TMK), metalurgie (Alro Slatina și Alor Oradea) sau la sectorul rafinării (Lukoil, care deține rafinăria Petrotel Ploiești). Sectorul bancar românesc nu are legături directe cu Rusia și Ucraina. Băncile din România nu au acționari ruși sau ucraineni, iar expunerile băncilor românești pe entități dintre cele două țări sunt „*neglijabile*”, mai spunea guvernatorul BNR. Pe de altă parte, în România sunt prezente bănci din Austria și Franța cu o expunere semnificativă în Ucraina și Rusia, iar șocul resimțit de ele se poate transmite și în România. Cu toate acestea, solvabilitatea și lichiditatea confortabilă din sistemul bancar românesc ar trebui să acopere astfel de riscuri. Din punctul relațiilor comerciale, din totalul exporturilor României către Rusia, 59% reprezintă utilaje și echipamente de transport, 17% bunuri prelucrate, iar 13% produse chimice. Importurile României din Rusia sunt constituite aproape în totalitate din petrol, gaze și diverse produse din domeniul energiei și resurselor naturale⁴⁰. Chiar dacă tensiunile pe piața de capital au fost moderate, se poate vorbi însă de un risc de imagine a zonei care va descuraja investitorii, cel puțin pe termen scurt, dacă nu cumva și mediu, ceea ce poate avea un impact

³⁷ O estimare a intențiilor de prezență în România este prezentată la <http://www.agerpres.ro/economie/2013/11/12/interviu-seful-pentru-romania-al-nis-petrol-gazprom-n-a-venit-in-romania-sa-si-risipeasca-banii-12-03-53>

³⁸ A se vedea George Friedman, STRATFOR, *Borderlands: First Moves in Romania*, articol disponibil la <http://www.stratfor.com/weekly/borderlands-first-moves-romania#axzz3BIwnmo7w>

³⁹ Mugur Isărescu, *Romania: Recent Macroeconomic & Banking System Developments*, prezentare susținută la întâlnirea grupului ambasadurilor țărilor asiatice, disponibilă la <http://www.gandul.info/stiri/isarescu-despre-conflictul-rusia-ucraina-romania-nu-este-expusa-la-riscuri-economice-semnificative-12517235>

⁴⁰ *Ibidem*.

semnificativ și asupra României. În plus, pe de o parte, turismul din România, cel puțin cel din zona Mării Negre, ar putea fi afectat negativ de această criză, dar, pe de altă parte, poate fi și ceva pozitiv prin preluarea turiștilor care intenționau să viziteze Rusia și Ucraina.

Al patrulea risc se referă la minoritatea românească din Ucraina. În plin conflict, autoritățile de la Kiev au extins recrutarea și la tinerii fără experiență militară (fără a implica însă și tinerii, fiii de demnitari ucraineni), fapt ce i-a determinat pe etnicii români să protesteze prin blocarea unor drumuri, mai ales după ce au fost deja anunțate primele două victime de naționalitate română în acest conflict. Nemulțumirea minorității românești din Ucraina, care numără în jur de 400 000 de persoane, vine însă de departe. Minoritatea românească l-a susținut la alegeri pe Viktor Ianukovici⁴¹ în schimbul promisiunii că limba română va deveni o limbă oficială, ceea ce s-a și întâmplat până în anul 2012, când legea a fost abrogată de Parlamentul Ucrainean. Rusia, prin ONG-urile din Ucraina, a susținut întotdeauna drepturile minorității rusofone, însă a pledat și pentru drepturile celorlalte minorități⁴², în timp ce atitudinea generală a liderilor ucraineni a rezultat tocmai în abolirea legii limbilor din Ucraina. România are aici o problemă complexă și trebuie să se poziționeze inteligent între cele două părți, mai ales că interesul minorității românești are întâietate și, ca și drepturile lingvistice ale celorlalte minorități, vor fi subiect al unui pachet de implementare în legislația internă la cererea și sub coordonarea experților din UE⁴³.

Al cincilea risc ține de aspecte specifice oricărei crize care are consecințe de natură umanitară. Este foarte posibil ca România, alături de alte țări vecine Ucrainei, să se confrunte cu un val de refugiați din Ucraina, gestionarea acestora fiind importantă atât pentru asigurarea condițiilor necesare de trai, cât și pentru stabilirea unui mecanism care să permită întoarcerea acestora în localitățile de origine după stabilizarea situației.

Al șaselea risc este direct legat de influența crizei din Ucraina asupra Republicii Moldova și impactul asupra statutului Transnistriei. Integritatea teritorială a Moldovei, stat care a semnat de curând acordul de asociere cu UE și care este partener NATO, ar garanta mersul înainte al transformării Moldovei în devenirea sa europeană. România are relații speciale cu acest stat, iar această perioadă tulbură a deschis apetitul pentru diferite scenarii. Sunt destule elemente vizibile care îi îndreptățesc pe unii analiști⁴⁴ să considere că Transnistria va urma calea Crimeei, iar Moldova

⁴¹ A se vedea comentariile de la <http://www.romanioliberal.ro/actualitate/international/ianukovici-promite-statut-de-limba-regionala-pentru-minoritati-inclusiv-pentru-cea-romana-174462>

⁴² Detalii în articolul disponibil la <http://rt.com/news/minority-language-law-ukraine-035/>

⁴³ Mai multe detalii pot fi consultate la http://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/default_en.asp

⁴⁴ O astfel de analiză este disponibilă la <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/ukraine-crisis-moldova-on-high-alert-as-fighting-intensifies-9325108.html>

pe cea a Ucrainei. Se fac referiri la sancțiunile și blocajele economice impuse de Rusia Moldovei, la investițiile rusești din Moldova și la structura etnică a populației din anumite regiuni. României nu îi va fi deloc ușor cu un nou focar la graniță, de aceea este nevoie de o politică adecvată, care să garanteze o evoluție favorabilă a relațiilor în această zonă⁴⁵. Relația dintre România și Republica Moldova este văzută ca una fundamentală, atât timp cât cu o Moldova integrată cu România în Uniunea Europeană, în mod indirect, granița NATO ar fi cam la 100 km kilometri de Odessa, în timp ce o Rusie ancorată în Transnistria și cu acces la Prut s-ar afla doar la „o câmpie” distanță de București⁴⁶.

Al șaptelea risc este cel de natură militară. Nu au fost exprimate opinii care să reflecte vreo amenințare directă militară la adresa României, deși o eventuală extindere a influenței Rusiei până la granița directă cu România ar determina, cu siguranță, atât o altă abordare a strategiei naționale de securitate, cât și o altă dimensiune a bugetului apărării. Curentul de opinie dominant este acela că orice amenințare militară nu va fi percepută ca fiind la adresa României, ci la adresa organizației euroatlantice⁴⁷. Un răspuns, în acest sens, pot fi considerate și parteneriatele strategice ale României cu SUA și cu Canada privind prezența temporară a aviației de vânătoare (6 avioane de vânătoare F-18 HORNET) la Câmpia Turzii, prezența navelor de recunoaștere în Marea Neagră, dar și susținerea fermă a SUA privind determinarea limitării crizei din Ucraina și a efectelor acesteia. Pe de altă parte, aflată la confluența atâtor „rute”, România poate deveni o țară de tranzit pentru comerțul ilegal cu armament convențional și neconvențional, aspect ce ar favoriza, cu sprijin extern, apariția unor facțiuni armate care să contribuie la încercări de destabilizare a României pe motive etnice. Mai mult, exportul de „terorism” în România poate fi o altă amenințare pe termen lung, având în vedere, în special, idealurile pe termen lung exprimate de formațiunea „Statul Islamic (SI) – jîhadul”.

Evident că sunt mult mai multe aspecte de abordat, subiectul acestui articol fiind unul vast și dinamic, însă din cele menționate mai sus pot fi evidențiate câteva considerații, utile, apreciem noi, într-o viitoare analiză:

1. Toate aspectele actuale ale crizei ucrainene, coroborate cu lecțiile învățate rezultate din istoria tumultoasă pe care meleagurile carpato-danubiano-pontice au cunoscut-o, evidențiază destule riscuri vizibile și ale căror efecte pot fi identificate

⁴⁵ A se vedea și Corina Crețu, *Cât de periculoase sunt efectele crizei din Ucraina asupra României*, <http://www.ziare.com/economie/analiza-economica/cat-de-periculoase-sunt-efectele-crizei-din-ucraina-pentru-romania-1284697>

⁴⁶ George Friedman, *ibidem* nota 38.

⁴⁷ Teodor Meleșcanu, interviu disponibil la http://adevarul.ro/news/eveniment/adevarul-live-ora-1100-directorul-sie-teodormelescanu-despre-pericolul-unui-razboi-granitele-romaniei-sireimpartirea-sferelor-influenta-europa-est-1_53e0788e0d133766a80546bc/index.html

în mod direct. Totuși, mai pot exista o multitudine de alte riscuri ce țin de politică externă și care pot fi greu definite din cauza lipsei accesului la informații.

2. Conflictul în discuție ne-a adus în prim-plan o nouă față a *războiului rece*, ale cărui principii au început să se scrie după ce Ucraina și-a pierdut titlul „*de putere nucleară*”, iar germenii unui **război multidimensional** s-au făcut simțiți în lumea globalizată. Acest tip de fenomen social antagonist este unul total, desfășurat mai mult sau mai puțin discret, dar la fel de dur precum unul clasic, generând toate condițiile apariției „*generațiilor schilodite*” sau ale „*populațiilor distruse psihic*”.

3. Totodată, acest război va duce la „*complicații suplimentare*”, care se vor adăuga la cele deja existente din cauza interdependenței economice la nivel mondial, reducerii resurselor, pe care omenirea le are la dispoziție și, nu în ultimul rând, din cauza crizei financiare prelungite, care încă afectează majoritatea economiilor lumii. Un exemplu, în acest sens, ar fi „*portarea unui element geostrategic în sistemul financiar internațional*”.

4. La nivel mondial, observăm clar nașterea unei noi puteri mondiale (BRIC), care începe să graviteze în jurul binomului China-Rusia. Lucrurile par tranșate: China va fi motorul economic al noii alianțe, în timp ce Rusia va reprezenta polul militar. Dar, pe termen mediu și lung, apare întrebarea dacă și celelalte state emergente, părți ale acestei organizații, vor agree acest liberalism la nivelul macro-statal (punând comunitatea înaintea individului), bazat pe libertatea și prezervarea multitudinii de organizări sociale sau vor continua să se integreze mai mult în „*liberalismul de tip occidental*”.

Cu toate că realitatea internațională este într-o continuă mișcare, pe alocuri cu aspect brownian, România este o țară solidă, membră a NATO și a UE, cu o poziție coerentă care, în actualul context geopolitic și geostrategic, poate fi afectată, dar deocamdată nu critic de criza din Ucraina, de profilul acesteia și de evoluțiile estimate în viitor.

UTILITATEA MODALITĂȚII SISTEMICE DE ANALIZĂ ÎN CADRUL STUDIILOR DE SECURITATE

General de brigadă dr. Andrei-Marius DIAMESCU

The article is dedicated to a critical analysis of the relationship between intelligence and social scientific research. Moreover, the article focuses on the applicability of systemic theory in intelligence analysis, identifying its main avenues of development and the areas of interest for intelligence services, to maximise results and establish a theoretical framework for evaluating security organisations/structures.

The conclusion is that intelligence activities are essentially similar to sociological research and thus strongly influenced/determined by the main theories validated by social and behavioural sciences.

Keywords: *intelligence; sociology; analysis; theory; epistemology; praxeology*

Introducere

Studiile de securitate, în general, și *intelligence-ul*, în special, fac parte din ceea ce generic numim *cunoaștere*. Acestea operează, în esență, cu noțiuni precum adversari, inamici, grupuri ostile, de crimă organizată sau teroriste etc., entități ce pot fi definite ca părți ale socialului, aspect care le apropie, în foarte mare măsură, de cercetarea în domeniul științelor socio-umane și comportamentale, mai exact de sociologie.

Astfel, investigația în *intelligence*, asemănătoare celei din domeniul științelor sociale, are ca scop descoperirea adevărului și nu producerea unor dovezi pentru justificarea unor presupoziii.

Totodată, activitatea de *intelligence* este esențial preocupată de colectarea, prelucrarea și producerea informațiilor referitoare la fapte și nu de producerea

judcăților cu valoare normativă. *Intelligence-ul*, atât ca activitate, cât și ca produs, are un pregnant caracter practic-aplicativ, cu toate că, deseori, analiza de *intelligence* păstrează un aspect teoretic prin încercarea de a identifica acele constante

General de brigadă dr. Andrei-Marius Diamescu – Director în cadrul Ministerului Apărării Naționale.

Această lucrare a fost posibilă cu sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare“, „Securitate și Informații“ și „Ordine Publică și Siguranță Națională“ – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS“.

ce pot fi asemănătoare legilor din științele sociale și prin relevarea relațiilor de profunzime dintre diversele variabile luate în discuție.

Nu în ultimul rând, *intelligence-ului*, ca și cercetării sociologice, în general, îi este propriu stilul de prezentare a rezultatelor muncii desfășurate. Fără a fi identice, atât rapoartele de cercetare sociologică, dar și cele de *intelligence* se deosebesc radical de oricare gen al literaturii cu valoare estetică.

1. Intelligence și cercetare socială

Pentru o mai elocventă raportare a *intelligence-ului* la sociologie, consider relevante următoarele caracteristici ale cercetării științifice a socialului identificate de Gary King, Robert Keohane și Sidney Verba în lucrarea „*Fundamentele cercetării sociologice*”¹.

1.1. Obiectul cercetării îl constituie formularea de inferențe sau, altfel spus, „*a trage concluzii mai generale privitoare la ceva care nu este observabil, pornind de la datele colectate*”.

Putem, cu ușurință, constata, din această perspectivă, similitudinea dintre cercetarea sociologică și *intelligence*. Mai mult chiar, autorii citați afirmă că în cercetarea științifică se disting două tipuri de inferențe, respectiv cele *descriptive*, care trec de la cazurile studiate la cazurile asemănătoare, precum și inferențe *cauzale*, atunci când, plecându-se de la informațiile colectate, se identifică legitățile care au stat la baza producerii fenomenelor observate, ambele fiind perfect aplicabile analizei de *intelligence*.

1.2. Concluziile sunt incerte. Referitor la această caracteristică, din nou perfect aplicabilă *intelligence-ului*, autorii menționați afirmă că, deși nimeni nu este imun la incertitudine, totuși este mai puțin probabil ca cercetătorul cantitativist să formuleze generalizări nepermise, dat fiind faptul că lucrează cu un număr mare de cazuri și că ia în calcul reprezentativitatea statistică. La celălalt pol însă, cercetătorul calitativist este mai sigur pe inferențele pe care le face atunci când observă comportamentul unei persoane/grup de persoane cu care a interacționat îndelung. Dincolo de aceste nuanțări, G. King, R. Keohane și S. Verba concluzionează că în orice tip de cercetare din științele sociale este obligatoriu să se estimeze gradul de certitudine a rezultatelor, condiție identic solicitată și *intelligence-ului*.

1.3. Caracterul științific este dat de metoda folosită și nu de materialul/obiectul de studiu. Metoda sau, mai corect, gândirea metodică „*asigură adequatio intellectus*

¹ Gary King, Robert Keohane și Sidney Verba, *Fundamentele cercetării sociologice*, Editura Polirom, Iași, 2000, pp. 21-23.

ad intellecti (coerența logică internă) și *adequatio intellectus ad rei* (concordanța imaginilor noastre mintale cu realitatea obiectică)², reprezentând, potrivit *Dicționarului de filosofie*, „aspectul teoretic cel mai activ al științei, care jalonează calea dobândirii de cunoștințe noi“.

Este evident, astfel, că, indiferent de obiectul de studiu, incluzând aici și formele socialului ce intră în sfera *intelligence-ului*, cum ar fi adversarul, organizațiile/grupurile ostile, de crimă organizată sau teroriste, spionii și agențiile de spionaj etc., metoda utilizată este cea care conferă caracterul științific al activității de cunoaștere și cea care deosebește, în cadrul rezultatelor obținute, cunoașterea comună de cunoașterea științifică.

1.4. Ultima dintre caracteristicile cercetării științifice a socialului identificate de G. King, R. Keohane și S. Verba este și cea care diferențiază cercetarea sociologică de *intelligence*, aceasta referindu-se la caracterul public al procedurilor.

Altfel spus, sociologia fiind publică, cercetarea sociologică trebuie să fie transparentă. În absența acestei caracteristici, „comunitatea științifică nu are nicio modalitate de a verifica validitatea demersului“³.

Este bine cunoscut faptul că atât metodele, tehnicile și procedeele de care uzitează *intelligence-ul*, cât și produsele acestuia nu au un caracter public. Acest fapt însă nu înseamnă, în niciun caz, că ele nu pot avea un pronunțat caracter științific.

Paradoxal poate pentru publicul nevizat, caracterul privat/secret al activității de *intelligence* nu este dat, în primul rând, de metodele și procedeele utilizate, ci mai ales de obiectul de investigat. Mai simplu spus și mai accesibil publicului, metodele și procedeele folosite în *intelligence* sunt secrete, pentru a lăsa cât mai puține posibilități obiectului de studiu (persoane/organizații ostile, de crimă organizată, teroriste, adversari/inamici etc.) de a le contracara și a-și disimula activitățile desfășurate.

Nici în ceea ce privește validarea demersului făcut în cadrul activității de *intelligence* diferența față de cercetarea sociologică nu este atât de categorică pe cât s-ar putea crede la o primă vedere.

Dacă, în cadrul cercetării sociale, validarea rezultatelor se face de către comunitatea științifică, în cadrul activității de *intelligence*, validarea/invalidarea produselor rezultate se realizează pe două paliere distincte: în primul rând, de către comunitatea profesională care realizează o evaluare epistemică a rezultatelor obținute și, în al doilea rând, de către comunitatea de decizie căreia îi este destinat produsul finit și care îl validează din perspectivă praxiologică.

² Septimiu Chelcea, *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*, Editura Economică, București, 2001, p. 60.

³ Gary King ș.c.l., *op. cit.*, p. 22.

Raportarea critică a cercetării socio-umane, ca și a *intelligence-ului* la cele patru caracteristici enunțate de King, Keohane și Verba ne arată, dincolo de similitudinea celor două domenii, necesitatea obiectivă a abordării, din perspectivă științifică, a *intelligence-ului* ca o condiție a maximizării atât a sprijinului decizional pe care îl oferă, cât și a eficienței modului de utilizare a resurselor alocate.

Modul științific reprezintă, în contextul actual, cea mai relevantă cale de cunoaștere a comportamentelor individuale și de grup ale adversarilor/inamicilor, a fenomenelor și a faptelor sociale ale acestora. Metoda științifică asigură desubiectivarea cunoașterii, îmbină preocuparea pentru aplicarea metodei de înțelegere cu observarea riguroasă a fenomenului și contribuie la realizarea unei perspective corecte asupra realităților înconjurătoare mai puțin influențate de percepția individului la nivelul simțului comun.

Pentru atingerea acestor deziderate este necesar să avem o corectă înțelegere a rolului pe care teoriile recunoscute/validate ca adevărate de comunitatea cercetătorilor din domeniul științelor socio-umane îl au în cunoașterea științifică a proceselor sociale și a comportamentelor individuale și de grup. Prin teorie (gr. *theoria*, acțiunea de observare, figurat: speculația intelectuală), „*se înțelege o creație intelectuală prin care mai multe legi sunt asociate unui principiu din care ele pot fi deduse cu rigurozitate. În sens restrâns, teoria reprezintă un ansamblu de enunțuri cu valoare de adevăr privind relațiile dintre fenomene*”⁴.

Cercetarea socială beneficiază de o structură teoretică multinivelară ce cuprinde, potrivit lui Septimiu Chelcea, *mari teorii*, cum sunt determinismul, interacționismul, structuralismul, funcționalismul, fenomenologia etc., *teorii medii* ca cele ale mobilității sociale, precum și *teorii cu nivel de generalitate minim*, de genul enunțurilor empirice adevărate „*aici și acum*”.

Fiecare dintre aceste teorii își găsește utilitatea în *intelligence*, orientând activitatea și conferind valoare științifică produselor elaborate. Relevante pentru scientizarea activității serviciilor de informații le consider, dintr-o perspectivă predominant cronologică în dezvoltarea lor, dar și a utilității pentru analiza de *intelligence*, pe următoarele:

- teoria deterministă;
- teoria interacționistă;
- teoria sistemică – în esență, poate fi considerată un mixt adecvat realității actuale, între structuralism și funcționalism.

⁴ Septimiu Chelcea, *Inițiere în cercetarea sociologică*, Editura Comunicare.ro/cursuri universitare, București, 2004, pp. 20-21.

Complexitatea tot mai mare, precum și dinamica accelerată a mediului de securitate conferă astăzi o relevanță sporită teoriei sistemice în identificarea, înțelegerea și contracararea riscurilor și amenințărilor la adresa securității naționale și internaționale.

2. Utilitatea teoriei sistemice în analiza de intelligence

Abordată ca o stare de echilibru și optim funcțional al unui sistem (individ, comunitate, societate), generată de absența unor factori (surse) care produc stări disfuncționale, securitatea, ca domeniu de studiu, pare optim de investigat cu ajutorul unei perspective sistemice. De altfel, această modalitate a fost preferată de majoritatea analiștilor români de după 1990, care au definit securitatea ca „*un ansamblu de acțiuni și rezultanta acestora pentru menținerea funcționalității unei entități naționale în anumite limite care nu-i periclitează nici starea, nici poziția în raport cu alte structuri*”⁵.

Modalitatea sistemică de analiză a fost determinată de existența organizărilor și de dezvoltarea capacității oamenilor de a se raporta la el. În interpretarea sistemică nu se mai caută legi ale unui domeniu, ci se elaborează modele ale obiectelor de studiat, considerate organizări, astfel încât să se obțină o interpretare unitară a acestora, a ceea ce le este specific.

Analiza sistemică s-a conturat, în ultimul deceniu, ca fiind cel mai des utilizată în investigarea securității.

Reiterând parcă procesul de cristalizare a analizei sistemice, în cadrul studiilor de securitate au fost concepute, într-o primă etapă, modalități de modelare a structurilor, producând ceea ce a fost generic denumit *analiză structurală*. Ulterior, au fost dezvoltate modalități de modelare a mecanismelor ce dau capacitatea de funcționare a unor organizații, modalitate denumită *analiză funcțională*.

Luarea în considerare a diferențelor dintre organizațiile interne și internaționale de securitate a făcut posibilă modelarea teoretică a mai multor genuri de sisteme.

La această dată au fost parcurse deja mai multe etape în elaborarea concepțiilor de construire a modelelor, încât teoreticienii disting între mai multe generații de modele explicative. Acestea se folosesc pentru:

- explicarea schimbărilor posibile în organizațiile din domeniul securității, atât interne, cât și internaționale;
- estimarea evoluțiilor posibile în cazul unor eventuale presiuni, modificări generate sau involuntare ale mediului intern sau internațional;

⁵ Simion Boncu, *Securitatea europeană în schimbare. Provocări și soluții*, Editura Amco-Press, București, 1995, p. 21.

- estimarea posibilelor soluții pentru depășirea unor evoluții interne sau externe nedorite.

Și în cadrul analizelor sistemice se impune distincția între două mari clase de abordări:

- cea care cuprinde analize concepute în modalități liniare, care presupun că obiectul modelării se supune relațiilor cauzale (deterministe) de interpretare;
- cea care este formată din analize în care domeniile de referință sunt organizări cu proprietăți ce nu se reduc la cele ale componentelor, în care organizările sunt mai mult decât suma părților lor.

Se impune, în acest moment, o precizare: analizele sistemice în domeniul securității, dar nu numai, trebuie tratate separat de modelări, acestea din urmă nefiind doar sistemice. Ținând cont de cele două clase de abordări prezentate, este de la sine înțeles că termeni precum modele, modelări, simulări sunt folosiți și pentru interpretări de tip cauzal.

În domeniul securității însă au fost elaborate modele complexe, de tipul celor folosite în cadrul exercițiilor „*The Day After*“, în care oamenii trebuie să se implice, să adopte decizii menite să controleze situațiile, să le mențină între stări considerate de către decidenți dezirabile sau favorabile.

Revenind la clasificarea anterioară a abordărilor de tip sistemic, nu trebuie omis faptul că Raymond Boudon a atras atenția asupra celei mai tenace și mai înrădăcinate prejudecăți în concepțiile despre schimbare, și anume cea care urmărește să explice starea unui sistem în momentul „*t*“, pornind exclusiv de la starea acestuia în „*t-1*“. Iată cum Ion Aluș și Traian Rotaru, în prefața lucrării „*Raymond Boudon – Texte sociologice alese*“, sintetizează argumentele boudoniene: „*mai întâi, starea viitoare a unui sistem nu poate fi întotdeauna prevăzută, pentru motivul că procesul în care acesta este implicat presupune câteodată existența unor situații deschise (...)*“.

În al doilea rând, soluția determinist-mecanicistă în concepția despre schimbare este repudiată pe motivul că numeroase schimbări sociale sunt rezultatul unor inovații a căror predicție este, din nou, imposibilă în toate cazurile.

În fine, al treilea obstacol în calea unui determinism îngust îl constituie, în științele sociale, ceea ce el numește efectul Cournot, adică acea formă a hazardului evidențiabilă în cazul întâlnirii a două sau mai multe serii cauzale. Chiar dacă în interiorul fiecărei serii fenomenele pot fi precise, întâlnirea, la un moment întâmplător, a secvențelor în cauză va genera un fenomen a cărui producere nu era predictibilă⁶.

În sprijinul ultimului argument al lui Boudon, apreciez că poate fi considerat relevant modul în care atentatul terorist împotriva Statelor Unite ale Americii,

⁶ Raymond Boudon, *Texte sociologice alese*, Editura Humanitas, București, 2000, pp. 159, 165.

din 11 septembrie 2001, a influențat evoluția actuală a sistemului internațional de securitate.

Chiar dacă sociologul francez realizează în opera sa o virulentă critică a determinismului, el evaluează, totodată, cu o deosebită luciditate, posibilitățile actuale și previzibile ale investigării socialului în general, afirmând că acesta va rămâne, încă pentru o perioadă preponderent empiric-descriptiv, centrat pe explicarea procesului și nu pe postularea apriorică a desfășurării lui. De aceea, perfecționarea și concertarea procedurilor metodologice, a tehnicilor de investigare a structurilor organizațional-instituționale, pe toate domeniile vieții sociale, inclusiv cel militar, este de importanță primordială.

Marea diversitate a organizărilor și a aspectelor problematicii a făcut ca analizele sistemice cu finalități practice să fie concepute în variante numeroase, centrate pe concepte cum sunt: complexitate, sistem, structură, relații funcționale, relații disfuncționale, mecanisme de reglare, genuri de reglări, stări ale sistemului, intrări/ieșiri în/din sistem, rețele de statusuri, rețele de roluri etc.

Evident că aria conceptelor utilizate ne conduce la concluzia că analiza sistemică este pretabilă îndeosebi organizațiilor, indiferent de domeniul lor de manifestare. De aceea, această modalitate de analiză este recomandată în studiul instituțiilor și organizațiilor cu responsabilități în domeniul securității naționale și internaționale. Dar, având în vedere faptul că aproape toate aceste organizații se adresează unui domeniu macrosocial (național sau internațional), paradigma sistemică dobândește utilitate și consistență în investigarea surselor de securitate/insecuritate.

Aplicată riguros, această paradigmă face posibile analize consistente privind evoluția mediului de securitate, deoarece conexiunile presupuse între organizațiile și instituțiile cu atribuții în acest domeniu, între domeniile vieții sociale cu repercusiuni asupra intereselor fundamentale ale națiunii, între actorii internaționali, îi solicită analistului elaborarea unor modele care să nu lase nefolosite părți din paradigmă și care doar în unitatea lor pot furniza explicații relevante pentru situațiile studiate.

Prin conceptele *intrări în sistem* și *ieșiri din sistem* devin posibile modelări ale raporturilor dintre mai multe variabile, ale consecințelor lor pentru starea de securitate.

Considerând modul actual de organizare a *Sistemului de securitate națională* ca fiind unul coerent și unitar, destinat să satisfacă necesitatea de securitate a poporului român, ca necesitate socială, trebuie arătat că analiza acesteia trebuie să aibă în vedere cel puțin două tipuri de structuri:

1. Structura de rețele de statusuri și roluri prin care organizația acționează pentru satisfacerea nevoilor de securitate, atât interne, cât și externe, a națiunii.

Această structură poate explica rațiunea de a exista a organizației, precum și eficiența ei în raport cu scopurile propuse. În interiorul acestei structuri putem include:

- componentele destinate analizei problematicei securității naționale, care conferă, în fapt, specializarea organizației;
- componente pentru proiectarea soluțiilor de satisfacere a răspunderilor din domeniul securității naționale;
- componente pentru evaluarea proiectelor și identificarea modalităților optime de implementare a acestora;
- componentele pentru implementarea soluțiilor proiectate.

În funcție de complexitatea mediului de securitate la un moment dat, de existența unor priorități, în cadrul acestei structuri pot apărea și alte componente care, de regulă, au rolul de a optimiza fluxurile de decizie din cadrul structurii sau de a concentra efortul organizației pe anumite direcții prioritare.

2. Structura de rețele de statusuri și roluri prin care organizația se administrează (această structură ar putea fi denumită logistică), ea incluzând:

- componentele materiale care asigură funcționarea ambelor structuri;
- componente pentru gestionarea resurselor umane;
- componente pentru gestionarea resurselor informaționale;
- componente pentru gestionarea resurselor financiare;
- componente pentru gestionarea relațiilor cu alte organizații;
- alte componente necesare funcționării eficiente a celor două structuri prezentate⁷.

Consider că această schiță, adoptată ca reper teoretic, ne-ar putea oferi suficiente informații necesare elaborării unor studii cu finalități atât explicative, cât și critice și constructive în domeniul securității. Un argument în plus în sprijinul acestei afirmații poate fi considerat adaptarea de către un număr mare de analiști, este drept, îndeosebi din domeniul relațiilor internaționale, a sintagmei *arhitectură de securitate*, sintagmă care, în mod necesar, ne obligă la o perspectivă sistemică asupra domeniului aflat în studiu.

Analizând sumar aspectele puse în evidență de schema teoretică prezentată și care pot fi relevante pentru aprecierea unei organizații din domeniul securității, le-am putea formula astfel:

- explicitarea intereselor naționale (militare) de securitate a căror satisfacere este asumată de organizație;
- capacitatea organizației de a identifica și caracteriza nevoile de securitate a domeniului asumat (militar);

⁷ Varianta prezentată este o adaptare la domeniul securității a modelului teoretic propus de Lucian Cuda în lucrarea *Dimensiunea epistemologică a interogării existenței sociale a oamenilor*, Editura Licorna, București, pp. 261-262.

- starea componentelor primei structuri și caracteristicile acesteia, prin care organizația își propune să satisfacă nevoile de securitate asumate;
- eficacitatea deciziilor cu caracter strategic adoptate pentru ca organizația să fie funcțională și eficientă, asigurând astfel îndeplinirea scopurilor pentru care a fost creată;
- caracteristicile și starea funcțională a structurii logistice, care să asigure vitalitatea organizației;
- genurile de manifestări disfuncționale și consecințele lor pentru organizație.

Și în cazul investigațiilor sistemice, rațiunea de a fi a componentei critice într-un produs de *intelligence* este aprofundarea înțelegerii disfuncționalității din organizația investigată. Dar, rolul analizelor de tip sistemic nu se reduce la identificarea disfuncționalităților. Cea care finalizează studiul este, sau cel puțin ar trebui să fie, componenta constructivă a analizei, deoarece numai prin ea componentele anterioare se justifică, dă acestora o rațiune practică și atestă valoarea praxiologică a teoriei sistemice. În fapt, tocmai acest aspect conferă maximă relevanță teoriei sistemice pentru activitatea de informații și contrainformații.

Bibliografie selectivă

1. Wayne Michael Hall, Gary Citrenbaum, *Intelligence Analysis – How to Think in Complex Environments*, AUSA Book, Santa Barbara, 2010.
2. Hank Prunckun, *Handbook of Scientific Methods of Inquiry for Intelligence Analysis*, Scarecrow Press Inc., Plymouth, 2010.

ABANDONAREA GRUPĂRILOR TERORISTE – resorturi motivaționale –

General-locotenent (r.) dr. Gabriel NAGHI

The sciences that study the causes of criminal behaviour pay special attention to determining the reasons that push individuals, apparently normal, to engage in antisocial, violent behaviour, culminating in terrorist actions. At the same time, the reasons that determine the active members of terrorist groups to return to a normal life should be considered. These aspects should be exploited so that the number of individuals who leave terrorist organisations can be larger than the number of those who join them.

The article presents several theories to better understand the above-mentioned phenomena and the factors that may cause disengagement, highlighting the important role they should play in the global strategies to eradicate terrorism.

Keywords: *Ebaugh's model; terrorist groups; anticipatory socialisation; disengagement*

extremismul violent și intensificarea dezbaterilor și a studiilor ce privesc grupurile și rețelele vulnerabile.

Dificultatea majoră în a înțelege dezangajarea teroriștilor este lipsa clarității și unității conceptuale în cercetările actuale. Incoerența folosirii termenului de dezangajare (întreruperea comportamentului terorist) și a celui de deradicalizare (eliminarea valorilor și credințelor într-o ideologie violentă extremistă)

Aspecte introductive

În mod tradițional, criminologia, psihologia și chiar și sociologia își concentrează cercetările despre actele de violență extremă pe identificarea motivațiilor pentru care anumiți indivizi se angajează în acest gen de acțiuni, care, în mare parte, intră în categoria acțiunilor teroriste. De regulă, cercetătorii caută să identifice acele cauze care produc declinul schimbării comportamentale, astfel încât indivizi normali, cu responsabilități sociale, fără a suferi afecțiuni clinice, ajung să își lege viitorul de acțiuni bazate pe violență extremă, puse în slujba unor cauze care, aparent, nu ar trebui să aibă legătură cu persoana respectivă.

Există un interes din ce în ce mai mare pentru a înțelege de ce indivizii părăsesc organizațiile teroriste. Printre motive am putea include vizibilitatea crescută a foștilor teroriști, efortul general în care sunt incluși aceștia pentru a contracara

reprezintă un exemplu care poate genera confuzii sau arii de apreciere diferite între indicatori. O primă concluzie a studiului dezangajării este că *nu toți indivizii care se angajează în activități teroriste sunt radicali și nu toți care le părăsesc trec printr-un proces de deradicalizare*¹.

De asemenea, studiul dezangajării dintre grupări teroriste implică provocări metodologice majore, determinate, în primul rând, de specificul acestui gen de activități care impune o conspirativitate strictă. Având în vedere că majoritatea teroriștilor operează în secret, este greu de obținut un eșantion reprezentativ care să ne poată permite accesul către variabilele măsurabile, absolut necesare pentru o cercetare. Studiile elaborate de Horgan² arată opacitatea pe care o reușește un asemenea mediu organizațional și, de aici, greutatea de a obține rezultate cuantificabile foarte exacte. Lăsând la o parte absența grupului de control al indivizilor care rămân angajați în activități teroriste, mulți foști teroriști își vor ține ascunsă implicarea lor în astfel de grupări, iar cei care sunt dispuși să discute cu cercetătorii pot fi cu totul diferiți de cei care preferă să nu vorbească³.

Studierea dezangajării a stabilit că nu există diferențe fundamentale între motivele pentru care unii indivizi aleg să părăsească un rol social și respectiva organizație în care se subscrie acel rol. Ar trebui acordată o atenție mai mare cadrului conceptual și empiric din psihologie, sociologie și criminologie, pentru că există perspective importante ce pot fi folosite în conceptualizarea a ceea ce înseamnă ieșirea dintr-o organizație sau activitate teroristă, oferind elementele de bază pentru generarea unor ipoteze testabile despre cum și de ce anumite persoane părăsesc organizația.

S-a constatat că, în afară de flux, există și un reflux, lucru ce a determinat abordarea și din acest plan a fenomenului psiho-comportamental ce se datorează activării în cadrul grupărilor teroriste și care, în mod inevitabil, ne reorientează eforturile către abordarea motivației care-i face pe anumiți indivizi să părăsească grupurile teroriste. Cercetările despre părăsirea grupărilor teroriste rămân totuși, atât conceptual, cât și teoretic, prea puțin dezvoltate. Efortul de a facilita înțelegerea acestui proces, precum și de a pune bazele viitoarelor cercetări empirice este încurajat de promisiunile teoretice semnificative ale modelului dat de Rusbult sau ale modelului lui Ebaugh din sociologie, care vizează rolul voluntarului.

¹ M.B. Altier, J. Horgan, C. Thoroughgood, *In Their Own Words? Methodological Considerations in the Analysis of Terrorist Autobiographies*, în *Journal of Strategic Security*, 5 (4), 2012, pp. 85-98.

² John G. Horgan (1974-) – Profesor de studii de securitate; Director al Centrului de Terorism și Studii de Securitate; Director al Școlii de Criminologie și Studii Juridice de la Universitatea Massachusetts Lowell.

³ A se vedea J. Horgan, *Walking Away from Terrorism: Accounts of Disengagement from Radical and Extremist Movements*, New York: Routledge, 2009.

Pentru înțelegerea acestui proces, vom analiza pe scurt două cadre teoretice care vor înlesni înțelegerea acestui proces: teoria lui Rusbult, provenită din psihologie, despre modelul de investire, care explică *de ce și când* indivizii părăsesc un anumit rol social, și cercetarea lui Ebaugh, provenită din sociologie, despre ieșirea voluntară dintr-un rol, care evidențiază cum indivizii părăsesc activitățile. Modelul lui Rusbult oferă explicații despre momentul și motivațiile indivizilor de a părăsi grupările și acțiunile teroriste, pe când modelul lui Ebaugh cercetează în profunzime modul în care indivizii pleacă, inclusiv emoțiile și comportamentul care ar putea fi implicat.

Cele două modele oferă un punct de pornire pentru o înțelegere comprehensivă a dezangajării din activitățile teroriste.

Modelul lui Rusbult⁴

Ca o extensie a teoriei interdependenței a lui Thibault și Kelly⁵, modelul investiției încorporează constructele schimburilor tradiționale, potrivit următoarei formule:

$$\text{angajament} = \text{satisfacție} - \text{alternative} + \text{investiții},$$

unde *satisfacția* = *așteptările actuale (beneficii - costuri)*.

Modelul face distincția între două componente sociale cu implicare individuală într-o anumită entitate: *satisfacția* și *angajamentul*.

Satisfacția reflectă modul în care un individ evaluează pozitiv entitatea-țintă (care poate fi relație sau grup). Modelul sugerează că satisfacția crește în măsura în care entitatea oferă beneficii/recompense mari, iar implicare determină costuri reduse, care depășesc așteptările rezultate din estimarea inițială sau nivelul de comparație al individului în cauză.

Satisfacția este importantă, deoarece sporește angajamentul.

Angajamentul se referă la probabilitatea ca cineva să rămână într-o relație, grup sau organizație și să simtă o legătură emoțional-afectivă față de aceasta. Un nivel scăzut de satisfacție nu duce neapărat la un angajament scăzut. Angajamentul este mult mai complex, fiind un concept multifacțat, care este influențat și de alte două variabile adiționale: alternative de calitate și nivelul investițiilor. Nivelul de investiții

⁴ Caryl E. Rusbult (1952-2010) – Profesor și Președinte al Departamentului de Sociologie și Psihologie Organizațională al Universității Vrije din Amsterdam; Editor al Jurnalului de Personalitate și Psihologie Socială (1990-1994) și al Enciclopediei de Psihologie (1996-2000). Cunoscută pentru *modelul investiției în procesul de angajare*, pentru un *model teoretic al procesului de adaptare* și pentru *efectul Michelangelo*.

⁵ *Teoria interdependenței sociale* (Thibaut și Kelley) postulează interdependența între indivizi. Astfel, fiecare individ depinde de ceilalți și se compară continuu cu cei cu care intră în contact pentru a obține noi informații privind standardele de comportament ale grupului. Informațiile obținute îl ajută ca, prin comparație, să își mărească oferta și să își dezvolte un sentiment pozitiv.

sugerează că angajamentul crește atunci când indivizii urmăresc alternative reduse calitativ și net inferioare nivelului mare al investiției în implicare.

Cu toate acestea, teroriștii care urmăresc beneficii majore (starea de împlinire, senzația de reușită și de dominare) și costuri scăzute (amenințări percepute reduse) pentru rolul lor și care depășesc așteptările pe care le au, ca urmare a evaluărilor inițiale, vor fi foarte satisfăcuți. Satisfacția crescută duce la intensificarea angajamentului față de grup. Satisfacția scăzută nu duce la abandonarea angajamentului, dar nici la creșterea probabilității ca individul să rămână implicat. Aceasta este o funcție a calității alternativelor (loc de muncă stabil, susținerea familiei, diferite oportunități) și a investițiilor în pierdere (*sunk costs*) în cadrul organizației (prietenii, timp și energie, amenințări percepute).

Este important ca modelul de investiții să încorporeze rolul emoțiilor în susținerea sau renunțarea la angajament. Costurile emoționale ridicate, asociate cu angajamentul, pot genera insatisfacții și pot precipita renunțarea, în timp ce emoțiile pozitive pot crea beneficii sau legături afective, care vor crește satisfacția și vor susține implicarea. De exemplu, emoțiile negative pe care le experimentează un sinucigaș cu bombă atunci când vede un copil exact înainte de detonare poate crește costurile asociate cu implicarea (poate chiar instant), generând insatisfacție și, astfel, dezangajament, chiar dacă individul continuă să creadă în ideologia de bază a grupului.

Altfel spus, *teoria modelului investițional (Rusbult): angajarea noastră într-o relație depinde de cât de satisfăcuți suntem de:*

- recompensele și costurile după o balanță corectă;
- compararea cu alte potențiale relații;
- cât de mult am investit deja într-o relație (bani, timp, emoție).

O persoană poate menține o relație care nu mai este profitabilă, fie și pentru simplul motiv că a investit prea mult. Pentru a menține o persoană implicată, trebuie să o facem să investească mult în relație⁶.

Modelul de investiții al lui Rusbult prezintă mai multe avantaje care îl fac aplicabil în înțelegerea dezangajamentului individual dintr-un rol social, incluzându-l aici pe cel de terorist. În primul rând, diferit de modelul în trepte/etape, care asumă că indivizii trec printr-o serie de faze distincte înainte de a ieși din rol, modelul de investiții oferă o abordare mai flexibilă care recunoaște complexitatea care stă la baza luării deciziilor de către indivizi. În al doilea rând, numeroasele studii transversale și longitudinale îi susțin baza conceptuală.

⁶*Motivarea electoratului*, 25 aprilie 2012, disponibil pe <http://respectpentrucluj.wordpress.com/2012/04/25/motivarea-electoratului/>, accesat la data de 20.12.2014.

Un aspect limitativ decisiv în teoria lui Rusbult este faptul că, în contextul unei izolări, acesta oferă câteva perspective doar asupra posibilității ca un individ să plece la un moment dat. Folosind doar acest model, este dificil să distingă dinamica modului în care evenimentele se petrec și ce interacțiuni modelează decizia de a pleca. Mai mult, modelul spune puțin despre felul în care indivizii părăsesc organizațiile și ce presupune procesul de ieșire.

Modelul lui Ebaugh⁷

Modelul lui Ebaugh, al ieșirii voluntare din rol, descrie un proces ceva mai dinamic, dar totuși linear, prin care indivizii ies dintr-un rol social. Chiar dacă sunt manifestate îndoieli cu privire la liniaritatea abordării în etape a acestui model, această teorie oferă totuși o descriere mai lucidă a proceselor psihologice dinamice și a comportamentului implicat în ieșirea din rol. Mai mult, teoria lui Ebaugh împărtășește similarități cu cea a lui Rusbult, în ceea ce privește importanța satisfacției, investirea și alternativele în modelarea deciziei.

Bazat pe interviuarea a 185 de subiecți care au deținut un anumit rol, Ebaugh observă că procesul de ieșire din rol se întâmplă foarte rar dintr-odată, ca o rezultată a unei decizii instantane, și că, de cele mai multe ori, declanșarea se produce cu mult înainte ca individul să fie pe deplin conștient de decizia de a pleca. Procesul începe printr-o serie de *îndoieli inițiale*, care îl fac pe individ să-și pună întrebări și să-și reconsidere rolul. Această etapă este marcată de reinterpretarea cerințelor rolului și de evaluări privind costurile și beneficiile în relație cu cerințele rolului. Acest proces de îndoială tinde să fie unul gradual și marcat de sentimente de insatisfacție sau de conștientizare a cauzei. Ebaugh sugerează că, în timp ce unii nu trec niciodată de această fază, alții trec rapid și iau o decizie. La un moment dat, toți indivizii emit semnale, care pot fi percepute de cei din jur, că sunt nesatisfăcuți.

Odată cu recunoașterea insatisfacției, indivizii încep să *caute și să cântărească alternativele*. Cu toate că această fază este una sistematică și deliberată, în unele cazuri este spontană și încărcată emoțional. În toate cazurile, indivizii caută să evalueze rolurile alternative în funcție de situația în care se află la acel moment. Aceste calcule mentale sunt, de multe ori, influențate de factori de moderare, inclusiv de posibilitatea de a transfera abilitățile care s-au acumulat în timp și-l leagă pe individ de rolul curent. Indivizii pot începe să evalueze diferite roluri prin „*încercare*” sau prin ceea ce Ebaugh numește „*socializare anticipativă*”.

⁷ Helen Rose Ebaugh – Profesor al Universității din Huston, SUA, specializată în Sociologie Organizațională și Sociologia Religiiilor; a fost Președinte al Asociației Naționale de Sociologie a Religiiilor; în 2009, a publicat o lucrare despre *mișcarea Gulen*, o mișcare transnațională moderată islamică, dedicată educației și dialogului interconfesional.

Indivizii cu alternative viabile pot intra în *punctul de cotitură* și pot decide să plece. Un punct de cotitură reflectă un eveniment care mobilizează și concentrează conștientizarea asupra acțiunilor care nu mai sunt satisfăcătoare, făcându-l pe individ să caute în altă parte. Această fază este, de obicei, acompaniată de indicii că individul a hotărât deja să plece. Indiciile externe pot reduce percepția cognitivă, permițându-i individului să muncească, deși există îndoieli.

În sfârșit, faza *post-ieșire*, în care indivizii trebuie să-și construiască o identitate nouă, care să integreze atât rolurile noi, cât și pe cele dinainte. Cei dezangajați trebuie să facă față provocărilor pe care procesul de eliberare de o identitate îl poate avea asupra lor în timp ce încă mai au conexiuni cu indivizi care îi asociază cu fostul rol. Prin urmare, această etapă este marcată de ajustări semnificative în interacțiunea cu ceilalți, precum învățarea modului în care trebui să se prezinte, să negocieze și să stabilească relații.

O limitare fundamentală a teoriei lui Ebaugh este faptul că nu există cercetări empirice care să valideze liniaritatea acestor etape. Este posibil ca nu toți indivizii să experimenteze fiecare etapă în secvența prezentată de Ebaugh. Mai mult decât atât, este posibil ca procesul să fie mult mai dinamic decât cel prezentat de Ebaugh, de exemplu sentimentul de îndoială poate influența comportamentul unui individ (interacțiunea cu alții), evenimente și perceperea lor, care pot crea mai mult îndoieli, formând un cerc de evenimente-îndoieli. Critica adusă teoriei bazate pe etape este faptul că impune în mod artificial categorii, care simplifică ceea ce ar fi un proces continuu.

Motivele dezangajării

Definind *dezangajarea* ca procesul de încetare a activității teroriste, putem afirma că nu reprezintă un pas final, un proces dinamic care rezultă dintr-o schimbare către un nou rol (și identitate-status) în afara organizației. Caracterizarea dezangajamentului ca un proces complex care poate include schimbări la nivelul identității personale se întâlnește în lucrările despre abținerea de la comportamentul criminal⁸ și dezafilierea din mișcările religioase⁹.

Deși nu există un singur motiv pentru care indivizii renunță la angajarea lor în activități teroriste, cercetările, bazate pe interviuri cu foștii teroriști, au identificat

⁸ A se vedea S. Bushway et.al., *An Empirical Framework for Studying Desistance As a Process*, în *Criminology*, 39(2), 2001, pp. 491-515, și J. Laub și R. Sampson, *Understanding Desistance from Crime, Crime and Justice*, 28, 2011, pp. 1-69.

⁹ A se vedea J. Aho, *Out of Hate: A Sociology of Defection from Neo-Nazism. Current Research on Peace and Violence*, 11(4), 1988, pp. 159-168 și D. Bromley, *Unraveling Religious Disaffiliation: The Meaning of Significance of Falling from Faith in Contemporary Society. Counseling and Values*, 35(3), 1991, pp. 164-185.

mai mulți factori care ar putea favoriza dezangajarea. Acești factorii pot fi „*de respingere*“ a organizației și se bazează pe aspecte legate de experiențele indivizilor din activitățile teroriste care i-au făcut să se îndepărteze și „*de atracție*“ față de anumite aspecte exterioare grupului care pot crea premisa însușirii unui rol social.

Factorii „de respingere”

Așteptări nesatisfăcute. O realitate aproape comună printre noii racolați este diferența mare între fanteziile cu care se implică în activități teroriste și viața de zi cu zi. De cele mai multe ori, indivizii intră într-o organizație teroristă cu țelul prestabilit de a fi implicați ca actori principali în acțiunile de mare impact, iar apoi devin victimele deziluziei pricinuite de primirea unui rol nesemnificativ sau cu o vizibilitate redusă față de cel vizat. Această „*neîndeplinire a visurilor romantice*“ este o temă consecventă în lucrările lui Horgan, care a fost observată ca motiv de dezangajare din diferite organizații.

Deziluzia cu privire la strategie sau activități. Indivizii pot deveni frustrați din cauza lipsei de succes a grupului din care fac parte sau nu pot accepta tactica impusă de liderii grupului. Profesorul Tore Bjørge¹⁰ a notat că *eșecul unui organizații teroriste de a atinge obiectivele pe care membrii le-au sperat sau așteptat generează deziluzie, care poate duce la dezangajare*. Deziluzia privind strategia generală sau anumite acțiuni specifice sunt motive cheie în decizia de părăsire a organizației.

Deziluzia privind personalul. Așa cum indivizii pot deveni nesatisfăcuți cu organizația ca întreg, ei pot deveni nemulțumiți de comportamentul liderilor sau al celorlalți membri ai organizației. Eșecul conducerii acțiunilor și tensiunile existente între membri ca urmare a luptelor din interiorul grupului pot slăbi legătura emoțională pe care un individ o are cu grupul și pot crește posibilitatea de a părăsi organizația. Conform teoriilor emise de Bjørge, există anumiți membri care sunt susceptibili a fi influențați de acest factor ce vizează calitatea membrilor organizației și legăturile stabilite între ei, deoarece aceștia sunt motivați de ideea de camaraderie și de sentimentele pe care apartenența la un grup le poate oferi.

Dificultăți de acomodare cu viața clandestină. Unii dintre teroriști au dificultăți de a duce o viață în secret. Există bariere psihologice individuale pe care trebuie să le treacă pentru a se adapta la izolarea socială pe care o impune statusul și rolul de terorist. Pentru unii, costurile implicării în astfel de organizații și beneficiile pe care le oferă calitatea de membru pot fi provocări semnificative care cauzează plecarea.

¹⁰ Tore Bjørge – Profesor al Academiei de Poliție din Norvegia. A fost implicat în Consorțiul de Cercetare privind terorismul și criminalitatea internațională; specializat în studii privind strategiile de prevenție, delinvența juvenilă, violența motivată rasial.

Incapacitatea de a face față violenței. Cu toate că, în mod idealistic, așteptările indivizilor de a adopta schimbări sociale îi poate împinge către activități teroriste, în realitate nu toți recruții se pot adapta la ideea de acte de violență, mai ales când sunt vizate victime inocente. Bjørge a descoperit mulți indivizi care au părăsit grupările de extremă dreapta, pentru că folosirea violenței le crea impresia că „*au mers prea departe*“, unii abandonând gruparea din cauza fricii și a paranoiei asociate cu săvârșirea atacurilor.

Pierderea credinței în ideologie. Poate că cel mai frecvent motiv pentru dezangajare este pierderea credinței în ideologia care stă la baza grupării sau organizației. Atunci când există fapte evidente care contrazic ideologia de suprafață, se poate instala o perioadă de reflexie, în care indivizii încep să își pună întrebări despre orientarea lor radicală. Aceste îndoieli pot conduce la separarea de întreaga structură de credințe și, prin urmare, la dezangajare. De exemplu, schimbări în politica statului, inclusiv măsuri conciliatorii sau oportunități ca un individ să-și atingă scopurile prin mijloace democratice, pot cauza reevaluarea aspectelor ideologiei, inclusiv necesitatea existenței violenței.

Epuizarea. Implicarea activă în activități teroriste poate duce la stres și extenuare. În studiile sale, Reinares ajunge la concluzia că epuizarea era unul din aspectele cheie pentru plecarea membrilor grupării ETA¹¹.

Factorii „de atracție”

Loialități în competiție. Teroriștii experimentează diferite grade de loialitate față de organizația lor, rezultate din legăturile ideologice, sociale, emoționale sau de altă natură. Totuși, schimbările de loialitate către un nou grup sau cauză, religie sau familia cuiva, pot împinge indivizii spre părăsirea grupului. Loialitățile în competiție reflectă o arie extinsă de factori de „*atracție*”.

Cerințele și nevoile familiei. Dedicarea față de valorile familiei sau dorința de a începe o familie poate accentua costul asociat cu implicarea în activități teroriste, poate oferi alternative în afara grupului și poate duce la dezangajare. Unele programe de deradicalizare promovează reintegrarea în societate prin ajutorul oferit participanților de a-și găsi un partener de viață¹².

Cerințele unei activități profesionale/educaționale sau oportunitățile. Cerințele unei activități convenționale și/sau școlare ar putea fi greu de balansat cu implicarea susținută în activități teroriste. Noile oportunități profesionale

¹¹ Fernando Reinares (1960 -) – Profesor de Științe Politice și Studii de Securitate al Universității Ray Juan Carlos, Madrid; specializat în studii privind terorismul, mai ales privind radicalizarea; consilier al Organizației Globale de Cooperare împotriva Terorismului.

¹² Astfel de programe sunt derulate în Arabia Saudită, cu rezultate destul de încurajatoare.

sau educaționale apărute pot convinge un individ să lase în urmă activitățile teroriste. Disley sugera că un mediu de lucru convențional și, mai ales, stabil reduce dependența unui individ față de venitul obținut din grupările teroriste¹³.

Interacțiuni pozitive cu indivizi cu viziuni moderate. Legăturile pozitive cu indivizii moderați în credințe pot consolida noi idealuri și pot determina analize privind propria implicare într-o grupare extremistă. Astfel, Jacobson a observat că teroriștii al-Qaeda care și-au menținut contactul cu familia și prietenii din afara organizației erau mai predispuși să se retragă¹⁴. Studiile făcute pe foștii militanți au dus la concluzia că relațiile indivizilor cu mentorii și prietenii care susțineau comportamente pacifiste erau decisive în transformarea lor.

Amnistia. Deoarece indivizii implicați în activități teroriste se tem de încarcerare, amnistia poate fi un factor „*de atracție*” decisiv. Cu toate acestea, amnistia, ca și alte forme de reintegrare socială (stimulentele financiare), pot facilita dezangajarea doar în momentul în care indivizii deja au luat în considerare posibilitatea de a părăsi organizația.

Stimulente financiare. La fel ca în cazul unui loc de muncă stabil sau al unei forme de școlarizare, stimulentele financiare reduc dependența membrilor față de gruparea teroristă, facilitând procesul de ieșire. Programele de reabilitare a teroriștilor, de multe ori, le oferă participanților stimulente financiare sub formă de cazare, salariu sau bunuri.

În loc de concluzii

Perspectiva existenței factorilor „*de atracție*” către zona non-violentă și a factorilor „*de respingere*” de apartenența la gruparea teroristă oferă un punct de plecare în a conceptualiza și agrega comprehensiv factorii care duc la părăsirea activităților teroriste. Cu toate acestea, perspectiva rămâne la un nivel descriptiv și foarte puțin dezvoltat. Este dificil să determini de ce anumiți factori „*de atracție*” sau „*de respingere*” îi pot determina pe unii teroriști să plece, iar pe alții nu. De asemenea, este foarte greu să poți anticipa dinamica determinată de interacțiunea și multiplicarea acestor factori în posibilă perspectivă a dezangajării.

¹³ Emma Disley – Cercetător asociat al RAND Europe, specializată în studii comunitare, securitate și siguranță. Printre cele mai recente cercetări se numără: Evaluarea eficacității legăturilor cu impact social; Demersuri pentru politici de combatere a crimei organizate etc.

¹⁴ Michael Jacobson – fost Președinte și actual Director la VERA – Institute of Justice; Profesor al Universității de Stat din New York și al Colegiului de Studii Penale John Jay. A fost Comisar pentru corecție (1995-1998), Comisar pentru probațiune (1992-1996) și a lucrat la Biroul de Stat pentru Managementul Bugetului – New York (1984-1992), unde a fost director adjunct.

Dacă științele care se ocupă de studiul fenomenului infracțional acordă o atenție deosebită identificării mecanismelor ce determină devianța comportamentală în sensul căpătării elementelor constitutive ale delincvenței, având ca apogeu terorismul, consider că, cel puțin în aceeași măsură, trebuie acordată atenție determinării resorturilor motivaționale care duc la abandonul grupărilor teroriste. Tratamentul clinic este la fel de important ca prevenția. Nu trebuie să ne concentrăm numai pe reducerea surselor de alimentare, ci trebuie să găsim soluții de diminuare a potențialului uman deja activat și care reprezintă un risc real.

BIBLIOGRAFIE

1. R. Alonso, *Why Do Terrorists Stop? Analyzing Why ETA Members Abandon or Continue with Terrorism*, în *Studies, Conflict & Terrorism* 34(9), 2011.
2. T. Bjørge și J. Horgan (eds.), *Leaving Terrorism Behind: Individual and Collective Disengagement*, New York: Routledge, 2009.
3. E. Disley și al., *Individual Disengagement from Al Qa'ida-Influenced Terrorist Groups*, RAND, Santa Monica, 2011.

TRANSFORMAREA SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE ÎN CONTEXTUL LUPTEI ÎMPOTRIVA TERORISMULUI

Dr. Gabriel GABOR

Globalisation of terrorism has become a reality that cannot be challenged and its approach entails professionalism, responsibility and cooperation, both domestically and in the relations with allies or partners. Such a challenge requires states to adapt to the new realities of the time trying to decipher the motivations, goals and future targets.

Currently, the world faces an unprecedented growth of the scourge of terrorism, which, because of its new forms of expression, its more organised character, and its internationalisation, represents a permanent threat to the human community, institutions and even states.

Keywords: *terrorism; security; globalisation; states; international security*

A

stăzi, în lume, s-a acumulat și dezvoltat un conglomerat de riscuri de securitate de tip

nontradițional. Amenințările prezente, tot mai clar conturate, derivă din interacțiunea mai multor factori, fenomen denumit generic „*criminalitate strategică*“. Principalele elemente generatoare ale acestei noi amenințări la adresa securității naționale, internaționale și a echilibrului politic în diverse zone ale Pământului sunt crima organizată, traficul de droguri, armament și materiale radioactive, chimice și biologice capabile să fie folosite ca mijloace de distrugere în masă, terorismul.

Există analiști și oameni politici care afirmă, ca o justificare a fenomenului, că ritmul evoluției societății omenеști contemporane, mai rapid și greu de strunit ca oricând, în transformările modului

de viață și de opțiune implică și violență. Proporțiile violenței sunt de natură să zdruncine stabilitatea relațiilor normale de conviețuire pașnică, să afecteze

Conf.univ.dr. Gabriel Gabor – Universitatea „Lucian Blaga“ din Sibiu.

Această lucrare a fost posibilă datorită sprijinului financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare“, „Securitate și Informații“ și „Ordine Publică și Siguranță Națională“ – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS“.

legăturile culturale, economice și de altă natură existente între țări și popoare în conformitate cu normele morale și principiile dreptului internațional.

Terorismul, considerat un flagel internațional, alături de tendința încă persistentă a înarmărilor, de multitudinea conflictelor regionale, împreună cu un alt flagel – cel al foametei și sărăciei –, constituie azi și va constitui și în viitor una dintre marile probleme ale lumii contemporane. Văzut ca un actor nou pe scena internațională, terorismul, prin consecințele acțiunilor sale, atrage o atenție sporită prin lărgirea spațiului de manifestare a acestuia, diversificarea mijloacelor și a procedeelelor necesare pregătirii și desfășurării acțiunilor teroriste.

Terorismul actual diferă de cel tradițional. Teroriștii, profitând de noile tehnologii și de conjunctura internațională, recurg tot mai des la noile strategii și tactici, încercând să obțină acces la arme biologice, chimice și nucleare. Potrivit statisticilor, în prezent, în lume acționează peste 500 de organizații și grupări teroriste de diferite orientări.

Conform opiniei majoritare, noțiunea de „*terrorism*“ provine din latinescul „*terror, terroris*“, care semnifică spaimă, frica provocată în mod intenționat prin amenințări și intimidări, stare ce are menirea de a înspăimânta, de a paraliza adversarul. Termenul avea conotație militară, metoda fiind folosită de legiunile romane pentru a impune legea, înspăimântând populația și obligând-o, astfel, la supunere. În limba română a fost preluat din limba franceză (*terreur*).

Prin noțiunea de *teroare* se înțelege o stare de teamă extremă care înspăimântă, tulbură și paralizează. La rândul ei, *violența* este definită ca implicând recurgerea la forță, de către un individ sau un grup, în vederea prejudicierii integrității unor persoane sau bunuri.

Unii specialiști consideră terorismul ca fiind forma cea mai organizată de *teroare*. Adversarii acestei idei subliniază însă faptul că *teroarea* este o stare psihică, în timp ce terorismul reprezintă o activitate socială organizată. Opiniile cele mai polarizate sunt cele conform cărora *teroarea* poate surveni și fără terorism, respectiv că *teroarea* este cheia care declanșează terorismul. Înțelegerea terorismului este dificilă, deoarece termenul prezintă conotații diferite. Din acest motiv, teoreticienii fenomenului caută o bază comună de discuție, unele idei sau conceptualizări general valabile și acceptabile¹.

Problema găsirii unei definiții „*legale*“ a terorismului, privit ca act criminal, se circumscrie căutărilor în vederea descoperirii unei definiții general acceptate a fenomenului. Motivul pentru care rezultatele nu sunt pe măsura așteptărilor constă în faptul că, în general, considerațiile de natură politică au mai multă greutate decât interpretările legale.

¹ Gheorghe Arădăvoaice, Dumitru Iliescu, Laurențiu Dan Niță, *Terorism. Antiterorism. Contraterorism*, Editura Antet, București, 1998, p. 11.

Analizii terorismului contemporan înscriu, de asemenea, drept o *caracteristică organizațională* de mare semnificație a terorismului faptul că acesta se practică cel mai adesea în grup. Grupurile teroriste impun constrângeri puternice membrilor lor, dar, pentru mulți dintre aceștia, apartenența la grup „*poate deveni un element motivațional mai important decât doctrina sau scopurile politice ale grupului*”².

Terorismul a devenit, în zilele noastre, internațional sau transnațional prin faptul că au apărut organizații și grupări teroriste care, prin metodele folosite și întinderea acțiunilor pe care le întreprind, depășesc frontierele unei țări, includ naționalități din diferite state. După cum sublinia autorul francez George Levasseur, „*o sursă importantă a terorismului internațional cu caracter politic rezidă mai ales în recrudescența mișcărilor iredentiste*”³.

Terorismul este vizibil prin consecințele sale cele mai spectaculoase și mai mediatizate, prin rezultatele sale manifeste. În cazul armelor biologice, inamicul este tăcut, ascuns, aproape imposibil de identificat. Poate fi chiar cel de lângă tine, care este un posibil purtător de virus, poate fi următorul plic pe care îl deschizi... Nu știi de unde a plecat lovitura, dacă cel care te atacă s-a oprit sau continuă, nu știi de cine să te aperi.

Din nefericire, mintea omenească poate da dovadă de foarte multă ingeniozitate atunci când trebuie să găsească mijloace de infestare sau distrugere biologică în masă. Deși se utilizau arme biologice încă din timpul celor două războaie mondiale, totuși interesul legat de prepararea substanțelor care pot ucide sau îmbolnăvi rapid mii de oameni a crescut vertiginos în perioada *războiului rece*, când s-au perfecționat tehnicile de obținere și răspândire a acestor „*ucigași*” nevăzuți. „*Aparent, Convenția internațională privind armele biologice (Biological Weapons Convention), semnată în 1972, a pus capăt oficial acestor cercetări periculoase, însă, în realitate, ele au continuat nestigherite*”⁴.

Evenimentele petrecute pe mapamond în ultimii ani au demonstrat că amenințarea unor atacuri teroriste este reală. În acest context, bioterorismul poate căpăta o eminentă superioritate. Lumea științifică avertizează că măsurile de contracarare a unui atac cu arme biologice sunt insuficiente și, cel mai probabil, ineficiente. În sprijinul acestor afirmații stă răspândirea rapidă a unor virusuri. Un eventual atac cu arme biologice poate avea consecințe catastrofale pentru viitorul omenirii.

Terorismul înseamnă, în esența sa și în sensul cel mai larg ce se poate da acestui termen, înfricoșarea unei populații prin acte de violență. Prin terorism, ca metodă de acțiune, se înțelege practicarea terorii. El desemnează acte

² *Ibidem*, p. 12.

³ George Levasseur, *Les aspects répressifs du terrorisme international*, Editura Pedone, Lyon, 1977, p. 61.

⁴ Gh. Arădăvoaice ș.cl., *op. cit.*, p. 11.

de natură să provoace, într-un anumit mediu, un sentiment de teamă intensă, prevestitoare a unui rău inevitabil, în alte cuvinte, acte intimidante sub toate raporturile. Se poate adăuga că, privite în ansamblu, sunt considerate infracțiuni de terorism acelea care, într-un caz concret, constituie amenințări grave, cu tendința de a se repeta. În înțelesul noțiunii de terorism nu interesează natura mobilului acțiunii, ci metoda de executare. Vom diferenția mai târziu actele de terorism, după specificul lor, în care mobilul va putea determina diferențierile, dar trăsătura comună tuturor este elementul *teroare*, element de primă însemnătate și cu pondere gravă din punct de vedere moral și juridic.

Deși aflat de multă vreme în atenția juriștilor, terorismul nu a putut căpăta totuși o definiție juridică universal valabilă. Dificultatea provine, în primul rând, din faptul că terorismul nu s-a putut defini ca fenomen în esența sa. Încercările de a înlocui doar cuvântul *teroare* prin alte cuvinte, ca spaimă, intimidare, teamă, groază, nu exprimă întotdeauna același lucru, nu au fost și nu vor fi niciodată suficiente pentru a contura o noțiune cât mai ilustrativă a definiției. Apoi, terorismul este o metodă de acțiune, o modalitate de punere în execuție a unei activități infracționale prin *teroare*, violență, intimidare, metodă adesea confundată cu însăși infracțiunea. În vremurile noastre, în limbajul curent, numim terorist un partizan al violenței, ca metodă, fie într-o luptă politică, fie pentru alte scopuri.

Amplificarea și acutizarea terorismului, în general, și a modului de manifestare a acestuia, în special, au fost posibile în condițiile favorizante ale mediului actual de securitate și ale vulnerabilității instituțiilor abilitate cu contracararea acestui fenomen. Aceste situații au oferit oportunitatea accesului nelimitat al organizațiilor teroriste la tehnologiile moderne și au permis acumularea de importante resurse financiare și materiale.

În același timp, perfecționarea sistemului de conducere, organizare și susținere a grupărilor extremist-teroriste, în special cele arabe, diversificarea și multiplicarea mijloacelor de execuție a atentatelor concomitent cu creșterea letalității și a numărului de victime, reprezintă consecința directă a acestor manifestări.

Recrudescența și amploarea manifestărilor teroriste transnaționale au impus reacții din partea comunității internaționale. Combaterea acestui flagel, devenit mondial, a căpătat dimensiune globală, atât prin sfera de cuprindere, cât și prin cooperarea și susținerea politică a guvernelor naționale. Regruparea și reconsiderarea forțelor și mijloacelor folosite împotriva terorismului, la inițiativa Statelor Unite ale Americii, au condus la declanșarea unui front comun de luptă împotriva unui inamic asimetric, conflict cunoscut sub numele *war against terror* (război împotriva terorismului).

Specialiștii domeniului rețin, de asemenea, atenția că, în paralel cu dezvoltarea generală care favorizează creșterea fenomenului terorismului, tendința utilizării violenței în scopurile cele mai diverse este în creștere. Conform acestei prognoze,

terorismul este și va fi practicat la scară globală în ajutorul activităților criminale, al diverselor controverse sociale (în rândul acestora înscriindu-se activiștii ecologici extremiști, precum și militanții împotriva avorturilor), al conflictelor interetnice și religioase, al luptelor tradiționale pentru putere etc.

De asemenea în viitor, sub aspectul finalității, terorismul va viza, în principal, două obiective: unul imediat, care constă în a produce teamă, angoasă și temere, și unul mai îndepărtat, urmărind obținerea unui tip de control politic, economic sau de altă natură.

În viitorul destul de apropiat, se apreciază că va crește gradul de violență al actelor teroriste. Deturnările de avioane, răpirile și atacurile armate vor continua, dar efectul de șoc al acestora va scădea, ca o consecință a obișnuinței publicului cu astfel de acțiuni.

Pornind de la faptul că terorismul are nevoie de publicitate pentru a inspira teamă, erodarea impactului pe care îl au actele teroriste asupra conștiinței maselor îi va inspira pe teroriști să creeze evenimente cât mai neobișnuite pentru a capta atenția publicului.

Având în vedere posibilitățile practice ca teroriștii să utilizeze în acțiunile lor mijloace nucleare, chimice și bacteriologice, unii specialiști vorbesc despre apariția „*superterorismului*“, apreciindu-l ca pe o provocare a secolului XXI.

Terorismul zilelor noastre este caracterizat deocamdată de folosirea forței sau a violenței împotriva persoanelor sau a proprietăților, încălcând legea, cu scopul de a intimida, a obliga sau a cere răscumpărare. Teroriștii utilizează mereu amenințarea pentru a spori frica în rândul populației, pentru a încerca să convingă cetățenii că guvernul lor este lipsit de puterea de a preveni terorismul și de a face publicitate imediată cauzei lor.

Actele de terorism produse de-a lungul timpului în lume au demonstrat că există mai multe genuri de motive care îi împing pe teroriști să recurgă la fapte probabilabile, cum ar fi:

- motivația rațională (analiza costuri-beneficii; capacitatea defensivă a țintei; abilitatea de susținere);
- motivația psihologică (insatisfacția personală; trebuințe stringente; dorința de integrare într-un grup; intoleranță față de nonconformism);
- motivația culturală (perceperea eronată a particularităților culturale; nivelul de trai; structurile politice și transferul puterii; consecvența religioasă – multe religii majore sunt fidele cauzei lor).

Un terorist motivat rațional își planifică acțiunea folosind abordarea analitică cost – beneficii. El studiază capacitatea de apărare a țintei aproape în același fel ca și forțele sale. Estimarea eficacității actului terorist se face după următorul algoritm: perceperea momentului critic, accesibilitatea, gradul de recuperare al eventualelor pierderi în cadrul grupului terorist, vulnerabilitatea grupului,

efectul asupra populației civile, posibilitatea de publicitate pentru grup după efectuarea actului terorist și revendicarea lui imediată. Teroriștii caută să descopere dacă un atac sau o campanie poate fi susținută și poate produce efectul scontat sau măcar multă teamă în rândul populației. Selecția țintelor de către un grup terorist și tacticile folosite reprezintă, de asemenea, un indicator al nivelului de aderare la grup, al nivelului de instruire și de organizare al grupului terorist.

Un terorist motivat psihologic are un anumit fel de insatisfacție personală, trebuințe stringente nesatisfăcute. Mulți caută să fie acceptați de grup pentru a evita înstrăinarea de societate. În mod tradițional, acel model de comportament este intolerant față de orice nonconformist. Persoanele sociopate sunt asemănătoare persoanelor infracționale.

Motivația psihologică pentru terorism derivă din nemulțumirea personală a teroristului în legătură cu viața și realizările sale. El găsește rațiunea de a trăi în a se dedica acțiunilor teroriste. Deși nu a fost găsită nicio psihopatie clară printre teroriști, există un element aproape universal la ei, care poate fi descris ca „*adevăratul credincios*“. Teroriștii nu consideră niciodată că ei pot greși sau că vederile altora pot avea oarece valoare. Teroriștii au tendința de a proiecta propriile motivații antisociale la alții, creând o perspectivă polarizată, „*noi împotriva lor*“. Ei atribuie numai motive demonice oricărui individ din afara propriului grup. Acest lucru le permite teroriștilor să-și dezumanizeze victimele și să înlăture orice urmă de incertitudine din mințile lor.

Claritatea rezultată a țelului este atrăgătoare pentru cei care apelează la violență în a se elibera de furia lor permanentă. Altă trăsătură comună a teroriștilor motivați psihologic este nevoia lor pronunțată de a aparține unui grup. Pentru unii teroriști, acceptarea în grup este o motivație mai importantă decât obiectivele politice statutare ale organizației. Astfel de indivizi își definesc statutul lor social prin acceptarea de către organizație (grupare).

Grupările teroriste cu motivații interne puternice găsesc că este necesar să justifice continuu existența acestora. O grupare teroristă trebuie să terorizeze. Ca minimă necesitate, aceasta trebuie să comită acte de violență spre a-și menține autostima și legitimitatea. Astfel, uneori teroriștii comit atacuri care sunt neproductive sau chiar contraproductive prin prisma țelurilor definite. Alt rezultat al motivării psihologice este importanța intensității dinamicii grupării în rândul teroriștilor. Ei tind spre a cere unanimitate și a fi intoleranți față de opoziție.

Caracterul periculos al amenințărilor teroriste, coroborat cu propagarea transfrontalieră a fenomenului, determină ca monitorizarea lui să depășească posibilitățile de cuprindere ale unui serviciu de informații și chiar ale tuturor serviciilor de profil de care poate dispune la un moment dat o țară, indiferent de nivelul ei de dezvoltare economică. Niciun serviciu specializat nu poate emite

pretenția deținerii monopolului asupra cunoașterii, prevenirii și combaterii acțiunilor teroriste puse la cale de marile organizații cunoscute.

Activitatea de prevenire și combatere a fenomenului terorist este privită, în mai toate statele lumii, ca o acțiune permanentă în care sunt angajate toate instituțiile statului abilitate de lege. În cadrul strategiei (concepției) globale de luptă împotriva terorismului, prevenirea se manifestă, înainte de toate, prin acțiuni privind reducerea dezechilibrelor funcționale, menținerea echilibrului de forțe și lupta împotriva proliferării fenomenului terorist.

Baza activității de combatere a fenomenului terorist o constituie măsurile de prevenire și protecție antiteroristă. Aceste măsuri se realizează printr-o activitate informativă permanentă și prin forme de acțiuni militare nonviolente, cuprinse în planuri de pază și protecție antiteroristă. Majoritatea covârșitoare a națiunilor lumii au încercat să combată terorismul internațional prin condamnarea lui ca fenomen, prin tratarea actelor de terorism ca acte piraterești, prin condamnarea teroriștilor pe baza legilor aflate în vigoare în țările confruntate cu așa ceva, prin stabilirea unor norme internaționale ce definesc anumite acte drept infracțiuni, indiferent de locul unde sunt comise, prin cooperare, extrădare și alte mijloace.

Dar, o examinare atentă a acestor eforturi ne conduce la concluzia mai puțin îmbucurătoare că legile aplicate în cazul actelor de terorism sunt pline de lipsuri. Convențiile și declarațiile despre care se pretinde că au menirea să combată terorismul au inclus, din păcate, mai mereu prevederi ce demonstrează absența unui acord internațional în privința imperativului legitim al combaterii acestui fenomen.

La final, s-ar putea spune că flexibilitatea de care dau dovadă grupările teroriste, marea putere de adaptare a modalităților lor de lucru și perseverența cu care acționează ele în direcția realizării obiectivelor vizate impun, din partea structurilor informative implicate în cunoașterea, prevenirea și contracararea acțiunilor lor, o abordare realistă, bazată pe o gândire flexibilă, dublată de existența resurselor umane și materiale pe care le implică un asemenea efort.

Actele teroriste din ultima perioadă, alimentate de interpretarea conservatoare, fundamentalistă, a islamului și favorizate de accesul grupurilor de această factură la facilitățile oferite de lumea modernă, au fost îndreptate, cu precădere, spre ținte civile. Față de actualele evoluții ale fenomenului terorist internațional și pentru a-și îndeplini responsabilitățile pe care le au față de societate, statelor democratice, prin instituțiile lor competente, le revine obligația să identifice mijloacele și metodele cele mai eficiente de prevenire, protecție și ripostă antiteroristă.

În pofida concertării eforturilor comunității internaționale în direcția combaterii terorismului și a eradicării cauzelor care îl favorizează, acest fenomen

va continua să reprezinte și în viitor o amenințare gravă la adresa siguranței naționale a majorității democrațiilor lumii.

Concluzie

Terorismul a determinat o schimbare a concepției privind poziția și rolul instituției militare față de acest fenomen cu grad mare de risc și pericol social; considerat ca forma actuală de *continuare politică a ducerii războiului cu alte mijloace*, terorismul a impus regândirea structurilor și înzestrărilor forțelor militare, înființarea unor unități mobile, de tip comando, dotate cu armament sofisticat și aparatură de comunicații de ultimă oră, capabile să desfășoare independent acțiuni de anihilare a grupurilor teroriste în orice punct al globului.

Terorismul a impus chiar o regândire a conținutului interesului național și a modalităților sale de promovare și apărare; este, de fapt, o reactivare și generalizare a realismului politic de tip american.

Procesul de globalizare, pe de o parte, amplifică mobilitatea și posibilitățile de manifestare a terorismului, pe de altă parte, acest fenomen creează o motivație nouă a solidarizării la scară mondială a statelor democratice în procesul de combatere a acestui flagel.

Terorismul, în acest secol, va reflecta dezvoltările tehnologice, schimbările sociale, transformările statale, regionale și mondiale, precum și dinamica centrelor de greutate ale puterii pe mapamond. Tacticile grupărilor teroriste se vor adecva la vulnerabilitățile societății moderne, care, din păcate, prin dezvoltarea sa, nu poate asigura suficient și securitatea necesară.

Complexitatea, diversitatea și ingeniozitatea acțiunilor teroriste, nivelul de pregătire psihologică și de luptă, dotarea și mobilitatea structurilor teroriste fac necesare adoptarea din timp a unor măsuri specifice de contracarare a acestui tip de acțiune.

Resurse internet

1. <http://andreivocila.wordpress.com>
2. <http://cky.ro/nato> și romania în securitatea internațională
3. www.eda.europa.eu
4. <http://www.eu.int./oressdata/EN/reports/76255.pdf>
5. www.europa.eu
6. www.eusc.europa.eu
7. www.iss.europa.eu
8. <http://madreporal.blogspot.com/2011/04/criza-1.html>
9. www.nato.int
10. www.osce.org
11. www.un.org

CONFLICTUL RUSO – GEORGIAN DIN AUGUST 2008 – o perspectivă analitică asupra capacităților militare și de intelligence ale beligeranților – (II)

Dr. Ioan Codruț LUCINESCU

The scale of military actions, designed and prepared in detail, shows that, in August 2008, Moscow had two main objectives: a geopolitical one – to stop NATO expansion to the East, and one related to image – to reaffirm the status of great power able to influence history and to mitigate, in a spectacular manner, the military humiliations in the '90s, one of the recurring themes of the political-military apparatus led by Vladimir Putin. Both were successfully met.

According to the author, despite the Georgian intelligence services activity, Georgia did not have a structure able to collect and monitor the data from the intelligence community.

Keywords: *counterintelligence; Estonia; drones; NATO-Georgia Commission*

Considerații privind capacitățile militare și de intelligence ale Georgiei în confruntarea cu Federația Rusă

Forțele armate georgiene au fost înființate la începutul anilor '90 din fostele unități ale Armatei Roșii dislocate în Georgia, milițiile locale și personalul militar georgian întors din garnizoanele în care fusese dislocat.

În anul 1994, Georgia este prima fostă republică sovietică ce se alătură programului NATO – *Partnership for Peace*. Statele Unite, datorită intereselor geostrategice legate de spațiul caucazian, dar și eforturilor autorităților de la Tbilisi (și a puternicei diaspore georgiene existente în SUA) de a deveni un partener special al americanilor, se implică masiv în modernizarea armatei georgiene; din cauza opoziției vehemente a Rusiei la orice transfer de armament greu modern către acest stat, SUA nu vor putea ajuta la înzestrarea

forțelor georgiene într-o măsură acceptabilă. În schimb, vor asigura pregătirea la standardele NATO a celei mai mari părți din militarii statului ex-sovietic.

Armata georgiană dispunea, în preajma războiului, de un număr de 32 650 de militari, forțele terestre formând partea cea mai consistentă, aproape 20 000 de persoane. Aceasta din urmă era secundată de Garda Națională, aproximativ 21 000 de persoane, care însă nu era o forță combatantă, ci avea menirea să intervină în situația producerii unor calamități.

Forțele aeriene și navale nu reprezentau categorii semnificative, în special datorită embargoului impus de Moscova asupra Georgiei în privința livrărilor de armament, amenințând orice stat care dorea să vândă Tbilisiului sisteme aeriene moderne (era vizat Israelul, care începuse să echipeze aviația georgiană cu drone de ultimă generație).

În ceea ce privește aparatul de *intelligence* georgian, acesta a informat autoritățile despre creșterea exponențială a prezenței ruse „*mascate*” pe teritoriul regiunilor separatiste; serviciile secrete colectaseră informații despre voluntari și cazaci din Caucazul de Nord ce au pătruns și luptă deja în Osetia de Sud și, de asemenea, despre trupe speciale ruse care și-au schimbat uniforma și s-au îmbrăcat în hainele separatiștilor pentru a-i sprijini.

Chiar dacă, în general, activitatea serviciilor de informații georgiene a fost pozitivă (dacă ținem cont și de adversarii reductabili, precum GRU, FSB sau SVR), putem afirma că a lipsit în timpul crizei o structură care să înglobeze și să asigure o analiză integrată a tuturor datelor din zona *intelligence-ului*, gen GIA – Georgia Intelligence Agency.

Existența unui astfel de organism de coordonare ar fi putut juca rolul elementului care a lipsit în întreaga criză – schimbul de informații și analize; astfel, conducerea politico-militară ar fi fost capabilă să perceapă adevăratele intenții ale Moscovei – pătrunderea în forță pe teritoriul georgian și ocuparea capitalei Tbilisi, pentru a schimba regimul prooccidental – mai devreme decât în momentul în care miile de militari ruși au intrat în tunelul Roki, sprijiniți de avioane și elicoptere de atac (8 august, ora 4 dimineața), venind în Osetia de Sud de pe teritoriul rus (Osetia de Nord)¹⁵.

Informațiile au venit din surse diferite, în conformitate cu sistemul descentralizat și de specialitate, dar forma în care a funcționat acest sistem a creat impresia suprapunerii și competiției în atribuții între diversele componente de *intelligence*, rezultatele fiind mai degrabă promovate preferențial pe baza relațiilor politice

¹⁵ *South Ossetia – Roki Tunnel/Roksky Tunnel*, pe site-ul <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/south-ossetia-5.htm>

ale coordonatorilor acestor instituții cu președintele statului. Sistemul a fost perceput, de către persoanele implicate la nivel operativ, ca fiind mai degrabă disfuncțional, compus din instrumente utile, dar necoordonate și având performanțe oscilante¹⁶.

Sistemul național de *intelligence* din Georgia este o structură recentă, după 2004 adaptându-se, cu toate componentele sale, regulilor democratice. Fostul Minister al Securității Naționale a fuzionat cu Ministerul de Interne, în conformitate cu deciziile noii administrații Saakashvili. Se consideră că serviciile de informații georgiene au excelat în contrainformații și contraspionaj, cu largul concurs al partenerilor occidentali, în special SUA și Estonia, țară care a furnizat specialiști în interceptări electronice¹⁷.

Serviciul de informații militare, aflat în primele etape de dezvoltare, a fost considerat „*veriga slabă*”, deoarece nu a reacționat suficient de rapid la criza de proporții declanșată, existând momente când președintele știa mai multe despre situația de pe teren decât ministrul Apărării. Biroul de Informații Externe (spionajul extern), o structură relativ nouă, a avut, de asemenea, sincope în asigurarea fluxului informativ; cea mai eficientă s-a dovedit a fi Direcția de analiză a informațiilor din cadrul Ministerului de Interne, care a fost centrul real al colectării de informații și analiză a evenimentelor¹⁸.

Odată cu începerea ostilităților, *intelligence-ul* tactic devine hotărâtor pentru adoptarea celor mai bune măsuri de către combatanți. Capacitatea armatei ruse de colectare a informațiilor este superioară, utilizându-se de la avioane de recunoaștere, drone, interceptări cu ajutorul aparaturii electronice, la unitățile de elită ale GRU dislocate pe teren. De partea cealaltă, capabilitățile forțelor georgiene s-au dovedit a fi mult inferioare; superioritatea aeriană totală a aviației ruse a împiedicat efectuarea de zboruri de recunoaștere, utilizându-se exclusiv dronele furnizate de Israel. În plus, Departamentul de Informații Militare era activ în Osetia de Sud în mare măsură în enclavele georgiene, având puține șanse de a monitoriza mișcările ruse în restul regiunii¹⁹.

Concluzii

Pe termen scurt și mediu, situația este evident favorabilă Moscovei, NATO refuzând luarea oricărui angajament precis în ceea ce privește extinderea în Caucaz. Secretarul general al Alianței Nord-Atlantice, Anders Fogh Rasmussen, aflat în vizită în Georgia în luna iunie 2013, a lăudat progresele acestei țări

¹⁶ Iulian Chifu, Monica Oproiu, Narciz Bălășoiu, *op. cit.*, p. 107.

¹⁷ Estonia fusese, la rândul ei, ținta unor puternice atacuri cibernetice din partea Federației Ruse, în aprilie 2007.

¹⁸ Iulian Chifu, ș.cl., *op. cit.*, p. 104.

¹⁹ Mark Galeotti, *loc. cit.*

în drumul ei către NATO, dar a avertizat ca este prematur să se stabilească termene precise pentru aderare: „*Georgia a progresat într-adevăr foarte mult, merge pas cu pas în mod consecvent... O să vă atingeți obiectivul și veți intra pe porțile NATO*“. Rasmussen a mulțumit Tbilisiului pentru contribuția la forța internațională de pace din Afganistan (în cadrul ISAF participă 1 675 de soldați georgieni, cel mai numeros contingent din rândul statelor partenere NATO), dar a ținut să precizeze că acest lucru nu este suficient pentru integrarea euroatlantică: „*Încă este prea devreme să vorbim despre date precise pentru extinderea NATO*”²⁰.

Această rețineră firească prin prisma posibilelor reacții ale Kremlinului nu împiedică în vreun fel Comisia NATO-Georgia să funcționeze la parametri normali, sporind interconectarea celor două entități. Dincolo de consultările tematice care au loc în mod regulat pe subiecte ce vizează reformele democratice, aspecte de securitate regională și contribuția la securitatea euroatlantică, strategia de angajare în teritoriile ocupate etc., în ultimii ani s-au adoptat măsuri concrete, urmărindu-se ca militari georgieni să facă parte din forța de reacție rapidă a Alianței, a cărei operaționalizare se speră să aibă loc începând cu anul 2015.

Amintim și faptul că România se pronunță pentru promovarea și utilizarea cu maximă eficiență a Comisiei NATO-Georgia, fiind unul dintre cei mai activi suporteri ai aspirațiilor georgiene de integrare europeană și euroatlantică; de altfel, de la 1 ianuarie 2013, țara noastră a preluat atribuțiile mandatului de ambasadă-punct de contact al NATO în Georgia.

Integrarea în Alianța Nord-Atlantică este percepută la nivelul elitei georgiene ca fiind un aspect vital pentru însăși existența viitoare a statului, în *Strategia de securitate națională* arătându-se clar: „*Un alt factor este, de asemenea, de mare importanță – Georgia este înconjurată de vecini relativ puternici și capabili. În plus, Georgia se confruntă cu mai multe tipuri de adversari potențiali, care au capacitatea de a desfășura operațiuni ne-standard. Noi recunoaștem că va fi imposibil să se răspundă la toate amenințările existente sau potențiale. Până când țara noastră nu va adera la NATO – lucru ce va aduce garanții mult mai ferme decât în prezent – va fi necesar să se bazeze numai pe forțe proprii și pe capacitatea lor de a efectua diferite tipuri de operațiuni*“. Or, în condițiile degradării dramatice a stării de securitate regionale din spațiul ex-sovietic după răsturnarea de la putere a liderului ucrainean Viktor Ianukovici, în februarie 2014, apartenența la Alianță poate constitui singura garanție reală nu numai în ceea ce privește integritatea teritorială, ci și menținerea suveranității naționale.

²⁰ Răzvan Iorga, *NATO se ferește să ofere o dată concretă pentru aderarea Georgiei*, 27 iunie 2013, pe site-ul <http://www.karadeniz-press.ro/kara/tag/georgia/page/2/>

De altfel, presiunile Moscovei la adresa Georgiei încep să se amplifice încă din toamna lui 2013, pe fondul apropierii *summitului Parteneriatului Estic* de la Vilnius (desfășurat la 28-29 noiembrie 2013), în același timp cu cele exercitate și asupra celorlalte state cu viziuni „europene” – Republica Moldova, Ucraina sau Armenia. Intenția anunțată de Rusia de a semna acordul privind granița de stat cu Osetia de Sud a fost sancționată de Ministerul Afacerilor Externe din Georgia. Acesta a anunțat că decizia autorităților de la Thinvali de a interzice, începând cu 18 septembrie 2013, accesul mijloacelor de transport prin granița Georgiei cu Osetia de Sud în regim simplificat este „ilegală și periculoasă”.

În aceeași ordine de idei, ministrul rus de externe, Serghei Lavrov, declara, în august 2013, că dorința Tbilisi de a reîntoarce Abhazia și Osetia de Sud în componența Georgiei este „irealizabilă”; a reamintit de vizita efectuată de Vladimir Putin în Abhazia, în aceeași lună, unde a avut o întrevedere cu „omologul” său abhaz, Aleksandr Ankvab, conferindu-i acestuia legitimitate ca „șef de stat”.

Prin amploarea acțiunilor militare, gândite și pregătite în detaliu în prealabil, Moscova a urmărit, în august 2008, două obiective principale: unul *geopolitic* – stoparea definitivă a expansiunii NATO spre Est și celălalt *de imagine* – reafirmarea statutului de mare putere capabilă să influențeze istoria și ștergerea, în mod spectaculos, a umilințelor militare ale anilor '90, una dintre temele recurente ale aparatului politico-militar condus de Vladimir Putin. Ambele au fost îndeplinite cu succes.

Bibliografie selectivă

1. ***, *Comisia NATO-Georgia*, Delegația Permanentă a României la NATO, <http://nato.mae.ro/node/578>
2. ***, *Gruzia – o provocare pentru Rusia*, <http://www.geopolitics.ro/gruzia-o-provocare-pentru-rusia/>
3. ***, NATO-Georgia Commission (NGC), http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52131.htm
4. ***, *Noua strategie militară a Georgiei între defensivă și descurajare*, <http://www.geopolitics.ro/noua-strategie-militara-a-georgiei-intre-defensiva-si-descurajare/>
5. George Friedman, *The Russo-Georgian War and the Balance of Power*, Stratfor Global Intelligence, 12 august 2008, http://www.stratfor.com/weekly/russo_georgian_war_and_balance_power/
6. Ionel Nițu, *Provocări la adresa analizei strategice. Studiu de caz: Implicațiile războiului ruso-georgian asupra echilibrului de putere în Eurasia*, în *Revista Română de Studii de Intelligence*, nr. 3, 2010, <http://www.animv.ro>
7. Stanislav Secieru, *Rusia după Imperiu*, Institutul European, Iași, 2008.

EVALUAREA AMENINȚĂRILOR LA ADRESA SECURITĂȚII, ÎN PREZENT ȘI ÎN PERSPECTIVĂ, PE TERMEN MEDIU (II)

Colonel dr. Gheorghe BĂJAN

The article focuses on the global strategic trends today and in the medium term as well as on their effects and implications in relation to the security environment. The trends are mainly associated with demographics, environment, globalisation and the new world order, technological development, terrorism and proliferation of weapons of mass destruction, resources and energy security. Their effects on the civil system, economic system, security environment, maritime environment and military environment are analysed. In conclusion, it is shown that the response to security threats, including the provisions relating to the use of force, should be adapted to the new realities.

Keywords: security threats; global strategic trends; areas of instability; cyber security; climate change

Securitatea energetică

Societatea modernă este tot mai dependentă de energie în aproape toate activitățile umane, aceasta determinând importanța securității energetice. Până în 2030, consumul energetic va fi asigurat în proporție de 33,8% de petrol, 27,3% de gazele naturale, 15,5% de combustibilii solizi, 12,2% de sursele regenerabile și 11,1% de cele nucleare.

Europa va continua să fie în mare măsură dependentă de aprovizionarea externă pentru a satisface nevoile sale de energie. Pe ansamblu, UE se bazează pe Rusia pentru importul a 30% din necesarul de petrol și 50% din cantitatea de gaz natural. Șapte state din Europa de Est asigură 90% din petrolul lor din Rusia și șase state membre ale UE sunt total dependente de Rusia pentru gaze naturale.

Mai mult ca sigur că, și în viitor, Rusia va urma o strategie prin care să crească dependența Europei de resursele energetice rusești în scopul de a obține câștiguri economice și politice.

Având în vedere dependența de importurile de energie, este clar că accesul restricționat la resursele energetice reprezintă o amenințare clară la adresa securității continentului.

Colonel dr. Gheorghe Băjan – Direcția operații, Statul Major General, Ministerul Apărării Naționale.

Definirea domeniului securității energetice este un prim pas crucial pentru a face față provocării. Prima criză a petrolului în perioada post-1973, după războiul arabo-israelian, a pus securitatea energetică și, mai ales, siguranța aprovizionării în centrul agendei politicii energetice din cele mai industrializate națiuni. De atunci, factorii de decizie politică și analiștii au încercat să dea o definiție conceptului de *securitate energetică* și implicațiilor acesteia. Comisia Europeană definește securitatea energetică drept „*capacitatea de a se asigura că nevoile viitoare esențiale de energie pot fi respectate prin mijloace adecvate, utilizând resursele interne la un nivel acceptabil din punct de vedere economic sau menținut ca rezervă strategică, sau achiziționând din surse externe accesibile și stabile pentru a completa o cantitate corespunzătoare a stocurilor strategice*”⁵. Se referă deci la menținerea aprovizionării cu energii fiabile la prețuri rezonabile și este o problemă internațională care implică în mod necesar o creștere a interdependenței dintre principalii producători și consumatori. Nicio țară sau regiune nu poate asigura securitatea energetică în mod independent. Prin urmare, abordarea securității energetice trebuie să includă parteneriate. În acest sens, relațiile cu Rusia și țările din zona limitrofă Mării Caspice sunt importante, dar aceste două regiuni nu trebuie să excludă relațiile cu Orientul Mijlociu și Norvegia. Urmare a rezervelor geologice uriașe, Orientul Mijlociu va rămâne un jucător esențial în domeniul politicii energetice și în viitor. Reducerea cererii și diversificarea tipurilor de energie, ca și a surselor de energie se situează în centrul securității energetice.

NATO trebuie să se implice în asigurarea securității infrastructurilor energetice critice prin încheierea unor înțelegeri ferme cu statele din Golf, în special sub auspiciile *Inițiativei de cooperare de la Istanbul*, a *PfP*, precum și a parteneriatelor. De asemenea, trebuie să dezvolte și să mențină capacități militare pentru a asigura securitatea infrastructurii „cheie”, respectiv a conductelor și rutelor de transport strategic (în special în Marea Mediterană, Canalul Suez, Marea Roșie, Strâmtoarea Hormuz și Golful Arab).

Securitatea cibernetică

Numeroase atacuri împotriva sistemelor informatice ale NATO sau ale aliaților demonstrează fără echivoc că state și/sau adversari nestatali încearcă să exploateze dependența tot mai mare a Alianței de sistemele de informații. Una dintre cauzele pentru care aceștia încearcă să folosească strategiile de acest tip este de a contracara superioritatea NATO în armele tradiționale. Nu este niciun secret faptul că războiul

⁵ *European Security Strategy*, decembrie 2003.

modern este din ce în ce mai dependent de calculatoare superperformante și de rețele interconectate, iar Alianța și forțele armate ale națiunilor membre se bazează din ce în ce mai mult pe era digitală pentru superioritatea informațională.

Operațiile din spațiul cibernetic care presupun utilizarea rețelilor de calculatoare, exploatarea și protecția acestora constituie o nouă provocare pentru securitatea aliată, chiar dacă primele manifestări ale acestui tip de amenințare au apărut în ultimele decenii ale secolului XX. Se apreciază că războiul cibernetic a existat încă din anii '90, dar, în comparație cu amenințarea terorismului și a războaielor din Irak și Afganistan, a crescut în intensitate și dezvoltare după evenimentele din 11 septembrie 2001. „*Atacurile cibernetice se manifestă prin acțiuni de tipul cyber terror, hacking, cracking, cyber spy, care pot crește în amploare și pot atinge dimensiunile unui război informatic*”⁶. Atacurile asupra sectorului financiar din Estonia (octombrie 2007), în care cele două bănci principale (reprezentând trei sferturi din industrie) nu au putut asigura serviciile lor *online* timp de aproape 24 de ore, l-au determinat pe James Lewis, directorul Centrului pentru Studii Strategice și Internaționale, să declare că „*atacurile cibernetice vor fi o parte esențială a viitoarelor conflicte și, ca urmare, potențialul de utilizare a calculatoarelor ca o armă nu trebuie ignorat..., iar la această dată nu sunt, probabil, mai mult de 20 de națiuni care au în curs de dezvoltare aceste abilități care să permită câștigarea avantajului militar*”. Având în vedere acest context, este clar că atacurile cibernetice sunt un element critic al noului mediu strategic.

Sistemul informatic care domină epoca în care trăim solicită redefinirea termenului de „*atac armat*”. Astfel, pentru ca un atac cibernetic să poată fi interpretat ca o intervenție armată ce presupune declararea războiului, Thomas C. Wingfield prezintă ca argument „*luarea în considerare a valorii daunelor făcute în urma acestui atac*”⁷. Spre exemplificare, aduce în atenție efectele întrebuițării unei bombe „*de 2 000 de livre*” și pe cele ale introducerii unui „*virus*” într-o rețea esențială în funcționarea unui stat. Ca alte argumente, ce ar trebui luate în considerare, au mai fost menționate „*gravitatea acțiunii*” sau, mai concret, numărul de persoane ucise și gradul de deteriorare a bunurilor, precum și „*încălcarea suveranității*”.

Jurnalul European de Drept Internațional sugerează că „*un atac cibernetic care, în mod intenționat, compromite sistemul de control al unui produs chimic*

⁶Tom Young, *Cyber war moves up NATO agenda increasing coordinated assaults are alarming defence ministers*, computing, 1 noiembrie 2007.

⁷Conform *Cartei Organizației Națiunilor Unite*.

sau biologic și care determină eliberarea de gaze toxice peste centre cu populație numeroasă, este probabil să fie considerat legal, ca echivalent unui atac armat“. Tot în acest articol se menționează „că un atac împotriva piețelor financiare de pe Wall Street sau penetrarea și furtul de informații clasificate secrete din bazele de date ale unui Departament de Apărare pot fi de la sine considerate ca un atac armat“. „Perseverența“ poate fi considerată un atac armat în cazul unui atac de intensitate scăzută asupra piețelor financiare ale unui stat care produc intreruperi intermitente sau în cazul în care furtul este considerat unul sensibil (nu sunt informații de importanță deosebită). Cu toate aceste argumente, atacurile cibernetice nu pot fi interpretate, la nivel NATO, ca intrând sub incidența art. 5, fiind multe rețele chiar din interiorul țărilor membre care „atacă“ sub diferite forme. Ca un contra-argument pentru a descrie un atac cibernetic drept unul armat este faptul că e aproape imposibilă determinarea identității sau afilierii atacatorului. Este adevărat că identificarea atacatorului este dificilă, dar nu chiar imposibilă. De fapt, provocarea ar trebui să determine NATO către dezvoltarea de tehnici eficiente pentru determinarea sursei de atacuri.

Operațiile cibernetice sunt atractive pentru multe state sau actori diferiți, inclusiv organizații teroriste, pentru că ele pot fi desfășurate cu costuri scăzute, prin asumarea unor riscuri scăzute și cu un grad mare de eficiență. Ele pot asigura atacatorul de „succes“ și „anonimitate“ prin rutarea operațiilor către ținta finală, prin servere compromise din rețeaua internet. „Codul sursă malițios“ poate lansa viruși, bloca rețelele, altera datele, accesa informațiile, răspândi informații false și interfera cu informații vitale pentru operațiile militare (exemplu: cele din domeniul C3, al navigației și logisticii). Totodată, conectarea la rețea înseamnă o potențială vulnerabilitate. *Zecile de mii de atacuri care sunt declanșate anual împotriva aliaților ne conduc la ideea că secolul XXI a început printr-un război cibernetic.*

În concluzie, singurul mijloc de contracarare a atacurilor cibernetice îl constituie sistemul de securizare, care, la rândul său, trebuie „actualizat“ permanent pentru a nu crea timp de penetrare. În acest sens, sunt două căi acceptate de abordare: prima, cu cât fiecare națiune își asigură propriul sistem solid, cu atât Alianța va fi mai puternic protejată; al doilea, un sistem solid se poate obține numai prin cooperarea organizațiilor internaționale și a instituțiilor specializate pentru dezvoltarea în comun a unui sistem de protecție performant.

Securitatea spațială

Abordarea militară a amenințărilor la adresa dimensiunii spațiale a zonei de interes trebuie să pornească de la legislația internațională⁸, de la faptul că, la această dată, sunt lansate în spațiu aproximativ 19 000 de obiecte zburătoare⁹ construite de om și de la existentul în tehnologii spațiale cu scop militar¹⁰. În condițiile în care peste 500 de sateliți sunt folosiți în scopuri militare pentru a acoperi domenii ca navigare, supraveghere, imagistică, dar și comunicații și meteorologie, nu poate exista nicio îndoială că spațiul cosmic este un element cheie al mediului strategic. În general, aceste activități sunt considerate benefice și non-agresive. De fapt, aceste sisteme sunt critice pentru sectorul civil, în special pentru managementul spațiului aerian, navigația maritimă, transportul rutier și urmărirea containerelor pe comunicații, precum și de prognozare a vremii.

Pentru a face față amenințărilor în domeniul spațial, acestea trebuie mai întâi definite și, ulterior, identificate atât capacitățile de protecție specifice, cât și cele de contracarare a unor astfel de acțiuni. De asemenea, se impune reconsiderarea unor arii de interes care se adresează direct capacității reduse de cooperare și de coordonare a efortului aliat în domeniul spațial și a lipsei de coordonare pe timpul negocierii serviciilor ce sunt asigurate de societățile civile. O abordare strategică a spațiului cosmic trebuie să includă programe naționale și multinaționale care să permită dezvoltarea în continuare a sistemului european de sateliți „Galileo”, a supravegherii spațiului pe bază de senzori și, nu în ultimul rând, dezvoltarea, în continuare, a comunicațiilor prin sateliți pentru a satisface toate cerințele NATO.

Schimbarea climei¹¹

Înregistrările de temperatură începând din anul 1850 au arătat că ultimii 12 ani au fost cei mai „fierbinți”, iar ultimii 50 au fost anormal de călduroși, fiind înregistrați, de asemenea, ca fiind cei mai „fierbinți” din ultimii 1 300 de ani. Încălzirea globală

⁸ *Tratatul privind principiile de guvernare și activitățile statelor privind exploatarea și întrebuințarea spațiului* (1967), *Tratatul privind salvarea personalului din spațiu* (1968), *Convenția privind obligațiile financiare ale statelor care provoacă distrugerii prin întrebuințarea mijloacelor naționale* (1972), *Convenția privind înregistrarea echipamentelor și mijloacelor spațiale* (1972), *Tratatul Lunii*, prin care sunt interzise utilizarea echipamentelor spațiale civile în scopuri militare (1972).

⁹ Din care mai mult de 12 000 sunt inoperabile și doar 2 000 din celelalte pot fi controlate.

¹⁰ În domeniul comunicațiilor prin satelit/SATCOM (Italia, Franța, Luxemburg, Marea Britanie, SUA) și comerciale (INMARSAT); în domeniul informațiilor/MAJIC (Franța, Marea Britanie, SUA); în domeniul meteorologic, oceanografic și al navigației (GPS); în domeniul apărării împotriva rachetelor balistice (Franța, Marea Britanie, SUA); în domeniul avertizării forțelor/FFT; în domeniul avertizării (programul ACCS / ALTMBD, programul NBCR).

¹¹ *The Age of Consequences: The Foreign Policy and National Security Implications of Global Climate Changes*, 2007.

va produce schimbări severe de vreme, va duce la creșterea nivelului mării într-un ritm fără precedent în ultimii 3 000 de ani, temperaturile se vor mări cu 2-5 grade Celsius, ceea ce va determina amplificarea valurilor de călduri mari, a inundațiilor, prelungirea perioadelor de secetă etc.

Principala cauză ce stă la baza încălzirii globale o reprezintă poluarea atmosferei cu gaze cu efect de seră. Conform studiilor, nivelul acestor gaze din zilele noastre este mai mare decât totalul emisiilor de gaze din ultimii 650 000 de ani (aproximativ 1 000 de tone de CO₂/secundă sunt emise în atmosferă). Ultimele studii au evidențiat că Statele Unite ale Americii emit cele mai mari cantități de gaze cu efect de seră și au apreciat că, în viitorul apropiat, China va întrece SUA în domeniu. Unul dintre cele mai dezastruoase efecte ale încălzirii globale este topirea calotei polare.

În urma calculelor efectuate de unii oameni de știință se preconizează că, până în anul 2020, Calota Polară va dispărea pe timpul verii, ceea ce va permite desfășurarea traficului maritim în această zonă. Efectele topirii calotei polare vor determina creșterea nivelului mării cu 10-20 cm pe an, ceea ce, în timp, va avea efecte nu numai asupra sistemelor și mediilor care asigură funcționarea societății, în general, ci și asupra domeniilor care gestionează securitatea, în particular. Dispariția gheții din Marea Arctică ridică probleme serioase de securitate și suveranitate pentru cele cinci națiuni din jurul inelului arctic și pentru populația indigenă care solicită dreptul asupra unei părți din teritoriile arctice.

Națiunile sunt într-o continuă competiție nu numai pentru accesul la noile linii comerciale maritime și la vastele rezerve energetice, ci și pentru controlul apelor din nordul Canadei eliberate de gheață, ce poate servi ca spațiu maritim pentru activități ilegale (trafic cu ființe umane, armament, droguri sau activități teroriste). Canada, Rusia și SUA sunt cele mai importante puteri care doresc să pună mâna pe o parte din noua zonă din Marea Arctică rezultată în urma dispariției gheții. Astfel, aceste națiuni investesc în cercetări geologice, în echipamente de supraveghere și luptă și își adaptează modalitățile de conducere a operațiilor introducând mai multe exerciții, zboruri și misiuni de explorare în zona arctică, folosind capacități specifice acestei zone.

O clasificare a efectelor schimbărilor climatice vizează o multitudine de domenii și aspecte ce pot fi asociate sistemului civil, sistemului economic, mediului de securitate, mediului maritim și mediului militar, pe care le vom analiza, succint, astfel:

❖ **Efecte asupra sistemului civil**

300 de milioane de oameni vor fi victimele inundațiilor anuale (Bangladesh ar putea fi inundat în totalitate, precum și coasta de est a Indiei). Ursul polar,

ca și restul faunei polare vor dispărea odată cu dispariția calotei polare. Este bine cunoscut faptul că aceasta reflectă 80% din energia solară ce penetrează atmosfera și, ca urmare, dispariția va accelera schimbarea climei și creșterea nivelului mărilor. Fiecare zi de topire a zăpezii reduce stratul de gheață cu 5 centimetri, ceea ce afectează flora și fauna polară. Prin micșorarea liniilor de coastă arctice se va pune în pericol viața comunităților ce locuiesc în această zonă. Omenirea se va confrunta cu o criză a apei și cu una energetică, iar milioane de oameni vor fi nevoiți să migreze pentru a supraviețui, deoarece teritorii imense vor deveni pur și simplu nelocuibile. Se vor înregistra temperaturi extreme zi-noapte, iarna-vara, vânturi foarte puternice și fenomene meteo de o intensitate anormal de mare, perioade de secetă prelungită, inundații și furtuni devastatoare și temperaturi record (cu consecințele lor nefaste: incendii, înghețuri). Primăverile vor începe mai devreme, iar toamnele vor sosi mai târziu, dereglare ce mărește cu 2 numărul săptămânilor de topire a zăpezii. Se apreciază că, până în anul 2020, aproximativ 40% din populația lumii va locui în țări care se vor confrunta cu acute probleme legate de lipsa apei.

❖ **Efecte asupra sistemului economic**

Dislocarea bucăților imense de gheață va constitui o amenințare reală la adresa navigației și platformelor marine de foraj. Recoltele vor fi afectate pe arii din ce în ce mai extinse, în condițiile în care planeta este deja suprapopulată. Pericolul provocării unor conflicte geo-politice pe tema resurselor și a teritoriilor nou apărute este iminent. Va scădea salinitatea apei mărilor și oceanelor, ceea ce va afecta nu numai ecosistemele, ci și o mare parte a resurselor de hrană și, implicit, a asigurării mijloacelor de trai. Creșterea nivelului mării va avea efect și asupra agriculturii din regiunea de coastă, prin reducerea terenului arabil, iar seceta va determina lipsa apei pentru irigații și care, împreună, vor reduce stocurile strategice de hrană etc.

❖ **Efecte asupra mediului de securitate**

Schimbările de climă pot determina apariția de noi amenințări ce ar putea afecta mediul de securitate internațional și național. Acestea se pot manifesta sub forma calamităților naturale și a dezastrelor umane de o intensitate mult mai mare față de cele petrecute în zilele noastre și care pot duce la creșterea instabilității politice, atât în regiunile unde problemele sociale depășesc capacitatea guvernelor de a le rezolva, cât și chiar în cele care sunt stabile. Stabilitatea și securitatea trebuie menținute acolo unde există și trebuie instaurate acolo unde nu există.

Schimbările de climă, mediul de securitate și dependența de energie sunt în strânsă legătură și reprezintă provocări globale pentru toate statele lumii.

Schimbările vor conduce la schimbări în societatea de consum, la creșterea sărăciei, migrației, șomajului și a lipsei apei potabile și alimentelor, stări care vor crea condiții propice pentru dezvoltarea acțiunilor extremiste și teroriste.

❖ **Efecte asupra mediul maritim**

Mediul maritim, precum și liniile de coastă sunt direct legate de climă. Oceanele, prin intermediul curenților marini, sunt distribuitori importanți de căldură de la Ecuator către poli. Această circulație a curenților marini va fi afectată de topirea masivă a calotei polare și va avea urmări dramatice asupra florei și faunei marine, salinității, echilibrului ecologic etc. Se va intensifica procesul de eroziune a țărmurilor, care vor dispărea parțial sau în totalitate în anumite estuare, fiorduri sau insule și vor afecta activitățile economice costiere (transport, pescuit, turism etc.).

❖ **Efecte asupra mediul militar**

Națiunile trebuie să se angajeze în căutarea de soluții necesare reducerii efectelor încălzirii globale pentru a preveni și evita destabilizarea securității și stabilității globale. Multe obiective militare sunt amplasate în zonele costiere și pot fi afectate de creșterea nivelului mării sau de furtunile foarte puternice provocate de schimbările atmosferice.

Operațiile militare vor fi din ce în ce mai dificile, iar personalul militar din bazele militare ce vor fi afectate va trebui evacuat și mutat în alte locuri ce trebuie identificate sau amenajate. Pentru a nu afecta timpul de reacție al forțelor și capacitățile militare, trebuie întocmite planuri și identificate modurile de acțiune optime pentru ca aceste obiective militare să fie mult mai rezistente și, nu în ultimul rând, trebuie luat în calcul faptul că utilizarea echipamentelor militare în condiții atmosferice extreme necesită costuri considerabile de adaptare și pentru mentenanță. Consecințele previzibile ale schimbărilor climatice asupra securității naționale trebuie luate în considerare și introduse în strategiile de securitate și de apărare naționale.

Posibila incapacitate și/sau instabilitate a unor guverne de a gestiona situațiile tensionate cauzate de insuficiența resurselor vitale pot genera conflicte locale sau regionale. Pentru desfășurarea cu succes a unor astfel de operații sunt necesare scenariii, antrenamente, exerciții, resurse și capacități militare apte pentru astfel de intervenții.

Resursele naturale de importanță strategică, în special petrolul și gazele minerale, vor continua să reprezinte surse de conflict, iar accesul în aceste zone va crește importanța activităților cu rol de dezvoltare în regiune.

Exploatarea resurselor din anumite zone arctice, conform analiștilor norvegieni, poate crea probleme de securitate, intervenția militară fiind necesară pentru protejarea investițiilor efectuate în aceste locuri.

Puterile din zona arctică sunt răspunzătoare pentru noile oportunități și provocări din regiune, fapt pentru care trebuie să-și extindă influența civilă și militară în regiune. Ca urmare, intensificarea activității militare în această zonă poate duce la degenerarea disputelor teritoriale în conflicte militare foarte greu de evitat.

Un posibil scenariu pentru un „*conflict arctic*“, probabil diplomatic, îl poate reprezenta disputa dintre Canada și SUA referitoare la statutul legal internațional al Pasajului nord-vestic, care va deveni o rută de navigație importantă, deoarece va constitui o alternativă a Canalului Panama și va scurta drumul dintre Asia și Europa cu aproximativ 7 000 de kilometri. Acest pasaj conține o serie de strâmtori și canale (încă acoperite de gheață), ce constituie linii maritime ce străbat partea superioară a Canadei și fac legătura între Oceanul Atlantic și Oceanul Pacific. În timp ce Canada susține că acestea fac parte din apele interne canadiene, Statele Unite își mențin poziția că acestea fac parte din apele internaționale și trebuie deschise pentru toată lumea. Acest scenariu nu a fost luat în considerare (dezbătut) timp de zeci de ani, dar a devenit un subiect important odată cu oportunitățile ce se întrevăd ca urmare a topirii gheții. Se estimează faptul că Pasajul nord-vestic va fi navigabil pe timpul verii începând cu anul 2050.

Un alt posibil scenariu pentru un „*conflict arctic*“, probabil nu numai diplomatic, ci și cu un imens potențial exploziv, îl poate reprezenta disputa dintre Rusia și celelalte state din regiune referitoare la statutul legal al apelor internaționale și exploatarea rezervelor de hidrocarburi existente sub calota polară.

În concluzie, analiza implicațiilor asupra domeniilor mai sus-amintite determină următoarele considerații de ordin strategic:

- Rezervele de petrol și minerale, estimate la 25% din rezerva mondială, vor crește considerabil importanța națiunilor arctice. State precum Canada, SUA, Rusia, Norvegia, Danemarca (Groenlanda), Islanda, Suedia sau Finlanda vor începe lupta pentru o bucată din așa-numita „*plăcintă polară*“. De menționat că Danemarca și Canada își dispută, deja, dreptul asupra a 1,3 km² de teren rezultați în urma topirii calotei polare.
- China și India, considerate printre statele cele mai mari consumatoare de energie, vor fi interesate de accesul la resursele de petrol și gaze facilitat de dispariția calotei polare.
- Apariția de noi linii de transport maritim, drepturile asupra pescuitului în zonă și problemele legate de securitatea națională a statelor arctice (noi măsurători referitoare la apele teritoriale, zona contiguă, zona economică exclusivă etc.) pot crea situații conflictuale între diverse state.
- Efectele topirii calotei polare se vor materializa prin haos, anarhie, migrații, moli și foamete. Un studiu elaborat de Departamentul

American al Apărării preconizează că, „în curând, bătălia pentru resurse, hrană și apă va deveni cu adevărat o luptă pe viață și pe moarte..., multe state vor încerca să-și dezvolte arsenale nucleare pentru a-și proteja resursele..., milioane de oameni vor fi uciși în războaie și în catastrofe naturale..., iar consecințele topirii calotei polare sunt greu de evaluat“. Raportul Pentagonului referitor la acest subiect avertizează că „o mare parte a Europei va fi înghițită de ape, zonele înalte ale bătrânului continent vor intra într-o nouă eră glaciară cu temperaturi siberiene..., iar alte regiuni ale globului se vor transforma în deșert. De asemenea, apreciază că aceste efecte nu sunt așteptate într-un viitor îndepărtat, cel mai probabil din anul 2020“.

- Activitatea vulcanică și seismică se va intensifica în activitate și va provoca numeroase calamități naturale cu urmări grave nu numai asupra activității și existenței umane, ci și a mediului.
- Rezervele de apă dulce vor fi afectate și se vor materializa prin lipsa apei potabile, sanitare și pentru irigații, ceea ce va duce la apariția de noi tensiuni față de cele deja existente. Majoritatea țărilor din Orientul Mijlociu, mai puțin Turcia, Egiptul și Iranul, depind de resurse de apă din afara granițelor naționale. Accesul la resursele vitale, în special hrană și apă, pot fi alți factori cauzatori de conflicte similare cu cele care au loc în zilele noastre în Africa.
- Aproximativ două treimi din populația lumii trăiește aproape de zonele costiere unde sunt amplasate majoritatea facilităților și infrastructurilor critice, cum ar fi cele portuare, industriale, de producere și distribuție a energiei, rute de transport etc. Creșterea nivelului mării va produce pierderi însemnate de suprafețe, ceea ce va afecta atât aceste facilități, cât și populația care trăiește în această zonă și care va fi nevoită să se stabilească în alte zone. Migrația populației va afecta chiar și alianțe foarte puternice dintre state vecine, ca urmare a problemelor ce vor apărea la granițe.

RISCURI ȘI AMENINȚĂRI EMERGENTE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XXI (I)

Locotenent-colonel Ion-Marius NICOLAE

The end of the bipolar world as well as of its ideological, political and social divide has resulted in a new geopolitical and geostrategic reality, the international security environment undergoing continuous change and being rather uncertain. Among the characteristics of the security environment the following can be mentioned: accelerated globalisation and regional integration of state communities; intensified efforts to develop the new security architecture; increased influence of non-state actors in the international relations dynamics.

Using a constructivist approach, the article presents the main risks and threats that are manifest in the security environment in the early 21st century.

Keywords: *security; security environment; risks; threats; vulnerability*

pe întreg mapamondul, capabil să mențină pe traiectorie procesul de edificare a noii arhitecturi de securitate, concepută ca o necesitate de prim ordin a societății globale.

Mediul de securitate internațional este marcat de mutații fără precedent. Au apărut noi tipuri de amenințări, iar altele au dobândit o amploare deosebită. Expansiunea terorismului internațional și a crimei organizate, creșterea violenței și diversității de manifestare a acestora, accentuarea caracterului lor transfrontalier,

Inceputul secolului al XXI-lea se caracterizează printr-o evoluție rapidă și fără precedent a evenimentelor, prin dinamismul schimbărilor de natură politică și economică ce determină o reasezare a raportului de forțe pe plan mondial și regional, o redefinire a mediului global de securitate. Fenomenele geopolitice și geostrategice tot mai complexe, apariția unor noi actori globali de securitate determină statele lumii să găsească noi forme și metode de cooperare pentru asigurarea propriei securități, promovarea intereselor naționale și a celor comune.

În prim-planul atenției analiștilor politici și experților în domeniul securității, începutul secolului XXI a adus o societate umană plină de transformări și într-o continuă căutare de soluții pentru asigurarea unui climat de pace și stabilitate

Locotenent-colonel Ion-Marius Nicolae – Statul Major al Forțelor Terestre, Ministerul Apărării Naționale.

precum și proliferarea armelor de distrugere în masă, impun noi moduri de abordare, coordonare și acțiune ale diferiților actori cu relevanță în ceea ce privește securitatea la toate nivelurile: național, regional și global.

De-a lungul timpului, putem observa că *amenințarea* a fost permanent prezentă în relațiile dintre oameni, aceasta perfecționându-și permanent formele și metodele specifice și stând la baza cauzelor nenumăratelor stări conflictuale care au umbrit evoluția societății omeneste. Chiar dacă a fost sau nu denumită „*amenințare*” sau a fost exprimată prin cuvinte sau prin gesturi, întotdeauna a reprezentat un pericol potențial¹.

Cuvântul „*amenințare*” provine din limba latină: „*minatio, -onis*”², cu sensul actual. Aceeași bază etimologică o are și termenul francez „*menace*”, care semnifică „*o intenție ostilă vizând intimidarea*”³.

Specialiștii englezi definesc *amenințarea* ca fiind o „*expresie a intenției de a impune dezavantaje sau atingeri unei persoane prin mijloace de coerciție sau constrângere*”⁴. La rândul lor, specialiștii germani prezintă *amenințarea* drept „*acțiunea de a pune pe cineva într-o situație periculoasă sau ceva care să pericliteze situația unei persoane*”⁵.

Riscul este un fenomen întâlnit frecvent în viața de zi cu zi. Acesta este asociat adeseori cu termenul de „*nesiguranță*”. Potrivit dicționarului Webster, riscul reprezintă o „*posibilitate de a suferi o pierdere*”. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică definește, în anul 1983, „*riscul ca fiind constituit din posibilitatea ca un fapt cu consecințe nedorite să se producă*”.

Alte definiții pentru *risc* pot fi: *șansa de a pierde; posibilitatea de a pierde; incertitudinea care afectează rezultatul; dispersia rezultatelor așteptate; „măsură a neconcordanței dintre diferite rezultate posibile, mai mult sau mai puțin favorabile sau nefavorabile, într-o acțiune viitoare*”⁶.

Dicționarul explicativ al limbii române definește *amenințările* ca fiind „*...intenția de a face rău cuiva pentru a-l intimida sau pentru a obține ceva de la el*”⁷, iar *riscurile* – „*...posibilitatea de a ajunge într-o primejdie, de a avea de înfruntat un necaz sau de suportat o pagubă, un pericol posibil*”⁸.

¹ Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, *Mic dicționar academic, A-C*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2001, p. 67.

² Voichița Ionescu, *Dicționar latin-român*, ediția a II-a, Editura Orizonturi, București, 1997, p. 132.

³ *Dictionaire de la Langue Française*, Editura Alpha, Paris, 1995, p. 813.

⁴ *Webster's Third New International Dictionary of the English Language Unabridged*, vol. III, Editura Merriam-Webster, 1993, p. 2382.

⁵ *Langenscheidts Grosswörterbuch, Deutsch als Fremdsprache*, Editura Varlag Enzyklopädie, München, 1989, p. 125.

⁶ <http://www.comunicatedepresa.ro/risc/definitie/>, accesat la data de 08.02.2015, ora 10.00.

⁷ *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, ediția a II-a, București, 1998, p. 33.

⁸ *Ibidem*, p. 929.

Reamintind doar câteva dintre evenimentele politice majore care au avut loc la începutul secolului al XXI-lea – declanșarea „războiului împotriva terorismului“, lărgirea fără precedent și deosebit de robustă a NATO, extinderea apreciabilă a UE, constituirea Consiliului NATO-Rusia, dorința declarată a Georgiei și Ucrainei de aderare la Alianța Nord-Atlantică, apreciez că sunt suficiente repere care au generat transformări fundamentale în mediul actual de securitate.

Aspectele de insecuritate ale mediului global sunt amplificate de proliferarea noilor riscuri și amenințări. Drept urmare, în următorii ani, ordinea globală va fi sensibil modificată, întrucât dinamica relațiilor internaționale favorizează eforturile pentru construcția unui nou echilibru internațional, capabil să asigure expansiunea și consolidarea libertății și a democrației: „*Vulnerabilitățile, amenințările și riscurile se analizează, îndeobște, în raport cu tendințele economice, politice, militare, științifice și culturale, în scheme ce includ raporturi/balanțe de putere, interese, scopuri. De cele mai multe ori, premisele amenințărilor și riscurilor de securitate sunt incluse în vulnerabilități*”⁹.

După terminarea războiului rece, principala sursă de instabilitate a fost reprezentată de conflictele inter-etnice, religioase, naționaliste generate de fragmentările intra-statale care au avut loc imediat după prăbușirea comunismului în Europa Centrală și de Est, spațiul fostei Iugoslavii reprezentând un focar de risc deosebit de ridicat. Factorii de insecuritate generați de cursa înarmărilor s-au amplificat după dezmembrarea Tratatului de la Varșovia, a URSS și a R.F. Iugoslavia, având ca efect disponibilizarea unor mari cantități de armament și material strategic, precum și a unei părți a personalului militar sau civil implicat în cercetarea, producția, comerțul și paza acestor materiale.

Aceste dezvoltări au favorizat deturnarea și tranzacționarea de armament și materiale sensibile pe piețele ilicite, în mod cert, având ca destinație zonele de conflict, state, grupări teroriste și organizații criminale interesate, precum și migrația de specialiști, cercetători și experți militari din Europa de Sud-Est către țări și grupări proliferatoare, prin racolare sau din considerente economice.

Prin urmare, s-a ajuns la proliferarea grupurilor și bandelor de traficanti ilegali de armament, componente și produse strategice, unele dintre acestea fiind create și conduse de foste cadre ale structurilor de apărare și de informații din țările respective, care au folosit legăturile deja create, experiența profesională, informațiile ce le dețineau și au exploatat situațiile de criză, haosul, confuzia, corupția și superficialitatea în sistemul de control, permeabilitatea frontierelor etc.¹⁰.

⁹ Teodor Frunzeti, *Vulnerabilități, amenințări și riscuri în sistemul global*, în *Lumea 2007, Enciclopedie politică și militară*, Editura CTEA, București, 2007, p. 38.

¹⁰ Miruna Munteanu, *România și noile amenințări la adresa securității în Europa de Sud-Est*, în *9 am News*.

Deschiderea granițelor, garantarea libertății de mișcare, liberalizarea schimburilor de mărfuri și servicii, circulația rapidă a informațiilor au permis terorismului și crimei organizate efectuarea unui salt important din punctul de vedere al sferelor de acțiune și din cel conceptual; organizațiile teroriste și criminale și-au adaptat rapid structura, metodele și mijloacele utilizate la noile realități, au diversificat formele de pregătire a personalului și au asigurat o mai pronunțată conspirativitate rețelelor, membrilor și activităților.

Pe agenda de lucru a reuniunilor celor mai importante organizații internaționale și regionale, de la ONU, NATO și UE până la Consiliul miniștrilor arabi de interne, fenomenul terorismului internațional reprezintă un punct central. Cu certitudine, un asemenea punct nu poate lipsi de pe agenda de lucru a niciunei reuniuni a miniștrilor apărării din țările membre ale NATO, manifestare ce constituie o oportunitate pentru reafirmarea solidarității și angajamentului de acțiune uniți împotriva terorismului și a noilor amenințări. Lupta antiteroristă este acum prioritară nu numai pentru NATO, iar pentru aceasta este nevoie de o cât mai bună cooperare.

Exportul radicalismului islamic dinspre zonele aflate pe „*axa răului*” spre cele cu conflicte inter-confesionale latente, coroborat cu alegerea Europei de Sud-Est ca zonă de refugiu și refacere a grupărilor extremist-teroriste, mențin în actualitate riscul amenințărilor teroriste, probabilitatea concretizării acestora fiind sporită de existența în aproape toate țările din regiune a unor comunități puternice de cetățeni arabi, în rândul cărora se află și susținători sau membri ai organizațiilor teroriste Kongra Gel, Hamas, Hezbollah, Frații Musulmani, al-Qaeda¹¹ etc.

În spațiul post-iugoslav, riscurile de securitate sunt agravate de persistența formațiunilor paramilitare care propagă idei extremist-separatiste, tensionând climatul de securitate și așa foarte fragil. Apariția pe continentul european „*a celei de-a treia generații*” de luptători antrenați în diverse tabere de instruire ale al-Qaeda (foști voluntari din state occidentale care au luat parte la luptele din Afganistan, Cecenia, Bosnia și care s-au reîntors în statele de origine, unde au creat rețele de sprijin pentru continuarea Jihadului împotriva SUA și aliaților acestora), constituie un alt factor de risc major pentru climatul de securitate în Europa de Sud-Est.

Analizii politici și experții în domeniul mediului de securitate constată că, astăzi, unele categorii de migranți refuză să se integreze în noile societăți, datorită cutumelor religioase și culturale proprii, devenind astfel factori de risc

¹¹ Florin-Mihai Berchez, *Securitatea spațiului sud-est european în contextul preocupărilor privind securitatea europeană*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006, p. 310.

în planul stabilității politice și economice. Alte grupuri de migranți sunt percepute ca o amenințare din cauza sprijinului pe care îl acordă unor organizații teroriste sau de gherilă. Dar, la toate acestea se adaugă ofensiva procesului de islamizare a unor categorii minoritare (rromi, pături defavorizate economic sau medical) din spațiul ex-iugoslav, îndoctrinarea acestora pentru a susține proiectul „*Statului islamic pur*“, pericolele rezultate din asocierea cercurilor islamice radicale cu mișcările sau organizațiile naționalist-extremiste și regruparea militanților radicali în formule organizatorice noi (fundații, asociații culturale, religioase, de caritate etc.), care servesc interesele unor organizații sau state care susțin terorismul. În procesul de islamizare și îndoctrinare religioasă sunt implicate și o serie de organizații neguvernamentale, întâlnite mai frecvent în spațiul post-iugoslav și în Albania, care condiționează aproape orice sprijin umanitar de realizarea unor obiective ce țin de propagarea islamului. Mai mult, orice investiție este precedată de construirea de moschei, centre cultural-religioase, instituții de învățământ numai pentru musulmani.

Atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 și invocarea articolului 5 al Tratatului Nord-Atlantic pentru prima dată, de către statele aliate, au rearanjat prioritățile, pe primul loc situându-se amenințările de natură teroristă, propagarea armelor de distrugere în masă, amenințările de natură asimetrică. Provocările la adresa securității spațiului aliat s-au intensificat pe măsură ce riscurile au început să cunoască o delocalizare accentuată. Mediul de securitate s-a transformat, trecând de la un sistem bipolar la unul în care poliile de putere sunt mai greu de identificat, iar amenințările sunt mai confuze¹² astăzi.

În secolul XXI, *riscurile pot fi generate de: atacuri teroriste; dezvoltarea și proliferarea armelor de distrugere în masă, dublate de pericolul ca acestea să ajungă în posesia unor regimuri politice nedemocratice, a unor entități ale crimei organizate sau celule teroriste; existența unor regimuri nedemocratice sau cu o structură instituțională fragilă; fluxuri masive de refugiați; dezechilibre ecologice sau catastrofe naturale majore (secete, inundații, furtuni, incendii, cutremure, accidente nucleare etc.); insecuritate economică; perpetuarea stărilor de conflict, în anumite zone sau regiuni neguvernabile, care se află în afara controlului național, de către grupări criminale cu interese de natură pecuniară; conflicte etnice regionale sau locale*¹³.

¹² Roland Dorian Ene, *Amenințări la adresa păcii și securității în epoca contemporană*, în Asociația Română de Drept Umanitar, p. 20, <http://www.arduph.ro/amenintari-la-adresa-pacii-si-securitatii-in-epoca-contemporana/>, accesat la data de 08.02.2015, ora 12.00.

¹³ General de brigadă (r.) Petre Grecu, general de brigadă (r.) Neculae Năbărjoiu și locotenent-colonel Florin Lăpușneanu, *Fizionomia acțiunilor militare în cadrul conflictelor asimetrice*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2006, p. 32.

1. Tipologia noilor riscuri și amenințări

Conceptul de „*securitate*“ implică din ce în ce mai mult o lume fără granițe, în care securitatea internă și cea externă nu mai sunt separate și trebuie să fim conștienți de ponderea redusă a statelor luate în mod individual atunci când abordăm aspectele securității și pe cele ale rolului crescând al organizațiilor internaționale. *Globalizarea* reprezintă principalul fenomen care influențează mediul de securitate contemporan, atât în ceea ce privește geneza noilor riscuri și amenințări, cât și apariția diferitelor oportunități. În acest mediu, niciun stat nu se poate izola sau rămâne neutru, niciun stat nu este la adăpost și niciunul nu trebuie să rămână în afara proceselor globale¹⁴.

În contextul acestei configurații a scenei globale, regiuni întregi sunt afectate de stări de tensiune, instabilitate și conflict, de sărăcie și frustrare care generează sau favorizează proliferarea noilor riscuri și amenințări. Dintre acestea, unele pot avea un impact major asupra securității României. La nivel regional, în Europa Centrală, de Est și de Sud-Est, persistă sau sporesc în intensitate diferite stări de tensiune și situații conflictuale determinate de vechi dispute de natură etnică sau religioasă, teritoriale sau separatiste ori de contestare a frontierelor existente, precum și de criminalitatea transfrontalieră.

Rolul statului suveran va fi slăbit de un proces de globalizare intens. Dar ce trebuie să facă, într-un moment istoric, statul suveran dacă, departe de a avea un dușman armat la graniță, are dușmani înăuntrul graniței (sărăcia, corupția, confuzia, umilința, izolarea)? Sfârșitul *războiului rece* a accelerat globalizarea. Statele lumii sunt într-o interdependență și o interacțiune economică ce se dezvoltă pe zi ce trece¹⁵.

Totodată, transferul de civilizație materială și spirituală de la marile puteri către țările mai puțin dezvoltate se manifestă din ce în ce mai vizibil.

În secolul XXI, securitatea națională este percepută ca un proces dinamic cu geometrie variabilă, care necesită o raportare permanentă la diferitele *tipuri de amenințări din mediul extern: terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, crima organizată, migrația ilegală, insecuritatea frontierelor, entitățile statale sau substatale neconsolidate sau cu deficit democratic, conflictele etnice și religioase*, și nu numai. Majoritatea acestora au un grad ridicat de impredictibilitate și se caracterizează prin faptul că acționează separat sau în conexiune și, în funcție de particularitățile diferitelor zone, tind să se „*plieze*“ pe anumite vulnerabilități sau imposibilități de acțiune locale, crescând gradul de risc la adresa securității.

¹⁴ *Ibidem*, p. 21.

¹⁵ Marinela Ungureanu, *Situația euroatlantică și internațională înainte de summitul de la București*, Sesiunea anuală de comunicări științifice cu participare internațională *Strategii XXI*, București, 17-18 aprilie 2001, Secțiunea 1: *Securitate și Apărare*, coordonator CSI dr. Constantin Moștoflei.

Drept urmare, orice demers național de proiectare sau reproiectare a unei strategii de securitate va trebui să țină cont și de complexitatea și fluiditatea mediului actual internațional de securitate.

Strategia europeană de securitate dovedește, totuși, o preocupare limitată a implicării Uniunii Europene în probleme globale și, cu toate că se admite faptul că Uniunea acționează deja mult dincolo de frontierele sale, reiese cu claritate că principalele interese sunt localizate în spații din vecinătatea Uniunii, incluzând Balcanii, Federația Rusă, Orientul Mijlociu, pe lângă întărirea cooperării cu state mediteraneene și a legăturilor tradiționale cu Africa.

Trei tendințe majore ale mediului de securitate ale secolului XXI sunt necesare a fi luate în considerare.

Prima este accelerarea proceselor de globalizare și de integrare regională, concomitent cu persistența unor acțiuni având ca finalitate fragmentarea statală. *A doua* este convergența eforturilor consacrate unei noi arhitecturi de securitate stabile, însoțită de accentuarea tendințelor anarhice în unele regiuni. *Cea de-a treia* este revigorarea eforturilor statelor vizând influența în dinamica relațiilor internaționale, în paralel cu diminuarea formelor și a ponderii intervenției actorilor nestatali în dinamica relațiilor interne și internaționale: „*Dacă oamenii consideră că globalizarea constituie una dintre cele mai importante amenințări la adresa securității internaționale, atunci, aceasta va deveni o astfel de amenințare, iar comportamentul vizavi de acest fenomen va fi construit în consecință, cu atât mai mult, cu cât, deși se dorește ca globalizarea să fie înțeleasă drept o liberalizare a accesului la tot ceea ce are lumea mai bun, capătă contur și opinia că accesul este restrictiv și favorizează doar anumiți actori*”¹⁶.

Securitatea reprezintă o problemă esențială a existenței societății umane, iar definirea sa este un subiect foarte important în documentele oficiale ale multor organizații internaționale.

2. Amenințări la adresa securității

Amenințările la adresa securității, care sunt în legătură directă cu factorii de risc, se pot împărți în:

- **amenințări non-militare:** *politice, diplomatice, economice, financiare, sociale, informaționale, tehnico-științifice, culturale, inter-etnice, religioase, demografice, ecologice, dezastre naturale;*

¹⁶ The Chicago Council on Foreign Relations și The German Marshall Fund of the United States, *Worldviews 2002; Survey of American and European Attitudes and Public Opinion on Foreign Policy*, 2002.

- **amenințări militare:** *agresiuni interne; acțiuni separatiste, terorist-diversioniste, sabotaje, blocările obiectivelor civile și militare; acțiunile de destabilizare a statului de drept și a democrației individuale; acțiuni agresive externe, presiunile militare, blocate; acțiuni agresive combinate.*

Având în vedere relația dintre amenințare, factori de risc și vulnerabilități, putem spune că securitatea se poate asigura fie prin diminuarea vulnerabilităților, fie prin prevenirea sau micșorarea nivelului amenințărilor.

Globalizarea a devenit, poate, problema cea mai arzătoare a vremurilor pe care le trăim, iar „secolul XXI va fi primul secol cu adevărat global”¹⁷. Globalizarea ne-a expus la noi provocări, a schimbat modul în care cele vechi aduceau atingere intereselor și valorilor noastre, dar, în aceeași măsură, a îmbunătățit vizibil capacitatea noastră de a răspunde.

Amenințările pot fi definite și în raport cu riscurile emergente, reprezentând acele riscuri ce evoluează către concret, către existența reală, iar într-un anumit context sau mediu favorabil capătă și direcție și intenție.

Strategia de securitate națională a României definește factorii de risc drept „acele elemente, situații sau condiții, interne sau externe, care pot afecta, prin natura lor, securitatea țării, generând efecte contrare sau de atingere a intereselor noastre fundamentale”¹⁸.

Principalele riscuri și amenințări emergente la adresa securității euroatlantice sunt: terorismul, care, la ora actuală, reprezintă riscul cel mai important, crizele regimurilor politice, corupția, crima organizată, degradarea mediului ambiant, epuizarea resurselor, reconfigurarea fizionomiei conflictelor, explozia sistemelor informatice și accesul la informații al grupurilor teroriste, naționalismul xenofob.

Riscurile asimetrice, netradiționale, pot evolua în acțiuni armate și non-armate deliberate, având ca obiectiv afectarea securității naționale, prin provocarea de consecințe directe ori indirecte asupra vieții economico-sociale a unei țări. Printre riscurile de acest tip se pot enumera: terorismul politic transnațional și internațional, inclusiv sub formele sale biologice și informatice; acțiuni ce pot atenta la siguranța sistemelor de transport intern și internațional; acțiuni individuale sau colective de accesare ilegală a sistemelor informatice; acțiuni destinate afectării imaginii unei țări în plan internațional; agresiunea economico-financiară; provocarea deliberată de catastrofe ecologice.

O punte către stabilitatea internațională o poate constitui implicarea regională a organizațiilor internaționale din domeniul securității.

¹⁷ Teodor Frunzeti, *op. cit.*, p. 39.

¹⁸ Președinția României, *Strategia de securitate națională a României*, Editura Monitorul Oficial, București, 2007, p. 19.

3. Riscurile și amenințările la adresa securității europene și euroatlantice

Evoluțiile riscurilor și amenințărilor transnaționale reprezintă un domeniu de interes pentru analiștii și specialiștii militari. În opinia mea, *principalele componente* ale trendurilor transnaționale sunt: *extremismul și terorismul; proliferarea armamentelor; războiul cibernetic și operațiunile informaționale; crima organizată.*

În viitoarele conflicte, cele mai perfide și periculoase arme vor aparține arsenalului războiului asimetric, inclusiv *terorismul și extremismul*. Metodele folosite de grupările teroriste, care se vor baza pe cele mai avansate realizări științifice, tehnologice și informatice, sunt și vor fi imprevizibile: „*Terorismul va continua să fie arma celor slabi și perfizi care nu sunt în măsură sau nu vor să dispună de structuri, mijloace și să folosească metode și proceduri militare de planificare și de acțiune pentru a răspunde provocărilor oponentilor, potrivit normelor de drept internațional și a legilor războiului*”¹⁹. Experții în domeniu apreciază că majoritatea grupărilor teroriste internaționale vor continua să se identifice cu islamismul radical, milițiile rasiste, fundamentalismul religios și naționalismul etnic: „*Presiunea eforturilor globale antiteroriste și contrateroriste, coroborate cu impactul tehnologiilor informatice avansate, vor determina disiparea și descentralizarea pericolului terorist într-o rețea eclectică de grupuri, celule și indivizi*”²⁰.

Fără îndoială, problema cea mai discutată din 2001 este cea a *terorismului internațional*. S-au înregistrat peste 16 000 de atentate cu bombă, după 11 septembrie, cauzând peste 110 000 morți, marea majoritate fiind civili. Cu toate că numărul acesta este mai mic decât numărul victimelor unui război convențional, reprezintă, totuși, o cifră semnificativă pentru a situa terorismul în categoria amenințărilor principale la adresa securității internaționale, iar eforturile de contracarare sunt dificile și extrem de costisitoare. De exemplu, după 11 septembrie, războiul global contra terorismului i-a costat pe americani peste 1,3 trilioane de dolari și, în ciuda acestor investiții enorme, victoria nu pare deloc să fie mai aproape²¹.

Terorismul, ca fenomen, este foarte vechi și ar fi o utopie să considerăm că va putea fi eradicat din sistemul internațional. Astfel, declarația președintelui Uniunii Europene, ce susținea că dispariția lui bin Laden va transforma lumea într-un loc mai sigur, poate fi văzută ca suferind de naivitate, în cel mai bun caz.

¹⁹ RAND Corporation, *Countering the New Terrorism*, 1999, capitolul 3, *Networks, Netwar, and Information Age*, p. 68.

²⁰ National Intelligence Council (NIC), *Mapping the Global Future, 2050*, Washington D.C., 2004, p. 101.

²¹ Congressional Research Service: *The Cost of Iraq, Afghanistan, and Other Global War on Terror Operations Since 9/11*, disponibil pe <http://www.contributors.ro/global-europa/razboiul-impotriva-terorismului-%E2%80%93-structuri-doctrine-si-costuri/>, accesat la data de 08.02.2015, ora 12.30.

Terorismul nu a dispărut odată cu moartea fostului lider, așa cum nu a apărut odată cu acesta. Așadar, nu avem cum să fim optimiști, iar viitoarea ordine internațională va suporta, în mod sigur, consecințele unor viitoare atacuri teroriste, indiferent care va fi numele liderului acestor structuri.

De asemenea, alte motive de neliniște prezente care persistă pe agenda internațională sunt: exacerbarea intoleranței etnice și religioase (de exemplu, arderea Coranului într-un orașel din SUA produce efecte în Afganistan, acolo unde mulțimea revoltată execută angajații ONU); prezența statelor eșuate sau slabe, o amenințare majoră pentru cetățeni, generatoare și exportatoare de insecuritate dincolo de granițele proprii; continua evoluție a actorilor supranaționali și subnaționali, legitimi sau nelegitimi ce vor continua să provoace statul, determinând transformarea într-o direcție post-westphalică; persistența unor conflicte nesoluționate, în care tensiunile pot conduce oricând la explozii violente; emergența unor noi conflicte cu caracter local, regional, etnic, religios („*revoluția iasomiei*“, care a izbucnit în Tunisia și s-a propagat cu repeziciune pentru a cuprinde și alte state din nordul Africii și Orientul Mijlociu, este ultimul exemplu de conflict local care a afectat întreaga regiune aflată la începutul unui proces de reconfigurare, producând îngrijorări și în Israel, Arabia Saudită și SUA, existând temerea unei „*balcanizări a Orientului*“ pe fondul prăbușirii statu-quoului); problema crimei organizate și a privatizării războiului (problemă readusă în prim-planul discuțiilor de specificul conflictului militar din Libia, în care Gaddafi și-a construit o armată bazată pe mercenari aduși din Belarus, Serbia, Ucraina, Republica Centrafricană, Ciad, Niger, Mali, Somalia, Algeria, Columbia etc.).

*

În partea a doua a materialului, autorul va prezenta principalele amenințări globale ale securității în anul 2015, precum și rolul instrumentului militar în contracararea riscurilor și amenințărilor emergente la adresa securității la acest început de secol.

RECONFIGURAREA RAPORTURILOR DE FORȚE PE SCENA GLOBALĂ

Psiholog dr. Flavia-Emilia STAN

“In the post-Cold War world, there is no overriding ideological challenge... Almost each situation is a special case (...). In the 21st century, nations must learn to navigate between necessity and choice, between the immutable constants of international relations and the elements subject to the discretion of statesmen”¹. *In the author’s opinion, the years to come will represent a critical point in ensuring security at both regional and global level if states and international institutions, the UN included, are not able to deter terrorism, cross-border crime and proliferation of weapons of mass destruction.*

Keywords: *security; political solutions; international community; geostrategic region, globalisation*

ncepând cu apariția sa, în 1648, sistemul de state westfalian a fost caracterizat de existența unui număr restrâns de state-națiune care au avut capacitatea de a-și proiecta puterea în sistem și de a modela hotărâtor, într-un fel sau altul, evoluțiile sistemului internațional de state. Acest număr restrâns de state-națiune au acționat ca un centru de putere al sistemului. În toată această perioadă, marile puteri au jucat un rol principal în formularea sistemului internațional de state, fie că a fost vorba de Congresul de la Viena (1815), de Conferința de pace de la Paris (1919-1920), fie de întâlnirile la vârf ale „*celor trei mari*” – SUA, URSS, Marea Britanie, de la Teheran (1943), Ialta (februarie 1945), Postdam (iulie 1945). Acest primat al marilor puteri a permis ordonarea sistemului internațional conform intereselor acestora.

Psiholog dr. Flavia-Emilia Stan – Școala de Aplicație a Informațiilor pentru Apărare, Ministerul Apărării Naționale.

Această lucrare a fost posibilă cu sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „*Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”*”.

De-a lungul existenței sale, sistemul de state de tip westfalian a cunoscut transformări în mai multe etape istorice, fiecare etapă fiind caracterizată de o nouă ordine internațională și de un nou centru de putere al sistemului.

Sistemul actual este mult mai complex, dinamic, instabil și mai puțin predictibil decât cel din timpul *războiului rece*. În relațiile internaționale, există întotdeauna noi incertitudini, apar noi relații interstatale concomitent cu ruperea celor vechi, schimbând paradigma strategică: „*Aproape ca printr-o lege a firii, în fiecare secol pare a se ivi o țară cu puterea, voința și imboldul intelectual și moral de a modela întregul sistem internațional potrivit propriilor sale valori*”¹.

În ultimele decenii, au existat mai multe concepte concurente, care pretind să explice și să prezică schimbările care au loc. În prima jumătate a anilor '90, atenția a fost atrasă de teoria „*ciocnirii civilizațiilor*” propusă de Samuel Huntington. Astăzi, cu ajutorul ei, încercăm să explicăm amploarea terorismului internațional de la începutul secolului al XXI. Un alt concept utilizat pe scară largă, atât în Rusia, cât și în alte câteva țări, a fost acela al unei „*lumi multipolare*”.

Influența globalizării asupra securității internaționale

Schimbările care au loc în sistemul global explică, de multe ori, globalizarea. O definiție mult uzitată în evaluarea acestui proces arată că „*globalizarea reprezintă procesul prin care distanța geografică devine un factor tot mai puțin important în stabilirea și dezvoltarea relațiilor transfrontaliere de natură economică, politică și social-culturală, iar rețelele de relații și dependențele dobândesc potențial tot mai mare de a deveni internaționale sau mondiale*”². Dincolo de aceste aspecte, unii cercetători sunt de părere că globalizarea nu mai poate fi oprită, pentru că a generat schimbări profunde, ireversibile, la nivelul societății. Cu toate acestea, s-a ajuns la o înțelegere comună a fenomenului și a principalelor domenii de manifestare.

În domeniul economic, globalizarea a dobândit mai multe caracteristici distincte. În primul rând, a format un sistem economic unic, în centrul căruia se dezvoltă țările democratice din Occident. În al doilea rând, aceasta a dus la dezvoltarea unui sector transnațional al economiei mondiale, care este greu de controlat de guvernele naționale.

Globalizarea, pe de o parte, estompează granițele, accelerează progresul tehnologic, dezvoltarea economică și socială, promovează transferul de tehnologie,

¹ Henry Kissinger, *Diplomația*, Editura BIC ALL, București, 1998, p. 15.

² Ioan Bari, *Globalizare și probleme globale*, Editura Economică, București, 2001, p. 53.

proprietatea intelectuală, iar pe de altă parte pune în aplicare cele mai promițătoare proiecte privind dezvoltarea unei economii mondiale integrate.

Dar, globalizarea are și consecințe negative evidente. Dintre acestea scoatem în evidență faptul că întărește și consolidează diviziunile economice, tehnologice și culturale ale lumii moderne. Efectele negative ale globalizării includ, de exemplu, deplasarea masivă a oamenilor din țările în curs de dezvoltare în țările dezvoltate. Îmbătrânirea populației Europei este o consecință a migrației în masă a tineretului în regiunile islamice din Orientul Mijlociu.

Această situație este descrisă mai precis de Henry Kissinger, care afirmă că piața globalizată, cu toate avantajele sale, în același timp, creează „... *pericolul noi prăpastii, nu atât între săraci și bogați, cât între cei care fac parte din lumea globalizată, a internetului, și cei rămași pe dinafară... În astfel de circumstanțe, atacurile asupra globalizării se pot dezvolta într-un nou tip de radicalism ideologic, în special în țările în care decalajul dintre bogați și săraci este mare și în creștere*”³.

Globalizarea nu are forța necesară, probabil, de a conduce lumea la omogenitate. La un pol al sistemului mondial găsim un grup de state cu democrații dezvoltate și constituie punctul central al puterii economice, tehnologice și militare; pe de altă parte, câteva zeci de state mai puțin dezvoltate din Africa și Asia, inclusiv așa-numitele „state eșuate”⁴ care nu sunt în măsură să furnizeze o normă elementară de drept, sunt adesea într-o stare permanentă de război civil. În esență, aceste țări sunt excluse din procesul de globalizare.

Între acești doi poli se găsește un set de state, cu niveluri diferite de dezvoltare socio-economică, într-o continuă schimbare. Un loc aparte în sistemul internațional contemporan este ocupat de Rusia, care are un mare potențial, în timp ce se confruntă cu probleme de natură internă și externă.

Unul dintre principalele motive pentru declanșarea unor posibile conflicte militare poate fi accesul la resursele din regiunile energetice ale lumii. Principala sursă a contradicțiilor acute din lume o reprezintă competiția pentru resurse. Principalii consumatori de resurse naturale și de energie, în special, sunt statele dezvoltate din punct de vedere economic.

Lupta pentru dreptate socială, suveranitate și independență teritorială generează numeroase conflicte naționale și etnice. Altă sursă de declanșare a conflictelor armate o constituie „*încercarea de revizuire*” a actualelor granițe.

³ Henry Kissinger, *Are nevoie America de o politică externă? Către diplomația secolului XXI*, traducerea Andreea Năstase, Editura INCITATUS, 2002, pp.181-200.

⁴ Statele eșuate sunt adesea caracterizate de eroziunea autorității de stat, regimuri autoritare incapabile să satisfacă nevoile populației, corupție răspândită în cadrul sistemului administrației centrale, represiune asupra oponentilor politici, încălcarea gravă a drepturilor omului, un sistem social în colaps, sărăcie extremă ce afectează marea majoritate a cetățenilor, criminalitate ridicată etc. (N.A.)

Revizuirea frontierelor postbelice în cel puțin una-două zone ar putea provoca o reacție necontrolată în lanț de numeroase pretenții teritoriale ale unui stat față de altul, exacerbând confruntarea politică și militară.

Proliferarea armelor devine o forță explozivă foarte periculoasă în procesul de dezvoltare la nivel mondial. O altă sursă de declanșare a unor conflicte militare în secolul XXI, împreună cu factorii politici și economici, o constituie rivalitatea dintre civilizații și culturi.

Amenințări la adresa securității naționale și internaționale

După încheierea *războiului rece* au apărut trei grupe principale de amenințări la adresa securității naționale și internaționale: terorismul internațional, proliferarea armelor de distrugere în masă și creșterea criminalității transnaționale, în primul rând producția și distribuția de medicamente, comerțul ilegal cu arme, cu oameni etc.

Un interes special este acordat de către grupurile teroriste posibilității de a obține arme de distrugere în masă. Există suspiciuni care confirmă încercările unor grupuri teroriste, în special al-Qaeda, de a ajunge în posesia unor arme nucleare. Acestea încearcă să creeze rețele internaționale, ilegale, de furnizarea a tehnologiei nucleare din Pakistan, Libia, Iran și Coreea de Nord.

Ascensiunea grupărilor jihadiste, de exemplu, care contribuie la agravarea „*fenomenului terorist*“, constituie o amenințare atât pentru securitatea națională a statelor, cât și o expresie a poziționărilor ideologice și identitare care țin de problematica securității societale. Iar prin efectele acțiunilor sale, „*fenomenul terorist*“ se instituie drept una dintre cele mai grave amenințări la adresa securității umane, mai ales în situațiile în care amplitudinea sa este generalizată la scara unor largi teritorii și cu o ritmicitate aproape cotidiană (Irak, Siria, Libia).

Cu toate acestea, conștientizarea pe scară largă a amenințărilor enumerate mai sus nu este însoțită de formularea unei strategii comune de a le combate.

Astfel, mulți analiști sunt înclinați să explice creșterea fundamentalismului islamic și a terorismului, în special între țările din Orientul Mijlociu. Soluționarea acestor conflicte ar trebui să elimine, aproape în mod automat, cauzele terorismului islamic. Dorința Iranului de a-și dezvolta armele nucleare este adesea asociată cu prezența de astfel de arme în Orientul Mijlociu și în zonele adiacente acestuia.

Incapacitatea statelor și a comunității internaționale, ca un întreg, de a preveni proliferarea armelor de distrugere în masă și de a face față terorismului internațional poate avea consecințe foarte grave.

Astfel, în Siria, după mai mult de trei ani de conflicte interne, țara se află la limita disoluției, instabilitatea și violența sunt generalizate, chiar dacă există

încă spații în care o relativă normalitate cotidiană este încă funcțională. În primul rând, autoritatea statului nu doar că este contestată într-o mare parte din teritoriu, dar este și combătută violent; el nu mai controlează decât o parte din teritoriul ca atare.

Regimul la putere încearcă să păstreze aparențele unei gestiuni normale în regiunile aflate încă sub controlul său, dar statul se află într-o criză profundă, iar instituțiile sunt tot mai puțin funcționale, cu excepția celor de securitate, care exercită o violență la scară largă.

La nivel regional și internațional, regimul de la Damasc este nu doar criticat, dar legitimitatea sa este contestată, mai ales de către Liga Arabă, Turcia sau puterile occidentale. Acordurile încheiate cu ONU privind distrugerea armelor chimice și, apoi, discuțiile de la Geneva l-au readus, pragmatic, ca un actor necesar pentru încercarea unor soluții negociate și doar susținerea Rusiei și a Chinei îi conferă un sprijin în cadrul comunității internaționale. Mai recent, pe fondul extinderii Statului Islamic și a ofensivei sale irakiene, dar păstrându-și controlul asupra teritoriilor ocupate în Siria, în special de-a lungul Eufratului, încă o dată scenariul unei pragmatice posibile cooperări cu regimul de la Damasc apare ca tot mai vehiculat.

Lipsa resurselor concomitent cu slaba dezvoltare economică și socială în unele zone ale „*lumii a treia*” și cu lipsa perspectivelor reale de depășire a acestora generează o anumită tensiune pe scena globală. Există un curent de opinie, larg răspândit, că prezența unor mase uriașe de oameni săraci în afara statelor dezvoltate, din punct de vedere economic, reprezintă începutul unei noi confruntări la nivel global, și anume un conflict global între bogați și săraci. Multe dintre aceste opinii sunt bine întemeiate. Sărăcia larg răspândită în unele părți din Asia, Africa și America Latină are, într-adevăr, un efect destabilizator asupra politicii mondiale, constituind doar unul dintre factorii de instabilitate la nivel mondial.

În prezent, patru țări din regiunea Orientului Mijlociu și nordul Africii (*Middle East and North Africa – MENA*) sunt într-o condiție critică: Siria, Irak, Libia, Yemen, cauzată de incapacitatea crescândă a statului de a-și asuma eficient funcțiile sale, delegitimării și contestării puterii politice și chiar a întregului sistem, fracturării sociale sau la nivelul câmpului decizional, încălcării drepturilor omului, gradului mare de violență politică și socială, conflictelor interne.

Din acest punct de vedere, în maniere diferite, dar cu consecințe la fel de dramatice, fiecare dintre cele patru state reprezintă un complex de factori de insecuritate, o amenințare atât pentru stabilitatea și securitatea lor internă, în primul rând a celei umane, dar și societate, cât și pentru statele din jur și securitatea internațională. Incapacitatea de a găsi soluții endogene la multiplele lor probleme,

precum și faptul că ele se află într-o certă continuare a degradării obligă la o intervenție a celorlalte state și a comunității internaționale, atât pentru a restabili sau reconstrui ordinea de stat la nivelul acestora, cât mai ales pentru a limita sau bloca inducția proceselor de instabilitate la nivel regional sau internațional, de a restabili deci ordinea securitară.

Conflictele și instabilitățile dintr-o serie de state din Orientul Mijlociu și Africa de Nord care au traversat procesele revoluționare de după 2011 sau sunt afectate indirect de acestea au avut drept consecință fragilizarea securizării frontierelor, pe fondul scăderii capacității statelor de a mai exercita un control eficient asupra acestora (Libia, Yemen, Siria, Irak, Liban) și mai ales datorită emergenței diferiților actori sub-statali (grupări, organizații, triburi) care ajung să controleze și să gestioneze teritorii în proximitatea frontierelor, substituindu-se statului sau subminând capacitatea acestuia de a le gestiona securitar și administrativ.

În opinia noastră, următorii ani vor reprezenta un punct de referință pentru asigurarea securității, atât la nivel regional, cât și la nivel mondial, dacă statele și instituțiile internaționale, inclusiv ONU, nu vor fi în măsură să descurajeze creșterea terorismului, criminalitatea transfrontalieră și proliferarea armelor de distrugere în masă.

Neputința autorităților, în general, permite grupurilor extremiste să slăbească mecanismele democratice și să provoace conflicte civile în scopul creării unui haos politic global. De fapt, acesta este scopul terorismului internațional modern: instalarea haosului și a violenței cu scopul de a opri procesele de modernizare și globalizare.

În aceste condiții, este necesar ca statele să continue să își sporească puterea în vederea creșterii securității, în mod individual sau în sisteme de alianțe. Întărirea parteneriatelor și alianțelor existente între state, precum și formarea de parteneriate și alianțe noi au rolul de a reduce considerabil probabilitatea apariției unui conflict între membri, fapt ce contribuie la susținerea interesului comun al țărilor, și anume acela de a păstra și consolida pacea și securitatea la nivel mondial.

Mentținerea unui climat de pace și stabilitate a fost, este și va rămâne o preocupare permanentă a organismelor politico-militare, atât la scară regională, cât și internațională. În calitate de actori nestatali, Organizația Națiunilor Unite (ONU), Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), Uniunea Europeană (UE), Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), Uniunea Africană (UA) și Asociația Statelor din Asia de Sud-Est (ASASE) reprezintă organizațiile care joacă, la această dată, un rol semnificativ în protejarea securității la nivel mondial.

BIBLIOGRAFIE

1. Ioan Bari, *Globalizare și probleme globale*, Editura Economică, București, 2001.
2. Henry Kissinger, *Are nevoie America de o politică externă? Către diplomația secolului XXI*, traducerea Andreea Năstase, Editura INCITATUS, 2002.
3. Henry Kissinger, *Diplomația*, Editura BIC ALL, București, 1998.

RUSIA

ȘI PIVOTUL ASIATIC (II)

Silviu PETRE

During the Cold War, the Soviet Union's involvement in the Vietnam War was justified in the name of countering the US intervention and materialised in the form of supplying weapons or sending military advisers. In turn, the Viet Cong capitalised on the involvement of Moscow to counter China's regional claims. The author opines that, after 1991, the Russian Federation interest in the coastal nation has greatly diminished but it has never totally disappeared, especially as Russia had a military base at Cam Ranh Bay. Although Russia waived the right to use the base, it has not completely lost the interest in the region. A piece of evidence in this regard is the strategic partnership signed with Hanoi in 2001.

Keywords: *regional power; terrorism; national reconstruction; Myanmar*

Rusia în Bangladesh

Relațiile sovieto-bangladeze au fost inaugurate pe fracturile *războiului rece*: superputerea roșie sprijinind nașterea unui nou stat care, prin însăși existența sa, slăbea forța Pakistanului, aliatul Americii. Dincolo de recunoașterea grabnică, inginerii sovietici s-au implicat în reconstrucția postconflict a țării, cu precădere în sectorul energetic. Este vorba, în primul rând, despre uzinele de energie termală de la Siddhirganj și Ghorasal, care datează de la mijlocul anilor '70, ultima fiind modernizată în prezent²⁶. Marele premiu, care ar trebui să situeze Bangladeshul pe inelul doi al puterilor emergente de secol XXI, este energia nucleară civilă. Planuri pentru construcția unei uzine atomo-electrice datează încă din 1961. În 1963, locul ales după mai multe studii de fezabilitate a fost Rooppur, în districtul Pabna, la 200 km nord de Dhaka. În 1980, guvernul a aprobat planul viitoarei uzine, cu o capacitate estimată de 125 MW. Schițele aveau să rămână pe hârtie decenii întregi, ca dovezi ale deficiențelor structurale ale națiunii. Apropierea de punerea în practică face pași repezi după anii 2000, când elitele din Dhaka tatonează ofertele făcute de diferiți actori: China, Rusia, Coreea de Sud. Moscovei îi va reveni lozul câștigător în mai 2009, iar guvernele celor două state vor semna un acord de înțelegere sub care să fie organizată

Silviu Petre – cercetător la Centrul pentru Studii Est-Europene și Asiatice din cadrul Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative, București.

²⁶ Nurul Islam Hasib, *Russia Coming Back to Bangladesh*, Bdnews24, 8 martie 2014.

viitoarea colaborare. Documentul va fi întărit de un alt acord interguvernamental parafat în mai 2010 de către Sergei Kiriienko, directorul companiei de stat *Rosatom*, și de Yafesh Osman, ministrul energiei din țara gazdă²⁷. Propunerea rusească vizează construcția a două reactoare nucleare AES-92 de câte 1 000 MW la Rooppur, până în 2017. Firma inițială, ce urma să ducă greul construcției uzinei, era *AtomStroyExport*, ulterior ea a fost absorbită de către *Nijny Novgorod Atomenergoproekt (NIAEP)*. Caracteristicile tehnice ale reactoarele ce vor suplimenta necesarul energetic bangladez sunt menționate în *tabelul 1*²⁸.

Tabelul 1

Nume	Tip	Capacitate	Începerea construcției	Darea în funcțiune
Rooppur 1	AES-92	1000 MWe	2015	2020
Rooppur 2	AES-92	1000 MWe	2020	2025

Cum orice putere în curs de dezvoltare trebuie să țină seamă de toate dimensiunile aserțiunii sale pentru a fi un factor de luat în considerare, nici elementul militar nu a rămas neglijat. *Rapprochementul* Dhaka-Moscova s-a grefat pe prietenia deja existentă între cea de-a doua și India. Așadar, guvernul Sheikh Hasina, prosecular și proindian, care a venit în funcție în 2009, a răspuns curtoaziei regimului Putin. Vizita din ianuarie 2013 de la Kremlin s-a finalizat cu cel mai mare contract militar din istoria națiunii sud-asiatice. Bangladeshul a primit un împrumut de 1 miliard de dolari pentru a achiziționa un meniu bogat de tehnologie postsovietică: de la vehicule blindate la sisteme antiaeriene și la elicoptere M-17. Intimitatea pare să fi crescut atât de mult, încât unii analiști indieni se întreabă dacă nu cumva politica externă a Dhakăi nu a devenit ruso-centrică, după cum observă Harun ur Rashid, fost ambasador al Bangladeshului la Geneva²⁹.

De cealaltă parte, ambasadorul rus acreditat la Dhaka, Alexander Nikolaev, a vorbit despre renașterea relației dintre cele două state, asigurând, totodată, că țara sa a venit în Asia de Sud pe termen lung, profesiune de credință ce rezumă întreg pivotul asiatic al Rusiei³⁰.

Rusia în Myanmar

Stat aflat la granița dintre Asia sudică și cea sud-estică, Myanmarul pare sfrijit, dacă îl comparăm cu giganții înconjurători, dar, în adevăr, este mai mare și mai populat decât multe state europene. Teritoriul său, de peste 670 000 km pătrați,

²⁷ *Russia and Bangladesh Agree to Cooperate, World Nuclear News*, 21 mai 2010.

²⁸ *Nuclear Power in Bangladesh, World Nuclear Association*, iunie 2014, pe site-ul <http://world-nuclear.org/info/Country-Profiles/Countries-A-F/Bangladesh/>

²⁹ Arafat Kabir, *Crimea and Bangladesh: Behind the Controversy, The Diplomat*, 10 aprilie 2014. Harun ur Rashid, *Is Bangladesh's Foreign Policy Becoming India and Russia-centric?*, IPCS, 15 aprilie 2014.

³⁰ Nurul Islam Hasib, *ibidem*.

adăpostește o populație de peste 60 de milioane de locuitori, despre care cu greu se poate spune că formează o națiune. Intoleranța ce a rezultat din diversitate a îngreunat proiectul de construcție statală. Sub pumnul de fier al fostei junte militare din Rangoon (din 2011, capitala este la Napidaw) s-au format numeroase puncte de rebeliune, cu diferite revendicări, de la mai multă autonomie la separatism total. Problema musulmanilor rohinghya care se refugiază în India a fost internaționalizată, situând Burma sub lupa comunității internaționale.

Acum intră Rusia. Fosta Uniune Sovietică mai oferise trei elicoptere conducerii militare în 1963. În 2009, ca semn al reînodării relațiilor, Moscova a vândut Myanmarului un contract de 570 milioane dolari sub forma a 20 de MIG-29, împreună cu expertiza pilotării acestora. Lor li s-a adăugat elicoptere de atac Mi-35, avioane de antrenament și piese de artilerie. Suplimentar, aviația burmeză va primi lecții de pilotaj și de la vecina sa indiană, hotărâtă să nu rămână mai prejos marelui aliat din nord, ca să nu mai punem la socoteală că personalul militar indian este mai mult decât familiarizat cu tehnologia rusească³¹.

Trei ani mai târziu, în 2012, agențiile de presă demonstau că diplomația militară rusească reprezenta antetul pentru interese economice mai diverse și mai de durată. *OAO Gazprom (OGZD)*, companie controlată de stat, a profitat de anularea sancțiunilor impuse de Statele Unite pentru a exploata bogățiile subsolice ale Burmei³².

Rusia și Sri Lanka

La o privire superficială, mica insulă a Lankăi (*Sri* fiind un titlu de politețe) ar trebui să fie un paradis turistic și nimic mai mult. Din păcate, problemele etno-economice care i-au opus pe majoritarii sinhalezi minoritarilor tamili, precum și poziția maritimă în Oceanul Indian au contribuit la destinul zbuciumat din ultimii treizeci de ani. Importanța pentru India, Statele Unite și, mai nou, China asigură un duș de investiții deloc neglijabil, dar pare să consolideze și pacea adusă de regimul Mahinda Rajapaksa cu sabia. Aceasta, pentru că, în pofida intereselor pentru drepturile omului, mulți investitori, împreună cu guvernele din spatele lor, sunt dispuși/dipuse să închidă un ochi la autoritarismul de la Colombo atât timp cât există rost de afaceri. Nici Rusia nu face notă discordantă de la logica de mai sus. La mijlocul lunii iunie, ambasadorul rus în Sri Lanka, Alexander Karchava,

³¹ Rakesh Krishnan Simha, *Rangoon Realpolitik: Russia, India Courting Myanmar, Russia& India Report*, 31 ianuarie 2014, pe site-ul http://in.rbth.com/blogs/2014/01/31/rangoon_realpolitik_russia_india_courting_myanmar_32723.html

³² Stephen Bierman, *Russian Companies Hold Talks with Myanmar Developing Oil Ties*, Bloomberg, 28 septembrie 2012.

a lăudat eforturile depuse de guvernarea Rajapaska în contracararea terorismului și reconstrucției naționale. Oficialul rus a vorbit despre dorința țării sale de a extinde cooperarea dincolo de domeniile bilaterale tradiționale ale tehnologiei, construcțiilor și comerțului³³. Gestul nu trebuie citit doar în alfabetul protocolar obișnuit, întrucât alocuțiunea lui Karchava este antedată de vizita altor oficiali ruși, printre care și directorul Gazprom, Gulev Valeriy, care, în august 2011, s-a întâlnit cu fratele președintelui și ministru al dezvoltării, Basil Rajapaksa, pentru a puncta căi de extracție a resurselor de petrol de la Mannar și Bazinul Cauvery³⁴.

La mijlocul lui martie 2014, presa lankeză titra vizita omului de afaceri Felix Komarov, care tatona terenul pentru noi posibile investiții. Komarov a achiziționat anterior *Ceylon Tea*, căreia dorește să îi schimbe sigla³⁵.

Rusia și Vietnam

Filmele americane despre Asia de Sud-Est vorbesc despre trecut, iar nu despre actualitate. Cu o populație de circa 100 de milioane de locuitori și o rată de creștere economică ante-criză de 6%/an, Vietnamul nu reprezintă un nume de luat în seamă decât pentru cei care nu văd! Poziționarea în preajma disputelor din Marea Chinei de Sud, din care este, de altfel, parte plasează statul cu capitala la Hanoi în cercul de foc al geopoliticii din Pacific. America, India și China îl includ în ecuațiile lor de putere regionale.

Recent descoperitele rezerve de petrol sunt estimate la 4,4 miliarde barili (nivelul lui ianuarie 2013). Comparativ, Vietnamul este situat pe locul trei în rândul producătorilor de petrol din Asia, după China și India. Industria de profil lucrează însă sub potențial, după cum sugerează cifrele puse la dispoziție de Administrația Americană pentru Energie: așadar producția în 2012 a fost de 364 000 de barili pe zi, o scădere de la 404 000 barili/zi, cât era în 2004³⁶.

Harta exploatărilor petrolifere ale Vietnamului

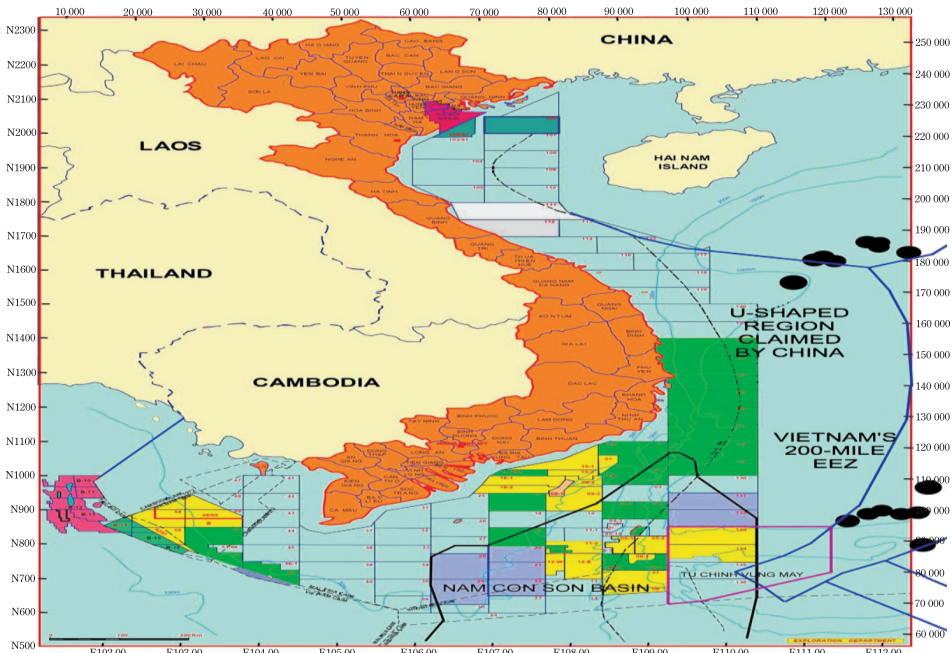
Se subînțelege disponibilitatea Hanoiului de a intra în contracte cu firmele străine dornice să dezvolte infrastructura deja existentă. Site-ul companiei de stat, *PetroVietnam*, denotă o prezență globală, semn al puterii emergente care este Hanoiul.

³³ *Russia Lauds Sri Lanka's Handling of Post Conflict Issues*, Ministry of Defence and Urban Development, 6/12/2014, http://www.defence.lk/new.asp?fname=Russia_lauds_Sri_Lanka_handling_of_post_conflict_issues_20140612_01

³⁴ A.A.M. Nizam, *Russian Business Giant „GazProm“ is to Open its Office in Sri Lanka Next Month*, *Asia Tribune*, 17 august 2011.

³⁵ *Russian investor Felix Komarov visits Sri Lanka*, FT Lanka, 14 marti 2014.

³⁶ US Energy Information Administration, Vietnam, Data last updated: 30 mai 2013, pe site-ul <http://www.eia.gov/countries/country-data.cfm?fips=vm>

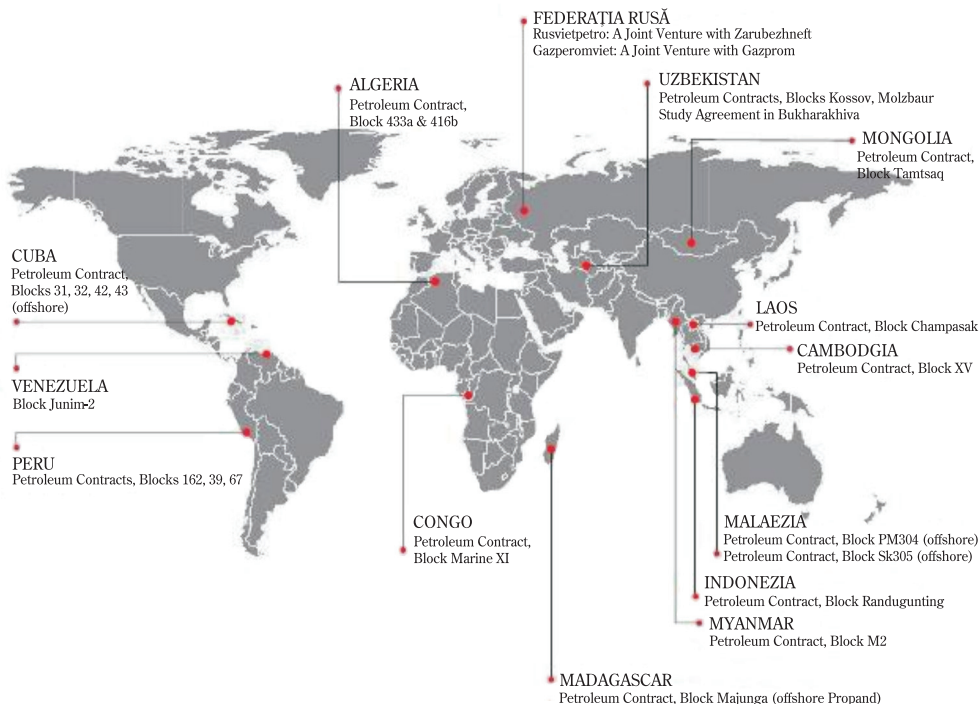
Sursa: *Great Game in the South China Sea*, în *The Hanoist*, 16 aprilie 2012, pe site-ul <http://thehanoist.wordpress.com/2012/04/16/great-game-in-the-south-china-sea/>

În anii războiului rece, implicarea Uniunii Sovietice în războiul din Vietnam s-a justificat în numele contracarării intervenției americane și s-a materializat sub forma livrărilor de armament ori trimiterii de consilieri militari. La rândul său, Viet Congul s-a folosit de prezența Moscovei pentru a contracara pretențiile zonale ale Chinei lui Mao. După 1991, interesul Federației Ruse pentru națiunea de coastă s-a diminuat mult, dar nu a dispărut niciodată total, mai ales că Rusia deținea o bază militară la Cam Ranh Bay. Soarta acesteia va fi discutată în urma unei întâlniri bilaterale din 1998³⁷. Rusia va renunța la dreptul de folosință a acesteia, nepărăsind însă complet regiunea. Dovada a fost parteneriatul strategic semnat cu Hanoiul în 2001. În 2012, acesta va fi ridicat de la nivelul *standard* la cel de *comprehensiv*. În primăvara anului curent, Rusia a promis că va livra Vietnamului douăsprezece avioane *Suhoi SU-30MK2* ce pot lovi ținte terestre și navale; acestea se adaugă unui alt contract, compus din șase submarine clasa *Varshavyanka*, o îmbunătățire a clasei *Kilo*.

Pe partea civilă, *Gazpromului* i-au fost concesionate 49% din două blocuri în Marea Chinei de Sud, despre care se crede că adăpostesc 1,9 trilioane picioare cubice de petrol (unitate de măsură americană) și 25 de milioane tone de gaz

³⁷ Greg Austin, Alexey D. Muraviev, *The Armed Forces of Russia in Asia*, I.B.Tauris, New York, 2000, p. 119.

Explorări și proiecte de producție de pe glob în domeniul petrolului și gazelor

Sursa: *Petrovietnam*, pagina oficială, http://english.pvn.vn/?portal=news&page=detail&category_id=38&id=3676

în stare solidă³⁸. Mai mult decât atât, se prevede că tehnologia rusească va construi Vietnamului prima centrală nucleară electrică civilă până în 2024. Premierul Medvedev, care a vizitat Vietnamul la începutul lui noiembrie 2012, a anunțat că țara sa va pompa 10 miliarde în proiect. Tot în cadrul aceleiași întruniri, omologul vietnamez, Nguyen Tan Dung, și-a exprimat speranța că Hanoiul va putea semna un acord de liber schimb cu uniunea vamală formată din Rusia-Belarus-Kazahstan³⁹.

În loc de concluzie

Pentru a încerca o metaforă, soarele vine de la răsărit, dar cerul nu este întotdeauna senin.

Pivotul asiatic al Rusiei mai are multe de dezvăluit, dincolo chiar de intențiile inițiatorilor săi de la Kremlin. *Oostpolitikul* președintelui Putin nu trebuie privit cu prea mult optimism, întrucât surprizele nu vor lipsi. Chiar dacă contractul energetic cu China și piruetele diplomatice spre apele calde ale Sudului oferă

³⁸ Stephen Blank, *Russia and Vietnam Team Up to Balance China*, în *The National Interest*, 7 aprilie 2014.

³⁹ Stephen Blank, *Russia's Ever Friendlier Ties to Vietnam – Are They a Signal to China?*, în *Eurasia Daily Monitor*, Volume: 9 Issue: 219, 30 noiembrie 2012.

un respiro de la criza din Ucraina și presiunile occidentale, Asia aduce cu sine obligații, iar nu numai privilegii.

❖ În primul rând, semnarea cooperării cu China nu va fi deloc comodă, iar beneficiile economice financiare obținute pe termen scurt se vor contoriza în schimbarea balanței de putere pe termen lung. Sau poate că ar trebui să renunțăm totalmente la verbele trecute, întrucât Beijingul deja adăpostește un potențial cu mult peste cel al Rusiei. Cu excepția arsenalului nuclear, Regatul de Mijloc domină la toate capitolele, iar la cele unde este încă în urmă, se grăbește să reducă distanța. Boicotând produsele europene, Moscova nu a făcut decât să înlocuiască o inter-dependență cu alta, nimic mai mult!⁴⁰.

❖ În al doilea rând, națiunile central-asiatice s-ar putea să nu fie nici ele foarte dornice de ochiul scrutător al marelui lor vecin de la nord. După cum arată un articol scris pentru think-tankul indian, *IDS*A, Kazahstanul și Kirghistanul au temeri serioase despre posibilitatea de a trece la un moment prin același scenariu precum Ucraina, mai ales că etnicii ruși nu lipsesc nici de pe teritoriul lor⁴¹.

❖ În al treilea rând, contactul cu Pakistanul, Sri Lanka ori Vietnamul ar putea aduce Rusia în stare de fricțiune cu China și India, aliate (mai ales cea de-a doua) de care are toată nevoie pentru a-și justifica ideologia multipolarismului. Trei și jumătate: dacă administrația Putin sau succesoarea acesteia doresc să aibă un cuvânt cu greutate în zonă, vor trebui să furnizeze beneficii publice, eventual să se implice în gestionarea tensiunilor latente sau manifeste, adică să-și complice viața! Americanii au învățat pe calea cea grea cât de complicate pot fi dosarele asiatice...

❖ În al patrulea, și deocamdată, cel din urmă rând: adesea, vorbim despre state și relațiile aferente inter-statale, uitând că lumea se compune și din alți actori, adesea chiar mai importanți. După cum am observat mai sus, firmele rusești petrolifere au înfipt steagul tricolor în diferite puncte, precum buza Mării Chinei de Sud. Se știe că una dintre problemele economiei rusești, ca de altfel a altor petro-autoritarisme, se referă la prea marea dependență de resursele minerale, brute. Noile oportunități investiționale sud-sud-est asiatice ar putea menține această stare de fapt și aduce beneficii doar câtorva firme deținute de state și păturii subțiri ocupate în industria extractivă, nicidecum populației, în ansamblul său.

Bibliografie selectivă

1. Stephen Bierman, *Russian Companies Hold Talks with Myanmar Developing Oil Ties*, Bloomberg, 28 septembrie 2012.
2. Baqir Sajjad Syed, *Kayani to Visit Russia from Oct 3*, Dawn, 29 septembrie 2012.
3. Ekaterina Stepanova, *Afghanistan after 2014: The Way Forward for Russia*, IFRI, mai 2013.
4. P. Stobdan, *Post-Crimea: Central Asian Fear Putin's Stick*, *IDS*A, 4 august 2014.

⁴⁰ Elena Dumitru, *Analiză. Putin distruge economia rusă doar pentru a sfida Vestul. Rusia nu poate supraviețui fără importurile din UE și SUA*, în *Adevărul*, 7 august 2014.

⁴¹ P. Stobdan, *Post-Crimea: Central Asian Fear Putin's Stick*, *IDS*A, 4 august 2014.

NE RĂZBOIM CONTINUU, DAR NE DORIM O PACE PERPETUĂ

General (r.) dr. Mihail ORZEAȚĂ

Fight for more power and influence in international relations is the most frequent cause for violent conflicts and crises among states and communities.

The world faces more and more violent conflicts and crises, although most political leaders consider negotiation is the best way for solving disputes among states and communities.

There are more and more crises that are not really settled, thus becoming frozen or dormant conflicts that last for decades.

Ethnic and religious intolerance has reached the level in the Middle Ages or the Nazi period, summary executions, torture, ethnic and religious cleansing being some of the methods employed by different groups.

Keywords: *crises; conflicts; international security; use of force; New Cold War.*

1. Pacea înarmată

Lumea în care trăim este arena luptei pentru putere și influență în toate domeniile activității umane. Acest mod de a trăi a fost o constantă a existenței umanității și, cel mai probabil, va continua să fie atât timp cât va dăinui omenirea, pentru că ființele umane vor să-și impună voința asupra semenilor lor nu doar în relațiile individuale, ci și în cele intercomunitare.

În primii ani după încheierea războiului rece, lupta pentru putere și influență în cadrul comunității internaționale s-a desfășurat preponderent în plan subversiv, deoarece bipolaritatea a fost înlocuită cu unipolaritatea, adică hegemonia SUA¹, propulsate în poziția de unică superputere a lumii.

Criza economico-financiară mondială, începută în anul 2008, coroborată cu declinul economic al SUA sunt cele mai importante cauze care au favorizat

inițierea procesului de tranziție de la unipolaritate, descrisă plastic de fostul Secretar de Stat american Madeleine Albright prin expresia: „*We are the indispensable nation.*”

General (r.) prof.univ.dr. Mihail Orzeață, fost locțiitor al șefului Statului Major General al Armatei României.

¹ William Pfaff, *The Question of Hegemony*, în *Foreign Affairs*, ianuarie-februarie 2001, <http://www.foreignaffairs.com/articles/56654/william-pfaff/the-question-of-hegemony>, consultat la 19.12.2014.

*We are great*². [„Suntem o națiune indispensabilă. Suntem măreți (puternici)“. – tr.a.], la multipolaritate, caracterizată sugestiv de un alt fost Secretar de Stat american – Hillary Clinton – prin expresia: „*America nu mai poate rezolva singură cele mai presante probleme ale lumii, iar lumea nu le poate rezolva fără America*“³. Numai că acest proces este, în opinia lui Joseph Nye, profesor la Harvard Kennedy School, unul a cărui durată nu poate fi prognozată. În susținerea acestei afirmații, el amintește Imperiul Roman, care a continuat să exercite o importantă influență asupra lumii timp de trei secole, după ce a atins apogeul, și al Marii Britanii, care a continuat să fie una dintre puterile însemnate ale lumii, deși a pierdut coloniile americane. În plus, mai spune distinsul profesor, în lumea de azi, cea a informației, a insecurității cibernetice și a difuziei puterii între state și actorii nestatali, tranziția ar putea să nu mai fie așa cum și-o imaginează celelalte state care concură pentru putere în arena internațională⁴.

Marile puteri, prin interesele lor globale, „*se simt obligate*“ să se implice – politic, diplomatic, financiar, economic și militar – în aproape toate crizele din orice regiune a globului pământesc, fie ele interne sau între state. Ele vor să își extindă permanent influența sau, cel puțin, să și-o mențină pe cea pe care o au asupra altor state ale lumii. În îndeplinirea acestui obiectiv, interesele lor se ciocnesc, iar cei care suferă cel mai mult sunt statele și comunitățile care sunt obiect al disputei.

Interesele de securitate ale statelor sunt specifice și relativ constante, dar nu și alianții (prieteniile), fapt ce le ghidează acțiunile în raporturile lor cu alte state. Pentru a-și susține interesele pe termen mediu și lung, statele folosesc politici externe flexibile (unii experți le consideră standard dublu⁵), adică inițiază și denunță tratate și alianțe cu scopul îndeplinirii obiectivelor pe care și le-au propus.

² Franz Nuscheler, *Multilateralism vs. Unilateralism, Policy Paper 16 of the Development and Peace Foundation*, Bonn, ianuarie 2001, p. 4, http://inef.uni-due.de/page/documents/pp_16_en.pdf, consultat la 04.01.2015.

³ Paul Lewis, *Hillary Clinton Backs 'Smart Power' to Assert US Influence Around World*, în *The Guardian*, 13.01.2009, <http://www.theguardian.com/world/2009/jan/13/hillary-clinton-confirmation-hearing-senate>, consultat la 29.12.2014.

⁴ Joseph Nye, *Commentary: American Power in 21st Century*, Harvard Kennedy School, <http://www.hks.harvard.edu/news-events/news/news-archive/american-power-21st-century>, consultat la 29.12.2014.

⁵ Hans-Christof von Sponeck, *The Dangerous Double Standard*; articolul, publicat în revista *Current Concerns*, nr. 1/2007, ce apare la Zürich, Elveția, poate fi citit pe site-ul <http://www.currentconcerns.ch/index.php?id=2012>, consultat la 01.09.2014 (Numai dacă vom avea interese comune vom putea elimina standardul dublu din relațiile internaționale, spunea Kofi Annan, fost Secretar General al ONU); vezi și Owen Bowcott, *US Accused of Double Standard at UN*, articol publicat în ziarul *The Guardian* pe 12.09.2002, consultat la 19.08.2014; vezi și Judy Dempsey, *Judy Asks: Should America Spy on Its Allies?*, articolul, publicat în ziarul *The Christian Science MONITOR*, 16.07.2014, poate fi citit pe site-ul <http://carnegieeurope.eu/2014/07/16/judy-asks-should-america-spy-on-its-allies/>, consultat la 19.08.2014; citește și Susan Ratcliffe – editor, *Oxford Essential Quotations, Lord Palmerston – Speech*,

Îngrijorător este faptul că numărul crizelor se amplifică și acestea nu se soluționează cu adevărat prin folosirea forței, ci se transformă în conflicte înghețate sau dormante ori în insurgențe care continuă decenii întregi, așa cum se întâmplă între indieni și pakistanezi din 1947, între israelieni și palestinieni din 1948, între turci și grecii din Cipru din 1974, în Afganistan din 2001, în Irak din 2003 etc.

Un alt motiv de îngrijorare este relevanța ONU. Oficial, organizația mondială are ca obiectiv garantarea securității internaționale prin intermediul Consiliului de Securitate. În realitate, acest organism al ONU funcționează sincopat din cauza divergențelor dintre state⁶, în special dintre marile puteri, care își folosesc dreptul de veto atunci când apreciază că le sunt afectate interesele, acțiune prin care, practic, se situează deasupra organizației mondiale și, implicit, desconsideră comunitatea internațională⁷.

Amplificarea numerică și ca arie de cuprindere a zonelor afectate de confruntări violente a determinat reacții ale comunității internaționale prin misiuni de observatori militari, de menținere a păcii, de impunere a păcii, de reconstrucție a păcii etc. În urma implicării comunității internaționale în soluționarea crizelor și a conflictelor, pacea lumii este menținută, la propriu, cu arma în mână de contingente de militari sub mandat ONU, OSCE, UE etc. Din Balcani și până în Asia de Sud-Est, harta lumii arată ca un mozaic constituit din zone cu pace relativă, zone cu conflicte înghețate (dormante, latente) și zone în care armele vorbesc, iar comunitatea internațională... tace sau acționează cu eficiență redusă.

În secolul globalizării și al informației, al unor cuceriri științifice deosebite în macro- și microcosmos, al existenței atât de multor organizații ce au ca misiune principală asigurarea securității globale (ONU) sau regionale [NATO, OSCE, OTSC (Organizația Tratatului de Securitate Colectivă), Liga Arabă, Organizația Statelor Africane, ANZUS (Tratatul pentru securitate în Pacific), ASEAN etc.], tot mai multe comunități aleg calea violenței pentru soluționarea problemelor litigioase dintre ele. Intoleranța etnică și religioasă a atins cote nemaîntâlnite din Evul Mediu și din perioada nazismului. Execuțiile fără judecată, crimele în masă, torturarea și uciderea prizonierilor, violurile, distrugerea

House of Commons, 1 March 1848, Oxford, 2012, ISBN 9780191735240, poate fi citit pe site-ul <http://www.oxfordreference.com/q-oro-ooo1818130/> (Lordul Palmerston, fost prim-ministru britanic, aprecia că statele nu au prieteni permanenți, ci doar interese permanente), consultat la 24.08.2014.

⁶ Madeleine Albright, *Who Broke the UN?*, în *Foreign Policy*, 13.08.2012, <http://foreignpolicy.com/2012/08/13/who-broke-the-u-n/>, consultat la 19.12.2014.

⁷ George Friedman, *Russia and the United States Negotiate the Future of Ukraine*, articolul, publicat de *Geopolitical Weekly* pe 01.04.2014, poate fi consultat pe site-ul <http://www.stratfor.com/weekly/russia-and-the-united-states-negotiate-the-future-of-ukraine/>, consultat la 02.12.2014 (În perioada războiului rece, miniștrii de externe ai SUA și URSS obișnuiau să se întâlnească și să negocieze rezultatele crizelor și chiar soarta unor țări.).

unor localități întregi, alungarea locuitorilor de altă etnie (epurarea etnică) sau religie (epurarea religioasă) au fost modalitățile folosite de părțile combatante din Balcani⁸, Cecenia⁹, Georgia (Abhazia și Osetia de Sud), Ucraina¹⁰, respectiv din autoproclamatul stat islamic al Irakului și al Siriei (ISIS)¹¹, pentru a-și înfrânge oponentii.

2. Ce ne rezervă viitorul

Va prima raționalul emoționalului în relațiile internaționale? Oare liderii politici ai statelor puternice nu înțeleg că o criză civilă trebuie soluționată cu mijloace nemilitare? De ce folosesc mijloacele militare pentru a soluționa crize nemilitare (politice, sociale, economice etc.)?¹² Nu sunt suficiente lecții ale istoriei care ne spun că rațiunea forței va genera conflicte înghețate, iar forța rațiunii va conduce, cel mai probabil, la negocieri și la soluționarea pe cale pașnică a unor crize și conflicte? Oare interesele financiare ale producătorilor de armament sunt mai puternice decât interesul comunităților de a trăi în pace și în stabilitate?

Se pare că teama unor lideri politici de a-și pierde pozițiile sociale pe care le dețin excede puterea de înțelegere a unui om obișnuit. Se pare că noi, oamenii obișnuiți, nu conștientizăm că puterea corupe¹³ și, de aceea, îndrăznim să solicităm liderilor politici să răspundă la cerințele și întrebările noastre. Din păcate, răspunsurile primite sunt mai puține decât întrebările puse și nu îndeajuns de convingătoare.

⁸ Jeffrey D. McCausland, *Rebuilding Security and Confidence in the Balkan Region*, București, 2000, p. 25.

⁹ Peter Bouckaert, *War Crimes in Chechnya and the Response of the West*, *Human Rights Watch*, 01.03.2000, <http://www.hrw.org/news/2000/02/29/war-crimes-chechnya-and-response-west>, consultat la 16.12.2014; vezi și John Sweeney, *Revealed: Russia's Worst War Crime in Chechnya*, în *The Guardian/The Observer*, 05.03.2000, <http://www.theguardian.com/world/2000/mar/05/russia.chechnya>, consultat la 16.12.2014.

¹⁰ Damien Sharkov, *Ukrainian Nationalist Volunteers Committed 'ISIS-Style' War Crimes*, *Newsweek*, 10.10.2014, <http://www.newsweek.com/evidence-war-crimes-committed-ukrainian-nationalist-volunteers-grows-269604>, consultat la 16.12.2014.

¹¹ Ralph Ellis, *UN Panel Details ISIS Abuses in Syria, Says They amount to War Crimes*, *CNN*, 14.11.2014, <http://edition.cnn.com/2014/11/14/world/meast/isis-war-crimes/>, consultat la 16.12.2014.

¹² Benaisha Daruwalla, *The Wars in Afghanistan and Iraq and US Use of Military Force*, E-International Relations, februarie 2012, <http://www.e-ir.info/2012/02/18/what-impact-have-the-wars-in-afghanistan-and-iraq-had-on-the-willingness-to-utilise-military-force-to-advance-us-foreign-policy-objectives/> („În 2003, *Time Magazine* și-a solicitat cititorii din toată lumea să răspundă la întrebarea „Cine reprezintă, în mod real, cel mai mare pericol pentru pacea mondială în 2003? Irakul, Coreea de Nord ori SUA?”. Coreea de Nord a primit 7% din voturi, Irakul 8% și se subînțelege că SUA au obținut cele 84% voturi rămase“.), consultat la 30.12.2014.

¹³ *Power Corrupts*, *The Phrase Finder*, <http://www.phrases.org.uk/meanings/absolute-power-corrupts-absolutely.html>, consultat 29.12.2014; vezi și John Antonakis, *Does Power Lead to Corruption?*, în *The Guardian*, 17.12.2014, <http://www.theguardian.com/sustainable-business/2014/dec/17/does-power-lead-to-corruption-research-testosterone>, consultat la 29.12.2014.

Ce va urma? Se va diminua violența în relațiile internaționale? Se va declanșa un nou *război rece* sau chiar un nou Război Mondial? Cât și cum contează interesul public pentru liderii politici? Cât și cum contează oamenii obișnuiți – cerințele, dorințele, așteptările lor – pentru decidenții politici?

Deși experții în relații și securitate internațională avertizează asupra pericolului declanșării unui nou *război rece*, președintele american Barack Obama¹⁴ a contestat o asemenea prognoză. Inițial, și președintele rus Vladimir Putin a dezavuat ipoteza unei noi *cortine de fier*¹⁵, dar, după summitul G20 de la Brisbane/Australia, în cadrul căruia i s-a cerut să își retragă sprijinul pentru separatiștii ucraineni, a declarat că Occidentul împinge Rusia spre un nou *război rece*¹⁶.

Cu toate acestea, ne întrebăm cum poate fi înțeleasă prevederea din noua doctrină militară a Rusiei prin care NATO este considerată principala amenințare la adresa Federației?¹⁷ Dar sancțiunile economice și politice la adresa Moscovei, impuse de NATO, UE și alte state aliante ale SUA? Dar planul de izolare a Rusiei?¹⁸ Nu este acesta o variantă a politicii de „*indiguitare*“, practică de SUA la adresa URSS în *războiul rece*, în perioada 1947-1991?¹⁹

Quo vadis, Domine?

¹⁴ Megan Fitzpatrick, *Russia – Us Relations are Chilly, But Is This Another Cold War?*, articolul, publicat de *CBC News* pe 31 iulie 2014, poate fi citit pe site-ul <http://www.cbc.ca/news/world/russia-u-s-relations-sre-chilly-but-is-this-another-cold-war-1.2723056/> (Obama: *Rusia nu conduce nicio coaliție/alianță de state și nu are o ideologie globală pe care să o promoveze, așa cum a făcut Uniunea Sovietică în războiul rece.*), consultat la 11.08.2014.

¹⁵ Konstantin Fets, *Russia Has No Intention of Building a New Iron Curtain, Says Putin, Russia beyond the Headlines*, 24.11.2014, http://rbth.co.uk/politics/2014/11/24/russia_has_no_intention_of_building_a_new_iron_curtain_says_putin_41637.html, consultat la 03.02.2015.

¹⁶ Simon Tisdall, *The New Cold War: Are We Going Back To Bad Old Days?*, în *The Guardian*, 19.11.2014, <http://www.theguardian.com/world/2014/nov/19/new-cold-war-back-to-bad-old-days-russia-west-putin-ukraine>, consultat la 30.12.2014.

¹⁷ Maria Tsvetkova, *Russia's New Military Doctrine Names NATO as Key Risk*, *Reuters*, 26.12.2014, <http://www.reuters.com/article/2014/12/26/us-russia-crisis-military-doctrine-idUSKBN0K40Q120141226>, consultat 27.12.2014.

¹⁸ Roberta Rampton, *Biden Warns Russia Will Be Isolated if Ukraine Crisis Not Resolved: US Official*, *Reuters*, 3 martie 2014, <http://news.yahoo.com/biden-warns-russia-isolated-ukraine-crisis-not-resolved-174333462.html>, consultat 03.01.2015; vezi și Timothy Heritage și Vladimir Soldatkin, *Putin Looks to Asia as West Threatens to Isolate Russia*, *Reuters*, 21.03.2014, <http://www.reuters.com/article/2014/03/21/us-ukraine-crisis-russia-insight-idUSBREA2K07S20140321>, consultat la 03.01.2015.

¹⁹ *MILESTONES: 1945-1952, Keenan and Containment, 1947, US Department of State, Office of the Historian*, <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/kennan>, consultat la 04.01.2015.

ANALIZA DE CONȚINUT A STRATEGIILOR DE SECURITATE NAȚIONALĂ

Comandor dr. ing. Ciprian LUNGU

A national security strategy encompasses a set of ideas, recommendations and methods concerning the involvement of national power instruments in achieving national and international goals in a framework shaped by threats, vulnerabilities and available capabilities and resources. Strategic documents are issued by national top level authorities and cover security issues relating to political, economic, military, social and environmental sectors at national, regional and global level.

The purpose of this paper is to employ content analysis, an instrument to measure the complexity and readability of a text, in the study of security strategies as an alternative method to qualitative analysis.

Keywords: *national security strategy; content analysis; lexical density; readability; social network analysis*

Introducere

Fiecare stat, într-o formă sau alta, are o strategie care abordează, în mod oficial, la cel mai înalt nivel, problematica securității naționale. Unele strategii sunt extrem de complexe, incluzând referințe la o largă diversitate de domenii care concură la asigurarea securității (politic, economic, militar, societal și ecologic), altele sunt specializate, tratează numai anumite aspecte considerate a fi esențiale, la un moment dat și într-un anumit context, din perspectiva protecției individului și a statului (migrația ilegală, criminalitatea transnațională, protecția mediului, reforma forțelor armate, prevenirea și combaterea terorismului etc.). De asemenea, unii actori statali își definesc propriile strategii de securitate națională la nivel global, alții în context regional sau chiar local, limitându-se la vecinătățile geografice apropiate și diviziunile administrative interne.

Comandor dr. ing. Ciprian Lungu – Direcția logistică, Statul Major General, Ministerul Apărării Naționale. Cercetător științific postdoctoral, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, Școala doctorală, Program de formare continuă a cercetătorilor de elită – „SmartSPODAS”.

Această lucrare a fost posibilă datorită sprijinului financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

Fiind în strânsă corelație cu dinamica intereselor și obiectivelor naționale, strategiile de securitate sunt supuse, periodic, unor procese de revizuire sau chiar de transformare radicală. Fără îndoială că supraviețuirea fizică și suveranitatea sunt obiectivele principale ale securității naționale, comune tuturor membrilor unei națiuni și care sunt deziderate constante în timp. Însă, pe de altă parte, interesele naționale vitale sunt stabilite și revizuite periodic, în limita unor anumite grade de subiectivism, care depind de cultura politică națională, ideologia dominantă, tradiții, aspirații naționale și circumstanțe interne și externe.

În termeni generali, o strategie de securitate națională include un set de idei, propuneri, direcții de acțiune, modalități de angajare pe cât posibil a tuturor instrumentelor de putere ale unui stat, în mod sincron și integrat, pentru atingerea unor obiective esențiale, la nivel național și internațional¹.

Strategiile de securitate națională se prezintă într-o largă varietate structurală. Există însă câteva puncte de referință, la care întreaga construcție strategică se raportează. Astfel, pentru S. Walt (1991), *securitatea* este definită în raport cu două repere clare, amenințările și forța militară, între care există legături cauzale². D. Baldwin încearcă să poziționeze conceptul de *securitate* față de alte repere, formulând o serie de întrebări în acest sens: *Securitate pentru cine?/Security for Whom?; Securitatea căror valori?/Security for Which Values?; Cât de multă securitate?/How Much Security?; Față de care amenințări/From What Threats?; Prin ce mijloace?/By What Means?; La ce cost?/At What Cost?; În ce perioadă de timp?/In what time period?*³.

În esență, strategiile de securitate națională vizează echilibrarea relațiilor dintre obiective și mijloace de îndeplinire a acestora, intenții și capacități avute la dispoziție sau potențiale, scopuri și resurse, oferind, în totalitate sau parțial, răspunsuri adecvate la întrebările formulate de Baldwin cu mulți ani în urmă.

Documentele oficiale care includ strategiile de securitate națională pot fi secrete, destinate utilizării de către un număr restrâns de instituții și persoane oficiale sau pot fi făcute publice.

Bazat pe afirmațiile lui Stolberg⁴, pot fi formulate câteva *argumente* pentru care strategiile naționale de securitate ar trebui să fie documente publice:

- constituie documente oficiale pentru toate structurile guvernamentale, legislative, judiciare care sunt informate privind intenția, abordările,

¹ Joint Publication (JP) 1-02, Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms, Departamentul Apărării, Washington, D.C., 2011.

² S. Walt, în B. Buzan, O. Weaver, J. Wilde, *Security – A New Framework for Analysis*, Colorado, Lynne Rinner Publishers, Inc., Colorado, 1998, p. 3.

³ D. Baldwin, *The Concept of Security*, Review of International Studies, nr. 23, 1997, pp. 5-26.

⁴ B.A. Stolberg, *How Nation-States Craft National Security Strategy*, U. S. Army War College, Strategic Studies Institute, 2012, pp. 2-3.

obiectivele și mijloacele propuse de autoritatea responsabilă de elaborarea strategiei de securitate și în baza cărora se pot identifica elemente de consens național în acțiunile politice, diplomatice, economice, sociale, militare etc.;

- prezintă resursele necesare a fi planificate și utilizate în domeniul securității naționale și, în consecință, pot fi utilizate ca documente de referință în procesele de planificare și execuție bugetară, elaborarea strategiilor fiscale, planificărilor multianuale etc.;
- sunt instrumente de comunicare strategică ce se adresează atât audiențelor interne (mass-media, societatea civilă, medii academice, economice, publicul larg etc.), cât și celor externe (state, instituții și organizații internaționale, entități sociale care prezintă potențiale riscuri și amenințări etc.);
- sunt mijloace de amplificare a nivelului culturii de securitate a populației, care privește „totalitatea noțiunilor, ideilor și informațiilor de care dispun, la un moment dat, cetățenii statului, referitoare la valorile, interesele și necesitățile naționale de securitate”⁵.

În plus, fiind catalogate ca documente publice, păstrate și distribuite din surse deschise, strategiile de securitate pot fi accesate, evaluate, comparate, utilizând diferite metode de analiză cantitativă și calitativă.

Scopul acestui articol este de a introduce analiza de conținut (*Content Analysis*) ca instrument de explorare a strategiilor de securitate națională. Analiza de conținut include un set de tehnici și proceduri executate manual sau cu ajutorul aplicațiilor informatice, destinate studiului unui text din punctul de vedere al relevanței, complexității și lizibilității acestuia. În plus, rezultatele analizei de conținut sunt utilizate în construirea unei rețele de afiliere, între actori statali și cuvintele lexicale cheie identificate pentru fiecare strategie de securitate națională în parte.

Selectarea conținutului pentru analiză

Data fiind multitudinea strategiilor de securitate existente în spațiul public, analiza exhaustivă a conținutului acestora este un demers dificil. Pentru scopurile acestui articol, care vizează în primul rând aspectele metodologice ale utilizării analizei de conținut ca instrument de evaluare a strategiilor de securitate, au fost identificate câteva texte strategice reprezentative, având în vedere următoarele criterii de selecție:

- *focalizare funcțională* – au fost selectate numai strategii de securitate propriu-zise, fără a fi incluse documente derivate sau complementare,

⁵ Pe site-ul <http://www.cpcs.ro/dictionarsecuritate.php>.

de tipul strategiilor de apărare, revizuirii ale politicii de securitate și apărare, declarații politice, rezoluții ale camerelor legislative etc.;

- *diversitate geopolitică* – au fost incluse strategii de securitate atât ale țărilor membre ale UE, ale NATO, cât și ale unor țări care nu fac parte din aceste organizații internaționale, situate în Asia sau în America de Sud;
- *relevanță instituțională* – au fost luate în considerare numai documente emise de autoritățile naționale cu responsabilități în domeniul securității naționale, fiind excluse documentele de analiză, publicațiile unor autori din mediul politic sau academic.

O listă a unor strategii de securitate națională se găsește pe o pagină special dedicată a site-ului *The International Relations and Security Network (ISN)*, care oferă informații din domeniul relațiilor internaționale și studiilor de securitate, în regim de sursă deschisă⁶.

Tabelul 1: Lista strategiilor de securitate națională selectate și analizate

Nr. crt.	Țara	Denumirea documentului (în limba engleză)	Anul
1.	Armenia (ARM)	<i>National Security Strategy</i>	2007
2.	România (ROU)	<i>National Security Strategy of Romania</i>	2007
3.	Serbia (SRB)	<i>National Security Strategy of the Republic of Serbia</i>	2009
4.	SUA (USA)	<i>National Security Strategy</i>	2010
5.	Marea Britanie (GBR)	<i>A Strong Britain in an Age of Uncertainty: The National Security Strategy</i>	2010
6.	Irlanda (IRL)	<i>Strategy Statement 2011 – 2014</i>	2011
7.	Filipine (PHL)	<i>National Security Policy 2011 – 2016. Securing the Gains of Democracy</i>	2011
8.	Cehia (CZE)	<i>Security Strategy of the Czech Republic</i>	2011
9.	Finlanda (FIN)	<i>Finnish Security and Defence Policy</i>	2012
10.	Lituania (LTU)	<i>National Security Strategy</i>	2012
11.	Georgia (GEO)	<i>National Security Concept of Georgia</i>	2012
12.	Ungaria (HUN)	<i>Hungary's National Security Strategy</i>	2012
13.	Mongolia (MNG)	<i>National Security Concept of Mongolia</i>	2012
14.	Japonia (JPN)	<i>National Security Strategy</i>	2013
15.	Franța (FRA)	<i>French White Paper. Defence and National Security</i>	2013
16.	Spania (ESP)	<i>The National Security Strategy. Sharing a Common Project</i>	2013
17.	Australia (AUS)	<i>Strong and Secure: A Strategy for Australia's National Security</i>	2013

⁶ Pe site-ul <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Series/Detail/?id=154839>.

Respectând criteriile de selecție menționate, au fost identificate 17 strategii de securitate națională, disponibile online, publicate în perioada 2007-2013 (*tabelul 1*). Eșantionul cuprinde numai documente publicate în limba engleză, astfel încât să fie posibilă analiza automată, utilizând aplicații informatice dedicate. Pentru comparație, a fost alăturat eșantionului de strategii de securitate națională, ca element de referință, *noul concept strategic al NATO*.

Indicatori ai analizei de conținut

Analiza de conținut vizează atât consistența unui text, complexitatea acestuia, dată de numărul cuvintelor esențiale care îl definesc, cât și potențialul de înțelegere a acestuia bazat pe claritatea exprimării.

Densitatea lexicală (Lexical Density) sau factorul de complexitate (*Complexity Factor*) este utilizată în analiza unui text pentru a măsura procentul cuvintelor lexicale (*Lexical Words*), relevante pentru conținut (substantive, adjective, marea majoritate a verbelor și a adverbilor) în funcție de cuvintele gramaticale sau funcționale (pronume, prepoziții, conjuncții, verbe auxiliare, unele adverbe, determinanți și interjecții).

Formula de calcul a densității lexicale L_d este: $L_d = \left(\frac{N_{lex}}{N} \right) \times 100$, în care N_{lex} – numărul cuvintelor lexicale, N – numărul total de cuvinte.

Cu cât numărul cuvintelor relevante este mai mare, cu atât informația transmisă de un text este mai importantă, mai valoroasă, mai utilă. Lucrările academice au densitatea lexicală ridicată, spre deosebire de prelegeri, discursuri, expuneri libere, care conțin, de regulă, un număr mare de cuvinte funcționale. Densitatea lexicală este, de asemenea, redusă în situația utilizării repetitive a unor cuvinte, chiar dacă aceasta are scopul consolidării unor idei esențiale care doresc a fi comunicate eficient.

Lizibilitatea (Readability) unui text se determină prin calcularea *indicii „ceață” (Fog Index)*, care estimează numărul anilor de învățământ ipotetici necesari pentru înțelegerea unui text la prima citire.

Un text lizibil este citeț, clar, deslușit⁷, nu conține cuvinte lungi, neobișnuite pentru publicul larg, propoziții sau fraze ample și complicate. Testarea unui text prin calcularea *Fog Index* servește pentru evaluarea clarității conținutului acestuia și pentru confirmarea ușurinței de citire de către audiența căreia i se adresează.

Fog Index a fost introdus de Robert Gunning în 1952, ca parte a unei campanii care a avut ca scop creșterea lizibilității ziarelor prin reducerea confuziei, a „*ceții*”

⁷ Pe site-ul <http://dexonline.ro/definitie/lizibil>.

și a complexității inutile. Pentru calcularea indicelui, se extrag 100 de cuvinte din textul analizat și, apoi, se aplică formula:

$Gunning\ Fog\ Index = 0.4 \times \left[\left(\frac{NC}{NP} \right) + 100 \times \left(\frac{NC3s}{NP} \right) \right]$, în care: *NC* – numărul de cuvinte, *NP* – numărul de propoziții, *NC3s* – numărul de cuvinte complexe, cu cel puțin trei silabe.

Scorul ideal pentru asigurarea unei lizibilități maxime este cuprins între 7 și 8. Un scor mai mare de 12 face orice text greu de citit pentru majoritatea persoanelor. În literatura de specialitate sunt date ca exemple *Biblia*, lucrările lui Shakespeare și Mark Twain, care au valoarea *Fog Index* în jur de 6, iar pentru reviste precum *Time*, *Newsweek*, *Wall Street Journal*, valorile medii sunt în jur de 11. Documentațiile tehnice au valori ale *Fog Index* situate între 10 și 15, iar lucrările profesionale, în general, depășesc valoarea 18.

Prelucrarea datelor și interpretarea rezultatelor

Textele strategiilor de securitate națională ale statelor din eșantionul stabilit au fost extrase din versiunea digitală a documentele oficiale publicate, iar pentru analiza acestora a fost utilizată aplicația *Textalyser*, disponibilă online⁸.

Aplicația informatică permite, printre altele, evaluarea densității lexicale și a lizibilității conținutului strategiilor de securitate, precum și determinarea frecvenței cuvintelor cel mai des utilizate. Pentru efectuarea analizei a fost setat numărul minim de caractere pe cuvânt egal cu 3, iar numărul maxim de cuvinte cheie afișate a fost stabilit la 50.

Interpretarea rezultatelor analizei de conținut privind densitatea lexicală și lizibilitatea textelor strategiilor de securitate națională a celor 17 țări cuprinse în eșantionul analizat conduce la următoarele concluzii:

- marea majoritate a textelor analizate au valori ridicate ale densității lexicale, fapt ce le conferă strategiilor de securitate națională relevanță strategică, iar informațiile transmise atât publicului larg, cât și experților au valoare ridicată;
- valorile *Fog Index* sunt relativ ridicate, ceea ce presupune, pentru a permite înțelegerea terminologiei și a conceptelor specifice, ca nivelul de pregătire al audienței să fie superior.

Strategia de securitate națională a statului Filipine, cuprinsă într-un text de circa 30 de pagini (5 642 de cuvinte, dintre care 2 093 cuvinte diferite,

⁸ Pe site-ul <http://textalyser.net/>.

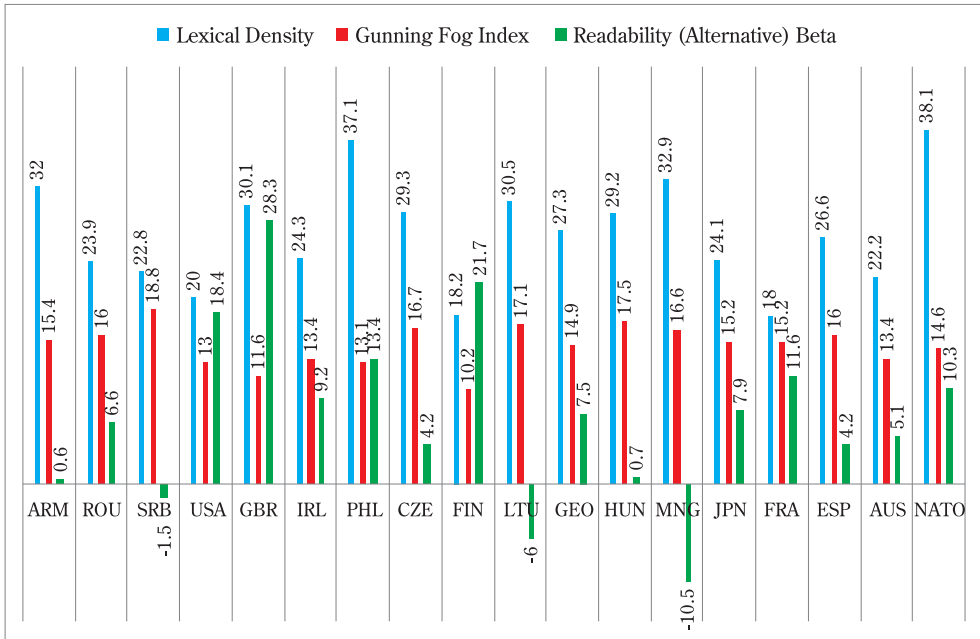

Figura 1: Reprezentarea grafică a indicatorilor privind densitatea lexicală și lizibilitatea textelor strategiilor de securitate națională

614 propoziții), prezintă cea mai mare densitate lexicală (37,1%) a textelor analizate și o valoare foarte bună a *Fog Index* (13,1). Finlanda are cea mai mică valoare a *Fog Index* (10,2), spre deosebire de Serbia (18,8), cu valoarea cea mai mare, ceea ce îi oferă strategiei naționale de securitate posibilitatea de a fi înțeleasă de un public extrem de larg, fără cunoștințe de specialitate. Strategia de securitate a Serbiei este un document care, alături de elementele fundamentale ale unui document strategic, conține și numeroși termeni de largă generalitate, formulări generice, ceea ce conduce la o valoare relativ mică a densității lexicale (22,8%).

În cazul Franței, textul strategiei de securitate are cea mai mică valoare a densității lexicale (18%), ceea ce denotă existența unui număr relativ mare de cuvinte funcționale în detrimentul celor cu valoare lexicală ridicată, esențiale pentru fundamentarea unui document strategic de o asemenea importanță. Utilizarea unui număr mare de cuvinte funcționale a fost determinată, probabil, de dorința de explicare detaliată a ideilor fundamentale ale strategiei de securitate, pentru evitarea confuziilor și interpretărilor.

Atât din punctul de vedere al densității lexicale (38,1%), cât și al valorii *Fog Index* (14,6), *noul concept strategic al NATO* elaborat în 2010 (11 pagini, 2 535 de cuvinte, dintre care 967 cuvinte diferite, 218 propoziții cu o lungime maximă de 20 de cuvinte) este documentul cel mai profesional dintre cele analizate,

înalt conceptualizat, bogat în idei și elemente conceptuale esențiale privind securitatea națională și internațională. Elaborarea documentului a presupus un efort amplu, proiectul inițial fiind analizat, revizuit și completat cu propuneri primite din partea a diferite medii politice, academice, mass-media, societatea civilă, ceea ce conferă premisele unui consens internațional privind percepția securității și asupra reformelor care trebuie îndeplinite în acest domeniu. Documentul are atât valoare internă, în planificarea strategică și operațională a NATO, cât și pentru publicul larg, care este informat privind rolul Alianței în arhitectura internațională de securitate.

Strategia de securitate a României, emisă în 2007, este un document echilibrat, cu o densitate lexicală (23,9%) comparabilă cu a Irlandei, Australiei și Japoniei, valoarea *Fog Index* (16) fiind aproape egală cu a Cehiei.

Din perspectiva unui indicator alternativ de apreciere a lizibilității [*Readability (Alternative) Beta*], textele strategice ale Serbiei, Lituaniei și Mongoliei sunt caracterizate de valori negative, determinate, probabil, de minusurile în exprimarea cu claritate a conținutului.

Rețeaua cuvintelor lexicale cheie

În afara densității lexicale și a *Fog Index*, un alt rezultat al analizei de conținut efectuată cu aplicația informatică *Textalyser* este reprezentat de *frecvența celor mai utilizate cuvinte (Frequency of Top Words)*. Valorile acestui indicator rezultă în urma localizării și ierarhizării celor mai importante unități lexicale ale textului analizat. Pentru fiecare dintre cele 17 strategii naționale și *conceptul strategic al NATO* din 2010, analizate, au fost extrase 50 de cuvinte cheie, ierarhizate în ordinea frecvenței de apariție, apoi au fost eliminate cuvintele funcționale, irelevante și păstrate numai cele cu valoare lexicală ridicată.

Construirea rețelei. Newman definește rețelele sociale ca fiind un tip particular de rețete, în care *nodurile (vârfurile)* sunt ocupate de entități sociale, iar *conexiunile (arcele)* reprezintă diferite forme de interacțiune socială⁹.

Rețelele sociale construite prin utilizarea unui singur tip de actori se numesc *unimodale (one-mode networks)*. În cazul rețelelor bimodale (*2-mode networks*), nodurile reflectă două tipuri diferite de entități sociale. Un tip special de rețete bimodale sunt rețelele de afiliere, formate dintr-o mulțime de actori și o mulțime de evenimente. Întotdeauna, într-o rețete de afiliere există conexiuni numai între actori și numai între evenimente, fără a exista legături de tipul actor-actor sau eveniment-eveniment.

În scopul analizei de conținut a strategiilor de securitate aparținând celor 17 actori statali din eșantionul stabilit, utilizând cuvintele lexicale cheie

⁹ M.E.J. Newman, *Networks. An Introduction*, Oxford University Press Inc., New York, 2011, p. 36.

În *figura 2* se prezintă vizualizarea rețelei cuvintelor lexicale cheie din perspectiva numărului de conexiuni incidente spre exterior ale actorilor statali. Rețeaua are 228 de noduri, dintre care 17 actori statali și 211 cuvinte lexicale cheie.

Pentru observarea contribuției fiecărui stat la fondul general de termeni specifici ai conceptului de *securitate*, în *figura 3* este prezentată distribuția mărimii nodurilor.

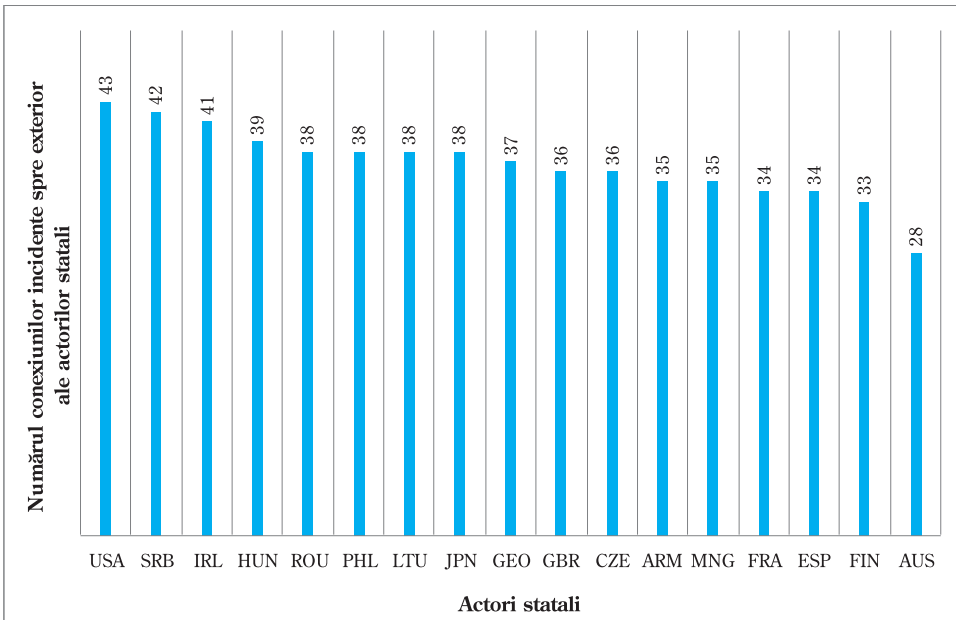

Figura 3: Contribuția actorilor statali la fondul general de termeni specifici ai conceptului de securitate

Nu există o diferență majoră între mărimea minimă și maximă a nodurilor, respectiv a contribuției cu termeni specifici (*figura 3*), ceea ce denotă caracterul universal al limbajului de specialitate în domeniul securității naționale și internaționale. Actorul statal cu cea mai importantă contribuție la fondul de cuvinte lexicale cheie analizate este SUA (43), urmat de Serbia (42) și Irlanda (41). Observând valorile analizei de conținut, constatăm, de asemenea, în cazul celor trei țări și valori relativ apropiate ale densității lexicale și *Fog Index* (*figura 1*).

În *figura 4* se prezintă vizualizarea rețelei cuvintelor lexicale cheie din perspectiva numărului de conexiuni incidente spre interior nodurilor care reflectă termenii specifici din domeniul securității naționale și internaționale.

Conceptul de *securitate* include o entitate socială (națiune, stat, persoană, grup etnic, sistemul internațional) care trebuie protejată¹¹, precum și abilitatea

¹¹ B. Buzan, L. Hansen, *The Evolution of International Security Studies*, Cambridge University Press, New York, 2009, pp. 10.

Protejarea integrității funcționale a unei entități sociale definește ceea ce Buzan a denumit *problematica securității naționale*¹³, care se manifestă pe mai multe planuri, respectiv politic, militar, economic, social și ecologic.

Din această perspectivă, după cum se poate observa în *figura 5*, domeniul economic este considerat de către toți cei 17 actori statali ca fiind cel mai important, celelalte domenii urmând în ordine: politic, mediu (de securitate), militar, social.

Analiza a scos în evidență și câteva cuvinte, precum „arctic“, „nordic“, „baltic“, „pacific“, „China“, „Rusia“, „Kosovo“, utilizate în mod cu totul particular în conținutul propriilor strategii de securitate de către unii actori, pentru a reliefa specificul local și regional al preocupărilor naționale. Frecvența extrem de scăzută a altor cuvinte, cum ar fi „poverty“ („sărăcie“), „water“ („apă“), „food“ („hrană“), „religious“ („religios“), denotă, de asemenea, focalizarea locală și regională asupra unor nevoi materiale și spirituale ale entităților sociale individuale și colective, dimensiuni specifice securității umane.

Pentru comparație, este prezentată mai jos repartiția frecvenței cuvintelor lexicale cheie ale *conceptului strategic al NATO (2010)*.

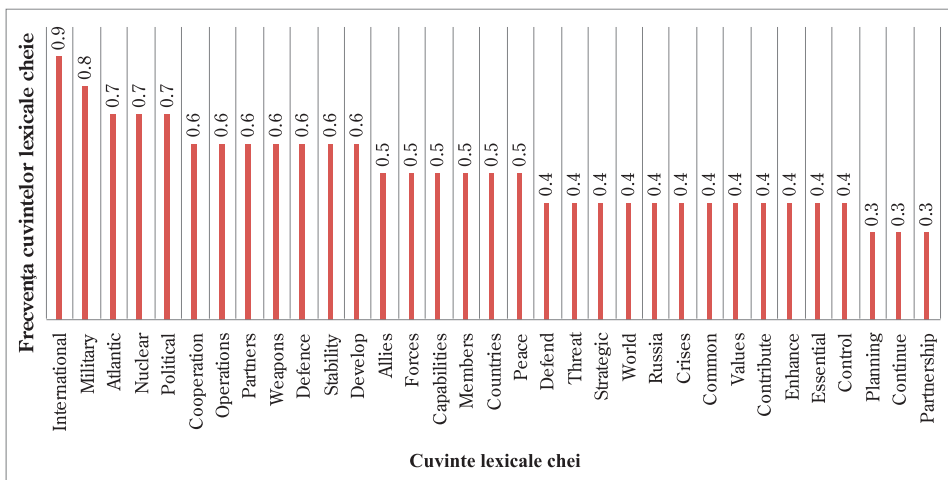

Figura 6: Repartiția frecvenței cuvintelor lexicale cheie ale conceptului strategic al NATO (2010)

Se observă, în cazul NATO (*figura 6*), comparativ cu rezultatele analizei cuvintelor lexicale ale celor 17 actori statali din eșantionul analizat, o ordine diferită a atenției acordate componentelor securității, domeniile relevante pentru Alianță fiind militar, politic și economic. De asemenea, se evidențiază câțiva termeni,

¹³ M. Stone, *Security According to Buzan: A Comprehensive Security Analysis*, pe site-ul http://geest.msh-paris.fr/IMG/pdf/Security_for_Buzan.mp3.pdf.

care privesc planificarea nucleară, cooperarea cu partenerii, stabilitatea internațională, abordarea globală, care disting documentul strategic al NATO de strategiile naționale de securitate.

Concluzii

Din perspectiva rezultatelor obținute, analiza de conținut a strategiilor de securitate se dovedește a fi un instrument util care, oferind informații privind densitatea lexicală, lizibilitatea și distribuția termenilor specifici esențiale, poate scoate în evidență, printre altele:

- modalitățile de abordare specifică a aspectelor fundamentale ale securității naționale;
- elementele de forță ale unor concepte incluse în strategie, ale mijloacelor și modalităților de atingere a obiectivelor strategice propuse;
- identificarea unor elemente de răspuns specific la schimbările din mediile de securitate locale, regionale și internaționale;
- nivelul de contribuție a strategiilor de securitate la fondul general de informații și cunoștințe din domeniul securității naționale și internaționale.

De asemenea, rezultatele analizei de conținut pot fi utile în evaluarea comparată a strategiilor de securitate, identificarea unor tendințe, intenții de acțiune în funcție de alți actori internaționali, statali și nestatali, precum și în aprecierea impactului potențial asupra audienței interne și externe a strategiilor de securitate, determinat în raport cu valoarea indicatorilor de evaluare a conținutului.

BIBLIOGRAFIE

1. David Easley și Jon Kleinberg, *Networks, Crowds, and Markets: Reasoning About a Highly Connected World*, Cambridge University Press, New York, SUA, 2010.
2. Matthew O. Jackson, *Social and Economic Networks*, Princeton University Press, Princeton, NJ, SUA, 2008.

BAZELE CONCEPTUALE ALE REFORMĂRII ORGANISMULUI MILITAR AL REPUBLICII MOLDOVA

Colonel (r.) dr. Constantin MANOLACHE

On 10 October 2013, for the first time after the Republic of Moldova proclaimed its independence, the Moldovan Parliament examined and adopted the Strategy on the Reform of the Intelligence and Security Service as well as the Action Plan to implement it between 2014 and 2018. According to the author, the political documents, developed as a result of a joint intellectual effort, are intended for the top decision-makers, the state institutions and the public. Moreover, there were taken into account the opinions and recommendations expressed by the Supreme National Security Council, competent ministries and national authorities, as well as the transfer of expertise from partner intelligence services in other states.

Keywords: *legislation; intelligence infrastructure; EU standards; national security*

Etapa actuală a construcției militare în Republica Moldova este caracterizată de o tensionare și o complexitate deosebite, determinate de acțiunea concomitentă a unui șir de factori asupra caracterului, conținutului și dinamicii acestui proces. Pe de o parte, construcția militară a Republicii Moldova este influențată de schimbările calitative produse în situația politico-militară a lumii contemporane, în legătură cu acutizarea problemelor globale, legate de criza economică, de contradicțiile intercivilizatoriale, de schimbarea situației geopolitice, însoțită de războaie și conflicte permanente, de violența militară și creșterea nivelului pericolului militar. Acest lucru, la rândul său, sporește importanța forței militare și a purtătorului ei legitim – organismul militar al statului, asupra căruia se opresc cercetătorii autohtoni¹.

Colonel (r.) dr. Constantin Manolache – redactor-șef al *Revistei Militare*, publicație a Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, Republica Moldova.

¹ C. Manolache, I. Coropcean, *Organismul militar al statului: abordare metodologică a cercetării*. În *Studia Universitatis*, Chișinău, USM, nr. 2, 2008, pp. 237-242; V. Pleșca, *Impactul reformei armate asupra asigurării securității naționale. Cazul Republicii Moldova*. Autoreferat al tezei de doctor în științe politice, Chișinău, 2007; V. Marinuța, *Relațiile civil-militare în contextul edificării statului de drept (abordare politică)*, Chișinău, Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, 2013, p. 132; Gh. Mereuță, *Globalizarea surselor de amenințare la adresa securității naționale și europene*. În *Revista Militară. Studii de securitate și apărare*, publicație științifică a Academiei Militare a Forțelor Armate, nr. 1 (9) /2013, pp. 37-46.

Un alt aspect important, care determină dinamica și starea schimbărilor militare în Republica Moldova, îl constituie situația ei internă. Este de remarcat, în această privință, că Republica Moldova constituie un stat nou independent tipic, cu modificări instituționale contradictorii, cu obiective și sarcini de dezvoltare incerte.

Analiza situației social-politice și a celei social-economice a Republicii Moldova, pe fundalul experienței social-istorice a noilor state independente, arată că procesul modernizării reale a societății moldovenești s-a tergiversat într-un mod nepermis².

Programul transformărilor economice în anii de existență independentă a Republicii Moldova s-a aplicat fără vreun sistem și în mod inconsecvent. Concepția reducerii bruște și totale a rolului statului în procesul de modernizare a societății moldovenești, adică rezervarea pentru stat doar a rolului de „*arbitru al jocului*“, s-a dovedit a fi totalmente eronată³. Particularitatea puterii pe parcursul ultimelor decenii o constituie lipsa dorinței și a voinței de a se schimba, chiar dacă, așa cum arată practica social-istorică, posibilitatea de schimbare, parafrazându-l pe Fukuyama, constituie sursa grandorii oricărui stat.

Situația indeterminată în privința formei conducerii de stat probează un singur lucru – lipsa unui mecanism elaborat de menținere a puterii de către elita conducătoare, nereglementarea statutului și a legitimității acesteia. De aici și lipsa de voință politică pentru demararea unor reforme adevărate și frânarea schimbărilor radicale în mecanismul de stat și în cel al instituțiilor sociale, inclusiv în domeniul organismului militar. În rezultatul acestui fapt, pașii reali pe calea reformării relațiilor sociale sunt substituiți cu imitarea lor, iar în unele cazuri sunt compromiși prin populism social, prin alegeri permanente și dorința de menținere a puterii prin orice mijloace. Factorii nominalizați conduc la disfuncționalitatea instituțiilor sociale moldovenești, ceea ce agravează și mai mult criza socială în Republica Moldova. Acest lucru, la rândul său, comportă pericolul potențial al dezorganizării sociale, în consecința căruia se poate produce o intervenție militar-politică, respectiv pierderea suveranității politice asupra unor părți din teritoriul Republicii Moldova sau chiar asupra întregii țări.

În acest fel, tendințele de evoluție a situației social-politice din lumea contemporană, caracterizate de creșterea tensiunilor și a importanței forței militare, precum și procesele interne din cadrul societății moldovenești, amplificate de criza economică globală, influențează negativ conținutul și dinamica elaborărilor conceptuale în domeniul construcției militare și al modernizării spațiului de securitate al Republicii Moldova.

² V. Saca, *Interese politice și relații politice, dimensiuni tranzitorii*, Chișinău, USM, 2002, p. 472.

³ R. Rusu, V. Moșneaga, V. Sacovici, *Modernizarea politică*. În *Politologia* (pentru specialitățile nonprofil). Manual, Chișinău, CEP, USM, 2007, pp. 313-324.

O atare stare a lucrurilor este deosebit de periculoasă, mai ales în ceea ce privește domeniul militar, dat fiind că una dintre cele mai importante probleme, apărute în fața noilor state independente, constă în realizarea eficientă a reformei militare. Acest lucru se explică prin schimbarea priorităților securității naționale și necesitatea reacției operative la organizarea apărării suveranității și integrității teritoriale a statului. Pe de altă parte, reformarea organismelor militare constituie o parte integrantă a modernizării și a schimbărilor social-politice din societățile post-coloniale în direcția creării unor instituții sociale adecvate și a unui mecanism de stat eficient și funcțional.

Așa cum am menționat, în Republica Moldova s-a creat o situație contradictorie în domeniul asigurării securității militare. În prezent, problemele elementului ei esențial, de bază – organismul militar al statului, nu sunt soluționate nici sub aspect teoretic, nici în plan practic.

În plus, în Republica Moldova funcționează o serie de organe de stat de protecție a ordinii de drept și formațiuni militarizate, care fie că aparțin de organizația militară a statului, fie că asupra lor se aplică legislația militară cu privire la garanțiile sociale și asigurarea cu pensii a personalului. Prin urmare, *Legea 1544* din 1993 stabilește condițiile de asigurare cu pensii a cetățenilor Republicii Moldova: militari ai Forțelor Armate, ai Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova, ai Centrului Național Anticorupție, trupelor de carabinieri (trupele interne), persoane din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, din alte formațiuni militare, create la Hotărârea Parlamentului, pensionari din rândurile militarilor forțelor armate, organelor securității de stat, securității naționale, Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova, Poliția de Frontieră și persoane din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne ale fostei URSS și familiile acestora⁴.

De obicei, o atare situație creează o serie de probleme grave în domeniul asigurării securității militare a Republicii Moldova. Principala problemă constă în lipsa delimitării clare a funcțiilor formațiunilor militare, în calitatea acestora de elemente ale organismului militar al statului și în dominarea unor interese corporative asupra celor generale. Acest lucru conduce la dublarea funcțiilor structurilor de forță, la exercitarea unor funcții improprii de către acestea și, drept urmare, la creșterea cheltuielilor bugetare și reducerea nivelului de asigurare a securității militare.

În același timp, așa cum am menționat, fiecare structură de forță, funcționând în mod independent, își creează propriile sisteme de logistică, de pregătire

⁴ *Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544 din 23.06.1993. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 7 din 30.07.1993.*

a cadrelor și de satisfacere a serviciului militar. Acest lucru conduce la o serie de contradicții, precum și la sporirea cheltuielilor bugetare. De exemplu, pregătirea ofițerilor pentru unitățile terestre ale Forțelor Armate ale Republicii Moldova coincide, într-o oarecare măsură, cu procesul identic de pregătire a ofițerilor din cadrul Institutului Național de Informații și Securitate sau a ofițerilor din cadrul Ministerului de Interne al Republicii Moldova, deosebirea constând doar în specificul activității de serviciu. O situație analogică se constată și în domeniul pregătirii specialiștilor la nivel operativ-tactic și operativ-strategic. Evident, mult mai rațional și mai eficient ar fi fost, în opinia mea, crearea unui sistem unic de instruire militară pentru militarii tuturor formațiunilor militare ale statului.

Existența în majoritatea formațiunilor militare a unor regulamente aparte cu privire la modul de satisfacere a serviciului militar ilustrează închistarea și autosuficiența acestora. În formațiunile militare există, de asemeni, diferențe de angajare a cetățenilor în serviciul militar, în exercitarea acestuia, precum și în trecerea în rezervă. De exemplu, există rezerva Forțelor Armate ale Republicii Moldova, rezerva Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova etc., precum și termene diferite de exercitare a serviciului militar pentru obținerea gradelor militare etc. Toate acestea denotă lipsa unei politici generale în ceea ce se numește „*serviciul militar*“, care este interpretat în fiecare formațiune militară în mod specific, reieșind din nivelul de instruire, de cultură și din viziunea fiecărui conducător al structurilor respective, precum și din comoditatea obținerii de privilegii și avantaje nemeritate.

Un alt aspect al aceleiași probleme îl constituie existența, în cadrul fiecărei formațiuni militare, a unor sisteme independente de asigurare a funcționalității acestora. În particular, depistăm următoarele deficiențe: caracterul masiv și costul excesiv de întreținere a infrastructurii logistice existente, lipsa la nivel statal a unui organ unic, care ar efectua, în interesul tuturor formațiunilor militare, solicitări, elaborări și dotări cu armament, tehnică militară și mijloace tehnico-materiale (această lipsă de deficiență conduce la dublări în cadrul ministerelor și departamentelor respective, care efectuează în paralel aceleași operațiuni doar în limitele ministerului și departamentului în cauză); dublarea nomenclatorului dotării tehnico-materiale a structurilor de forță, ordinea diferită de anulare a mijloacelor tehnico-materiale uzate, ceea ce împiedică optimizarea articolului bugetar referitor la cheltuielile pentru toate tipurile de formațiuni militare ale Republicii Moldova, luându-se în considerare contribuția fiecăruia la asigurarea securității militare a statului. Reieșind din experiența țărilor dezvoltate, inclusiv a țărilor membre ale Alianței Nord-Atlantice, am ajuns la concluzia privind necesitatea creării unui sistem unic

de asigurare a elementelor organismului militar al Republicii Moldova, care să fie subordonat Guvernului.

O problemă comună tuturor noilor state independente, inclusiv a Republicii Moldova, o constituie identificarea locului și rolului fiecărui element al organismului militar în sistemul de asigurare a securității militare. Ratingul înalt al structurii de forță în conștiința conducerii de stat, rezultat al promovării subiective a unor interese corporative, „legături“, al aderării la unele grupări politice, regionale sau de clan sau al considerentelor securității personale, oferă posibilitatea obținerii unor preferințe organizaționale în formă de alocații suplimentare, ceea ce, în final, conduce la creșterea numărului acestora.

În acest mod, analiza social-filosofică a spațiului de securitate al Republicii Moldova arată existența unor disfuncționalități și a unei crize multidimensionale în acest domeniu vital de funcționare a societății moldovenești. Aprofundarea recesiunii economice mondiale conduce la ideea că organismul militar trebuie să devină garantul securității naționale a statului.

Efectuarea schimbărilor radicale în spațiul de securitate constituie nu numai o cerință obiectivă și un imperativ al societății moldovenești, ci și o exigență a comunității europene, deoarece, așa cum se consideră, sarcina de bază a reformării domeniului de securitate constă în „crearea unor astfel de instituții eficiente de securitate, care să servească interesele securității cetățenilor și statului, să respecte drepturile omului, acționând în limitele legii și sub acțiunea controlului democratic al societății”⁶. În opinia noastră, acest proces trebuie să se afle neapărat în cadrul modernizării societății moldovenești, deoarece nerealizarea acestei condiții nu va conduce la rezultate pozitive, fapt despre care mărturisesc deceniile de dezvoltare independentă a Republicii Moldova. Astfel, modernizarea societății moldovenești constituie premisa fundamentală a reformării spațiului de securitate, în întregime, și a organismului militar al statului, în particular.

Consider necesar și util să se continue perfecționarea conținutului noțiunii de „domeniu/spațiu al securității“, în vederea utilizării pe mai departe a acestuia în Republica Moldova la nivel legislativ și doctrinar.

În opinia mea, domeniul/spațiul de securitate constituie totalitatea organelor și organizațiilor preocupate de asigurarea securității persoanei, societății și statului. În conformitate cu tipurile principale de securitate, afirmate în Republica Moldova la nivel legislativ și doctrinar, propunem să se facă distincția între trei elemente de bază ale acestui sector:

- securitatea personală a cetățenilor, securitatea societății și asigurarea ordinii de drept – este asigurată de organele de protecție a ordinii de drept;

⁶ Gh. Mereuță, *op. cit.*, pp. 37-46.

- securitatea statului – o asigură serviciile speciale;
- securitatea militară – este asigurată de organismul militar al Republicii Moldova.

Toate elementele sectorului respectiv necesită o reformare în contextul modernizării societății moldovenești. Având în vedere că obiectul investigației noastre îl constituie organismul militar al statului, în privința celorlalte elemente ne vom limita la a descrie abordările generale.

Direcția principală de reformare a sectorului trebuie să o constituie delimitarea clară și univocă a tuturor structurilor de forță ale Republicii Moldova, luându-se în considerare funcțiile lor în sistemul de securitate, în conformitate cu modelul propus. În interiorul fiecărui segment este necesar să se procedeze la o unificare în privința logisticii, pregătirii cadrelor și efectuării serviciului (de stat sau militar) de către personalul angajat. Primele două elemente urmează a fi indiscutabil demilitarizate, așa cum se procedează în întreaga lume. Activitatea lor trebuie să devină transparentă și accesibilă controlului democratic al societății.

Cu referire la organele de protecție a ordinii de drept, este necesar să se determine foarte clar numărul, structura și funcțiile lor. Este evident că, în condițiile unei crize social-economice cronice, Republica Moldova nu-și poate permite să întrețină un număr mare de organe de protecție a ordinii de drept. O atenție deosebită în procesul reformării segmentului organelor de protecție a ordinii de drept trebuie acordată organelor Ministerului Afacerilor Interne. Așa cum menționează experții moldoveni și cei străini, *„unele elemente din fosta structură și organizație sovietică, întemeiate pe un model autoritar extrem de militarizat al controlului și luării deciziilor, rămân să caracterizeze actuala poliție a Republicii Moldova“*⁶.

La 6 decembrie 2010, Guvernul Republicii Moldova a aprobat *„Concepția de reformare a Ministerului Afacerilor Interne și a structurilor subordonate și desconcentrate ale acestuia“*, în care unul dintre cele zece obiective ale reformei a fost *«Realizarea procesului de „demilitarizare“ a poliției și delimitarea statutului de polițist de cel al altor categorii de funcționari care asigură activitatea poliției»*⁷.

În acest fel, reformarea organelor de interne constituie o problemă actuală, solicitând măsuri radicale, urmărind transformarea acestui institut social extrem de militarizat al societății, în vederea creării unor relații de parteneriat între poliție și societate și cultivarea unei atitudini de respect din partea tuturor cetățenilor. Acest lucru, la rândul său, va contribui la depășirea sentimentului

⁶ *Demilitarizarea Ministerului Afacerilor Interne și Poliției: de la obiectiv politic la implementare*, IPP, Chișinău, 2011, 19 p.

⁷ *Concepția de reformare a Ministerului Afacerilor Interne și a structurilor subordonate și desconcentrate ale acestuia, Hotărârea Guvernului nr. 1109 din 06.12.2010.*

de aversiune din partea cetățenilor față de poliție și va soluționa, fie și parțial, problema controlului asupra activității acesteia.

Următorul element al domeniului de securitate, care necesită o reformare radicală în contextul modernizării societății, îl constituie Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, care desfășoară activități specifice pentru descoperirea și contracararea acțiunilor informativ-subversive străine ce afectează securitatea țării. Monitorizarea riscurilor derivate din activitatea serviciilor de informații străine pe teritoriul național constituie o prioritate a preocupărilor instituționale.

Activitățile pe linia contrainformațiilor militare sunt orientate în vederea realizării într-o concepție unitară a măsurilor de identificare, prevenire și anihilare a factorilor cu potențial de periclitare pe dimensiunea militară a securității de stat a Republicii Moldova. Drept prioritare sunt activitățile de competență desfășurate în scopul asigurării protecției față de factorii subversivi din exterior și interior, precum și al contracarării acțiunilor ce au drept scop prejudicierea intereselor securității Republicii Moldova, cum ar fi: spionaj, trădare de Patrie, tentative de transmitere ale unor date ce cad sub incidența informațiilor clasificate ș.a. Consolidarea unei centuri de siguranță sub aspect contrainformativ în componentele Forțelor Armate ale Republicii Moldova contribuie la asigurarea climatului național, ca și a celui regional de securitate.

În opinia mea, ideea unei activități de *intelligence* în sens democratic, așa cum este practică în Occident, în mediul elitei politice moldovenești încă nu s-a format. În acest sens, necesitatea unor schimbări radicale în domeniul securității, asigurată de serviciile speciale, este resimțită, cu acuitate, în practică.

Astfel, la 10 octombrie 2013, pentru prima dată de la proclamarea independenței Republicii Moldova, Parlamentul țării a examinat și aprobat Strategia de reformare a Serviciului de Informații și Securitate (SIS), precum și Planul de Acțiuni pentru anii 2014-2018 de implementare a acesteia⁸. Documentele de politici, vizate, au fost elaborate printr-un efort intelectual comun – gândit de la bun început să se adreseze nu doar factorilor supremi de decizie sau instituțiilor statului, ci și publicului larg. De asemenea, au fost luate în considerare opiniile și recomandările Consiliului Suprem de Securitate, ale ministerelor și autorităților naționale de resort, implicit transferul de expertiză din partea serviciilor partenere de informații ale diverselor țări. Concomitent, documentele menționate vizează adaptarea

⁸ Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 230 din 10.10.2013 privind aprobarea Strategiei de reformare a Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova și a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformare a Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova pentru anii 2014–2018. În Monitorul Oficial nr. 243-247/696 din 01.11.2013.

legislației din domeniu la rigorile timpului prezent, generate de racordarea țării noastre la standardele Uniunii Europene.

În procesul de reformare a Serviciului de Informații și Securitate se pune accent pe formarea profesională a efectivului – dezvoltând conceptul modern privind managementul cunoașterii, bazat pe o infrastructură informațională integrată, fiabilă și eficientă. Obiectivul enunțat este destinat valorificării într-un cadru nou a atribuțiilor ofițerului de informații, asigurării demnității profesionale și statutului elitist pe care îl merită nu doar în sectorul național de securitate, ci, în general, în societate. Concomitent, va fi efectuată o contrabalansare a raportului între ofițerii de informații și securitate, pe de o parte, și cei care vor ocupa funcții de ofițeri analiști. Ofițerii SIS își vor păstra, în continuare, statutul special și, corespunzător, gradul special.

Strategia de reformare a Serviciului de Informații și Securitate, precum și Planul de Acțiuni pentru anii 2014-2018 de implementare a Strategiei consemnate au fost elaborate în scopul realizării prevederilor Concepției securității naționale a Republicii Moldova, din 22 mai 2008, care stabilește liniile directoare pentru securitatea națională, valorile și principiile generale ce urmează a fi protejate de stat, amenințările, riscurile și vulnerabilitățile cu impact asupra securității naționale⁹. De asemenea, necesitatea reformării Serviciului rezultă și din prevederile Strategiei securității naționale a Republicii Moldova, din 15 iulie 2011, precum și din alte documente de politici, care țin de atribuțiile și funcțiile Serviciului și care au impulsionat decizia de a racorda competențele SIS la rigorile societății democratice, ale statului de drept și ale comunităților informative moderne¹⁰.

Întemeindu-ne pe experiența străină, precum și pe realitățile Republicii Moldova, apreciem că:

➤ Reforma SIS trebuie să vizeze indispensabil adaptarea legislației din domeniu la standardele operaționale ale serviciilor speciale din statele cu tradiții democratice avansate; implementarea unui management eficient al resurselor umane pentru asigurarea profesionalizării activităților instituționale și a modului de acțiune a ofițerilor de informații; dezvoltarea capacităților de acțiune specifice serviciilor speciale la etapa actuală.

➤ Se impune dezvoltarea capacităților de cunoaștere și analiză strategică a principalelor probleme de securitate, fapt ce va permite evaluarea obiectivă a riscurilor și amenințărilor de securitate, identificarea mijloacelor de prevenire

⁹ *Lege pentru aprobarea Concepției Securității Naționale a Republicii Moldova nr. 112-XVI din 22.05.2008. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 97-98/357 din 03.06.2008.*

¹⁰ *Hotărârea Parlamentului pentru aprobarea Strategiei Securității Naționale a Republicii Moldova nr. 153 din 15.07.2011. În Monitorul Oficial nr. 170-175/499 din 14.10.2011.*

sau contracarare a acestora și stabilirea cadrului de cooperare internațională bi- și multilaterală în domeniu.

➤ Comunicarea mai largă cu publicul și creșterea transparenței în activitatea instituției naționale abilitate cu atribuții în domeniul asigurării securității naționale, implicit atragerea societății civile în proiectarea unei imagini pozitive în societate a unui serviciu de informații care lucrează pentru cetățenii acestui stat, trebuie să devină încă o prioritate în procesul de reformare a Serviciului de Informații și Securitate. Într-o perspectivă de termen mediu, SIS urmează a deveni un proiectant și constructor al securității naționale, jucând rolul unui furnizor real de cunoștințe specializate, bazate pe o cercetare strategică.

În acest mod, după conturarea direcțiilor nodale de modernizare a organelor de protecție a ordinii de drept și de formare a serviciilor speciale moldovenești, să procedăm la examinarea celui de-al treilea element al domeniului – organismul militar al Republicii Moldova.

Așa cum s-a constatat anterior, astăzi, noțiunea de „*organism militar al Republicii Moldova*” este una generalizatoare pentru o seamă de formațiuni militare corporative, apărute din fragmentele structurilor de forță ale URSS după proclamarea independenței. Cu toate acestea, așa cum a fost demonstrat pe parcursul acestui studiu, în majoritatea covârșitoare a țărilor lumii contemporane, noțiunea de „*organism militar al statului*”, în sens de definiendum, nu a obținut o recunoaștere, conform dreptului internațional, nici la nivel doctrinar, nici la cel legislativ. În particular, în Protocolul adițional al Convenției de la Geneva din 12 august 1949, referitor la protecția victimelor conflictelor armate internaționale (Protocolul I a fost adoptat la conferința diplomatică de la Geneva din 8 iunie 1977), pentru desemnarea forței militare a părții aflate în conflict militar se utilizează noțiunea de „*forțe armate*” (p. 1, art. 43)¹¹.

De aceea, reieșind din experiența internațională, precum și din definiția organismului militar al statului, invocată în capitolul precedent, suntem de părere să se considere că Forțele Armate ale Republicii Moldova sunt organismul militar al statului destinat asigurării securității militare a statului cu toate mijloacele aflate la dispoziție și onorării obligațiilor Republicii Moldova în fața comunității regionale și a celei internaționale de asigurare a securității internaționale.

Concepția reformei militare este un document care prevede limite temporale pentru mecanismele și etapele de realizare a reformării. În acest sens, desfășurarea reformei militare, în primul rând, a fost planificată pe un termen de 12 ani (2002-2014)¹².

¹¹ *Convenția de la Geneva din 12 august 1949 și Protocoalele Adiționale*, Ploiești, 2006.

¹² *Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Concepției reformei militare, nr. 1315-XV din 26.07.2002. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 117-119/975 din 15.08.2002.*

S-ar putea deduce că, pentru intensificarea rolului și a poziției Armatei Naționale în sistemul național de securitate, intențiile de perspectivă constau în:

- realizarea capacității defensive suficiente, prin crearea și menținerea permanentă a unor forțe credibile, suficiente cantitativ și pregătite la nivelul standardelor moderne, cu capacitatea de reacție adecvată la riscurile și amenințările existente și probabile¹³;
- restructurarea și modernizarea Armatei Naționale, prin: 1) redimensionarea armatei și stabilirea noii ei structuri, profesionalizarea treptată a personalului, modernizarea și standardizarea pregătirii pentru executarea misiunilor militare; 2) menținerea capacității funcționale a armamentului și tehnicii existente și creșterea calității înzestrării atât prin modernizarea unei părți existente, cât și prin achiziții de echipamente moderne, specifice acțiunilor de luptă la începutul secolului XXI;
- continuarea participării active la Programul *Parteneriatului pentru Pace* și realizarea obiectivelor Armatei Naționale, asumate de Republica Moldova, precum și aprofundarea cooperării cu NATO prin implementarea Planului Individual de Acțiuni Moldova – NATO¹⁴. Realizarea acestei sarcini primordiale, precum și participarea la alte parteneriate bilaterale și multilaterale vor crea condiții favorabile întăririi securității interne a țării și securității în regiune și, evident, vor facilita modernizarea armatei;
- contribuția organismului militar al statului și în particular a Armatei Naționale la realizarea interoperabilității treptate a armatei cu armatele altor state europene. Pentru realizarea acestei strategii, Armata Națională a inițiat și trece printr-un proces de reformare prin care se are în vedere restructurarea (optimizarea structurii) și modernizarea ei (înzestrarea cu armament și tehnică de luptă modernă). Principala orientare în acest domeniu o reprezintă, pe de o parte, crearea noilor structuri de conducere, de luptă, de sprijin de luptă și logistic, iar pe de altă parte, înzestrarea armatei cu echipamente adecvate;
- restructurarea și modernizarea armatei se vor baza pe trei elemente principale, care presupun restructurarea forței, profesionalizarea forței și achizițiile de armament și tehnică militară. În acest context, se va ține cont și de managementul personalului care urmează să fie disponibilizat, a tehnicii și infrastructurii excedentare.

¹³ V. Dumitraș, F. Russu, *Pregătirea militară (material didactic)*, Chișinău, CEP Medicina USMF, 2011, p. 69.

¹⁴ V.N. Ciobanu, N. Codreanu, Gh. Bălan, *NATO. Parteneriat pentru Pace. Republica Moldova (studiu și documente)*, Chișinău, Academia Militară a Forțelor Armate, 2014, p. 190.

Reforma Armatei Naționale nu este un scop în sine. Reieșind din analiza conținutului și a obiectivelor acesteia, se observă că toate măsurile, direct sau indirect sunt orientate spre optimizarea securității naționale. Mai mult chiar, când vorbim de cauzele, motivele și condițiile ce au determinat demararea procesului de reformare a Armatei Naționale, în calitate de piatră de temelie se prezintă „*imperfecțiunea sistemului actual de asigurare a securității militare a statului*”¹⁵. Concluzia este că, din momentul în care reforma a demarat ca o necesitate a optimizării sistemului securității naționale în ansamblu, atunci orice activitate ce se desfășoară în conformitate cu strategia de reformare are un impact nemijlocit asupra securității naționale a Republicii Moldova. Toate activitățile de perfecționare a construcției militare a Republicii Moldova au drept scop optimizarea sistemului național de securitate. Reforma armată asigură creșterea și perfecționarea gradului de securizare, în primul rând, a sectorului militar, la care se referă în mod nemijlocit.

Reforma armatei este o parte integrantă a procesului mai complex denumit *reforma militară* și prevede un sistem de măsuri orientate spre perfecționarea multilaterală a Armatei Naționale. Reformarea Armatei Naționale a Republicii Moldova este o necesitate categorică, stringentă, de rezultatul căreia, fără niciun fel de exagerare, depinde viitorul instituției în cauză, precum și faptul că influențează calitatea și natura existențială a însuși statului moldovenesc în contextul integrării europene a Republicii Moldova¹⁶.

Pentru ca Armata Națională să poată continua să-și satisfacă funcțiile sale firești este necesară ajustarea acesteia la procesele transformationale din societatea moldovenească și din comunitatea internațională. Insuccesul multor acțiuni și activități se datorează faptului că reforma militară, ca și cea armată, este un sistem complex de măsuri, ce nu vizează doar organizațiile și structurile de specialitate, ci un șir de alte politici, realități și instituții ce au tangență cu domeniul militar: economia națională, politica externă, puterea politică etc.¹⁷.

Astfel, examinarea direcțiilor posibile de modernizare a formațiunilor militare din Republica Moldova permite să constatăm că, în consecința optimizării structural-funcționale, noul model social al organismului militar al Republicii Moldova trebuie să includă o serie de instituții sociale și de stat, legate direct de asigurarea securității militare a statului, care vor servi necesităților sociale ale comunității moldovenești.

¹⁵ ***, *Fenomenul militar la început de mileniu*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004, p. 235.

¹⁶ C. Manolache, V. Trofimov, *Establishment and Evolution of the National Security of the Republic of Moldova*, în *Revista Militară. Studii de securitate și apărare*, nr. 1 (9) /2013, pp. 14-28.

¹⁷ V. Pleșca, *lucr. cit.*

ASPECTE PRIVIND ACȚIUNILE STRUCTURILOR DE INFORMAȚII ÎN ACTUALUL MEDIU DE SECURITATE

Dr. Ion CĂLIN

The current international security environment consists of elements of continuity as well as of elements of discontinuity compared to the Cold War period. Even so, the events that have taken place in the international arena in recent years and the forces and trends that are currently in action seem to accentuate the changes and to gradually diminish the elements of continuity. In this context, the author points out, the new threats to international security require the concerted efforts of all democratic states to prevent and counter them. Therefore, some effective mechanisms for the collective management and assessment of information should be established.

Keywords: *risks and threats; intelligence; international security; democracy; transnational organisations*

Cele mai recente evoluții internaționale în domeniul securității relevă caracterul dinamic, complex și fluid al riscurilor și amenințărilor cu impact direct asupra modului de funcționare a instituțiilor statale cu atribuții în securitatea națională. Persistența conflictelor clasice, militare în anumite zone și a ambițiilor regionale ale unor state, emergența unor noi vectori de putere în Asia sau în Orientul Mijlociu se suprapun transferării în plan nestatal a relațiilor internaționale pe coordonatele dezvoltării rolului organizațiilor transnaționale, al grupărilor teroriste sau extremiste cu veleități globale sau chiar al actorilor individuali. În acest sens, relațiile dintre state și actorii nestatali au devenit o coordonată importantă a descifrării dinamicii de securitate atât la nivel național, cât și internațional.

Politica externă este tot mai mult influențată de evoluțiile interne de putere dintr-un stat, afectate, și acestea, de o anumită pierdere a suveranității în contextul impactului unor fenomene globale asupra mediului intern de securitate.

Conf.univ.dr. Ion Călin – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București.

Această lucrare a fost posibilă datorită sprijinului financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul *„Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”*.

În mediul actual de securitate, extinderea cooperării între serviciile naționale de informații este deja recunoscută ca un imperativ major. În condițiile în care noile amenințări la adresa securității internaționale au determinat o concertare a eforturilor tuturor statelor democratice în direcția prevenirii și contracarării acestora, apare tot mai necesară stabilirea unor mecanisme eficiente de gestionare și evaluare colectivă a informațiilor. Aceste evoluții au fost reflectate în reforme succesive și de substanță în cadrul serviciilor de informații din state precum SUA, Marea Britanie sau Franța.

O sumară trecere în revistă a efectelor evoluțiilor internaționale asupra activității serviciilor de informații și, în general, asupra domeniului *intelligence* al unui stat se poate axa pe câteva transformări fundamentale.

Esența NATO, de alianță având ca obiectiv principal asigurarea apărării colective a membrilor săi, stipulată în actul său de constituire, este de natură să conducă la creșterea gradului de încredere între serviciile de informații ale statelor membre și la impulsivitatea schimbului constant de date utile documentării și contracarării amenințărilor globale, premise pentru articularea unui răspuns adecvat, cu un pronunțat caracter anticipativ.

Cooperarea în domeniul informațiilor impune o etapă nouă în conlucrarea dintre serviciile de specialitate, și anume: deplasarea centrului de greutate dinspre schimbul de informații cu caracter de generalitate spre cooperarea pe cazuri și acțiuni punctuale, ca modalitate de valorificare optimă a potențialului oferit de partenerii implicați.

Limitele cooperării în domeniul informațiilor sunt legate, pe de o parte, de rațiunea obiectivă a compartimentării și secretizării activității serviciilor speciale și, pe de altă parte, de faptul că lumea serviciilor secrete este caracterizată mai degrabă de competiție decât de coeziune, marii „producători” dominând „rețeaua”, în timp ce micii actori sunt împinși spre periferie.

De asemenea, logica abordării problematicii cooperării în domeniul *intelligence* trebuie să urmeze relația *simplu-complex*, în baza căreia se impune o coordonare a activităților serviciilor speciale în plan intern, regional și internațional.

În plan operativ, serviciile de informații din statele membre ale NATO mențin contacte, pe probleme de interes, însă nu există o coordonare eficientă între aceste structuri și cele ale staff-ului militar internațional și staff-ul internațional. Până în prezent, în NATO nu există un mecanism efectiv care să coordoneze produsul analitic rezultat din activitatea de *intelligence*, astfel încât să se pună la dispoziția decidenților politico-militari, precum și a celor militari un produs final identic, care să permită elaborarea unei decizii coerente. Prin urmare, cele mai mari diferențe în domeniul informațiilor apar între structurile militare și cele civile.

Majoritatea deciziilor care se iau în Consiliul Nord-Atlantic au la bază informațiile furnizate reprezentanților statelor membre de către serviciile naționale

de informații. În vederea asigurării necesității de a răspunde la noile cerințe privind sprijinul cu informații ai factorilor de decizie ai Alianței, *Comandamentul Aliat pentru Transformare (ACT)* a elaborat un plan de transformare a NATO în domeniul informațiilor, care prevede întocmirea unor documente ce îi vor asigura *ACT* mijloacele de conducere și control ale transformării.

În cadrul Alianței, responsabilitatea orientării generale a activității de informații este atributul Consiliului Nord-Atlantic. Orientarea la nivel politico-militar a activității de informații este asigurată de *Comitetul Militar al NATO*, sprijinit de *NATO Intelligence Board – NIB*, la care participă toți șefii serviciilor de informații ai statelor membre ale Alianței. Alături de *NIB* funcționează o serie de grupuri de lucru și comitete pe probleme specifice informațiilor militare. Activitatea de informații militare în cadrul Alianței este reglementată de o serie de politici și proceduri, dintre acestea menționând „*Guidance for Intelligence Support to NATO*”.

Având în vedere faptul că sunt în curs de desfășurare operații de tip coaliție conduse de NATO, dar din care fac parte și state non-NATO, consider că este oportună readaptarea acestor reglementări pentru a putea permite schimbul de informații între toți partenerii de coaliție. În acest sens, în teatrele de operații, deși au fost făcute demersuri semnificative, restricțiile încă există și îngreunează procesul de luare a deciziilor militare și politico-militare¹.

Spre deosebire de alte organizații, UE aplică și coordonează o gamă largă de instrumente ale politicii de securitate. Utilizarea acestora se realizează însă aproape exclusiv în baza contribuțiilor diferitelor agenții naționale de securitate, la care se observă încă rezerve față de schimburile informative în format multilateral. De asemenea, trebuie menționat că Uniunea Europeană nu deține responsabilități, la nivel executiv, care să permită contracararea oricăreia dintre amenințări atât în interiorul, cât și în afara teritoriului comunitar.

Dincolo de această ușoară inerție, UE a început să-și dezvolte totuși o structură proprie, însărcinată, într-o primă etapă, cu organizarea cooperării în materie de *intelligence*. În prezent, pot fi identificate patru organisme ale UE care, împreună, conturează ceea ce s-ar putea numi o *structură informativă comunitară* sau chiar o *agenție de informații*: *Centrul Mixt de Evaluare a Situațiilor (EU Joint Situation Centre – SITCEN)*, *Divizia de Informații a Conducerii Militare Europene (EU Military Staff's Intelligence Division – INTDIV)*, *Centrul Satelit al Uniunii Europene (European Union Satellite Centre – EUSC)* și *Oficiul European de Poliție (Europol)*.

¹ Tiberiu Tănase, *Considerații privind perspectivele intelligence-ului din cadrul NATO*, în *Dinamica mediului de securitate european*, Sesiune internațională de comunicări științifice, 22-23 noiembrie 2007, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Editura UNAp., București, 2007, p. 614.

Prin raportare la cele patru structuri, majoritatea țărilor europene consideră că, în prezent, UE nu are nevoie de o agenție de informații în înțelesul clasic al termenului, pledând pentru consolidarea mecanismelor existente și transformarea acestora în veritabile „aparate de susținere informativă” a politicilor comunitare.

În urmă cu zece ani, cu ocazia Consiliului European de primăvară, liderii europeni s-au angajat să acționeze pentru intensificarea cooperării în lupta împotriva terorismului, prin utilizarea mai eficientă a instrumentelor existente și adoptarea de noi măsuri, care să permită o cooperare mai strânsă în acest domeniu. Totodată, a fost introdusă clauza de solidaritate, care prevede că, în cazul unui atac terorist asupra oricărui stat comunitar, celelalte țări membre vor acționa în spirit de solidaritate. Astfel, vor fi mobilizate toate mijloacele aflate la dispoziție, inclusiv cele militare, pentru prevenirea amenințărilor teroriste, protejarea instituțiilor democratice și a populației civile, precum și pentru acordarea de asistență statului-victimă, la cererea autorităților respective. De asemenea, se precizează că modul concret de acțiune rămâne la alegerea statelor membre.

O altă inițiativă menită să asigure o mai bună cooperare în acest domeniu o reprezintă crearea funcției de coordonator al UE pentru combaterea terorismului. Sarcinile acestui coordonator au un caracter general – coordonarea tuturor eforturilor Uniunii Europene pentru combaterea terorismului – și constau în:

- eficientizarea activității desfășurate la nivelul UE în domeniul combaterii terorismului;
- întreprinderea unor măsuri pentru creșterea fluxului de informații destinate miniștrilor de interne ai țărilor membre ale UE, în scopul ameliorării procesului decizional circumscris activității antiteroriste.

Reconceptualizarea „*inamicului*” de la actorul statal, rațional și constrâns de anumite norme internaționale la actorul nestatal, irațional, lipsit de constrângeri și parte a unor rețele informale de acțiune a generat o redefinire, pe anumite paliere, a modului de acțiune în domeniul *intelligence*. În acest context, serviciile trebuie să fie mult mai adaptabile, mai dinamice, capabile să prevină și să răspundă unor amenințări a căror formă sau „*clasificare*” se poate modifica rapid. Conexiunile dintre crima organizată și corupție, dintre terorism și activitățile de spălare a banilor, dintre spionaj și traficul de influență, „*mercenariatul*” nu sunt neapărat fenomene noi, dar interdependența dintre aceste riscuri și dinamica extrem de puternică a manifestării lor necesită o abordare nouă în acest domeniu.

Doctrina națională a informațiilor pentru securitate abordează două concepte care stau la baza sistemului de securitate al României, și anume *sistemul național de securitate* și *sistemul securității naționale*.

Sistemul național de securitate este definit de ansamblul organelor legislative, executive și judecătorești, al instituțiilor, organismelor economice, organizațiilor neguvernamentale și cetățenilor care, potrivit legii ori liber consimțit, își asumă

obligații sau manifestă preocupări și inițiative civice în legătură cu realizarea, protejarea ori afirmarea valorilor și intereselor de securitate.

Pe de altă parte, ansamblul autorităților publice cu statut autonom, precum și alte instituții investite legal să desfășoare activități de informații, contrainformații și de securitate alcătuiesc *sistemul securității naționale*. Componentele acestuia, denumite în continuare *structuri informative*, sunt:

- serviciile de informații externe și interne – *Serviciul de Informații Externe (SIE)* și *Serviciul Român de Informații (SRI)*;
- serviciile de securitate – *Serviciul de Protecție și Pază (SPP)* și *Serviciul de Telecomunicații Speciale (STS)*;
- structurile departamentale de informații și protecție din cadrul unor ministere: în cadrul Ministerului Apărării Naționale – *Direcția Generală de Informații a Apărării*; în cadrul Ministerului Afacerilor Interne – *Direcția Generală de Informații și Protecție Internă*.

Pe lângă serviciile și structurile din cadrul sistemului de securitate al României, un rol important îl au și instituțiile cu atribuții în domeniul monitorizării problemelor de securitate națională, astfel: *Oficiul Registrului Național pentru Informații Secrete de Stat (ORNIS)*; *Agenția Națională de Control al Exporturilor (ANCEX)*; *Comisia Națională pentru Controlul Activității Nucleare (CNCAN)*; *Agenția Română pentru Securitatea Alimentară (ARSA)*; *Agenția Națională pentru Deșeuri Radioactive (ANDR)*; *Oficiul Național pentru Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (ONPCSB)*.

Componentele sistemului securității naționale se organizează și funcționează potrivit legilor organice, sunt coordonate unitar de către Consiliul Suprem de Apărare a Țării, sunt supuse controlului parlamentar prin comisiile de specialitate, finanțate de la bugetul de stat, și acționează integrat pentru asigurarea securității naționale.

Serviciile de informații ale statului realizează politica de securitate națională a statului. Obiectivul acestei politici rezidă în identificarea, cunoașterea, prevenirea, contracararea și înlăturarea amenințărilor la adresa securității naționale sau a faptelor care pot constitui astfel de amenințări, precum și elaborarea, în timp util, de strategii de realizare a acestui obiectiv.

Deși au luat ființă și au funcționat, în primii ani, în condiții de excepție, structurile informative s-au străduit totuși să-și plaseze activitatea sub însemnele normalității, proprii oricărei instituții similare din țări cu îndelung exercițiu al democrației: legalitate, echidistanță, transparență.

Pentru exercitarea atribuțiilor legale, structurile informative sunt autorizate să folosească metode, să creeze și să dețină mijloace adecvate pentru obținerea, verificarea, evaluarea, valorificarea și stocarea datelor referitoare la securitatea națională. Aceste structuri organizează și desfășoară activități informative calificate de culegere de informații, utilizează, în condițiile legii și ale normelor interne,

mijloacele din dotare în obiective, locuri, medii și pe probleme date în competență, precum și metode specifice de lucru.

Personalul structurilor informative își desfășoară activitatea deschis sau acoperit, în raport cu nevoile de asigurare a securității naționale. Activitatea structurilor informative are caracter secret de stat, acestea organizând, potrivit legii, activitatea proprie de apărare a secretului de stat și de prevenire a scurgerii de date sau informații care nu sunt destinate publicității, documentele create păstrându-se în arhiva proprie și putând fi consultate, în condițiile legii, cu aprobarea șefilor acestora.

Analizând comparativ, structura comunității informative a României, ca stare de fapt, și comunitățile informative consacrate juridic în alte state, rezultă:

- elemente de compatibilitate cu structurile comunităților informative ale altor state;
- tendința de aliniere a organizării, competențelor și atribuțiilor sistemului informativ național la principalele elemente caracteristice structurilor informative ale țărilor semnatare ale Statutului Consiliului Europei;
- unele insuficiențe ale cadrului legislativ, în sensul că reglementările juridice ale altor state sunt mult mai clar prezentate în ceea ce privește funcționarea integrată a componentelor comunității informative, fiind stabilite inclusiv structuri de coordonare specializate.

Fără a neglija discursul politic și pe cel academic, apreciez că aceste concepte prezentate sumar pot rămâne/deveni valori naționale în conținutul documentelor oficiale ale factorilor de putere numai însușite și folosite în mod corect și permanent actualizate. Iar includerea lor ca discipline științifice cu caracter obligatoriu în cadrul instituțiilor de învățământ militar românesc consider că va da substanță dinamicii realităților și perspectivelor noastre din punctul de vedere al intereselor naționale de securitate.

BIBLIOGRAFIE

1. Paul Claval, *Geopolitică și geostrategie, gândirea politică, spațiul și teritoriul în secolul al XX-lea*, Editura Corint, 2001.
2. Hervé Coutau-Bégarie, *Tratat de strategie, vol. I: Strategie generală*, Editura U.N.Ap., București, 2006.
3. George Friedman, *Următorii 100 de ani. Previziuni pentru secolul XXI*, Editura Litera, București, 2009.
4. Simona Frolu, *Securitatea națională în geopolitica integrării*, Editura Militară, București, 2010.
5. Teodor Frunzeti, *Geostrategie*, Editura CTEA, București, 2009.
6. Silviu Neguț, *Introducere în geopolitică*, Editura Meteor Press, București, 2005.
7. Helen Wallace și William Wallace, *Procesul politic în Uniunea Europeană*, ed. a IV-a, Editura ARC, Chișinău, 2004.
8. Revista *Impact strategic*, nr. 1, 2011, Editura U.N.Ap., București, 2011.
9. Revista *Lumea*, nr. 6, 2011, Editura AMO PRODPRESS, București, 2011.

RAPORTURILE DE COMUNICARE ÎNTE INSTITUȚIILE POLITICE ȘI MILITARE PE PROBLEME PRIVIND APĂRAREA ȘI SECURITATEA NAȚIONALĂ

Dr. Ioana Valeria ALEXE

Communication between political and military institutions to ensure the country defence and national security is performed by a number of institutions with expertise in national defence and security in compliance with the legal provisions in force.

Communication between political and military institutions is a fundamental way of psychosocial interaction between the personnel of the particular institutions with the aim of contributing, in a specific but complementary manner, to ensuring the country defence and national security. Practically, inter-institutional communication is required to be effective (i.e. to meet the set goals) and efficient (i.e. to meet the set objectives using the available resources).

Keywords: *communication; political and military institutions; efficiency; national defence and security*

Instituțiile politice și militare cu sarcini în materie de apărare și securitate națională, prin statutul lor, sunt obligate să intre în diferite raporturi de comunicare pe timpul îndeplinirii rolurilor ce le revin potrivit prevederilor legale. Pe de altă parte, fiecare instituție, fie ea politică sau militară, instituie propriile raporturi de comunicare între elementele ce o compun. Aceste raporturi de comunicare comportă atât caracteristici generale, comune, cât și trăsături specifice. Acestea din urmă pornesc de la natura și conținutul activității fiecărei instituții în parte. Astfel, instituțiile militare folosesc un limbaj formalizat în comunicarea din interiorul lor, concis și riguros, structurat în deplin consens cu regulamentele militare. De asemenea, comunicarea internă din interiorul armatei se desfășoară potrivit unor principii, norme și reguli cunoscute și recunoscute de către întregul personal. Desigur, și comunicarea din interiorul instituției politice are la bază principii, norme și reguli clare, dar nu este, după cum am constatat, la fel de formalizată ca cea din armată.

Dr. Ioana Valeria Alexe – Universitatea *Hyperion* din București.

Articolul a beneficiat de suport financiar oferit prin proiectul cu titlul „*Studii doctorale și postdoctorale Orizont 2020: promovarea interesului național prin excelență, competitivitate și responsabilitate în cercetarea științifică fundamentală și aplicată românească*”, nr. de identificare contract POSDRU/1591/1.5/S/140106.

Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013: *Investește în Oameni! Academia Română*“.

Comunicarea reprezintă elementul indispensabil pentru funcționarea optimă a oricărei colectivități umane, indiferent de natura și mărimea ei. În relațiile de comunicare pe probleme de apărare și securitate națională, o atenție deosebită se acordă calității comunicării între instituțiile politice și cele militare implicate. Orice comunicare de acest gen trebuie să fie eficace și eficientă. Comunicarea eficace este aceea care realizează transmiterea unui mesaj relativ scurt și clar, care este înțeles de către destinatar și, totodată, asimilat pentru a-i da curs. Prin comunicare eficientă înțelegem că ceea ce transmitem se face cu folosirea resurselor disponibile și atingerea obiectivelor stabilite. Atât comunicarea eficace, cât și cea eficientă presupun elemente de ordin motivațional care să-l influențeze pozitiv pe destinatar, să-l determine să accepte mesajul și să-l traducă în viață.

Din perspectiva relațiilor interumane, comunicarea consider că este un raport între doi sau mai mulți oameni, în cadrul căruia cei implicați transmit, recepționează și procesează diferite mesaje. În acest sens, raporturile de comunicare între instituțiile politice și cele militare cu atribuții în materie de apărare și securitate națională am constatat că reprezintă o necesitate obiectivă în actualele condiții. Aceasta din mai multe motive: *schimbul continuu de informații complete și veridice privind apărarea și securitatea națională este condiția sine qua non a reușitei activității instituțiilor politice și militare pentru asigurarea apărării și securității naționale; comunicarea între instituțiile politice și cele militare cu scopul de a asigura apărarea și securitatea națională este mijlocul prin care membrii celor două tipuri de instituții se cunosc reciproc sub aspectele uman, profesional și social; calitatea înaltă a comunicării între instituțiile politice și cele militare indică unitatea de acțiune, de interese și voința de a atinge obiectivul comun menționat al celor două tipuri de instituții; subordonarea raporturilor de comunicare între instituțiile politice și cele militare atingerii intereselor naționale.*

Practic, schimbul continuu de mesaje generează unitatea de vederi și, implicit, de acțiune, prin armonizarea cunoștințelor privind scopurile, căile, mijloacele de a le atinge, prin promovarea deprinderilor necesare, prin omogenizarea relativă a grupurilor sub aspect afectiv (emoțional, sentimental) și motivațional (opinii, interese, convingeri, atitudini).

În același timp, în conceperea și desfășurarea relațiilor de comunicare, o atenție deosebită se acordă *calității comunicării* între instituțiile politice și cele militare. Fiecare persoană, grup sau instituție vrea ca orice mesaj transmis să se definească prin eficacitate și eficiență.

Una dintre caracteristicile principale ale procesului de comunicare este eficiența acestei activități. Printre altele, aceasta înseamnă că informația disponibilă trebuie să fie: *completă, exactă și oportună*. Caracterul „complet” al informației transmise înseamnă ca aceasta să fie suficientă cantitativ și calitativ pentru a produce schimbări, inițial, în opinia destinatarului și, ulterior, în atitudinile și comportamentul său.

Atributul „*exactă*” semnifică necesitatea ca informația pe care o primește receptorul să corespundă realității, să fie veridică.

Oportunitatea informației afirmă că aceasta trebuie să „*vină*” la destinatar atunci când el are realmente nevoie de ea și nu după producerea evenimentului vizat. *De exemplu, elaborarea și adoptarea Strategiei naționale de apărare a României așa cum prevede Legea planificării apărării, adică la timp, apreciem că reprezintă un exemplu de ceea ce înseamnă oportunitatea informației. Dacă acest document este întocmit la timp, atunci și celelalte documente (de pildă, Carta albă a apărării și Strategia militară a României) se pot elabora în termenele legale de către cei care au obligații în acest domeniu.* De fapt, succesul răspunsului la fiecare mesaj depinde de precizia mesajului original, de interpretarea și înțelegerea sa de către receptor și de existența și funcționarea optimă a conexiunii inverse, dar și de emiterea sa în timp util. În opinia noastră, nu există pericolul unei simplificări excesive când se afirmă că emițătorii eficienți au bune capacități comunicative, știu cum, când și de ce să transmită un mesaj. Aceștia țin seamă de trăsăturile definitorii ale destinatarului, de motivația (mai ales de interesele și așteptările sale) și afectivitatea acestuia.

O comunicare eficientă se poate confrunta cu unele obstacole care o pot distorsiona. Pentru a depăși aceste obstacole, există anumite moduri de a le rezolva. Printre acestea se numără: menținerea de relații bune cu destinatarul mesajului (o relație ineficientă emițător-receptor afectează procesul de comunicare); permanenta deschidere a canalului de comunicare (valoarea comunicării va fi redusă la întârzierea în primirea mesajelor). *Astfel, publicarea Strategiei naționale de apărare a României pe site-ul președinției apreciem că este un exemplu de deschidere a instituției prezidențiale spre comunicare cu cei cu responsabilități și/sau interese de apărarea țării și securitatea națională;* transmiterea unui volum mai mare de informație (lipsa informației creează insecuritate receptorului și îi dă impresia ca emițătorul nu are încredere în el). *De exemplu, elaborarea Cartei albe a apărării nu s-a putut face la timp, pentru că nu au fost difuzate oportun informațiile necesare și suficiente îndeplinirii acestei obligații legale de către Ministerul Apărării Naționale;* acordarea unei atenții speciale formei în care mesajul va fi trimis (este posibil ca un mesaj care nu este transpus într-o formă acceptabilă să nu poată depăși barierele din canalul de comunicare).

Capacitatea de a comunica mai departe informația este fundamentală. Liderii, în general, iar în armată comandanții/șefii sunt în mod frecvent cei care stăpânesc arta comunicării. Ei știu cum să-și prezinte ideile, să le transmită celorlalți, întrucât dețin informațiile necesare și suficiente derulării unei activități sau a alteia, dispun de cunoștințele de specialitate și experiența profesională utile realizării unei comunicări eficiente.

Pentru exploatarea la maximum a beneficiilor oferite de o comunicare eficientă, existența unor bune abilități practice (și nu teoretice) este vitală. Orice mesaj – intenționat sau nu – determină o schimbare, mai întâi, în opinia și, apoi, în atitudinea și comportamentul receptorului. Evident, succesul unei comunicări depinde, într-o bună măsură, și de calitățile de ascultător ale destinatarului mesajului. Iată câteva calități specifice unui bun ascultător: în general, ia decizii mai bune, deoarece primește informații mai bune; învață mai mult într-o anumită perioadă, economisind astfel timp; încurajează și pe alții să fie atenți la cele spuse de el, deoarece cel puțin dă impresia unui om atent și manierat; necesită hotărâre, pentru că o ascultare bună este un act conștient, voluntar și responsabil; disciplină și exercițiu, fiindcă trebuie să fie pregătit pentru comunicare atât fizic, cât și mental.

În acest sens, se pot face unele sugestii pentru a realiza, efectiv, o ascultare eficientă: conștientizarea faptului că ascultarea este o muncă dificilă (se arată, astfel, emițătorului interesul față de mesajele transmise); adaptarea așteptărilor față de conținutul mesajului cu nevoile sale reale de informare; menținerea unei atenții sporite pe întreaga durată a comunicării atât pentru a recepționa mesajul în totalitate, cât și pentru a face față unor eventuale situații neobișnuite, inedite ce se pot ivi; disponibilitatea receptării oricărui mesaj transmis, deși conținutul acestuia nu convine în totalitate sau doar parțial. Se știe că un bun ascultător nu se simte amenințat sau insultat, nici nu are nevoie să opună rezistență mesajelor care-i contrazic părerile ori valorile personale; identificarea frazelor și cuvintelor care sunt percepute ca supărătoare și declanșează stări emotive negative; găsirea zonei de interes în mesajele recepționate. De regulă, ascultătorii buni sunt interesați și atenți, întrucât găsesc căi de a face mesajul relevant, pe de o parte, și nu există subiecte neinteresante, ci doar oameni neinteresanți, pe de altă parte; afișarea interesului față de emițător; controlarea afectivității, în sensul acceptării cu răbdare și atenție a comunicării; evaluarea calității mesajului după ascultarea sa în totalitate și înțelegerea sensului și a semnificației sale; criticarea conținutului mesajului, nu a emițătorului; receptarea mesajului să cuprindă și formele de comunicare nonverbală ce însoțesc transmiterea acestuia mai ales în comunicarea orală.

În esență, obiectivul oricărei comunicări eficiente constă în soluționarea dilemei: transmiterea unui mesaj care să fie înțeles rapid și corect, adică să respecte sensul și semnificația date de către emițător. Având în vedere diversitatea purtătorilor de informație și a destinatarilor, este evident că rezolvarea acestei dileme este dificilă. Totuși, impasul se poate depăși urmând o serie de principii, norme și reguli ale unei bune comunicări. Astfel, *mai întâi*, comunicatorul (emițătorul) trebuie să răspundă la următoarele întrebări atunci când dorește să comunice un mesaj: *ce/cine/pentru cine/unde/când/cum și de ce?* se întreprinde un astfel de demers.

Răspunsurile la aceste întrebări vor permite înțelegerea subiectului comunicării și posibilitatea conceperii și transmiterii sale în funcție de obiectivele urmărite de către emițător, de interesele și trăsăturile definitorii ale destinatarului. În acest sens, rămâne de ales dacă este preferabil să se dezvolte anumite aspecte sau trebuie tratate toate. Există cel puțin 4 abordări diferite pentru a concepe un mesaj de comunicat¹.

O primă abordare este cea *sintetică*. Se pleacă de la elementele detaliate pentru a ajunge la rezultat. A doua abordare o constituie cea *analitică*. Se pornește de la rezultat, apoi se detaliază elementele. A treia abordare este cea *sintetico-analitică*. Se pleacă de la principalele elemente pentru a ajunge la rezultatul urmărit, detaliind sistematic rezultatele parțiale. Ultima variantă de abordare este cea *analitico-sintetică*. Se pleacă de la rezultat, apoi se detaliază elementele, amintind sistematic rezultatele parțiale.

Apoi, comunicatorul face al doilea pas, și anume formulează propoziții simple pentru a arăta că ele permit explicarea propozițiilor complexe. Nu se va proceda invers: formularea unei propoziții complexe și evidențierea faptului că ea este demonstrabilă grație propozițiilor simple. De o manieră generală, întotdeauna se merge de la cel mai simplu la cel mai complex. Întotdeauna, într-o comunicare, se impune cunoașterea destinatarilor mesajului transmis pentru a adapta structura mentală a emițătorului la cea a receptorului. De aceea, orice text trebuie scris explicit pentru cei cărora le este adresat. Dacă ținta mesajului este destul de extinsă, se alege un tip de destinatar mediu, care acoperă principalele caracteristici ale receptorului vizat.

În final, emițătorul trebuie să aibă în vedere structura cognitivă și senzorială a destinatarului. Altfel spus, emițătorul are în vedere nivelul de pregătire școlară și experiența de viață a persoanelor cărora le sunt adresate mesajele ce vor fi transmise.

Desigur, apar unele diferențe în funcție de forma în care se transmite mesajul către destinatarii săi. Totuși, există reguli ce se cer îndeplinite atunci când se comunică oficial, fie prin scris sau oral, în armată.

Pentru a evalua modul în care comunicarea și-a atins obiectivele stabilite se apelează la feedback. Și aceasta, întrucât sursa majorității problemelor de comunicare o constituie diferența dintre conținutul mesajului sau impactul pe care emițătorul intenționează să-l transmită și modul în care destinatarul (individual și/sau colectiv) recepționează mesajul. Practic, feedback-ul constituie una dintre cele mai potrivite căi prin care, în armată, mesajele transmise de către comandanți/șefi pot deveni

¹ *Communication efficace*, pe site-ul <http://projetconnaissance.free.fr/communication-efficace.html>, p.1, consultat la data de 10.07.2014.

mai eficiente. De fapt, feedback-ul redă reacția destinatarului mesajului la recepționarea acestuia, ceea ce implică un risc. În relațiile personale, oamenii sunt din ce în ce mai deschiși față de ceilalți pe măsură ce capătă mai multă încredere unii în alții. În contextul organizațional din armată, lucrurile se schimbă, datorită, pe de o parte, faptului că emițătorul (comandantul/șeful) deține puterea, iar pe de altă parte, faptului că informațiile sunt distorsionate la trecerea lor prin canalele formale și informale de comunicare. Există metode de dezvoltare a unei strategii comunicaționale eficiente care le facilitează comandanților/șefilor din armată asigurarea receptării corecte a mesajelor lor, ca metode de obținere a feedback-ului necesar.

De asemenea, există feedback nu numai între comandant/șef și subalterni, ci și între comandanții de la diferite niveluri ierarhice din instituția militară. Atunci când discută cu superiorii lor ierarhici, comandanții/șefii se confruntă cu multe dintre problemele cu care se confruntă subalternii lor atunci când li se acordă posibilitatea feedback-ului. De aceea, atunci când discută cu subalternii lor, comandanții trebuie să cunoască standardele pe care aceștia trebuie să le atingă, gradul în care un angajat trebuie să își îmbunătățească performanțele și consecințele unui eventual eșec. Comunicarea, având drept subiect așteptările comandantului/șefului cu privire la performanțe, ar trebui să înceapă înainte de angajarea subalternului.

Comunicarea se află, fără îndoială, în topul primelor cinci probleme cu care se confruntă orice comandant sau șef din armată, deoarece comunicarea reprezintă unul dintre principalele sale motive de îngrijorare².

În armată, comunicarea va fi eficientă dacă va conduce la îndeplinirea obiectivelor propuse, prin mesajele transmise, de către toți destinatarii. În general, se consideră că un comandant militar este un comunicator de succes dacă subalternii simt că au primit suficiente informații de la el. Acest lucru înseamnă, de obicei, că subalternii înțeleg ce se întâmplă în instituția militară și în echipa/unitatea în care lucrează, mai ales aspectele legate de locurile lor de muncă; militarii și civilii din armată constată că mesajele și informațiile pe care le primesc sunt clare și precise, pe de o parte, și au o strânsă legătură cu ceea ce ei fac, pe de altă parte; personalul armatei simte că mesajele transmise comandanților/șefilor lor sunt înțelese și luate în seamă.

În contrast, se poate spune despre un comandant/șef militar că nu comunică în mod adecvat în situația în care următoarele condiții sunt îndeplinite: *nu sunt transmise suficiente informații*. Subalternii sunt confuzi, se simt ignorați,

² *Comunicarea*, pe site-ul <http://ebooks.unibuc.ro/StiinteADM/cornescu/cap11.htm>, consultat la data de 10.07.2014.

apar schimbări sau trebuie adoptate decizii/indeplinite activități despre care nu sunt informați sau nu le înțeleg; *mesajele transmise sunt neclare, confuze sau contradictorii*. Atunci când sunt repartizate sarcini, militarii și civili simt că nu înțeleg pe deplin ceea ce li se spune sau simt că nu au posibilitatea de a înțelege conținutul mesajului; *fluxul comunicațional nu este repartizat, în mod egal, personalului aflat la același nivel ierarhic*. Astfel, unii militari și civili află despre întâmplări, evenimente sau schimbări, iar alții nu; acțiunile/activitățile efectuate nu reflectă conținutul mesajului comunicat. Neîncrederea apare atunci când militarilor și civililor din armată li se spune un lucru, dar observă că acțiunile lor sunt în contradicție cu mesajul transmis; *comunicarea este blocată*. Frustrările apar atunci când personalul unității, mării unități etc. solicită informații și nu primește niciun răspuns, din cauza faptului că cererea lor a fost blocată, pierdută sau deviată; *nimeni nu ascultă*. Datorită faptului că procesul de comunicare implică două părți (un emițător și un receptor), fluxul comunicațional este întrerupt în situația în care receptorul nu este disponibil sau nu este o persoană dispusă să petreacă timp ascultându-i pe ceilalți.

De asemenea, este cunoscut faptul că într-o instituție și/sau organizație, comunicarea poate urma o serie de direcții: de sus în jos, de jos în sus și din/pe lateral. Comunicarea de sus în jos este folosită pentru transmiterea mesajului superiorilor și poate îmbrăca o varietate de forme, precum ar fi *memo*-urile, manualele de politici ale instituției/organizației, buletine, ordinele directe, dispozițiunile și declarațiile cu privire la misiune. Acest tip de comunicare este esențial pentru buna funcționare a unei instituții/organizații, putând fi dăunător pentru supraviețuirea acesteia în situația în care devine singurul mod acceptabil de transmitere a informațiilor. Acest tip de comunicare unilaterală poate îngreuna inovația și poate determina creșterea insatisfacției salariaților în cadrul organizației. Cu alte cuvinte, cantonarea comunicării în acest perimetru aduce atingere eficienței acesteia. De aceea, trebuie stabilit un echilibru între comunicarea de sus în jos și comunicarea de jos în sus. Angajații sunt familiarizați cu diferitele aspecte ale mediului instituției/organizației și au nevoie de un canal comunicațional prin care cunoștințele lor să fie împărtășite superiorilor. Practica recentă a demonstrat faptul că șefii/comandanții militari care primesc *feedback* de la subalternii lor sunt mai eficienți în îndeplinirea sarcinilor lor decât ceilalți.

În esență, comunicarea eficientă înseamnă atingerea obiectivelor urmărite de către emițător, cu costuri ce se înscriu în limitele resurselor disponibile. Îndeplinirea obiectivelor stabilite se poate măsura prin schimbarea opiniilor, atitudinilor și comportamentelor individuale și colective la destinatarul individual/colectiv al mesajului.

A comunica eficace înseamnă că, prin mesajele transmise, recepționate și procesate, se ating obiectivele propuse. Pe de altă parte, a comunica eficient înseamnă că obiectivele stabilite se ating folosind resursele disponibile.

Comunicarea eficientă este acel tip de comunicare în care toate persoanele care comunică își ating interesele, atât individuale, cât și de grup. Asta presupune, ținând cont de ierarhia inevitabilă, ca unele persoane să-și îndrepte atenția spre altele, cele puternice spre cele mai puțin puternice, și să le ajute să își atingă obiectivele. Acest lucru se poate face direct, prin ajutor concret, sau indirect, prin construirea unui context sau a unui climat care să-i permită fiecăruia să-și atingă interesele. Construirea unei relații pozitive, bazate pe respect, transparență și considerație, deschiderea față de ceilalți, solidaritatea cu ei, sunt mecanisme care îi pot ajuta pe interlocutorii noștri să-și satisfacă interesele.

Raporturile de comunicare presupun cunoașterea reciprocă a celor care schimbă între ei informații utile și necesare atingerii obiectivului stabilit. De asemenea, consider că o bună cunoaștere între partenerii de dialog permite o comunicare sigură, operativă și sinceră. Fiecare dintre cei implicați în comunicare îndeplinește succesiv rolul de emițător și receptor al mesajelor, ceea ce asigură realizarea comportamentului compatibil cu scopul urmărit.

În același timp, apreciez că, dat fiind rolul esențial al comunicării dintre instituțiile politice și cele militare, aceasta este cu mult mai eficace și eficientă dacă cei care comunică se cunosc, se știu din activități anterioare și deci au puncte de reper trainice în ceea ce trebuie să facă de o manieră concertată pentru asigurarea apărării și securității naționale.

În plus, cunoașterea reciprocă printr-o comunicare oportună, operativă, transparentă și veridică între instituțiile politice și cele militare apare ca o necesitate dacă se vrea atingerea scopului comun: asigurarea apărării și securității naționale.

BIBLIOGRAFIE

1. Diana Maria Cismaru, *Comunicarea internă în organizații*, Tritonic, București, 2009.
2. Teodor Frunzeti, Vladimir Zodian (coordonatori), *Lumea 2009, Enciclopedie politică și militară*, Editura CTEA, București, 2009.
3. T.E. Harris, M.D. Nelson, *Applied organizational communication* (ediția a treia), Lawrence Erlbaum Associates: New York: NY, 2008.
4. Gordon Marshall (coord.), Oxford, *Dicționar de sociologie*, Univers Enciclopedic, București, 2003.
4. A. Martereau, *Communication publique territoriale*, Les éditions de C.N.F.P.T., Paris, 1996.
5. *** , *Managementul resurselor umane în Armata României*, anul I, nr. 2 (7), editat de Direcția Management Resurse Umane, Ministerul Apărării Naționale, 1998.

INTERVENȚIA SOVIETICĂ ÎN AFGANISTAN (1979-1989) – obiective și tactici de luptă –

General de brigadă (ret.) dr. Viorel BUȚA
Colonel Valentin VASILE

The article discusses the objectives pursued and the combat tactics employed by the belligerent forces during the Soviet intervention in Afghanistan (1979-1989). In this regard, it is shown that the fulfilment of the political and military objectives was undermined by the contradictory reality of the political situation in Afghanistan, the illegitimate nature of the government in Kabul, and the lack of popular support for the communist regime backed by the USSR. The situation called for a permanent change of the Soviet ground combat tactics, limiting the ability of the Soviet commanders to use their resources efficiently. The Soviet withdrawal from Afghanistan, as agreed by the Geneva Accords in 1988, ended on 15 February 1989, but, unfortunately, it was not followed by the pacification of the country.

Keywords: *Afghanistan; Soviet 40th Army; limited contingent; combat tactics; operational capability*

Natura conflictului din Afganistan a cunoscut, de-a lungul anilor, mai multe definiții și interpretări, corespunzătoare necesităților de legitimare internațională a mobilurilor, intențiilor și acțiunilor protagoniștilor săi locali, regionali și internaționali.

„Ajutorului frățesc” acordat de URSS poporului afgan – în fapt, guvernului comunist de la Kabul –, în virtutea internaționalismului de tip sovietic, pentru crearea condițiilor optime de dezvoltare economico-socială și pentru interzicerea acțiunilor ostile întreprinse de alte state, i s-au opus, cu o forță din ce în ce mai mare, grupările rezistenței mujahedine.

Sprijinită, inițial cu discreție și ulterior pe față, de către puterile aflate la polul democratic al ordinii mondiale bipolare, rezistența mujahedină avea să transforme conflictul din Afganistan într-una din manifestările cald-fierbinți ale războiului rece, nu fără efecte semnificative în planul raporturilor internaționale.

Privind retrospectiv, cei aproape zece ani de prezență militară sovietică în Afganistan s-au dovedit a fi o veritabilă probă de foc pentru capacitatea de luptă

General de brigadă (ret.) prof.univ.dr. Viorel Buța – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București.
Colonel Valentin Vasile – locțiitorul șefului Direcției Informare și Relații Publice, Ministerul Apărării Naționale.

a Armatei Roșii, ai cărei soldați au plătit prețul¹ ridicat al unuia dintre războaiele nedecarate ale secolului al XX-lea. Intervenția s-a dovedit a fi și o „gaură neagră” pentru economia sovietică, nevoită să plătească, astfel, costurile unei aventuri militare camuflata ideologic. Consecințele acesteia aveau să contribuie la decredibilizarea totală a sistemului sovietic în plan intern și extern, la accelerarea proceselor de democratizare din Europa Centrală și de Est și, în cele din urmă, la colapsul și la disoluția Uniunii Sovietice.

Obiectivele intervenției sovietice

Declanșată la 27 decembrie 1979, intervenția militară sovietică în sprijinul guvernului comunist de la Kabul – indiferent de determinările și justificările sale ideologice, economice, geopolitice – a făcut necesară definirea de către conducerea Armatei Roșii a principalelor sale obiective politice și militare, configurarea forțelor de intervenție și stabilirea celor mai adecvate tactici pentru realizarea obiectivelor urmărite.

Analiza circumstanțelor în care a avut loc intervenția militară sovietică în Afganistan evidențiază faptul că decidenții politici sovietici și afgani erau convinși că principalele obiective ale intervenției vor putea fi îndeplinite în scurt timp și că menținerea militarilor sovietici pe teritoriul afgan nu va fi necesară mai mult de trei ani.

În acest sens, imediat după invazie, Babrak Karmal² declara că se aștepta ca forțele sovietice să rămână în Afganistan numai pentru șase luni. Această apreciere optimistă era împărtășită la momentul respectiv și de către conducerea politică sovietică, nu însă și fără comentarii din partea conducerii Armatei Roșii.

Îndeplinirea obiectivelor politice și militare ale concepției strategice care a stat la baza intervenției militare sovietice în Afganistan a fost afectată de realitatea contradictorie a situației politice din Afganistan, de caracterul ilegal al guvernului de la Kabul și de lipsa sprijinului popular pentru regimul comunist susținut cu arma de către URSS. Această situație a solicitat permanenta adecvare a tacticilor de luptă sovietice la situațiile din teren, limitând capacitatea comandanților sovietici de a-și folosi eficient resursele. Ca urmare a lipsei de popularitate a prezenței

¹ 15 051 uciși în acțiune (din unitățile Armatei Roșii, Ministerului de interne și KGB), 311 dispăruți și 35 478 răniți, conform datelor publicate de cotidianul *Pravda*, la 15 februarie 2011. O comisie nominalizată de Statul Major General al Forțelor Armate ale Federației Ruse a considerat numărul militarilor uciși ca urmare a acțiunilor de luptă din Afganistan ca fiind de aproximativ 26 000, incluzându-i și pe cei care au decedat în spitale din cauza rănilor. Pentru detalii, vezi Doru-Claudian Frunzulică, *Marea Ecuatie: Afganistan*, p. 103.

² Lider comunist afgan – la 27 decembrie 1979, Babrak Karmal devenea președinte al Consiliului Revoluționar și președinte al Consiliului de Miniștri.

Armatei Roșii pe teritoriul afgan, orice succes în planul îndeplinirii obiectivelor militare ale unităților din componerea forțelor sovietice de intervenție avea efecte imediate, negative, asupra ducerii la bun sfârșit a obiectivelor politice ale intervenției sovietice în Afganistan, determinând reducerea sprijinului public, a legitimității și a credibilității guvernului comunist de la Kabul, ca și a supporterilor săi sovietici.

❖ **Obiectivele politice**

Angajarea trupelor sovietice în Afganistan a avut ca principal obiectiv politic revitalizarea regimului comunist de la Kabul, lipsit de credibilitate și de susținere publică, aflat în incapacitate de a-și exercita autoritatea. În acest sens, sunt relevante discuțiile pe care președintele Comitetului Securității Statului (KGB), Iuri Andropov³, le-a purtat cu Babrak Karmal și cu reprezentanții guvernului comunist de la Kabul, la începutul anului 1980. La 7 februarie 1980, Andropov raporta Biroului Politic al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice faptul că stabilizarea situației din Afganistan necesită măsuri urgente pentru „*refacerea unității partidului comunist afgan și creșterea capacității operaționale a forțelor armate, întărind legăturile dintre partid, guvern și masele populare, normalizând viața economică în țară și adoptând o politică externă afgană activă, corespunzătoare situației*”⁴.

Dezideratul consolidării relațiilor dintre „*partid, guvern și masele populare*” a fost compromis încă de la început de chiar intervenția militară sovietică, prin transformarea guvernului comunist de la Kabul într-un guvern-marionetă, prin negarea legitimității și reducerea capacității lui Babrak Karmal de a exercita o conducere efectivă, determinând accentuarea dependenței Afganistanului de ajutorul economic și militar acordat de URSS.

Un alt obiectiv al intervenției militare sovietice consta în blocarea eventualei re poziționări a Afganistanului în afara sferei de influență a URSS, considerată ca fiind foarte probabilă în cazul căderii guvernului comunist și al preluării puterii la Kabul de un guvern de o altă orientare politică.

Rolul forțelor sovietice a fost definit în mod clar după realizarea intervenției militare, abia la 7 aprilie 1980, într-un raport adresat Biroului Politic al CC al PCUS de către Andrei Gromîko⁵, Iuri Andropov, Dimitri Ustinov⁶ și Vadim Zagladin⁷.

³ Iuri Andropov, șef al KGB în perioada 1967-1982, a susținut intervenția militară sovietică în Afganistan. La 12 noiembrie 1982 a fost ales secretar general al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, funcție pe care a deținut-o până la moarte, la 9 februarie 1984.

⁴ William Maley, *The Afghanistan Wars*, Palgrave Macmillan, New York, 2002, p. 43.

⁵ Andrei Gromîko, în calitate de ministru de externe în perioada 1957-1985 și de președinte al Prezidiului Sovietului Suprem al URSS, în perioada 1985-1988, a avut un rol important în definirea conduitei politicii externe sovietice referitoare la Afganistan.

⁶ Dimitri Ustinov, ministru al apărării în perioada 1976-1984, ca și Iuri Andropov, a fost unul dintre principalii partizani ai intervenției militare sovietice în Afganistan.

⁷ Vadim Zagladin, politician și ideolog sovietic, unul dintre principalii teoreticieni ai curentului reformist *perestroika* și *glasnost*, a fost colaborator și consilier al lui Leonid Brejnev și al lui Mihail Gorbaciov.

Raportul definea misiunea forțelor sovietice astfel: „*apărarea regimului revoluționar în Republica Democratică Afganistan, apărarea țării de amenințările externe, incluzând paza frontierelor țării împreună cu forțele afgane, asigurând securitatea principalelor centre urbane și a căilor de comunicații, reconstruind și întărind capacitatea de luptă a forțelor armate afgane*”⁸. Raportul mai preciza că „... numai când situația în Afganistan se va stabiliza, când situația de securitate din jurul țării se va îmbunătăți, la cererea conducerii Republicii Democratice Afganistan vom putea lua în considerare chestiunea eventualei retrageri a trupelor noastre din Afganistan”⁹.

În pofida declarațiilor de bune intenții ale conducerii sovietice, evoluțiile politice și militare ulterioare au demonstrat că problemele de legitimitate și de credibilitate ale regimului comunist de la Kabul au fost agravate de intervenția militară sovietică, ceea ce a afectat și capacitatea de luptă a forțelor guvernamentale afgane, motivația și moralul personalului militar afgan.

❖ **Obiectivele militare**

Intervenția sovietică în Afganistan a avut ca principale obiective militare: preluarea controlului asupra comunicațiilor rutiere primordiale, a orașelor importante, a bazelor aeriene și punctelor de interes logistic; reducerea pierderilor din rândul trupelor sovietice; relaționarea minim necesară între forțele sovietice și populația locală; pregătirea forțelor guvernamentale afgane (armată, poliție, serviciul secret) pentru a putea desfășura în mod independent operații împotriva grupărilor insurgente; asigurarea sprijinului logistic, aerian, de artilerie și pe linie de informații necesar forțelor guvernamentale afgane angajate în operații împotriva grupărilor insurgente; consolidarea capacității operaționale a forțelor guvernamentale afgane astfel încât, de îndată ce rezistența va fi învinsă, forțele sovietice să poată fi retrase din Afganistan.

Preluarea controlului și asigurarea securității în principalele centre urbane – Kabul, Herat, Kandahar, Mazar-e-Sharif, Jalalabad – se impunea ca obiectiv militar încă de la începutul invaziei, fiind cunoscute incidentele anterioare, provocate de revolte ale populației, în care fuseseră uciși și cetățeni sovietici (ex. Herat, martie 1979). Existența aeroporturilor în orașele respective nu excludea necesitatea deținerii controlului asupra căilor de comunicații rutiere dintre acestea, dar și asupra celorlalte artere rutiere importante, pentru legătura cu Pakistanul, de la Jalalabad, prin pasul Khyber, la Peshawar și de la Kandahar, prin Spin Boldak, la Quetta. Asigurarea libertății de mișcare și a securității transporturilor pe rețeaua de comunicații rutiere a Afganistanului s-a dovedit a fi un obiectiv militar

⁸ W. Maley, *op. cit.*, p. 43.

⁹ *Ibidem*, p. 44.

de mare importanță, a cărui îndeplinire a solicitat numeroase resurse, blocând, totodată, posibilitățile de folosire a acestora pentru extinderea controlului în zonele dominate de rezistența mujahedină.

Capacitatea operațională extrem de scăzută a unităților forțelor guvernamentale afgane i-a determinat pe sovietici să pună în aplicare un program extins de pregătire a militarilor, subofițerilor și ofițerilor, de instruire a subunităților și unităților la nivelul necesar pentru ca acestea să poată desfășura acțiuni de luptă împotriva insurgenței mujahedine.

Încadrarea, echiparea, instruirea și creșterea capacității de luptă a unităților forțelor guvernamentale afgane pentru a putea desfășura operații în mod independent împotriva rezistenței mujahedine s-a dovedit a fi, de asemenea, o sarcină complexă. În acest scop, au fost întreprinse constant eforturi susținute pentru a se asigura forțelor guvernamentale afgane cantități suficiente de armament, muniții și echipamente militare. Cu toate acestea, problemele de încadrare a unităților forțelor guvernamentale afgane, de motivare și de menținere a moralului personalului militar afgan s-au dovedit adesea a fi imposibil de rezolvat. Cifrele oficiale referitoare la încadrarea cu personal a unităților militare afgane erau deseori falsificate, acestea fiind afectate grav de numărul mare al dezertărilor și de luptele între facțiuni tribale, situații ce i-au determinat pe mulți ofițeri de calitate să renunțe la cariera militară.

De-a lungul anilor, capacitatea de luptă a forțelor guvernamentale afgane a crescut, deși nu a ajuns niciodată la nivelul dorit de planificatorii sovietici. Aceasta s-a văzut cel mai bine după retragerea forțelor sovietice din Afganistan, când au fost contrazise toate previziunile analiștilor politico-militari care considerau inevitabilă căderea imediată a guvernului comunist de la Kabul. Datorită forțelor guvernamentale afgane, care au demonstrat că pot lupta mult mai bine în absența tutelei sovietice, guvernul comunist de la Kabul a supraviețuit Uniunii Sovietice (al cărei deces oficial a fost înregistrat la 8 decembrie 1991), menținându-se la putere până în 28 aprilie 1992! Probabil că ar fi rezistat și mai mult dacă ar fi primit, în continuare, sprijin economic, armament, muniții, echipamente militare și combustibili din Federația Rusă.

Contingentul limitat

Evaluarea superficială a situației de securitate din Afganistan, precum și a capacității și a disponibilității altor state de a acorda sprijin rezistenței mujahedine este relevată de analiza structurii forței sovietice de intervenție, denumită *Armata a 40-a*. Aceasta a fost constituită dintr-un amestec de trupe aeropurtate, unități de infanterie motorizată și formațiuni de blindate, efectivele sale inițiale de aproximativ 85 000 de militari fiind suplimentate cu încă aproape 20 000 de militari.

În încercarea de a acredita propagandistic ideea unei intervenții de nivel redus, sursele oficiale sovietice, liderii politici și militari, ca și mass-media, defineau *Armata a 40-a* ca fiind un „*contingent limitat*“ (*ogranicenii continghent*). Misiunile sale erau, evident, „*limitate*“ la susținerea guvernului comunist afgan și combaterea rezistenței mujahedine!

Armata a 40-a, ca forță de intervenție, nu a fost special constituită pentru a face față situației particulare din Afganistan. Ulterior, conducerea militară sovietică a întreprins măsurile necesare de adaptare a structurii *Armatei a 40-a*, luând în considerare tacticile de luptă utilizate de rezistența mujahedină și caracteristicile teatrului de operații – economice, demografice, etnice și lingvistice, politice, istorice și, nu în ultimul rând, fizico-geografice (teren muntos predominant, mari suprafețe de deșert, furtunile de nisip, rețeaua hidrografică, absența precipitațiilor, căile de comunicații ș.a.).

Cele patru divizii sovietice, cinci brigăzi și trei regimente independente, precum și unitățile de sprijin ale *Armatei a 40-a* au fost intens solicitate pentru asigurarea securității a 29 de centre provinciale și a câtorva capacități industriale și economice de mare importanță. Totodată, au fost solicitate să aloce forțe și mijloace pentru asigurarea securității a mii de sate, a sute de kilometri de comunicații rutiere, precum și pentru controlul a numeroase puncte dominante de relief răspândite pretutindeni în Afganistan, în zonele de interes tactic.

Structura *Armatei a 40-a* reflecta mai degrabă faptul că s-a procedat la adunarea cu rapiditate a tot ceea ce s-a considerat a fi necesar și suficient pentru îndeplinirea obiectivelor militare imediate ale intervenției militare – securizarea capitalei Kabul și a principalelor orașe, a aeroporturilor și bazelor militare, precum și a căilor de comunicații rutiere primordiale, fără a se lua în considerare și posibilitatea unei confruntări de lungă durată cu mișcarea de rezistență organizată cu sprijin extern. Aceste obiective – care, evident, ar fi trebuit să fie doar etape pe termen scurt ale intervenției – au devenit obiective principale, în jurul cărora s-a modelat și remodelat întreaga concepție sovietică referitoare la utilizarea forțelor *Armatei a 40-a*. Natura defensivă a acestei concepții avea să conducă la accentuarea dependenței de câteva poziții cheie și obiective esențiale, considerate ca fiind de importanță strategică. Analizele ulterioare aveau să releve că această abordare defensivă a fost contraproductivă, întrucât a condus la preluarea inițiativei de către grupările rezistenței mujahedine, la pierderea capacității de extindere a controlului forțelor guvernamentale la nivelul întregului teritoriu afgan și, implicit, la trecerea unor zone sub controlul forțelor insurgente.

În ceea ce privește acțiunile de luptă ale forțelor sovietice, însăși desfășurarea acestora s-a dovedit a fi cea mai relevantă probă a raționalității modului de organizare și înzestrare a marilor unități, unități și subunități, a calității și a posibilităților armamentului și echipamentelor militare, a pregătirii pentru luptă a personalului, a capacității de planificare și de conducere a comandanților și personalului de stat major al *Armatei a 40-a*.

Tacticile de luptă

Tacticile folosite de *Armata a 40-a* și de rezistența mujahedină au evoluat pe parcursul diferitelor faze ale conflictului, în funcție de prioritățile militare și politice, de resursele disponibile, de posibilitățile crescute de lovire a țintelor datorate noilor sisteme de luptă intrate în dotarea părților beligerante.

Învățând rapid lecțiile războiului de gherilă, pentru a combate rezistența mujahedină, conducerea militară sovietică a înțeles necesitatea renunțării la tacticile și la formațiunile convenționale, în favoarea utilizării mai extinse a subunităților de forțe speciale și a unor unități configurate pentru operații distincte, cu sprijin logistic și de luptă adecvat, asigurat cu ajutorul mijloacelor aeriene.

Modul de luptă specific insurgenței afgane s-a adaptat, de asemenea, la tacticile și la procedurile de operare sovietice pentru a multiplica șansele de supraviețuire ale luptătorilor mujahedini pe un câmp de luptă dominat de puterea de foc superioară și de tehnologia militară avansată de care dispunea Armata Roșie.

❖ Tacticile de luptă sovietice

Conform concepției inițiale, care prevedea în principal ocuparea bazelor aeriene, garnizoanelor, obiectivelor guvernamentale și punctelor de importanță strategică, planificatorii militari sovietici intenționau să pună în valoare posibilitățile oferite de aviația de luptă, de vehiculele blindate și de artilerie pentru a exercita controlul asupra căilor de comunicație între marile orașe, urmând să asigure sprijin de luptă forțelor guvernamentale afgane doar la solicitarea acestora.

Pentru îndeplinirea misiunilor ordonate, marile unități și unități ale *Armatei a 40-a* au pregătit și desfășurat numeroase operații întrunite în scopul distrugerii grupărilor insurgente și al preluării controlului asupra raioanelor deținute de acestea, apărarea obiectivelor de interes militar și economic, asigurarea libertății de circulație și a securității transporturilor pe căile de comunicații rutiere, introducerea sau retragerea unităților sovietice din Afganistan.

În funcție de apartenența marilor unități și unități angajate, aceste operații au fost desfășurate în mod independent sau în comun, iar din punctul de vedere al cantității de forțe și mijloace, operațiile au fost de nivel armată sau speciale.

Operațiile independente au fost mult mai frecvente în cea de-a doua parte a războiului, cu angajarea exclusivă a forțelor *Armatei a 40-a*, după planurile și sub conducerea comandamentelor sovietice. În total, în întreaga perioadă în care *Armata a 40-a* s-a aflat în Afganistan, au fost desfășurate aproximativ 220 de operații independente. Creșterea graduală a capacității operaționale a forțelor guvernamentale afgane a permis planificarea și desfășurarea de operații comune. Planurile erau elaborate de comandamentele sovietice, însă punerea în aplicare a acestora le revenea atât forțelor sovietice, cât și forțelor guvernamentale afgane. Până la retragerea *Armatei a 40-a* din Afganistan, în februarie 1989, au fost desfășurate împreună cu forțele guvernamentale afgane mai mult de 400 de operații comune.

Compunerea forțelor și alocarea mijloacelor pentru desfășurarea fiecărei operații se făceau în funcție de nivelul, situația și caracterul acțiunilor insurgente, particularitățile terenului și ale mijloacelor alese pentru distrugerea grupărilor insurgente. Experiența primelor acțiuni de luptă a condus la concluzia că, pentru distrugerea grupărilor insurgente care acționau în munți, se impunea o alocare de forțe și mijloace cu mult mai mare decât cea necesară pentru îndeplinirea unor misiuni similare în condiții normale de teren. Concret, îndeplinirea cu succes a misiunilor desfășurate în munți era condiționată de alocarea unui nivel de patru-cinci ori mai mare al forțelor și mijloacelor desemnate să participe la operație din cadrul unităților de arme întrunite, arme și specialități militare.

Forțele sovietice au desfășurat și numeroase operații speciale, chiar dacă reduse ca anvergură și număr de participanți, având obiective bine delimitate, cum ar fi capturarea unor lideri insurgenți, preluarea controlului asupra unor poziții-cheie, obiective speciale sau rute de aprovizionare folosite de grupările insurgente. Pentru desfășurarea operațiilor speciale erau alocate forțe și mijloace din cadrul uneia sau mai multor mari unități de arme întrunite, întărite cu unități și subunități de arme și specialități militare. Pe timpul operațiilor desfășurate de forțele sovietice, indiferent de mărimea acestora, erau utilizate pe scară largă posibilitățile oferite de aviația militară, mijloacele aeriene puse la dispoziție fiind determinate în funcție de raioanele de dispunere a obiectivelor inamice, de capacitățile de luptă antiaeriană ale insurgenței, de anotimp, starea vremii și intervalul orar.

Marile unități și unități sovietice îndeplineau frecvent acțiuni de luptă în zonele de responsabilitate încredințate. Atunci când erau identificate forțe insurgente dispuse pe suprafețe întinse, cu numeroase detașamente de valoare redusă, care ocupau puncte locuite, sate, defilee și trecători în munți, și nu era posibilă încercuirea acestora, întregul raion se împărțea în zone de responsabilitate alocate

unor mari unități și unități autorizate să acționeze independent. Conform planificării, pe timpul acțiunilor militare, aviația era pregătită să acorde sprijin unităților care îl solicitau, în funcție de prioritățile apărute, asigurând, totodată, blocarea întregului raion de desfășurare a operației anti-insurgență. Relevantă pentru acest mod de acțiune este operația desfășurată în luna ianuarie 1983, în provinciile Kabul, Logar și Wardak, împotriva unei grupări insurgente formată din mai mult de 20 de detașamente, cu un efectiv total de aproximativ 2 000 de luptători. Acestei operații i-au fost destinate câteva mari unități, unități ale unei divizii de desant aerian debarcat, o brigadă independentă de desant aerian, mai multe unități de arme și specialități ale forțelor terestre. Datorită mărimii raionului de desfășurare a operației, acesta a fost împărțit în câteva zone de responsabilitate, repartizate unor unități operative și de nivel tactic. Un astfel de mod de acțiune a permis angajarea simultană a întregii grupări insurgente, în mai multe locații și focare, efectuând manevra de forțe și mijloace pentru a angaja și distruge inamicul pe părți.

O altă formă de luptă, foarte eficientă, utilizată pentru nimicirea forțelor insurgente consta în acțiunea simultană a marilor unități și unități sovietice pe mai multe direcții, cu sprijinul aviației de luptă și al desantului aerian debarcat. Această formă de luptă se utiliza în acele cazuri în care grupările insurgente erau dispuse pe direcții și la adâncimi diferite, planificatorii sovietici încercând să acționeze astfel încât să poată realiza distrugerea lor simultană. În acest scop, se recurgea la debarcarea desantului aerian în spatele grupărilor insurgente pentru blocarea căilor lor de retragere, detașamentele tactice sovietice ocupând înălțimile dominante și trecând la apărarea lor cu dârzenie, îndeplinind așa-numitul rol de „nicovală”. Întregul raion de desfășurare a operației se afla sub controlul aviației militare, care, la solicitarea comandanților unităților angajate în câmpul tactic, putea efectua lovituri aeriene selective sau masive atât în limitele raionului de operații, cât și pe căile de acces către acesta. Unitățile care aveau misiunea să înainteze frontal acționau după metoda scotocirii (pieptănării terenului), deplasându-se de pe un aliniament pe altul. În funcție de dimensiunile zonelor de responsabilitate, natura terenului și efectivele forțelor insurgente, desfășurarea unei astfel de operații putea dura de la 8 la 10 zile.

Datorită faptului că, de regulă, forțele sovietice nu acționau pe timpul nopții în afara bazelor militare, garnizoanelor sau zonelor de securitate, luptătorii mujahedini au folosit această oportunitate acționând noaptea, pentru a intimida populația civilă, pentru a mina și a distruge poduri și lucrări de artă pe căile de comunicație sau pentru a pregăti ambuscade împotriva patrulelor și convoaielor sovietice.

Confruntată cu cerințele de asigurare a securității în numeroase centre urbane, a aeroporturilor și a obiectivelor de interes strategic, a libertății de circulație și a securității transporturilor pe căile de comunicație rutiere, *Armata a 40-a* a fost nevoită să își adapteze din mers doctrinele, procedurile operaționale, tehnicile și tacticile de luptă în favoarea creșterii flexibilității și rapidității acțiunilor, ca și a gradului de protecție a personalului propriu. În funcție de situația din teren, planificatorii militari sovietici au recurs la puterea de foc superioară de care dispuneau pentru a ataca pozițiile insurgente prin bombardare, tiruri cu rachete și cu mitraliere efectuate din mijloacele de atac aerian, pentru a „*curăța*“ localitățile afgane de forțele insurgente.

Culegerea de informații, localizarea, blocarea și nimicirea grupărilor insurgente, adaptarea forțelor și mijloacelor angajate în acțiuni ofensive în funcție de caracteristicile zonei de operații (centre populate, teren muntos ș.a.) pentru a limita atât pierderile proprii, cât și pe cele din rândul populației civile, sprijinul aerian la nivel tactic și folosirea pe scară largă a desantului aerian debarcat, asigurarea securității și apărarea obiectivelor izolate și a bazelor înaintate, organizarea ambuscadelor și a raidurilor, folosirea grupărilor blindate, securitatea marșurilor, escortarea convoaielor și consolidarea controlului asupra căilor de comunicații rutiere, blocarea rutelor de aprovizionare folosite de grupările insurgente, descoperirea minelor și a dispozitivelor explozive improvizate pot fi identificate cu precizie ca tactici și proceduri operaționale utilizate frecvent de unitățile *Armatei a 40-a*.

Mobilitatea mai mare, puterea de foc superioară și precizia mai înaltă a armamentelor letale folosite de forțele sovietice au permis *Armatei a 40-a* să domine câmpul de luptă și, datorită necesităților de economie a resurselor, să dezvolte noi concepte de desfășurare a acțiunilor de luptă, într-o manieră non-lineară și prin constituirea unor zone de securitate (centre urbane, coridoare strategice, obiective de importanță deosebită). Abordarea non-lineară a câmpului de luptă, conducerea descentralizată a acțiunilor de luptă și dezvoltarea concepțiilor cu privire la stabilirea, consolidarea și extinderea zonelor de securitate aveau să determine renunțarea la folosirea formațiilor operaționale și tactice consacrate, specifice războiului clasic.

Totodată, a fost necesară redefinirea conceptelor tradiționale referitoare la eșalonare, precum și reorganizarea formațiilor și unităților militare pentru a valorifica optim avantajele flexibilității și manevrabilității, simultan cu creșterea capacității de luptă, de reacție și de rezistență în situații de angajare militară. Astfel, a fost necesară modificarea conceptului *ofensivei strategice* la nivel de teatru de operații, fiind de consemnat optimizarea eșalonării forțelor în funcție de caracterul acțiunilor

insurgente, dimensiunile raioanelor de operații, particularitățile terenului, posibilitățile superioare de identificare, de reacție și de lovire a inamicului. În acest context, în scopul creșterii manevrabilității, flexibilității și posibilităților de asigurare logistică, sovieticii au verificat avantajele și dezavantajele unor noi configurații ale structurii de forțe, constituite pentru îndeplinirea unor misiuni specifice, cum au fost eșalonul aerian, corpul, brigada, batalionul de arme întrunite, grupul blindat și detașamentele de asalt aerian, testate și folosite pe scară largă în Afganistan.

În funcție de necesitățile operaționale, grupările de forțe necesare pentru desfășurarea anumitor operații distincte sau misiuni specifice erau formate din unități și subunități puse la dispoziție de marile unități din compunerea *Armatei a 40-a*. După finalizarea operațiilor și misiunilor ordonate, unitățile din cadrul grupării de forțe reveneau în compunerea marilor unități din care făceau parte. Această abordare a oferit o mai mare flexibilitate forțelor sovietice, fiind evitate dificultățile de ordin logistic generate de redisolocarea unor regimente sau brigăzi doar pentru desfășurarea unei anumite operații, limitate în timp și în spațiu. Unitățile incluse în gruparea de forțe utilizau armamentul, muniția și echipamentele necesare, fiind degrevate de responsabilitățile lor curente, care erau transferate altor unități militare.

În pofida neîndeplinirii obiectivelor politice și militare ale intervenției sovietice, arta operativă, tehnicile, tacticile și procedurile folosite de *Armata a 40-a* s-au dezvoltat continuu prin valorificarea experienței acumulate pe parcursul acțiunilor de luptă desfășurate împotriva insurgenței afgane.

Superioritatea tehnologică în ceea ce privește puterea de foc, capacitatea de concentrare și de lovire, mobilitatea și rapiditatea în acțiune nu au putut garanta victoria decisivă a forțelor sovietice împotriva insurgenței anticomuniste afgane.

❖ **Tacticile de luptă mujahedine**

Caracterizate de discontinuitatea acțiunilor întreprinse, de evitarea angajării directe a unor forțe sovietice superioare, de pregătirea în secret a atacurilor pentru realizarea surprinderii, de retragerea rapidă și de ascunderea luptătorilor, modul de luptă al insurgenței afgane a parcurs, de asemenea, un proces de adaptare la condițiile de operare și la cerințele de creștere a șanselor de supraviețuire pe un câmp de luptă dominat de tehnologia sovietică.

Analiza comparativă a tacticilor folosite de rezistența mujahedină relevă modalitățile prin care limitările datorate descentralizării conducerii acțiunilor de luptă anti-sovietice și anti-guvernamentale, mobilității reduse și dificultăților de aprovizionare cu armament și muniții au fost compensate de valorificarea

avantajelor terenului și de cunoașterea tehnicilor, tacticilor și procedurilor operaționale sovietice.

Lipsa de coeziune a grupărilor insurgente, care operau în Afganistan cu sprijinul a diferiți sponsori și intermediari, se reflectă și asupra tacticilor folosite de rezistența mujahedină, nestandardizate, adaptate la particularitățile terenului, posibilitățile de retragere și ascundere, structura forțelor, echipamentele, cantitățile de armament și muniții la dispoziție. Deși detașamentele insurgente acționau descentralizat, cel mai adesea la nivel tactic, s-au înregistrat și cazuri determinate în care au desfășurat acțiuni de mai mare anvergură, la nivel operativ. Lipsa unei conduceri centralizate a insurgenței mujahedine s-a dovedit a fi un avantaj, acțiunile desfășurate împotriva forțelor sovietice și guvernamentale afgane continuând, în pofida capturării sau uciderii comandanților grupărilor insurgente.

Organizarea de raiduri, ambuscade și contra-ambuscade, tirurile cu proiectile împotriva bazelor sovietice și obiectivelor guvernamentale afgane, utilizarea extinsă a minelor și a dispozitivelor explozive improvizate, blocarea liniilor de comunicații rutiere (prin distrugerea podurilor, tunelurilor), atacarea și asedierea unor obiective strategice, lupta urbană și lupta în încercuire, contracararea raidurilor și a atacurilor desantului aerian, apărarea bazelor proprii pe timpul operațiilor de încercuire și de scotocire au fost, pentru grupările insurgente, adevărate teste ale capacității de luptă, de rezistență și de supraviețuire.

În pofida puterii de foc superioare a forțelor sovietice, luptătorii mujahedini au organizat frecvent ambuscade asupra convoaielor sovietice și ale forțelor guvernamentale afgane, valorificând din plin particularitățile terenului, defileurile înguste, podurile, numeroasele puncte obligate de trecere.

Superioritatea forțelor sovietice în termeni de putere de foc, supremație aeriană, resurse la dispoziție, capacitate de lovire, mobilitate și rapiditate în acțiuni a fost contracarată de luptătorii insurgenți prin evitarea angajărilor decisive, care i-ar fi expus barajelor de artilerie, bombardamentelor aeriene, încercuirii, capturării și nimicirii. Schema de acțiune comună tuturor grupărilor insurgente era de a lovi inamicul prin surprindere și de a se ascunde pentru a supraviețui și a relua lupta în alte condiții favorabile.

De exemplu, după desfășurarea unor ambuscade sau după realizarea surprinderii în urma unor atacuri de noapte asupra bazelor aeriene cu proiectile de 107 mm, 122 mm și AG-7 pentru a distruge avioanele și elicopterele sovietice, retragerea tactică în ascunzători bine protejate era prima condiție a menținerii capacității de luptă a grupurilor de luptători mujahedini, astfel încât să poată fi în măsură să organizeze ulterior noi atacuri în circumstanțe oportune.

Prin urmare, conducerea grupărilor insurgente prefera retragerea luptătorilor mujahedini de sub loviturile forțelor sovietice, pentru a reveni ulterior pe pozițiile respective sau pentru a lovi obiectivele vulnerabile ale inamicului în alte zone de operații.

În prima fază a conflictului, folosirea extensivă de către forțele sovietice a elicopterelor a determinat grupările insurgente să angajeze lupte pe timp de noapte, când superioritatea aeriană sovietică era grevată de eficacitatea mult redusă a elicopterelor ca mijloace de atac la sol. Începând cu anul 1987, folosirea de către grupările insurgente a rachetelor anti-aeriene *Stinger* a condus la pierderea supremăției aeriene totale deținute de sovietici în Afganistan și a determinat planificatorii militari să modifice tacticile aeriene utilizate în sprijinul forțelor proprii.

De menționat și faptul că grupările insurgente și-au perfecționat modalitățile de culegere de informații și de efectuare a recunoașterilor în zonele controlate de forțele sovietice și de cele guvernamentale afgane, fiind în măsură să descopere din timp unde și când planificau sovieticii următoarele atacuri, să amenajeze adăposturi și ascunzători, să pregătească ambuscade, inclusiv anti-aeriene, pe rutele de acces sau de ieșire din zona de operații.

Grupările insurgente, datorită adecvării tacticilor de luptă utilizate la particularitățile teatrului de operații din Afganistan, au reușit să acționeze de-a lungul căilor de comunicații rutiere și să blocheze de foarte multe ori transporturile de aprovizionare efectuate de forțele sovietice și de cele guvernamentale afgane, ceea ce a avut ca efect reducerea mobilității și a capacității de luptă a acestora.

Totodată, grupările insurgente au reușit să păstreze controlul unor zone din teritoriu, beneficiind de sprijinul efectiv al populației, acestea constituind tot atâtea premise ale victoriei împotriva forțelor de intervenție sovietice, fără al căror sprijin regimul comunist afgan s-ar fi prăbușit.

Concluzii

Retragerea sovietică din Afganistan, convenită prin acordul de la Geneva, din 1988, s-a încheiat la 15 februarie 1989, însă nu avea să fie urmată, din păcate, și de pacificarea țării. Războiul civil a continuat netulburat până la căderea regimului comunist, în aprilie 1992, dar și ulterior. În perioada regimului mujahedin, între anii 1992 și 1996, Afganistanul a rămas o zonă de confruntare armată între grupări rivale, susținute din exterior în baza unor motivații politice, etnice, religioase. Cu diferite grade de intensitate, războiul civil a continuat și în perioada regimului taliban, până la înlăturarea acestuia, în 2001, ca urmare a intervenției

americane (Operația *Enduring Freedom*), secondată la scurt timp de Forța Internațională de Asistență pentru Securitate (ISAF) a Alianței Nord-Atlantice, în baza mandatului acordat de Consiliul de Securitate al ONU.

Ilegală inclusiv din perspectiva constituției URSS, această aventură militară sovietică a pus la grea încercare economia sovietică și a afectat grav credibilitatea internă și externă a regimului sovietic.

Consecințele războiului nedeclarat purtat de Armata Roșie pe teritoriul afgan cu grupările rezistenței mujahedine au contribuit la prăbușirea regimurilor comuniste din țările Europei Centrale și de Sud-Est și la ieșirea acestora de sub influență sovietică, ducând la desființarea Pactului de la Varșovia și chiar la dispariția Uniunii Sovietice.

BIBLIOGRAFIE

1. Edgar O'Ballance, *Afghan Wars. Battles in a Hostile Land 1839 to the Present*, Oxford University Press, Oxford, 2003.
2. Vasile Buga, *Apusul unui imperiu. URSS în epoca Gorbaciov, 1985-1991*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2007.
3. Lester W. Grau, *The Bear Went Over the Mountain: Soviet Combat Tactics in Afghanistan*, Foreign Military Studies Office, Fort Leavenworth, Kansas, National Defense University, Washington, DC, 1996.
4. Ali Ahmad Jalali și Lester W. Grau, *The Other Side of the Mountain: Mujahideen Tactics in the Soviet-Afghan War*, Foreign Military Studies Office, Fort Leavenworth, Kansas, National Defense University, Washington, DC, 2000.
5. Moshref Rameen, *The Role of Afghanistan in The Fall of The USSR*, <http://www.afghanweb.com/history/articles/ussr.html>
6. Valentin Runov, *Afganskaia voina: boevie operații. Neizvestnîe voini XX veka*, Iauza, Moscova, 2008.
7. ***, *Soviet War in Afghanistan*, http://en.wikipedia.org/wiki/Soviet_war_in_Afghanistan#cite_note-BBC.2C_1979-42.

CHIRURGIA DE O ZI

– un nou model de asistență medicală multidisciplinară –

Colonel dr. Cristian Dragoș ȘTEFĂNESCU

Dr. Viorel ZAINEA

Dr. Mura HAINĂROȘIE

Dr. Răzvan HAINĂROȘIE

In many European countries, outpatient surgery has grown in popularity, reaching values above 50% of all surgical procedures performed. Established in 2008, the Department of Outpatient Surgery in the National Institute of Aerospace Medicine (INMAS) in București is one of the landmarks in the field in Romania. The authors of the article present an organisational model for short-term hospitalisation, the main stages in the patient care approach, and the benefits of choosing outpatient surgery. Moreover, they present the facilities in the department and the types of operations that can be performed there.

Keywords: *intensive care; hospitalisation; postoperative monitoring; infections*

Ce este chirurgia de o zi?

Chirurgia de o zi (cu spitalizare de scurtă durată) este un model organizatoric de asistență medicală chirurgicală multidisciplinară, care permite tratamentul pacienților selecționați în condiții de siguranță și eficiență, fără a fi nevoie de spitalizare continuă.

În chirurgia de o zi, provocarea echipei anesteziico-chirurgicale constă în minimizarea complicațiilor și reintegrarea cât mai rapidă a pacientului în mediul său de viață, menținând în fiecare moment standardele de calitate ale actului chirurgical. Sunt utilizate tehnici chirurgicale minim agresive, iar dintre procedurile de anestezie sunt alese doar cele care au efecte secundare neglijabile. Se obține, astfel, o recuperare postoperatorie rapidă, fără modificări negative

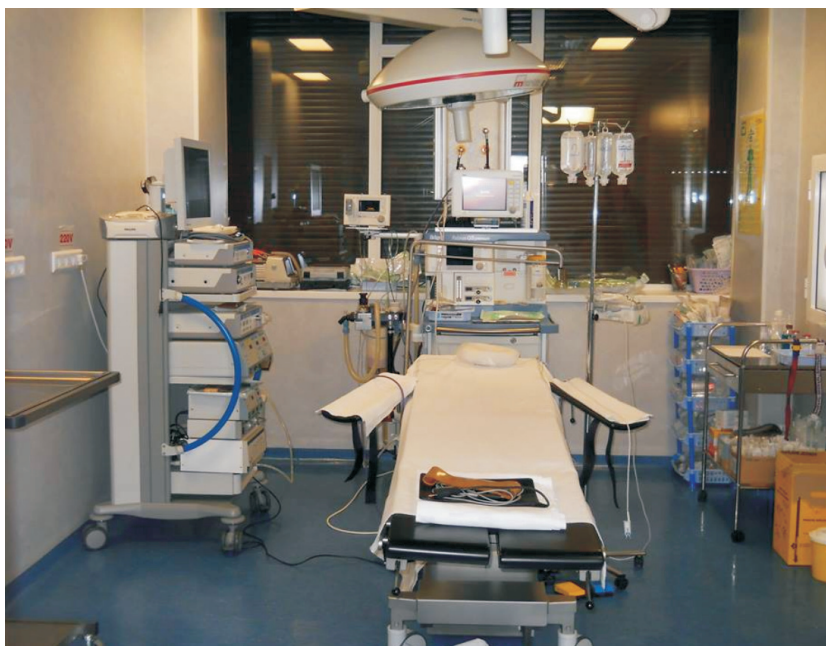
Colonel medic dr. Cristian Dragoș Ștefănescu – Institutul Național de Medicină Aeronautică și Spațială „Gen.dr. Aviator Victor Anastasiu”, Ministerul Apărării Naționale; prof.dr. Viorel Zainea, dr. Mura Hainăroșie și asist.univ. dr. Răzvan Hainăroșie – Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila”, București, și Institutul de Fonoaudiologie și Chirurgie Funcțională ORL „Prof.dr. Dorin Hociotă”, București.

asupra ambientului familial și social al pacientului, precum și o reintegrare timpurie a acestuia în mediul său de viață și de muncă.

În multe țări europene, această practică, în continuă dezvoltare, se ridică la valori de peste 50% din totalul intervențiilor chirurgicale realizate. Înființat în anul 2008, Compartimentul de Chirurgie de o zi din Institutul Național de Medicină Aeronautică și Spațială (INMAS) este unul dintre reperele românești în domeniu.

Chirurgia de o zi se recomandă tuturor pacienților?

Pacienții operați în regim de chirurgie de o zi sunt selecționați în prealabil atât din punct de vedere chirurgical, cât și anestezic, trebuind să îndeplinească anumite caracteristici. Astfel, sunt analizate vârsta, dacă suferă/nu de o afecțiune acută în momentul intervenției, distanța de la Institut la domiciliu și suportul familial pentru asistența la domiciliu. O altă contraindicație este deficitul intelectual.

Pacientul trebuie să înțeleagă, încă de la început, specificul chirurgiei de o zi. Sunt și pacienți care nu înțeleg și preferă spitalizarea continuă.

Calitatea asistenței medicale oferită prin chirurgia de o zi este însă la fel de bună sau poate mai bună datorită selecționării atente a pacienților, a saloanelor postoperatorii confortabile și, mai ales, a îngrijirilor individualizate oferite de medici și asistente.

Care sunt avantajele unui pacient care optează pentru chirurgia de o zi?

În primul rând, spitalizarea de scurtă durată reduce foarte mult riscul infecțiilor intraspitalicești. Pentru noi, este foarte importantă reabilitarea timpurie. Cu cât se externează mai repede un pacient, cu atât mai ușor se realizează reabilitarea sa. Pentru că este acasă, în mediul său obișnuit, beneficiind de întreg suportul familiei.

Care sunt dotările Compartimentului de Chirurgie de o zi din INMAS?

Avem două blocuri operatorii dotate cu tehnologie medicală modernă. Dispunem de 3 rezerve cu 2 paturi (cu grupuri sanitare proprii, aer condiționat și echipament complet pentru supraveghere și îngrijire postoperatorie) și de alte 3 rezerve cu 2 paturi, cu aer condiționat. Două paturi sunt acreditate pentru îngrijiri de terapie intensivă.

Care sunt intervențiile ce se pot realiza în compartimentul de chirurgie de o zi din INMAS?

În general, sunt acele operații cu durată mai mică de 90 de minute, cu o sângerare foarte mică sau absentă, cu complicații postoperatorii rare și ușor de controlat. Chirurgia căilor biliare asistată laparoscopic sau chirurgia varicelilor hidrostatice, chirurgia funcțională endoscopică rinosinusală (sinus lift, polipectomie, rinoplastii) sau chirurgia sforăitului, chirurgia cataractei, a pleoapelor și a căilor lacrimale, corecția chirurgicală a cistocelului sau biopsiile sticulare/vezicale recoltate endoscopic sunt doar câteva exemple dintre intervențiile realizate frecvent.

Există o pregătire specifică a pacientului în chirurgia de o zi?

Orice candidat la o intervenție în regim de chirurgie de o zi realizează un studiu preoperator. Medicul anestezist personalizează studiul amintit în funcție de pacient, starea bazală a acestuia, antecedente și, mai ales, de intervenția ce urmează să fie efectuată. Scopul este reprezentat de selecționarea pacienților corespunzători.

Pacientul este informat despre necesitatea de a fi însoțit în momentul externării, despre perioada de abținere alimentară premergătoare intervenției, despre modalitatea de administrare a medicației anterioare. Sunt foarte importante, în perioada preoperatorie, pregătirea psihologică, premedicația și consimțământul informat.

Care este circuitul urmat de pacient?

După evaluarea chirurgicală și anestezică, pacientul este înscris pe lista de așteptare. În această perioadă, în cabinetul de consultații, medicul explică procesul ce va urma și oferă informații despre intervenție. În seara premergătoare zilei stabilite pentru intervenție, pacienții sunt sunați pentru a li se reaminti diferitele instrucțiuni referitoare la ce au voie să manânce/bea înaintea intervenției, toaleta corporală, organizarea întoarcerii la domiciliu etc. Pacienții se prezintă la Institut la ora 7.30. Sunt întâmpinați de asistentă și de medicul anestezist. După intervenție sunt conduși în saloanele de terapie intensivă pentru monitorizarea constantelor vitale și trecerea unui test medical care le permite accesul în saloanele de recuperare. La externare se ține cont de anumite condiții care trebuie îndeplinite pentru a evita apariția complicațiilor la domiciliu. Există și posibilitatea prelungirii perioadei de spitalizare prin transfer în Spitalul Clinic de Urgență Militar Central (SCUMC) – spitalizare continuă, în situația în care evoluția pacientului o impune.

În ce constă urmărirea postoperatorie la domiciliu?

Pacienții sunt sunați și întrebați despre evoluție la 24 și la 48 de ore după externare. Asistența postoperatorie domiciliară are un rol foarte important, iar chirurgul și anestezistul sunt în gardă la domiciliu pentru situațiile de urgență.

Pacienții sunt mulțumiți?

Da. Nivelul general de satisfacție oscilează între 90 și 95%.

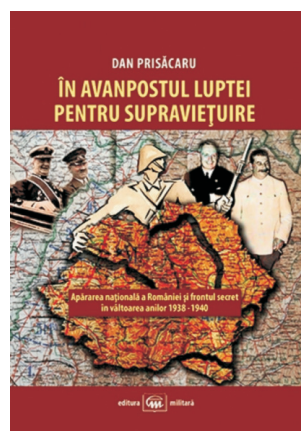
EVENIMENTE EDITORIALE

Un exercițiu de virtuozitate istoriografică

Colonelul dr. Dan Prisăcaru, un valoros colaborator al revistei noastre, ne-a oferit, în ultimii ani, o suită de articole interesante pe o temă de istorie militară referitoare la evenimente internaționale, amenințări și riscuri la adresa securității statului național unitar român în perioada premergătoare celei de-a doua conflagrații mondiale. În același timp, sub conducerea reputatului profesor Ion Agrigoroaiei,

autorul și-a continuat pregătirea unei teze de doctorat dedicată aceleiași problematici, pe care a susținut-o cu succes la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, după care a scris propunerii de a alcătui și o carte care să-i încununeze, și editorial, acest imens efort de documentare și elaborare științifică.

În lucrarea ***În avanpostul luptei pentru supraviețuire. Apărarea națională a României și frontul secret în vâltoarea anilor 1938-1940***, autorul și-a propus să analizeze, din perspectiva cercetătorului care nu a obosit să caute în cărți și în arhive, politica de apărare națională din perioada 1938-1940, marcată adânc de vertijul mediului politico-militar internațional, cu repercusiuni dramatice și asupra statului român. Serviciile de *intelligence* ale vremii au avut, vom vedea citind și această carte, o contribuție semnificativă la acest efort de găsire a poziției de echilibru național în marea confruntare mondială care tocmai debuta în Europa și care va duce, inevitabil, la colapsul mult trâmbițatei în epocă, dar în definitiv atât de fragilei ordini internaționale. Dorită a se fi instaurat prin tratate, convenții, alianțe, înțelegeri etc. încheiate pe parcursul întregii perioade interbelice, speranța unei securități colective avea să se dovedească în curând, după cum prea bine știm, iluzorie.

După ce, în primul capitol evidențiază efortul factorilor de decizie de la București de evitare a izolării țării pe plan extern, printr-o politică de balans între Marile Puteri cu efemere reușite, dar, mai ales, cu dureroase neîmpliniri, având ca rezultat agravarea izolării politice și militare a statului român, în capitolul al doilea al lucrării autorul face o pertinentă evaluare a dimensiunilor și potențialului militar al României, cu evidențierea deficiențelor din înzestrarea armatei și impactul lor asupra capacității de apărare a țării. Capitolul al treilea radiografiază atent politica militară a României în anii 1938-1940, evidențiind măsurile și acțiunile de consolidare a apărării naționale, dar și dificultățile și situațiile limită în care s-a aflat armata română după rapturile teritoriale din vara anului 1940. De altfel, ultimul capitol al lucrării este dedicat tragicei veri a anului 1940, marcată de pierderile teritoriale suferite de România Întregită, când factorii de decizie au avut de ales între rezistența armată și „*supraviețuirea statului român*“.

Remarcabile sunt, credem, aprecierile profesorului Cătălin Turliuc, cercetător științific al filialei Iași a Academiei Române, care, în prefața acestei lucrări, „*atent cumpănită și cu rigoare construită*“, consideră demersul autorului ca fiind „*un meritoriu efort de istorie politică și militară, o contribuție semnificativă la cunoașterea mai aprofundată a realităților care au marcat evoluția României în ultima parte a perioadei interbelice. Autorul a încercat și a reușit cu prisosință să trateze această temă complexă cu onestitatea și seriozitatea istoricului și cercetătorului avizat. [...] Viziunea autorului se menține pe linia atribuirii responsabilităților pentru dezastrul contextului geopolitic și geostrategic total defavorabil României, dar și unui cumul de vulnerabilități și curențe ale statului și societății românești interbelice. [...] Cartea rămâne demnă de apreciat ca o abordare curajoasă și onestă a unui subiect care, suntem convinși, oferă un câmp larg investigației interdisciplinare. [...] Autorul ei, cantonat și prin profesie, și prin vocație, în sfera celor cu conștiința națională puternică și vibrândă, efectuează nu numai un exercițiu de virtuozitate istoriografică, ci dorește, în mod explicit chiar, să avertizeze cu bună credință asupra unor pericole doar temporar aflate sub bemolul istoriei la făptuirea căreia participăm noi, trăitorii de astăzi*“.

Subscriem și noi acestei aprecieri pertinente și îl felicităm pe autor, dorindu-i noi și valoroase împliniri editoriale, pe măsura potențialului său de investigare și valorificare științifică a cercetării istorice.

De asemenea, adresăm din nou mulțumiri *Editurii Militare*, care nu-și dezmințe prestigiul și contribuie, decisiv, la împlinirea acestei valoroase întreprinderi științifice pe care o recomandăm și cititorilor revistei noastre.

 Colonel dr. Mircea TĂNASE

EXERCITII MILITARE STRUCTURALE

Centrul de instruire profesională și profesională (CIP) în sprijinul activității de instruire profesională și profesională este o instituție de învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

INSTRUCȚIE

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

LECȚII ÎNVĂȚATE

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

OPERATIONALIZARE ȘI SPRJIN ARMĂ

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

ACTIVITĂȚI SPECIFICE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

EVALUARE FORȚE

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

„Viziunea” noastră imediată (pe întinderea anului în curs) stabilește un calendar al activităților care va governa întreaga activitate a acestei structuri, denumită sugestiv **TOP 10**.

Acest **TOP 10** a fost publicat în primul număr al revistei din anul 2015 și întregul personal al Direcției este chemat să contribuie la îndeplinirea lui.

Faptul că putem astăzi să promovăm apariția acestei publicații a Direcției instrucție și doctrină prin intermediul revistei *Gândirea militară românească* nu face decât să exprime interesul pe care publicația Statului Major General îl arată asupra întregului fenomen militar contemporan. Ne exprimăm, astfel, convingerea că și pe viitor o să putem dezvolta o colaborare fructuoasă și să aducem în atenția publicului cititor realizările și preocupările de perspectivă ale structurii specializate a Statului Major General în demersul instrucției și doctrinelor armatei române.

CONSIDERAREA POPULARE A EXERCITIILOR MILITARE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL ȘI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

EXERCITII MILITARE

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

TOP TEN 2015

nr.	ACTIVITATEA
1	PRIORITATELE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ȘI DOCTRINA
2	TEHNOLOGIILE
3	SECȚIA DOCTRINA ȘI REGLEMENTĂRI

ACTIVITATEA CONSILIERILOR DE SPECIALITATE

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

EXERCITII MULTINAȚIONALE

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

EXERCITII APĂTE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

EXERCITII ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

În anul 2015, CIP-ul a avut un număr de 12.117 studenți în învățământ profesional și profesional de nivel superior și profesional de nivel superior.

„Contribuții la dezvoltarea munițiilor de calibru mic neletale“

**Teză de doctorat
la Academia Tehnică Militară**

În data de 19 ianuarie 2015, în aula Academiei Tehnice Militare, domnul **inginer Sorin Serioja CHIVU**, secretar general adjunct al Ministerului Apărării Naționale, și-a susținut, în prezența unui numeros public – specialiști ai domeniului, cadre didactice și studenți –, teza de doctorat cu titlul **„Contribuții la dezvoltarea munițiilor de calibru mic neletale“**.

Din cuprinsul lucrării am reținut câteva argumente care, după cum declară autorul, l-au determinat să abordeze această problemă printr-un demers de cercetare științifică aprofundată: *„Prezenta lucrare (idee) s-a născut acum patru ani, în cadrul activității mele directe alături de parlamentarii țării, membri ai Comisiei pentru apărare, ordine publică și siguranță națională din cadrul Senatului României, 2008-2012, în contextul găsirii unor soluții pentru adecvarea legislației la nevoile sistemului de securitate națională. [...] Prevenirea și contracararea dezordinii sociale și restabilirea ordinii publice trebuie realizate cu mijloace ferme, eficiente, dar care trebuie să îndeplinească o calitate suplimentară: să fie neletale. Pe acest fond, am resimțit o nevoie imediată de a conecta spațiul legislativ (cărui îi aparțineam) la contextul profesional țintit încă de atunci, reprezentat de mijloace plus metode, pe scurt, strategii ce sunt parte din sistemul pentru securitate națională în care îmi desfășor activitatea în prezent.*

*[...] Nonletalitatea este o nouă strategie revoluționară de intimidare și constrângere prin intermediul unei acțiuni neletale, care furnizează eficacitate și utilitate în timpul unui conflict. Neletalitatea își bazează eficacitatea pe caracteristica de utilitate, pe acceptarea la scară largă a utilizării unei **forțe adaptate și proporționale la amenințare**.*

*Proiectarea unei forțe neletale poate provoca o acțiune **efectivă și eficace** în multe situații ce pot amenința interesele naționale ale unei țări, acolo unde nu se poate instaura starea de normalitate cu ajutorul forței militare convenționale. Armele neletale trebuie să îndeplinească un echilibru între **scopul final** de a avea o probabilitate scăzută de a produce letalitatea sau vătămarea permanentă și **destinația** de a îndeplini cu probabilitate mare obținerea efectului dorit.*

Printre contribuțiile originale de ordin teoretic (soluții tehnice) ale autorului am putea remarca:

- analiza detaliată și critică a stadiului actual de dezvoltare a armelor și munițiilor neletale; sunt analizate în totalitate sistemele neletale: sistemele chimice, electrice și electromagnetice mult mai diversificate și variate în comparație cu sistemele mecanice și de transfer al energiei cinetice;
- prezentarea detaliată a caracteristicilor constructive, funcționale, de siguranță și performanță ale unui număr mare de muniții cinetice neletale de calibru mic, mijlociu și mare;
- realizarea unui studiu amplu privind mărimile fizice și parametrii ce afectează letalitatea/neletalitatea munițiilor cu proiectilele cinetice;
- simularea numerică a balisticii terminale a proiectilelor cinetice.

În ceea ce privește dezvoltarea conceptului de *letalitate redusă*, autorul a reușit să elaboreze o nouă definiție a munițiilor cu letalitate redusă și să pună în evidență stadiul actual a lacunelor legislative ale normelor și standardelor naționale și internaționale ce reglementează domeniul armelor și munițiilor neletale.

După cum remarca, în referatul de apreciere, conducătorul de doctorat, *generalul de brigadă profesor universitar doctor inginer Cristian Barbu*, rectorul Academiei, „*teza de doctorat abordează o serie de aspecte inedite și complexe, legate de studiul conceptului de muniție și sisteme de armament neletal, și se focusează pe punerea în evidență a lacunelor legislative, ale normelor și standardelor naționale și internaționale ce reglementează domeniul armelor și munițiilor neletale, precum și pe modelarea și simularea numerică a problemei fundamentale a balisticii interioare, precum și a balisticii exterioare, astfel încât să permită dezvoltarea rapidă și în țara noastră a armelor, munițiilor și a dispozitivelor cu acțiune neletală. [...] Teza reprezintă o lucrare completă în cadrul studiilor de specialitate, clară și valoroasă, fundamentată științific, elaborată la un nivel științific și tehnic remarcabil, redactată în condiții grafice de excepție.*

Teza de doctorat constituie o lucrare unitară, elaborată de autor pe baza unor experimente de cercetare științifică efectuate în laboratoarele și poligoanele Academiei Tehnice Militare, și a unei pregătiri fundamentale temeinice de specialitate și chiar multidisciplinară, inclusiv în domeniul aplicativ al informaticii, cu o pasiune și o putere de muncă deosebite“.

O dovadă că autorul este un pasionat al domeniului și interesat să pună în aplicare rezultatele cercetării sale a fost și dialogul dintre acesta și auditoriu, căruia i-a răspuns documentat și pertinent la o serie de întrebări pe marginea acestei lucrări de maximă actualitate și de certă perspectivă.

 Colonel dr. Mircea TĂNASE

UNIVERS

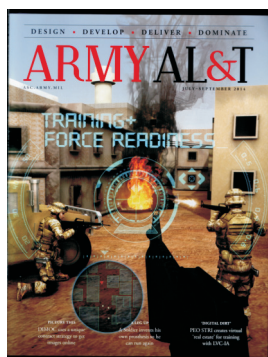
PUBLICISTIC

MILITAR

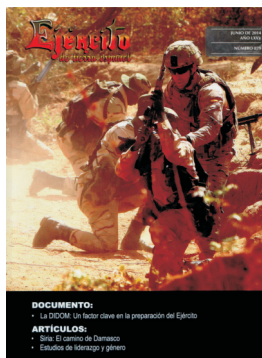
Armées d'aujourd'hui, Franța, nr. 391,
iulie-august 2014

Dosar 1914. 1914, anul deziluziilor • Procedura mobilizării • Integrarea noilor materiale de luptă în cadrul armatei franceze • Ofensiva din Alsacia: un conflict militar și politic • Bătălia frontierelor. Memorii de front • Rolul aviației • Din punct de vedere naval, Franța supraveghează Marea Mediterană • Bătălia de pe Marna. Primele săptămâni decisive • Serviciul de medicină militară în fața probei focului • Industria de război. Mobilizarea energiilor • Agenda manifestărilor comemorative • Analiză a luptei antisubmarine • Exercițiul civilo-militar *Estéria* • LRA, lansatorul de rachete de înaltă precizie • 14 iulie – omagiu soldaților Primului Război Mondial • Interviu cu generalul de brigadă Francisco Soriano • 13-20 iunie: a 91-a sesiune a Consiliului superior al funcției militare

Instrucție pentru schimbare • Avântul instrucției • Instrucție în rețeaua virtuală • Adevărul adevărat: lecții învățate în domeniul instrucției și a stării de pregătire • Instrucție pentru militară: programul american *Vision 2020* • „Pământ digital”: instrucție prin simulare • În căutarea sincronizării • Platforma de instrucție „*Virtual Battlespace 3*” •

Un contract pentru viitor: recrutarea profesioniștilor • Multe sarcini, un singur instrument: managementul de proiect pentru sistemele de luptă apropiată • Programul „*Better Buying Power 2.0*” al Forței de achiziții a forțelor terestre americane • Proteze pentru militarii răniți

Rolul limbii engleze ca *lingua franca* în armată • Studii pe probleme de leadership și gen • Noile forțe militare de rezervă. Reflecții pentru Spania • Observatorul vieții militare. Un serviciu pentru forțele armate și membrii acestora • Siria: Drumul spre Damasc • Ucraina ca axă geopolitică • Noile provocări ale targeting-ului (ținte) • Trebuie repusă în discuție comunicarea publică în cadrul forțelor armate spaniole • Direcția de Cercetare, Doctrină, Organizare și Înzestrare (*DIDOM*) din cadrul Comandamentului • Milipedia – enciclopedia militară digitală – un instrument al viitorului

Europäische Sicherheit, Germania, nr. 7,
iulie 2014
Analogii ale situației din spațiul pacific și Marele Război • Interesele nucleare ale Americii • Summitul pe probleme de securitate energetică de la Berlin, 25-27 mai 2014 • „*OSCE va avea și în viitor o mare importanță pentru securitatea Europei*”.

Interviu cu Daniel Baer, ambasador al SUA la OSCE

- Armata germană trebuie să devină mai atractivă
- Forțele armate finlandeze. Reorientarea politicii de securitate și apărare a Finlandei
- Cerințele pentru infanterie în cadrul proiectului HEER 2011 (Forțele terestre 2011)
- Centrul de simulare a luptei din cadrul forțelor terestre germane
- Noile structuri de instrucție ale Flotilei 1 de luptă
- Transportul rănitorilor cu mijloace terestre
- Perspective strategice pentru Germania
- Misiunea „Atalanta” sub comandă germană
- Germania și UE trebuie să găsească noi căi în politica de securitate
- Rachete pentru ținte maritime. Tendințe și programe internaționale
- Rețeaua radio Link 16
- Muniție modernă pentru armamentul individual de infanterie
- Corveta clasa K 130
- Vehicule submarine autonome. Extinderea spectrului de operațiuni cu tehnologia SAS (Synthetic Aperture Sonar)
- Târgul internațional ILA 2014 de la Berlin
- Serviciile secrete și securitatea Europei

Foreign Affairs, SUA, vol. 93, nr. 5,

septembrie-octombrie 2014

Decăderea Americii: sursele disfuncțiilor politice

- Politică la întâmplare: amenințarea populistă la adresa democrației liberale
- Un partid dezbinat: de ce Partidul Republican trebuie să se modernizeze pentru a câștiga alegerile
- La jumătatea drumului: de ce câștigă stânga în domeniul culturii și pierde în domeniul economic
- Reformatorii încearcă să refacă Partidul Republican
- O femeie din popor: Elisabeth Warren și viitorul stângii americane
- Bancherul săracilor: un interviu cu Jim Yong Kim, președintele Băncii Mondiale
- De ce criza din Ucraina s-a întâmplat din vina Occidentului: iluziile liberale care l-au provocat pe Putin
- O promisiune încălcată? Ce i-a spus Occidentul lui Putin despre lărgirea NATO
- Tipăriți mai puțini bani, dar transferați mai mulți: de ce băncile centrale ar trebui să dea banii direct oamenilor
- O armată pentru înfrângerea lui Assad: cum poate fi transformată opoziția siriană într-o adevărată forță de luptă
- Piețele folosesc politica pentru predicțiile economice
- Coridorul spre India: ce poate face Washingtonul pentru a resuscita relațiile cu New Delhi

Jane's IDR, Marea Britanie, vol. 47, iulie 2014

NATO desfășoară cel mai mare exercițiu ISR

- Autovehicul de luptă pentru infanterie sau transportor de trupe: tendințe în domeniul dezvoltării autovehiculelor blindate pe șenile

Radarele de suprafață de ultimă generație de la Saab

- Baza aeriană Holloman: instrucția prin simulare
- Sistemele radio SDR (software-defined radio)
- Sisteme de artilerie montate pe autovehicule
- Programul britanic privind submarinele nucleare
- Sisteme de protecție a aparatelor de zbor fără pilot împotriva atacurilor electronice
- Avionul Boeing P-8A Poseidon
- Noi dezvoltări în domeniul capabilităților radarilor

Jane's IDR, Marea Britanie, vol. 47, august 2014

Noua strategie a Pentagonului privind combaterea armelor de distrugere în masă se bazează pe prevenție

- O nouă rachetă modulară europeană de la MBDA
- Compania Selex va moderniza radarele NATO pentru apărarea antiaeriană
- Școala de simulare: ofițerii armatei germane se instruiesc pentru nivelul următor
- Rusia oferă sisteme de artilerie la standarde NATO
- Nave de misiuni în zona litoralului ale forțelor navale ale Republicii Singapore
- India: noul guvern crește speranțele unei modernizări în domeniul militar
- Forțele navale americane își îmbunătățesc rețelele și planificarea misiunilor pentru întreaga flotă
- Potențialul tancurilor ușoare
- Flota forțelor aeriene britanice se pregătește de înlocuirea elicopterelor
- Cursul de QWI (Qualified Weapons Instructors) pentru avioanele Typhoon
- Arhitectura electronică – elementul cheie al integrării platformelor de comunicații și de armament
- Înapoi în junglă: comunicațiile tactice în zonele dezavantajate

Military Power Revue, Elveția nr. 1, 2014,

Supliment la Revue Militaire Suisse, Elveția, nr. 3/2014

Criza din Crimeea • Președinția elvețiană a OSCE în 2014: „Crearea unei securități comune în serviciul oamenilor”

- Centrul pentru Politica de Securitate de la Geneva (GCSP): locul în care cunoașterea întâlnește experiența
- Banii murdari. Aspecte care țin de politica de securitate
- Este sau nu apărarea, ca prioritate în politica de cercetare și dezvoltare a Uniunii Europene, un caz pierdut pentru industria de apărare a Elveției?
- 1914– „Planul de șlefuire” – De ce nu de către Elveția?

Military Technology, Germania, vol. 38,

nr. 7, 2014

Expoziția aviatică Farnborough 2014

- Forțele aeriene britanice: afacerile se desfășoară normal în timp ce ne pregătim pentru viitor
- Sisteme și arme

pentru avioanele de luptă • Viitorul industriei militare aerospațiale la nivel mondial • Sisteme montate pe cască pentru piloți • Motoarele schimbării: dezvoltări în domeniul motoarelor pentru avioane • Cooperare între forțele germane și cele olandeze: Brigada 11 de transport aerian a forțelor olandeze și Divizia germană Schnelle Kräfte Spearheads • Aparate de zbor cu configurații multiple – o abordare hibridă a aparatelor de zbor fără pilot • Contracurarea amenințărilor navale asimetrice • Autovehiculele militare ale viitorului • Modernizarea apărării în Filipine • Autovehicule militare americane pentru export • Vedete rapide de patrulare și vedete rapide de atac pentru statele din zona Golfului

ÖMZ (Österreichische Militärische Zeitschrift), Austria, nr. 4, iulie-august 2014

Japonia în Primul Război mondial • Proiecția puterii versus arme anti-acces și de protecție zonală. Conceptul operațional al marinei americane și al marinei Armatei Populare de Eliberare în spațiul indo-pacific • Jihadismul în Irak • Formarea ofițerilor de carieră la Academia Militară Tereziană din Wiener Neustadt. Contribuții la istoria armatei austriece a Primei Republici - 1934-1938 • Curentul fundamental pacifist în Germania • Influența directă a nivelului strategic de conducere al al Qaida asupra conflictelor interne în organizațiile regionale • Dispute în loc de iubire în Biserica Nașterii Domnului • Telegrafia electrică – mijloc de comandă militară și de obținere de informații în războaiele germane de unificare

Revue Défense Nationale, Franța, nr. 770, mai 2014

Criza ucraineană, criza Europei • Capacitatea decizională a Franței în circumstanța intervențiilor militare externe • Latura ascunsă a războiului informațional • Economia, țintă predilectă a războiului informațional? • Armata electronică siriană: între agresiune cibernetică și război informațional • Intervenția armată în raport cu imperiul emoțional • Cooperarea europeană în materie

de apărare informațională • Pentru o sistematizare mondială a controlului agresiunilor informaționale • Decizii strategice și neuroștiințe • Influența franceză în cadrul organismelor internaționale • Apologia subsidiarității (1/2) • Modernitatea și fecunditatea virtuților civice • Responsabilitatea penală a militarului pe durata operațiunii • Reguli de acțiune în cadrul operațiunilor de menținere a păcii • Marina națională, actor esențial al apărării naționale • Reconfigurarea programului militar britanic (1/2)

Revue Militaire Suisse, Elveția, nr. 4, iulie-august 2014

Războiul rece 2.0? • Occidentul ieri, azi, mâine • La originea conflictelor • Francofonia: spațiu strategic? • NATO: puternic și nu foarte clar? • Politica de securitate a Canadei. Despre complexul canadian de securitate a Arcticii și despre mizele ascunse ale dezvoltării economice a Nordului • Au fost atinse obiectivele operațiunii *SERVAL*? • Prelungirea operațiunii *SANGARIS*. Ce mai e de făcut acum? • Nimic nou în Est? • Statele baltice și NATO: certitudini și îndoieli • Ucraina: riscul de țară și riscul comercial la nivel maxim • Consecințele regionale și europene ale situației din Ucraina • Care sunt bazele pe care trebuie reconstruită Ucraina? • „*Destrămarea ordinii europene de securitate*“. Discursul fostului președinte georgian Mihail Saakashvili la Universitatea din Freiburg în contextul crizei din Ucraina • Relațiile ruso-americane în materie de dezarmare: un poker nuclear • Politica rusă de securitate și riscul echilibristicii strategice • Operațiunea iraniană *KARBALA 5* • Viitorul pieței financiare elvețiene • Consiliul federal și parlamentul elvețian trebuie să-și asume responsabilitățile cu privire la referendumul privind achiziționarea avioanelor de luptă Gripen E • Exercițiul internațional *JAWTEX*: Elveția se va alătura NATO? • Sufragiu pentru toți: Un punct de vedere extern asupra drepturilor politice ale militarilor francezi.

Selecție și traducere:

Octavian MIHALCEA, Delia PETRACHE,
Cătălina ROJIȘTEANU
Biblioteca Militară Națională

Operațiunile de redactare și tehnoredactare
au fost încheiate la data de 26.03.2014.

„Cartea este o pasiune, iar pasiunea se împarte”

STATUL MAJOR GENERAL
Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei
ENCICLOPEDIA
ARMATEI
ROMÂNIEI REVISTE PUBLICATE

EDITARE, PROCESARE DIGITALĂ, TEHNOREDACTARE, CORECTURĂ,
TIPĂRIRE ȘI FINISARE LA STANDARDE SUPERIOARE DE CALITATE

B-dul Ion Mihalache nr. 124-125 ☉ Tel: 021 224.26.34 ☉ E-mail: ctea_armg@yahoo.com ☉ www.difense.ro/editurectea

Coperta 1: Vânătorii de munte în acțiune. Foto: maior Florentin LAZĂR.

Coperta 4: Luptător din Forțele pentru Operații Speciale. Foto: Valentin CIOBĂRCĂ.

<http://www.smg.mapn.ro/gmr>